

komma i åtnjutande av lagens förmåner. Under antagande, att de av riksförsäkringsanstalten ovan berörda svårigheterna skola låta sig övervinnas, anser sig riksförsäkringsanstalten därför böra biträda kommitténs förslag, att lagen skall träda i kraft den 1 juli 1917.

Under återopande av vad riksförsäkringsanstalten anført här ovan under 17 §, får riksförsäkringsanstalten hemställa, att i denna § måtte stadgas åläggande för arbetsgivare, som i lagen avses, att senast sex månader före lagens ikraftträdande till riksförsäkringsanstalten anmäla sin verksamhet, dock att Konungen skall äga att medgiva undantag från vad sålunda är föreskrivet.

Stockholm den 15 januari 1916.

Underdånigst.

J. MAY.

IVAR TENGSTRAND.

ALBERT EISEN.

ALRIK LJUNGGREN.

Föredragande.

Socialstyrelsen.**Till KONUNGEN.**

Genom nådig remiss den 20 oktober 1915 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva utlåtande över ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete.

På anmodan av styrelsen hava samtliga yrkesinspektörer och bergmästare samt sprängämnesinspektören till styrelsen avgivit yttranden över nämnda förslag. Till styrelsen har vidare inkommit sådant yttrande från landssekreterariatet, varjämte Sveriges allmänna sjukkasseförbund till styrelsen ingivit en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrivelse i ämnet.

Med överlämnande av nyss berörda handlingar samt utdrag av protokoll, hållet vid sammanträden av sociala rådets sektioner för arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet samt för sjukkasseväsen (bil. 1 och 2), får styrelsen till åtlydnad av den nådiga remissen i ämnet anföra följande.

I jämförelse med gällande lagstiftning angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete innefattar ålderdomsförsäkringskommitténs förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete i huvudsak följande väsentliga avvikelser: a) den direkta ersättningspliktens utbytande mot lagstadgat försäkringstvång; b) lagstiftningens utsträckande från att omfatta i huvudsak endast den egentliga industrien till praktiskt taget, allt lönarbete utan hänsyn till dess farlighetsgrad; c) skadeersättningarnas fastställande i direkt förhållande till den skadades faktiska arbetsinkomst i stället för de nuvarande fixa, för alla lika ersättningsbeloppen; samt d) borttagande av den hittillsvarande karenstiden av 60 dagar.

Vad först beträffar grundsatsen om lagstadgat försäkringstvång för den risk, a) Lagstadgad försäkringsplikt.
staten ålägger arbetsgivaren för hans arbetares olycksfall i arbetet, utgör, enligt styrelsens åsikt, denna grundsats förutsättningen för varje avsevärdare reform på förevarande område. Utan tillämpande av principen om försäkringstvång torde i varje fall icke kunna ifrågasättas varken en mera väsentlig utvidgning av lagstiftningens giltighetsområde eller en höjning av de nuvarande ersättningsbeloppen.

Med allt erkännande härav anser sig styrelsen likväl böra framhålla, att försäkringen på detta område endast är ett medel, som icke bör anlitas i andra fall, än där detta är nödigt. Därest redan i och för sig förefinnes tillräcklig ekonomisk bärkraft hos arbetsgivaren och tillräcklig trygghet för den skadade, kan försäkringen i själva verket anses vara en onödig omgång.

I det underdåniga utlåtande, som den 15 april 1909 avgavs av kommerskollegium i anledning av bland annat riksförsäkringsanstaltens den 10 januari 1908 dagtecknade utlåtande och förslag rörande ändring i vissa delar av olycksfallersättningslagen och vari collegium för sin del bestämt hävdade försäkringsprincipen, förklarade sig emellertid collegium tillika anse, att en dylik plikt utan risk kunde upphävas i fråga om icke blott arbetare i statens och i vissa fall även kommunernas tjänst utan även ifråga om arbetare hos enskilda arbetsgivare, som sysselsätta ett visst större antal arbetare och som genom exempelvis deponerandet hos offentlig myndighet av tillräcklig pant eller på annat sätt lämna fullgod säkerhet för uppfyllandet i förekommande fall av ersättningsplikten.

Det lär icke kunna bestridas, att den omständigheten, att arbetsgivaren själv är omedelbart ersättningsskyldig vid inträffande olycksfall, i sig själv är ägnad att sporra hans ansträngningar att genom vidtagande av skyddsåtgärder och dylikt söka i görligaste måtto nedbringa olycksfallens antal och att sålunda verka i förebyggande riktning ävensom att, såsom kommerskollegium i sitt nyss anförda utlåtande framhållit, de större arbetsgivarna i detta hänseende hava helt andra förutsättningar än deras mindre yrkesbröder. Men å andra sidan torde ett dylikt undantagande från försäkringsplikten av enskilda arbetsgivare även medföra vissa olägenheter. Vid sådant förhållande och då genom lagförslaget möjlighet öppnats för arbetsgivarne att

genom ömsesidiga försäkringsbolag själva övertaga försäkringen av sina arbetare, torde fullgoda skäl föreligga för kommitténs ståndpunkt i vad frågan gäller enskilda arbetsgivare.

Däremot är det enligt styrelsens åsikt icke nödvändigt eller ens ändamålsenligt att utsträcka försäkringsplikten till att omfatta i statens tjänst anställda personer. Och även våra större kommuner torde med hänsyn till säkerheten för de anställda att vid olycksfall utfå den i lagen stadgade ersättningen erbjuda betryggande garantier.

I den utländska lagstiftningen äro som regel funktionärer i offentlig (statens eller kommunernas) tjänst, för vilka är sörjt genom pensionering eller på annat liknande sätt, undantagna från försäkringsplikten. Sålunda hava exempelvis i Tyskland från försäkringsplikten helt och hållet undantagits officerare och militärpersoner av lägre grad, för vilka särskilda pensions- eller understödslagar gälla, samt rikets, förbundsstaters eller kommuners tjänstemän, som äro anställda med fast lön och anspråk på pension eller för vilka är sörjt genom för dem gällande särskilda pensions-, resp. olycksfallsunderstödslagar. Jämlikt 4 § av den österrikiska olycksfallsförsäkringslagen av den 28 december 1887 äro från lagens tillämpning undantagna tjänstemän, som äro anställda i statens, ett kronlands, kommuns eller offentlig stiftelses företag, såvida anspråk på pension, som uppgår till eller överskrider beloppet av den eljest i lagen fastställda räntan, vid olycksfall tillkommer dem och deras anhöriga. Liknande bestämmelser förekomma även i Ungern, Italien, Luxemburg, Finland, Norge m. fl. länder.

Styrelsen förutsätter givetvis, att de i statens och eventuellt kommunernas tjänst anställda, som undantagas från försäkringsplikten, härigenom icke skulle komma i sämre ställning, utan att de, därest de icke redan förut genom arten av sin anställning äro tillförsäkrade pension eller andra förmåner till lika eller högre belopp, skulle vara berättigade till samma understöd, som genom olycksfallsförsäkringslagen tillerkänts övriga, i enskild tjänst anställda arbetstagare. Men understöden skulle i förekommande fall utbetalas direkt genom vederbörande stats-, resp. kommunala myndigheter, sedan riks-försäkringsanstalten efter prövning av ärendet fastställt skadans storlek och ersättningens belopp.

Styrelsen kan för sin del icke finna, att en anordning, varigenom arbetare och andra befattningshavare i statens tjänst undantagas från försäkringsplikten, skulle, på sätt kommittén i motiveringen framhållit, åsamka staten en avsevärd börda. Den myndighet, i vars arbete olycksfallet inträffat, står ju i omedelbar beröring med och har givetvis mycket lättare att genast träffa nödiga anstalter för den skadade, än vad förhållandet skulle bliva, om samma anstalter skulle, efter skedd anmälan om olycksfallet, ombesörjas av ett utomstående ombud. Enligt styrelsens åsikt skulle snarare den av kommittén förordade försäkringsplikten, bortsett från det dubbla bokföringsarbetet inom såväl riks-försäkringsanstalten som vederbörande förvaltningsorgan, utan minsta gagn för den skadade åsamka vederbörande statsmyndigheter betydande omgång och besvär.

Genom att från försäkringsplikten undantaga i statens och eventuellt även de större kommunernas tjänst anställda skulle man i avsevärd grad undgå de särskilda anordningar i fråga om avdrag å olycksfallsersättningar och minskning i avgifter, som kommittén med hänsyn till redan gällande bestämmelser funnit sig böra föreslå (§§ 11 och 15 i förslaget) i fråga om arbetstagare, för vilka på grund av lag eller särskild författning eller på annat sätt rätt till ersättning vid olycksfall redan föreligger.

Vad särskilt beträffar i statens tjänst anställda, äro vidare dessa redan nu i stor utsträckning tillförsäkrade pension, som för deras egen del i åtskilliga fall torde

överstiga den ersättning, som skulle utgå enligt föreliggande förslag. Kraftiga strävanden hava ock framträtt att utsträcka dessa förmåner till allt flera kretsar av i statens tjänst anställda.

Rätten till läkarvård och läkemedel samt begravningshjälp skulle ofta vara den enda fördel, som statens befattningshavare skulle erhålla genom den föreslagna försäkringen. Vad särskilt beträffar läkarvården föreligger emellertid redan i stor utsträckning rätt härtill för befattningshavare inom viktiga grenar av statsförvaltningen (exempelvis statens järnvägar, post- och telegrafverken) vid icke blott olycksfall utan varje sjukdomsfall över huvud taget. Bortsett härifrån torde det icke kunna anses såsom lämpligt att för beredande av denna förmån gripa till apparaten med obligatorisk olycksfallsförsäkring i ett annat statens organ. En vida enklare och naturligare utväg vore, enligt styrelsens åsikt, att statens befattningshavare med sådan avlöning, att de eljest skulle inbegripas under lagen, i den mån de icke redan förut äro berättigade till denna förmån, förklarades berättigade att vid olycksfall erhålla läkarvård på statens bekostnad och genom vederbörande förvaltningsorgans förmedling, samt i fall av dödsfall begravningshjälp.

Mot den föreslagna lagens allmängiltiga läggning har styrelsen ej något att erinra utan anser den fastmer som en av förslagets största förtjänster. Styrelsen skulle emellertid i detta sammanhang vilja till en början framhålla, att kommittén enligt styrelsens förmenande i ett par avseenden ej fullt tagit konsekvenserna av nu berörda läggning hos förslaget.

b) Lagstiftningens omfång.

Den vidsträckta omfattningen av förslaget giver detsamma karaktär av en allmängiltig lag om försäkring för olycksfall i arbete, och man väntar med hänsyn därtill, att under den föreslagna försäkringen skola vara inbegripna alla, som från social synpunkt sett kunna anses i behov därav. Kommittén har emellertid stannat vid att låta försäkringen omfatta hos arbetsgivare anställda arbetare, oaktat talrika självständiga mindre yrkesidkare och andra företagare, såsom hantverkare, småbrukare, torpare m. fl., äro i lika grad utsatta för olycksfall och med hänsyn till sin svaga ekonomiska bärkraft lika beroende av sin arbetsförmåga som arbetaren i gemen. Styrelsen kan ej heller underlåta påpeka, att en så föga ekonomiskt motståndskraftig grupp som hemarbetarna utesluts från försäkringen. Ehuru styrelsen funnit det önskvärt att även de små självständiga företagarna redan nu kunnat medtagas, vill dock styrelsen ej nu påyrka deras inbegripande under den obligatoriska försäkringen, enär därför skulle erfordras en sådan omarbetning av lagförslaget, som möjligen kunde äventyra lagens ikraftträdande vid avsedd tid. Styrelsen inskränker sig därför till att uttala den förhoppning, att även dessa medborgargrupper, vilka socialt sett måste anses vara i behov därav, måtte i en snar framtid göras delaktiga av den utav staten anordnade olycksfallsförsäkringen.

Ett annat förhållande, i avseende varå kommittén ej synes hava tagit konsekvenserna av förslagets vidsträckta omfattning, med därav följande överväldigande antal försäkringstagare och försäkrade, är nödvändigheten att söka åvägabringa förklarande i försäkringsförfarandet. Med hänsyn härtill har det bland annat synts styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida icke de uppgifter, som erfordras för försäkringsavgifternas bestämmande, kunde lämnas i samband med avgivandet av deklaration för taxering samt få avse förhållandena under det nästföregående kalenderåret, ävensom om icke försäkringsavgifterna kunde utdebiteras och uppbäras tillsammans med kronoutskylderna. Under övervägande torde vidare böra tagas, om ej avgifterna för vissa stora grupper av anställda, som icke äro utsatta för avsevärd olycksfallsrisk

i arbetet, exempelvis kontorspersonal och tjänarinnor, skulle kunna på ett mer allmängiltigt sätt fixeras och sålunda icke behöva i de särskilda fallen fastställas av försäkringsanstalten. Att såsom här ifrågasatts, till ernående av förenklningar anlita skatteväsendets former och organ torde för övrigt ligga nära till hands, då förevarande försäkring med hänsyn till ej blott sin omfattning utan även sin obligatoriska natur måste anses stå beskattningen nära. Någon avsevärdare omarbetning av lagförslaget skulle nu ifrågasatta åtgärder ej påkalla.

Här berörda förslag till förenklningar hava av byråchefen Fürst närmare utvecklats i närlagda promemoria rörande vissa förenklningar i försäkringsförfarandet (bil. 3).

En betydande förenkling har slutligen synts styrelsen kunna vinnas genom försäkringsplikts utbytande mot ersättningsplikt i avseende å de obetydligare, kortvariga olycksfallen och dessa olycksfalls överförande till den obligatoriska sjukförsäkringen, när denna blir genomförd. Härtill återkommer styrelsen längre fram.

Historiskt sett sammanhänger olycksfallsförsäkringen med industrialismen och utgör ett uttryck för behovet av skydd mot de faror för arbetarnas liv och hälsa, som äro oskiljaktiga från särskilt den moderna storindustrien. Tendensen att utsträcka denna lagstiftning till allt flera grenar av det mänskliga arbetet framträder dock starkt i alla länder. Huruvida man härvid behöver gå så långt att inom ramen för en dylik lagstiftning upptaga bland annat kontors- och annat liknande arbete, där olycksfall sällan eller aldrig inträffa, har från många håll betvivlats. Likaledes har ifrågasatts, huruvida det kan anses stå i överensstämmelse med en *social* olycksfalls-lagstiftnings uppgifter att omfatta personer med ända upp till 5,000 kronor i årsinkomst.

Det är givetvis alltid en synnerligen vanskelig sak att uppdraga en gräns mellan »farligt» och »mindre farligt» arbete. Om också under ett visst slag av arbete olycksfall ytterst sällan inträffa, så föreligger ju dock alltid möjligheten därav, och det synes därför rättvist, att risken härav belastar arbetsgivaren och icke den anställda. Den omständigheten att olycksfallsfrekvensen är synnerligen ringa gör sannolikt den anställda mindre betänkt på att av eget initiativ skydda sig häremot och olycksfallet drabbar därför, när det inträffar, så mycket tyngre.

Vidkommande åter den i förslaget upptagna inkomstgränsen av 5,000 kronor torde denna visserligen kunna i någon mån nedsättas utan att lagstiftningens sociala verkningar därigenom äventyras. Men å andra sidan skulle genom en dylik nedsättning, särskilt om den finge en större omfattning, sannolikt från försäkringen uteslängas personer, som äro att anse som arbetare i egentlig mening. Vid sådant förhållande och då antalet anställda med så höga inkomster, att de lämpligen skulle kunna undantagas från försäkring, är relativt ganska ringa, synas övervägande skäl tala för bibehållandet av den av kommittén föreslagna inkomstgränsen. I alla händelser torde icke någon längre gående nedsättning böra vidtagas.

c) Olycksfallersättningsens belopp.

Arbetare, som drabbats av olycksfall, som medfört väsentlig nedsättning av arbetsförmågan, skall enligt förslaget vara berättigad att uppbära sjukpenning, motsvarande $\frac{2}{3}$ av hans dagliga arbetsförtjänst. Med arbetsförtjänst skall förstås hela den avlöning, som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren, och med daglig arbetsförtjänst $\frac{1}{300}$ del av den årliga arbetsförtjänsten. Vid beräkningen av den dagliga arbetsförtjänsten tages med andra ord hänsyn endast till arbetsdagar. Sjukpenningen åter skall utgå för *varje* dag och sålunda jämväl för sön- och helgdagar. Sjukpenningen kommer följaktligen att i verkligheten utgöra icke, som förslaget angiver, $\frac{2}{3}$ utan något mer än $\frac{1}{5}$ av den ska-

dades faktiska arbetsinkomst. Denna sjukpenning torde vara högre än i något annat land i Europa.

Då livränta högst skulle komma att utgå med $\frac{2}{3}$, men sjukpenning såsom nämnts skulle kunna utgöra mer än $\frac{4}{5}$ av arbetsförtjänsten, kan detta tänkas medföra en strävan hos den skadade att så länge som möjligt behålla sjukpenningen och uppskjuta tidpunkten för livräntans fastställande. Detta kan så mycket snarare befaras, som denna senare tidpunkt icke i lagförslaget fixerats. Det torde därför icke förefinnas något hinder för, att den skadade år från år kvarstår på sjukpenningstadiet. Strävandena att i denna riktning utnyttja lagens bestämmelser motverkas säkerligen icke därigenom, att den skadade på detta stadium, men icke som livräntetagare, har rätt till kostnadsfri läkarvård och läkemedel.

Bestämmelsen att kontant ersättning skall utgå för varje dag och sålunda även för sön- och helgdagar förekommer bland annat i sjukkasslagen av den 4 juli 1910. Oaktat den här kan anses motiverad bland annat därav, att de svenska sjukkassorna som regel icke lämna sjukhjälp i form av läkarvård och läkemedel, har dock denna bestämmelse väckt mycken opposition. Man menar sålunda, att häri ligger en frestelse för sjukkassemlemmarna, att anmäla sig sjuka strax före och friskanmäla sig först efter sön- och helgdagar. Faran härför är givetvis mycket mindre, då det gäller olycksfall, men torde dock icke böra helt och hållet förbises.

Principiellt riktigtast är givetvis att låta sjukpenningen utgå endast för dagar, för vilka den skadade faktiskt skolat uppbära avlöning. Endast för sådana fall, där (såsom exempelvis ifråga om tjänare, sjöfolk och så vidare) avlöningen faktiskt gäller för alla dagar, bör sjukpenningen, beräknad till $\frac{1}{365}$ av årsinkomsten, utgå för såväl arbetsdagar som sön- och helgdagar.

Sjukpenning skall enligt förslaget utgå endast, om olycksfallet medfört nedsättning av arbetsförmågan med minst $\frac{1}{4}$, samt läkarvård och läkemedel från och med dagen för olycksfallet och därefter så länge sjukpenning utgår. Dessa bestämmelser utgöra en given förbättring i jämförelse med nuvarande förhållanden, då dels sjukvård icke lämnas och dels kontant ersättning utgår endast vid fullständig oförmåga till arbete. Det vill dock förefalla styrelsen, som om kommitténs förslag icke vore i allo tillfredsställande.

Läkarvård och läkemedel.

Ett olycksfall kan ju mycket väl vara av beskaffenhet att icke medföra någon nedsättning av arbetsförmågan eller medföra mindre sådan nedsättning än $\frac{1}{4}$, men ändock kräva behandling av läkare samt läkemedel. Då emellertid dessa förmåner icke erhållas, med mindre sjukpenning utgår, måste den skadade, för att icke själv nödgas bestrida kostnaderna för läkarvården utgiva sig lida av nedsättning av arbetsförmågan med minst $\frac{1}{4}$.

I länder med en genomförd obligatorisk sjukförsäkring lösas dessa svårigheter av sig själva därigenom, att sjukkassorna omedelbart taga hand om den sjuke, vare sig insjuknandet beror på olycksfall eller icke. Här liksom på flera andra punkter förutsätter kommitterades förslag i själva verket tillvaron av en fullt ordnad, rationell sjukförsäkring. Utan denna förutsättning lär icke heller olycksfallsförsäkringen kunna i längden upprätthållas utan avsevärt stegrade kostnader.

Principen, att livräntan för samtliga skadade utgår enligt samma grunder, synes i ett hänseende böra modifieras. Träffar olycksfallet en person i unga år, då arbetslönen är ringa eller ingen, skall livränta enligt förslaget beräknas efter en årsinkomst av 300 kronor. Till följd härav blir invaliditetsräntan i dylika fall så ringa, att den

Livräntan för personer, som bliva invalider i unga år.

i sådana fall, då skadan är av svårare beskaffenhet, icke räcker till att trygga den skadades nödtorftiga försörjning. Dylika unga invaliders ställning blir ock avsevärt försämrad i jämförelse med nu gällande lagstiftning. Det vill förefalla styrelsen som om en ändring av kommitténs förslag på denna punkt vore obetingat nödig. För de beklagansvärda, som redan på tröskeln till livet drabbas av svårare invaliditet, bör ersättningen utgå med ett belopp, som bereder dem möjlighet att existera utan att behöva anlita vare sig offentlig eller enskild barmhärtighet.

d) Karens-
tidens bort-
tagande.

I det första förslag till lag om obligatorisk olycksfallsförsäkring i Sverige, som framlades av den s. k. äldre arbetarförsäkringskommittén, hade karenstiden fastställts till 14 dagar. I anledning av mot kommittéförslaget framställda erinringar utsträcktes emellertid karenstiden till 60 dagar i de nädiga propositioner i ämnet, som framlades vid 1890 och 1891 års riksdagar. Jämväl den nädiga propositionen till 1900 års riksdag och den därmed i huvudsak överensstämmande till 1901 års riksdag bibehöll samma karenstid. Såsom skäl för denna bestämmelse anförde statsrådet och chefen för civildepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 30 december 1898 i huvudsak följande: Det vore rimligt att skadan på visst sätt fördelades mellan arbetsgivaren och arbetaren, så att den sistnämnde även finge bära en del av risken. Arbetarens intresse att sorgfälligt söka undvika olycksfall hölles genom ett stadgande om vänte- eller karenstid vid makt och faran för liknöjdhet hos honom i detta hänseende såväl som för benägenhet att genom vårdslöshet fördröja kroppsskadans botande förminskades i väsentlig mån. Om arbetarne voro med hänsyn till understöd under den första tiden efter olycksfallet hänvisade till lokala, på ömsesidighetens grundval bildade eller åtminstone av arbetarne själva eller deras förtroendemän förvaltade kassor, framkallades därigenom en ur alla synpunkter önskvärd inbördes kontroll och särskilt vad beträffade iakttagande av nödig försiktighet i arbetet.

När sedermera frågan om förbättrad olycksfallslagstiftning upptogs på dagordningen, ansåg riks-försäkringsanstalten, att övervägande skäl alltjämt talade för, att karenstiden bibehölles vid 60 dagar. I sitt utlåtande och förslag den 10 januari 1908 rörande ändring i vissa delar av lagen den 5 juli 1901 anförde sålunda anstalten i detta hänseende bland annat, att det ur praktisk synpunkt vore avgjort att föredraga, att all så kallad sjukhjälp, vare sig den är föranledd av olycksfall eller annat förhållande, hänvisades till av medlemmarna själva förvaltade, ehuru i samförstånd med den övriga försäkringen arbetande sjuk-kassor. En sjuk-kassa kunde snabbt och direkt ingripa där behov förelåg; den kunde ock, genom sina egna medlemmar, öva en omedelbar och fullt verksam kontroll över användningen av kassans medel. Skulle åter sjukförsäkringen handhavas av en central anstalt, komme denna att belastas med en i hög grad tyngande och oformlig administration, och förvaltningskostnaderna komme särskilt med avseende å utgifterna för utövande av nödig kontroll att ställa sig oskäligt dryga.

I sitt ovan återopade utlåtande den 15 april 1909 yttrade kommerskollegium i frågan rörande karenstiden bland annat, att synnerligen starka skäl talade för den av riks-försäkringsanstalten antydda utvägen. Ett oeftergivligt villkor härför vore likväl, att vi i vårt land under den närmaste framtiden hade att emotse införandet av obligatorisk sjukförsäkring, åtminstone ifråga om de yrkesgrenar, som berördes av olycksfallsersättningslagen. En sådan reform stode dock ännu så länge i vida fältet. Det förslag till revision av sjukkasselagen, som under den närmaste framtiden vore att emotse, komme icke heller, efter vad som vore känt, att övergiva den

frivilliga försäkringens grund. Under sådana förhållanden ansåg kommerskollegium en förkortning av karenstiden av principiella skäl vara påkallad.

Det borde emellertid, framhöll kommerskollegium vidare, tagas i övervägande, huruvida tillräckliga skäl föreläge för att ifråga om de båda första månaderna efter olycksfallet föreskriva försäkringsplikt eller om det icke vore lämpligare att endast stadga, att ersättning härunder skulle av arbetsgivaren lämnas men i övrigt överlåta åt vederbörande arbetsgivare att försäkra eller icke försäkra risken i fråga. På så sätt skulle arbetsgivarna bliva i tillfälle att överlåta ersättningsskyldigheten till av dem upprättade eller understödda sjukkassor och sålunda saken ordnas på det mest ändamålsenliga sättet. För olycksfallsförsäkringen skulle det ock innebära en stor lättnad, om den därigenom befriades från nödvändigheten att taga hand om hela den stora mängden kortvariga olycksfall, vilka, enligt vad erfarenheten visat, i oproportionerlig grad betungade och fördrade administrationen.

Genom bestämmelserna i 15 och 17 §§ av lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 har fastslagits, att registrerad sjukkassa skall under alla förhållanden vid olycksfall lämna sjukhjälp för de första 60 dagarna. Lagen tillerkänner visserligen (18 § andra stycket) sjukkassa rätt att genom föreskrift i stadgarna beträffande medlemmar, vilka i anledning av bland annat genom olycksfall uppkommen sjukdom jämlikt lag eller utfästelse är berättigad att av arbetsgivaren eller annan erhålla ersättning eller sjukvård, minska eller indraga rätten till sjukhjälp för sådan sjukdom. Denna utväg har dock icke av sjukassorna begagnats annat än i enstaka undantagsfall och praktiskt taget kunna därför alla registrerade sjukkassor, vilkas medlemsantal för närvarande torde kunna uppskattas till inemot 600,000, anses lämna sjukhjälp under de första 60 dagarna vid timade olycksfall.

Styrelsen delar fullständigt kommitténs åsikt, att kostnaderna för ersättningen under karenstiden liksom för olycksfallsförsäkringen i övrigt böra bäras av arbetsgivarna ensamma. Däremot kan styrelsen icke biträda kommitténs åsikt, att även den med karenstiden förbundna risken skall försäkras i samband med olycksfallsförsäkringen. Denna fråga hör alldeles självklart samman med sjukförsäkringen och bör lösas i organiskt samband med denna.

Detta torde i själva verket hava varit även kommitténs ståndpunkt, och kommittén synes till och med mena, att vi framdeles, när en obligatorisk sjukförsäkring blivit en verklighet, återigen skulle slå om och låta ersättningen under karenstiden övertagas av sjukförsäkringen. Sålunda yttrar kommittén i motiveringen rörande denna punkt bland annat (sid. 70): »Sålänge därför sjukförsäkringen i vårt land är ordnad enligt frivillighetens princip och icke enligt sådana grunder, att ersättningen under sjukdomstiden kan åläggas sjukassorna, bör enligt kommitténs förmenande frågan om ersättningen till de skadade lösas under förutsättning av möjligast korta karenstid.»

Kommitténs lagförslag har, såsom förut antytts, förelagts sociala rådets sektioner för sjukkasseväsen samt arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet vid deras sammanträden den 3—4 och 6—7 nästlidna december. Såsom bilagda protokollsutdrag (bil. 2) utvisar, uttalade sig förstnämnda sektion enhälligt för antagande av kommitténs förslag i övrigt men ifrågasatte, med hänsyn till i främsta rummet de försäkrades intressen och de stora kostnaderna för det allmänna, att frågan om ersättningen för de kortvariga olycksfallen och det första skedet av de mera långvariga olycksfallen och yrkessjukdomarna skulle, i avvaktan på den obligatoriska sjukförsäkringen, dit denna ersättning naturligen hörde, kunde lösas genom en provisorisk anordning. I dessa synpunkter har Sveriges allmänna sjukkasseförbund i

sitt förut omnämnda yttrande i allt väsentligt instämt. Vad åter beträffar den senare sektionen hyllade flertalet av dess medlemmar en liknande åsikt ifråga om ersättningen under karenstiden, ehuru något gemensamt uttalande från sektionens sida icke gjordes.

Enligt styrelsens åsikt står ersättningen under karenstiden i direkt och naturligt samband med sjukförsäkringen och kan icke utan allvarliga olägenheter, icke minst för olycksfallsförsäkringen, skiljas från förstnämnda försäkring. En centraliserad handläggning av hela den stora mängden av småskador skulle ock, såsom bland annat erfarenheten från Nederländerna utvisar, oskäligt betunga och fördyra förvaltningen av olycksfallsförsäkringen. Vid sådant förhållande och då Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 31 nästlidne december uppdragit åt en kommitté att verkställa utredning och avgiva förslag rörande bland annat obligatorisk sjukförsäkring av arbetare, vill styrelsen för sin del bestämt avråda att frågan om karenstiden redan nu genom utvidgning av olycksfallsförsäkringen definitivt ordnas.

I avvaktan på den obligatoriska sjukförsäkringens genomförande synes denna fråga böra provisoriskt ordnas på det sätt, att arbetsgivaren, där denna skyldighet icke redan förut på grund av särskild lagstiftning åligger honom, förklaras skyldig att själv direkt svara för ersättningen under karenstiden. Då de ersättningsbelopp, som i dylika fall skulle utgå direkt från arbetsgivaren, i allmänhet äro ganska små, torde risken för en skadad arbetare att gå miste om ersättningen icke vara av någon större betydelse. Därest ytterligare säkerhet anses böra krävas, synes man utan betänklighet kunna ställa vederbörande kommun eller eventuellt staten som garant härför.

Skulle likväl kommitténs förslag om karenstidens borttagande anses böra oförändrat genomföras, anser sig styrelsen böra för sin del bestämt påyrka en sådan ändring i sjukkasselagen, att registrerad sjukkasse förbjödes lämna sjukhjälp för olycksfall, för vilka ersättning utgår på grund av olycksfallsförsäkringslagen. Skyldigheten för sjukkassorna att lämna sådant understöd tillkom, som ovan antytts, såsom en följd av bestämmelsen i 1901 års olycksfallsersättningslag om 60 dagars karenstid. Borttages denna karenstid och ålägges olycksfallsförsäkringen att svara jämväl därför, torde konsekvensen kräva, att sjukkassorna i sin ordning fritagas från samma skyldighet, något som under nuvarande förhållanden endast torde kunna ske genom införandet i sjukkasselagen av en härpå syftande bestämmelse. Att statsmakterna skulle på lagstiftningens väg organisera och till och med ekonomiskt understödja en dubbelförsäkring, som därtill ofta skulle utgöra en bestämd överförsäkring, skulle dessutom stå i alltför uppenbar motsats till socialförsäkringens egna intressen och syftemål.

Kommittén har själv varit inne på den av styrelsen här uttalade tankegången men ansett sig icke kunna föreslå en åtgärd, som skulle innebära en inskränkning i de enskildas rätt att för egna besparingar förskaffa sig särskilda understöd. Däremot har kommittén ifrågasatt, huruvida icke såsom ytterligare villkor för utfående av statsbidrag skulle kunna bestämmas, att kassan icke skulle äga att meddela sjukhjälp under viss tid för sjukdom till följd av olycksfall i arbete enligt olycksfallslagen.

Gentemot vad kommittén sålunda anfört, tillåter sig styrelsen framhålla, att sjukkasselagen redan förut, trots sjukkassornas egenskap av på frivilligheten grundade sammanslutningar, innehåller en hel rad av tvingande bestämmelser, som icke blott formellt utan även materiellt reglerar deras verksamhet. I Danmark, där den frivilliga sjukkasseverksamheten nått en synnerligen rik utveckling, har man icke

heller dragit sig för att i vida högre grad, än vad här föreslagits, inskränka sjuk-kassornas understödsrätt. Den nya danska sjukkasselagen av den 15 maj 1915 innehåller sålunda bland annat den bestämmelse, att kontant sjukhjälp icke får lämnas för sjukdomsfall, där ersättning utgår enligt olycksfallslagstiftningen. Denna lagstiftning går till och med ännu längre, i det att den föreskrifver, att sjukkasse-medlemmar, som vid olycksfall antingen genom egna medel eller genom arbetsgivar-nen äro tillförsäkrade kontant understöd till samma belopp som deras genomsnittliga dagliga arbetsförtjänst, icke erhålla kontant understöd från kassan; är det medlemmen tillförsäkrade understödet mindre än arbetsförtjänsten, nedsättes sjukpenningen där-hän, att den i förening med understödet från olycksfallsförsäkringen icke kommer att överstiga vederbörande medlems normala arbetsinkomst.

Att åter, på sätt kommittén tänkt sig, såsom villkor för erhållande av stats-bidrag föreskriva, att sjukkassa icke lämnar sjukhjälp under karenstiden, lär icke kunna ifrågasättas, så länge sjukkasselagen direkt föreskriver dylik under-stödsplikt.

I detta sammanhang anser sig styrelsen även böra yttra sig om det av kom-mittén ifrågasatta samarbetet mellan sjukkassorna och olycksfallsförsäkringen. Kommittén har visserligen endast antydningssvis berört denna punkt, men synes i allt fall hava ansett dels, att sjukkassorna skulle kunna fungera såsom ombud för riksförsäkringsanstalten med uppgifter huvudsakligen liknande dem, som för närvarande tillkomma Ortsombuden, dels ock att anstalten skulle kunna ingå något slags återförsäkringsavtal med sjukkassorna, av innebörd att kassorna »inom sitt verksamhetsområde i större eller mindre omfattning övertog ansvaret för sjuk-domstiden».

Orden angiva icke tydligt, huruvida kommittén ansett, att sjukkassorna i ty fall skulle uppträda endast som ett slags organ för utbetalande av sjukpenning och förmedling av läkarvården, eller om, såsom uttrycket »återförsäkring» närmast synes angiva, sjukkassorna själva på egen risk skulle övertaga dessa utfästelser gentemot de olycksfallsförsäkrade. Därest detta senare varit meningen, anser sig styrelsen böra framhålla, att en dylik anordning, varigenom sjukkassornas tillgångar eventuellt skulle komma att anlitas för täckande av å återförsäkringen uppkommande förluster, förut-sätter en ändring av sjukkasselagens 20 §.

Att i övrigt närmare ingå på frågan om samarbetet mellan sjukkassorna och olycksfallsförsäkringen, ett samarbete, vars nödvändighet och betydelse styrelsen för sin del livligt behjärtar, torde icke för närvarande vara möjligt. Av någon större betydelse torde detta samarbete i alla händelser icke kunna bliva, förr än vi här i Sverige fått genomfört obligatorisk sjukförsäkring. Särskilt vill styrelsen framhålla, att under nuvarande förhållanden ett dylikt samarbete endast kan ordnas genom ett frivilligt åtagande från sjukkassornas sida. Något åläggande från riksförsäkringsan-stalten kan givetvis icke i något hänseende ifrågakomma.

På grund av föreskrifter i bland annat legostadgan och sjölagen äro vissa grupper av arbetstagare redan förut tillerkända ett visst understöd vid bland annat olycksfall i arbete. Med avseende å detta förhållande innefattar kommitténs för-slag i huvudsak, att ifrågavarande föreskrifter fortfarande skola äga gällande kraft, men att å ena sidan på grund av dessa lagbud utgående understöd till genom olycksfall i arbete skadad arbetare skall avdragas å olycksfallsersättningen, och å

Samarbete
med sjuk-
kassorna.

Förhållandet
till tjänste-
hjonastadgan
och sjölagen.

andra sidan arbetsgivaren erhålla en häremot svarande nedsättning i försäkringsavgiften.

Det bör, enligt styrelsens åsikt, tagas i allvarligt övervägande, huruvida denna fråga icke skulle kunna ordnas på ett enklare och mera praktiskt sätt. En sådan utväg vore, vill det synas styrelsen, att förklara dylika äldre författningar upphävida, i den mån de gälla olycksfall i arbete, för vilka ersättning utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen. Eller ock kunde arbetsgivaren förklaras berättigad att av olycksfallsersättningen erhålla gottgörelse för understöd, som för samma olycksfall utgivits på grund av föreskrift i annan författning.

Organisation.

Kommittén har förutsatt, att endast en mindre del av försäkringen skulle komma att omhänderhavas av ömsesidiga försäkringsanstalter, upprättade av arbetsgivare, under det att det alldeles övervägande flertalet förräkningar skulle äga rum i en central statsanstalt, riksförsäkringsanstalten. Såsom sammanhållande överordnat organ över samtliga dessa anstalter föreslår kommittén vidare ett försäkringsråd.

Då kommittén beträffande organiserandet av dessa båda statens centrala organ för lagens tillämpning endast medelat vissa huvudsakliga riktlinjer, har socialstyrelsen ansett sig kunna inskränka sig till att framlägga några mera allmänna synpunkter.

Så vitt dömas kan av kommitténs uttalanden, skulle riksförsäkringsanstalten med hänsyn till sina uppgifter i huvudsak begränsas till ren försäkringsverksamhet. Den skulle sålunda få samma karaktär som enligt kommerskollegii förut berörda utlåtande den 15 april 1909 samt departementalkommitterades och kommerskollegii kommitténs sedermera avgivna förslag skulle tillkomma vissa för mera speciell verksamhet avsedda anstalter. I enlighet jämväl med nämnda kommitterades system skulle den allmänna ledningen på den sociala olycksfallsförsäkringens område tillkomma ett annat ämbetsverk. I detta fall försäkringsrådet. Älderdomsförsäkringskommittén ställer vidare i utsikt, att försäkringsrådet framdeles skulle få sitt kompetensområde utsträckt till även övriga grenar av socialförsäkringen och sålunda komma att över denna i dess helhet utöva den sammanhållande myndighet, som departementalkommitterade velat anförtro åt socialstyrelsen. Ett konsekvent genomförande av älderdomsförsäkringskommitténs förslag i denna del skulle givetvis innebära, att såväl riksförsäkringsanstalten som pensionsstyrelsen skulle avstå från vissa delar av sina nuvarande verksamhetsområden och bliva rena försäkringsanstalter samt jämte de eventuella organen för en obligatorisk sjukförsäkring sammanhållas under en enhetlig myndighet för hela socialförsäkringen.

I likhet med älderdomsförsäkrings- och ovan åberopade kommittéer finner även socialstyrelsen det vara en angelägenhet av största vikt, att åtgärder vidtagas i syfte att åvägabringa enhetlighet och samverkan mellan socialförsäkringens olika grenar. Styrelsen finner dock tvivelaktigt, huruvida i frågans nuvarande läge tillräckliga skäl föreligga att för ändamålet upprätta ett särskilt ämbetsverk, vars uppgift enligt kommitténs mening till en början skulle i huvudsak begränsas allenast till olycksfallsförsäkringen. Under denna förutsättning vore det naturligen enklast att låta riksförsäkringsanstalten tillsvidare fylla även hithörande uppgifter. Enär desamma emellertid innebära en viss tillsyn över hela den sociala olycksfallsförsäkringen och då statsanstalten icke gärna själv bör äga sådan ställning gent emot arbetsgivarnas med densamma i viss mån konkurrerande anstalter, måste styrelsen ansluta sig till kommitténs förslag om att från riksförsäkringsanstaltens verksamhetsområde avskilja

de mera allmänt socialpolitiska uppgifter, som föreligga på detta område. Dessa lära emellertid icke vara mera omfattande, än att de kunde tillsvidare anföras åt någotdera av de båda nuvarande ämbetsverken med sociala uppgifter, nämligen socialstyrelsen eller pensionsstyrelsen. Genom en förläggning till det förre ämbetsverket skulle önskvärd samverkan ernås med sjukförsäkringen, arbetarskyddet och statens sociala förvaltning i allmänhet; en anknytning åter till pensionsstyrelsen skulle medföra närmare samband med ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen. I mån av vunnen erfarenhet samt vid organiserandet av en blivande obligatorisk sjukförsäkring kunde därefter definitivt ståndpunkt tagas till frågan om socialförsäkringens enhetliga ordnande, eventuellt hela socialförvaltningens organiserande efter fullt rationella grunder.

Att kommittén icke valt något av de nu antydda alternativen, torde hava närmast berott därpå, att den velat genom skapandet av försäkringsrådet bilda ett lämpligt organ för avdömandet av besvär rörande tvister ifråga om den sociala olycksfallsförsäkringen. Enligt kommitténs förslag skulle nämligen försäkringsrådet bli andra och sista instans i dylika mål och med hänsyn till dessas beräknade stora antal (c:a 5,000 årligen) företrädesvis organiseras såsom en domstol eller nämnd med dels lagfarna dels andra ledamöter, de senare representerande vederbörande intressenter — arbetsgivare och arbetare — samt olika slag av speciell sakkunskap i fråga om olycksfallsförsäkring. Det förutsättes vidare, att försäkringsrådet framdeles skulle bli besvärinstans även för avgörande av tvister rörande frågor tillhörande sjukförsäkringens och den allmänna pensionsförsäkringens områden.

Utan tvivel föreligger ett starkt behov av en speciell instans för avgörande av ifrågavarande besvärmål, vilka på grund av sin natur kräva icke blott särskild sakkunskap och ej alltför snäv juridisk behandling, utan även och kanske framför allt ett snabbare avgörande, än som kan förväntas vid handläggningen enligt eljest gällande regler. Detta behov synes emellertid bli bättre tillgodosett genom en begränsning av försäkringsrådets kompetens till endast dömande verksamhet, vilken, såsom av kommitténs utredning framgår, skulle bli tillräckligt omfattande för att motivera inrättandet av en särskild nämnd. Denna kunde, på sätt kommittén tänkt sig, efter hand få sin verksamhet utvidgad till även pensions- och sjukförsäkringen och sålunda bilda den judiciella enheten på socialförsäkringens område, en riks-försäkringsnämnd. Därest nämnden sålunda finge en rent dömande verksamhet, kunde densamma erhålla en uteslutande med hänsyn härtill avpassad organisation med, förutom juridiskt utbildade ledamöter, ett antal icke lagfarna ledamöter, representerande arbetsgivare- och arbetarintressena samt allmänt sociala insikter. Erforderliga tekniska specialinsikter torde lämpligast kunna tillföras nämnden genom adjungerande vid behov av experter.

Beträffande riks-försäkringsanstaltens organisation har kommittén icke lämnat något närmare utformat förslag. Då emellertid detta innebär upprättandet av en anstalt för praktisk försäkringsverksamhet, synes densamma med fördel kunna anordnas i nära anslutning till de former, som utbildats inom den enskilda försäkringsrörelsen i vårt land och sålunda efter annan typ än den för ämbetsverken vanliga.

Även under förutsättning att den sociala olycksfallsförsäkringens administration kommer att ordnas i enlighet med nu antydda principer, läser densamma, såsom närmare angives i närlagda promemoria om vissa förenklingar i försäkringsförfarandet (bil. 3), komma att draga avsevärt drygare kostnader än vad kommittén beräknat, därest densamma arbetar efter de av kommittén angivna riktlinjerna.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 11

Mycket avsevärda besparingar torde däremot kunna göras, för den händelse vissa av styrelsen i det föregående föreslagna förenklingar skulle komma att genomföras. Det är ej heller uteslutet, att den arbetsgivarna i lagförslaget medgivna rätten att försäkra sina arbetare i egna ömsesidighetsbolag, kommer att utnyttjas i så stor omfattning, att riksförsäkringsanstaltens verksamhet därigenom blir icke oväsentligt begränsad.

Vilken form, som än kommer att fastställas för olycksfallsförsäkringens centrala organisation, är det uppenbarligen nödvändigt, att det genom effektiva föreskrifter sörjes för dess samverkan med övriga sociala förvaltningsorgan. Vad socialstyrelsen angår, föreligger ett i vissa avseenden nära samband med dess uppgifter såsom chefsmyndighet för yrkesinspektionen samt tillsynsmyndighet för sjukkasseväsendet. Men jämväl på andra punkter, till exempel i fråga om statistiken, beräkningen av avlöningar, uppskattningen av naturaförmånens värde och så vidare, komma statens olycksfallsförsäkringsorgan i beröring med spörsmål, som redan äro föremål för behandling inom socialstyrelsen. Givetvis bör på dessa liksom andra statens förvaltningsområden garantier skapas för att nödig enhetlighet bevaras och onödigt dubbelarbete undvikas.

Vad särskilt angår det statistiska arbetet, ansluter socialstyrelsen sig till den uppfattningen, att förvaltningsstatistiken kan på lämpligaste sätt ordnas samt fylla sin egentliga uppgift — att vara till nytta för förvaltningsarbetet — endast för så vitt densamma förläggas till och utarbetas i intimt samband med den förvaltningsgren, som huvudsakligen giver den dess innehåll. Styrelsen har följaktligen intet att erinra mot att olycksfallsförsäkringsstatistiken utarbetas inom riksförsäkringsanstalten. Av denna principiella ståndpunkt följer emellertid å andra sidan, att riksförsäkringsanstaltens statistik icke bör utvidgas utöver anstaltens egentliga verksamhet — olycksfallsförsäkringen — till att omfatta även sådan statistik, som på grund av sin natur närmare ansluter sig till andra myndigheters områden och därför lämpligast bör utarbetas av dem.

Det vore sålunda enligt socialstyrelsens mening mindre lämpligt, om anstalten i vidare mån än som betingas av den sociala olycksfallsförsäkringens behov, skulle ingå på uågon bearbetning av det olycksfallsstatistiska primärmaterialet ur rena arbetarskyddssynpunkter. Det bör nämligen fortfarande tillkomma socialstyrelsen, där arbetarskyddsärendena handläggas och där arbetarstatistiken i övrigt är förlagd, att till ledning för denna sin verksamhet utarbeta erforderlig *specialstatistik*.

Vidare anser styrelsen, att, därest uppgifter, lämpade för lönestatistik, prisstatistik eller annan socialstatistik, som tillhör styrelsens arbetsområde, inkomna till riksförsäkringsanstalten, sådana uppgifter böra tillhandahållas socialstyrelsen för den närmare bearbetning, som kan befinnas erforderlig. Vad beträffar den fullständiga yrkesstatistik, som enligt kommitténs förmenande skulle erhållas såsom en synnerligen viktig produkt av riksförsäkringsanstaltens statistiska verksamhet, hyser styrelsen den uppfattningen, grundad jämväl på erfarenheter från andra länder, att en rationell yrkesstatistik, vilken ju för övrigt bör omfatta även utanför olycksfallsförsäkringen stående yrkeskategorier, icke lärer kunna åstadkommas annat än genom verkliga, med vissa längre mellanrum företagna yrkesräkningar, vilkas anordnande i varje fall icke kan ankomma på riksförsäkringsanstalten.

Endast med tillämpande av ovan angivna principer ifråga om statistikens förläggning, lärer det kunna undvikas, att för olycksfallsförsäkringen tillskapas en allt för vidlyftig statistisk apparat med för hithörande verksamhet främmande uppgifter, vilka på ett ändamålsenligare sätt och till större nytta för förvaltningsarbetet kunna

ombesörjas av redan befintliga statistiska organ i de verk, dit ifrågavarande uppgifter på grund av sin natur rätteligen höra.

Styrelsen övergår härefter till en granskning av lagförslagets särskilda bestämmelser.

Särskilda
bestämmelser.

1 §.

I denna paragraf synes böra angivas, i vilken utsträckning lagen skall äga tillämpning med hänsyn till medborgarskap och hemort inom eller utom riket. Förslaget lämnar nämligen icke upplysning, huruvida lagen skall gälla exempelvis för svenska företag (utom rederier) i utlandet, vilka sysselsätta svenska arbetare eller för utländska företag här i landet med utländska arbetare.

Då kostnaderna för förvaltningen till ungefär hälften skola bestridas av statsmedel, torde bestämmelsen i paragrafens 2:dra stycke icke vara fullt korrekt.

2 §.

Frågan om de s. k. yrkessjukdomarnas ställning till olycksfallsförsäkringen är ännu i de allra flesta länder ett öppet spörsmål. Att det gives alldeles specifika yrkessjukdomar, som med all rätt böra jämföras med olycksfall, lär av ingen bestridas. En betydande svårighet möter emellertid, när det gäller att uppdraga gränserna för det område av yrkessjukdomar, som bör inbegripas under försäkringen.

Med den jämförelsevis snäva begränsning, som givits åt begreppet yrkessjukdomar i förevarande §, synas några befogade anmärkningar mot bestämmelsen i fråga icke kunna göras. Emellertid vill styrelsen framhålla, att uttrycket »särskilt giftiga vid arbetet begagnade ämnen» icke är fullt uttömmande. Det omfattar nämligen icke sådana fall, då de giftiga ämnena alstras först under arbetets gång. För att undvika varje sken av godtycklighet torde den erforderliga förteckningen över ifrågavarande yrkessjukdomar ävensom eventuella ändringar i densamma böra utfärdas av Eders Kungl. Maj:t och icke, såsom kommittén ifrågasatt, av riks-försäkringsanstalten eller försäkringsrådet.

3 §.

Kommittén har ansett, att endast arbete *mot avlöning* skulla falla under lagens tillämpning. Dock har undantag härifrån gjorts för lärlingar. Även om man, i likhet med kommittén, tager uttrycket »lärling» i den vidsträckt bemärkelse, att därunder innefattas bland annat personer, som i och för sin utbildning innehava ej avlönad anställning hos en arbetsgivare, förekommer det även i övrigt anställning utan avlöning, som enligt styrelsens mening med lika rätt borde falla inom lagens gränser. Sålunda förekommer det icke så sällan, att en person, innan anställning erhålles, måste arbeta eller tjänstgöra på prov en viss tid utan avlöning. Det förekommer vidare arbete, som ligger på gränsen till men ändock icke kan sägas vara arbete direkt i och för utbildning. Såsom exempel härpå må anföras tjänstgöring som extra i statens verk och inrättningar. Uttrycket »lärling» synes sålunda lämpligen böra utbytas mot ett annat, som bättre motsvarar bestämmelsens syfte.

Med uttrycket »avlöning» förstås i denna § uppenbarligen detsamma, som i 6 och 7 §§ betecknas såsom »arbetsförtjänst». För undvikande av missförstånd torde samma uttryck även böra användas i 3 §.

Bestämmelsen att såsom arbetare icke räknas den, som ej fyllt 12 år, ansluter sig, på sätt i motiveringen framhålles, till förbudet i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 mot användandet av barn under denna ålder till arbete. Då nämnda lag emellertid, ehuru synnerligen vittomfattande, icke äger tillämpning å alla verksamhetsområden, t. ex. i förevarande avseende ej å jordbruket, torde det ej vara befogat att fastställa en dylik allmängiltig åldersgräns, utan synes jämväl barn under 12 år kunna inbegripas under försäkringen.

Såsom förut framhållits, anser socialstyrelsen det vara oriktigt att från en lagstiftning av förevarande art utesluta hemarbetarna. De skäl kommittén anfört därför synas ej socialstyrelsen tillfyllestgörande. Ifrågavarande arbetare höra som bekant till de allra sämst situerade och hava sålunda särskilt ringa förmåga att bära följderna av ett olycksfall. Med hänsyn till att olycksfallsrisken för hemarbetarna i regel är ganska liten, skulle deras medtagande under försäkringen ej föranleda några större kostnader. Hemarbetarnas undantagande från försäkringen skulle för övrigt i viss mån verka som en premiering av hemindustrien, vilket knappast kan anses lämpligt.

Genom bestämmelsen att såsom arbetare icke anses den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare, har kommittén såsom framgår av motiveringen, velat å ena sidan icke från försäkringen utesluta tillfälliga arbetare och å andra sidan undvika, att som arbetsgivare komme att räknas personer, som rent tillfälligtvis någon gång behöva anlita lejd arbetskraft. Det synes dock styrelsen tvivelaktigt, om de använda ordalagen motsvara det senare ändamålet.

Då enligt förslaget även tjänare skola räknas som arbetare i lagens mening och sålunda envar, som i sitt hem använder tjänare, räknas som arbetsgivare, skulle även ett rent tillfälligt anlåtande av arbetskraft (t. ex. en bärare) för dessa »arbetsgivare» medföra plikt till försäkring. För undvikande härav synes till ifrågavarande bestämmelser kunna fogas ett tillägg av innehåll, att från försäkringsplikten undantagas arbetare, som av tillfällig anledning användes till arbete, vilket icke har samband med arbetsgivarens företag eller yrke.

Det förekommer icke så sällan, särskilt i de större städerna, att familjer, som icke ha tjänare, mer eller mindre regelbundet anlita lejd arbetskraft (hjälp-hustrur eller dylikt). Dylika arbetare skulle givetvis, då anledning till deras användande ej kan anses tillfällig, inbegripas under försäkringen. Huruvida några försäkringsavgifter i allmänhet komma att erläggas för sådana tillfälliga arbetare, torde emellertid vara tvivelaktigt, då arbetsgivarna ej hava någon anmälningsskyldighet och förekomsten av arbete utav ifrågavarande slag lätt undgår ombudens uppmärksamhet.

6 §.

I riksförsäkringsanstaltens ovan åberopade utlåtande den 10 januari 1908 föreslog anstalten ifråga om ersättningen vid för framtiden bestående minskning av arbetsförmågan bland annat, att dylik ersättning, då invaliditeten understeg 20 %, skulle utgå icke i form av årlig livränta utan med ett kapitalbelopp för en gång. Denna ståndpunkt delades ock av kommerskollegium i dess likaledes förut åberopade utlåtande av den 15 april 1909.

Enligt styrelsens åsikt tala övervägande skäl för den av de båda ämbetsverken vid detta tillfälle hävdade ståndpunkten. Erfarenheten har visat, att även invaliditetsfall, där invaliditeten patologiskt sett uppgår ända till 20 %, icke i allmänhet med-

föra någon varaktig nedsättning av arbetsförmågan. Den skadade tillvänjer sig så småningom i arbetet, och efter någon tid är hans arbetsprestation densamma som förut. Under sådana förhållanden synes för dylika mindre skador ett kapitalbelopp åtminstone i regel vara den lämpligaste ersättningsformen.

För vinnande av större anpassningsförmåga hos lagstiftningen torde vidare böra beredas möjlighet att i särskilda undantagsfall utbyta även en högre livränta mot kapitalunderstöd. Styrelsen syftar härvid närmast på sådana fall, då olycksfallet träffar en person i unga år och tillgången till ett jämförelsevis icke obetydligt kapital skulle sätta den skadade i tillfälle att förskaffa sig en utbildning, som för honom öppnade lämpligare och bättre förvärvsmöjligheter. Bestämmelsen härom skulle givetvis omgärdas med fullt betryggande garantier. Särskilt skulle för ett dylikt utbyte krävas yttrande av vederbörande kommunala myndigheter.

Då förslaget utan förbehåll tillerkänner den skadade rätt till läkarvård, må framhållas, att denna utfästelse i åtskilliga fall icke kan infrias, såsom exempelvis om olycksfallet inträffat till sjöss. Det borde vidare uttryckligen föreskrivas, att rätten till läkarvård även innefattar rätt för den sjuke att vid behov erhålla kostnadsfri befordran till och från läkaren.

8 §.

I sammanhang med denna § vill styrelsen framhålla vikten därav, att i lagen intages en bestämmelse, som ger vederbörande försäkringsanstalt icke blott rätt utan även skyldighet att i förekommande fall genom meddelande av speciell vård eller utbildning söka häva eller i görligaste mätto nedbringa oförmågan till arbete. Erfarenheten från de krigförande länderna visar dagligen vilka storartade resultat, som på denna väg kunna vinnas. Den sämsta tjänst, man kan göra invaliden, är att bibringa honom den föreställningen, att all rättfärdighet är uppfylld, så snart han erhållit en skälig livränta. Tvärtom böra försäkringsorganen på allt sätt uppmuntra och befrämja hans strävanden att reda sig med egna krafter.

9 §.

Den avlöning, eller såsom styrelsen föreslagit »arbetsförtjänst», som omnämnes i 3 §, borde väl även inbegripas under bestämmelserna i 9 §.

På grund av den betydelse begreppet »arbetsförtjänst» har för beräkning av såväl försäkringspremier som skadeersättningar och med hänsyn även därtill att lagen eventuellt kommer att tillämpas av, förutom riksförsäkringsanstalten, ett flertal olika försäkringsbolag, hade det varit önskvärt, om reglerna för uppskattning av naturaförmåner kunnat närmare fixeras, än som skett i förslaget. Ätminstone beträffande vissa grupper av försäkringstagare, som leva under mera likartade förhållanden (såsom exempelvis sjöfolk, jordbruksarbetare, tjänare med flera) torde till och med kunna ifrågasättas, huruvida icke värdet av naturaförmåner borde fastställas likformigt för hela riket och genom tid efter annan av Eders Kungl. Maj:t utfärdade kungörelser. Med hänsyn härtill tillåter sig styrelsen erinra om det statistiska material angående levnadskostnaderna på olika orter i riket, som insamlas av styrelsen och som lämpligen torde kunna tjäna till grundval för uppskattningar av ifrågasvarande natur.

10 §.

Utöver det fall, då enligt förevarande § den skadade kan utan sitt medgivande intagas å sjukhus, förefinnes även andra, då en dylik möjlighet synes vara påkallad. Från sjukhassornas sida klagas det ofta över svårigheten att få de sjuka att följa läkarens föreskrifter och att sjukdomen härigenom drager onödigt ut på tiden. I likhet med vad förhållandet är i den tyska riksförsäkringslagen synes därför böra stadgas rätt för vederbörande försäkringsinrättning att även mot den skadades vilja inlägga honom å sjukhus, då han uppenbarligen handlar i strid mot läkarens föreskrifter. Ehuru måhända i och för sig självklar synes vidare även böra stadgas sådan rätt för det fall, att den ådragna sjukdomen är av smittosam natur eller den skadades tillstånd kräver fortsatt observation.

Sjukhusvården, som i Sverige upprätthålles i huvudsak genom offentliga medel, betingar för den enskilde, om han är »medellös», synnerligen ringa kostnader. Enligt en utredning, som lämnats av fattigvårdslagstiftningskommittén (kommitténs betänkande del III, statistiska undersökningar rörande den svenska fattigvården sid. 203 o. f.) betingade år 1907 vården å rikets sjukhus för medellösa patienter från det egna landstingsområdet eller staden i regel en kostnad av endast omkring 50 öre pr dag eller till och med därunder. En genom olycksfall i arbete skadad arbetare, som haft jämförelsevis goda inkomster, skulle sålunda, då han intagits å sjukhus och väl i regel kommer att vårdas som medellös, enligt kommitténs förslag på det allmännas bekostnad erhålla en synnerligen gynnad ställning. Utom fullt underhåll och vård skulle han därtill äga uppbära så gott som hela sjukpenningen oavkortad. Åtminstone för sådana fall, då den skadade saknar familj eller andra, som han med sitt arbete försörjt, synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke sjukpenningen eller livräntan i fall av sjukhusvård borde indragas med undantag av en mindre del därav (exempelvis $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$), som fortfarande skulle tillkomma den skadade.

11 §.

Bland förutsättningar, under vilka avdrag skall ske å ersättningen, bör även upptagas det fall, då arbetsgivaren jämlikt lag eller utfästelse är skyldig att till arbetaren under sjukdom eller dylikt utgiva avlöning, hel eller avkortad.

14 §.

I denna § bör intagas bestämmelser, som göra det möjligt för vederbörande försäkringsinrättning att träffa särskilda anstalter för fall, då ersättningsberättigad på grund av dryckenskap eller liknande orsaker icke lämpligen själv kan handhava penningar. I enlighet med vad som föreskrivits i den tyska riksförsäkringslagen bör det i dylika fall vara inrättningen obetaget att utbetala ersättningen in natura. Den kommun, gentemot vilken den skadade har anspråk på försörjning, torde dessutom böra tillerkännas rätt att fordra, att ersättningen utgives i denna form.

17 §.

För beräkning av försäkringsavgifternas storlek är det icke tillräckligt att känna »arbetets beskaffenhet». Det torde även fordras kunskap om de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs.

18 §.

Av paragrafens avfattning synes framgå, att jämväl försäkringsbolag, som avses i 4 §, skulle vara berättigat påfordra yrkesinspektionens medverkan. Detta synes dock icke böra ifrågasättas. Ordet »försäkringsinrättning» bör därför utbytas mot »riksförsäkringsanstalten». Vidare böra orden »myndighet, som enligt lagen om arbetarskydd utövar tillsyn å samma lags efterlevnad, påfordra» utbytas mot »yrkesinspektionens chefsmyndighet begära». Den av kommittén föreslagna avfattningen skulle nämligen kunna tolkas så, att försäkringsinrättning skulle äga direkt påfordra viss befattningshavares ingripande, ett tillvägagångssätt som, därest detsamma komme att mera allmänt tillämpas, skulle kunna väsentligen förrycka yrkesinspektionens egentliga verksamhet.

Styrelsen anser sig böra påpeka, att tillsynen å arbetsförhållandena ombord å fartyg i regel ej tillkommer yrkes- utan fartygsinspektionen. Medverkan jämväl av sistnämnda myndighet torde sålunda kunna ifrågakomma för det i paragrafen avsedda ändamål.

20 §.

Paragrafens senare punkt, som berör skadad arbetares skyldighet att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, synes ej rätteligen kunna hänföras till bestämmelser, som avse »anmälan och undersökning av olycksfall», utan torde böra meddelas i samband med bestämmelserna i 25 §.

21 §.

Bestämmelserna i denna paragraf äro enligt kommitténs motivering avsedda att motsvara såväl stadgandena i 12 § av nu gällande olycksfallsersättningslag som föreskrifterna i kungörelsen den 31 december 1912 angående anmälan om olycksfall i arbete. Vidare har kommittén förutsatt, dels att nytt formulär för anmälan skall utarbetas i samråd med socialstyrelsen — detta för att åt formuläret trygga det innehåll, som erfordras med hänsyn till arbetarskyddet — och dels att erforderliga uppgifter rörande olycksfall av vederbörande försäkringsinrättning insändas till nämnda styrelse.

Väl kunna en del uppgifter, som erhållas på nu angivet sätt, vara av en viss vikt för arbetarskyddslagens genomförande. Men det viktiga önskemålet att yrkesinspektörerna snarast möjligt efter ett olycksfalls inträffande erhålla underrättelse därom, tillgodoses ej genom den tillämnade anordningen. Redan vid yrkesinspektionens upprättande år 1889 framhölls vikten av att yrkesinspektörerna bereddes kännedom om inträffade olycksfall i arbete, och i sina första årsberättelser klagade yrkesinspektörerna över saknaden av anmälningskyldighet. Den 20 juni 1890 utfärdade Eders Kungl. Maj:t ett cirkulär till samtliga Konungens befallningshavande, vari polismyndigheterna ålades att till yrkesinspektör översända protokoll över polisförhör, som hållits med anledning av olycksfall i arbete inom sådan verksamhet, varå lagen angående skydd mot yrkesfara var tillämplig. År efter år påvisade yrkesinspektörerna, huru på detta sätt endast ett fåtal av de inträffade svårare olycksfallen kommo till deras kännedom och påyrkade effektivare åtgärders vidtagande.

Den 24 januari 1896 utfärdades en nådig kungörelse angående vad till beredande av kännedom om olycksfall i arbete iakttagas bör. Härigenom ålades idkare av industriellt yrke att anmäla sådana olycksfall i arbete, som medfört mera än 14 dagars oförmåga till arbete. Sedermera hava nya författningar i ämnet utfärdats den 5 juli 1901 med anledning av olycksfallsersättningslagen, den 17 november 1905 i ändamål bland annat att möjliggöra en officiell olycksfallsstatistik samt den 31 december 1912 med hänsyn till lagen om arbetarskydd. Ut i sistnämnda författning har i förevarande avseende bergmästare jämställts med yrkesinspektör.

Skyldigheten att anmäla olycksfall i arbete har således från början tillkommit för att bereda yrkesinspektörerna så snabb och fullständig kännedom som möjligt om inträffade olycksfall. Att yrkesinspektionens befattninghavare erhålla sådan kännedom är önskvärt med hänsyn därtill, att de må kunna inställa sig på arbetsplatsen och där företaga undersökning, innan rubbningar i de förhållanden, varunder olycksfallet inträffat, hinna inträda och försvåra utrönandet av olycksfallets verkliga orsak. Yrkesinspektörerna hava vidare allt sedan år 1896 ägt att påkalla polisförhör rörande inträffat olycksfall i arbete.

Även efter införandet av obligatorisk försäkring för olycksfall i arbete måste det med hänsyn till arbetarskyddslagens tillämpning anses nödvändigt, att yrkesinspektörer och bergmästare snabbast möjligt erhålla meddelande om olycksfall, som inträffa vid arbetsställe, varå lagen äger tillämpning. Den av kommittén föreslagna vägen, eller att uppgifterna skulle passera från polismyndigheten till försäkringsanstalten och vidare till socialstyrelsen för att därifrån tillsändas vederbörande befattningshavare inom yrkesinspektionen, kan ej gärna anses motsvara nyssnämnda krav. Yrkesinspektörer och bergmästare torde sålunda framdeles som hittills böra erhålla anmälan om olycksfall direkt från vederbörande polismyndigheter. Den anmälan, som därvid behöver lämnas, kan emellertid vara ganska kortfattad.

Av vikt synes vara, att såväl yrkesinspektörers och bergmästares som även deras chefmyndighets rätt att påkalla polisförhör bibehålles. Det kan nämligen förekomma, att ett olycksfall från försäkringsanstaltens sida ej kräver vidare utredning, men att det likväl ur arbetarskyddsteknisk synpunkt kan vara av vikt att genom polisförhör få utreda de närmare omständigheterna vid detsamma.

Bestämmelsen att »polisundersökning om olycksfallet skall av polismyndigheten så fort ske kan, hållas» motsvarande nu gällande bestämmelse i ämnet, vilken på sina håll ansetts ålägga nämnda myndighet, till exempel magistrat eller stadsstyrelse, att in corpore förträta sådan undersökning. Till förekommande av en dylik uppfattning, som torde medföra avsevärda olägenheter, vill styrelsen föreslå, att början av paragrafens tredje stycke omformuleras till: »Polismyndigheten skall, där polisundersökning begäres av försäkringsinrättningen eller försäkringsrådet, föranstalta om att sådan undersökning, så fort ske kan, hållas.»

Då olycksfallsanmälningarna sålunda enligt styrelsens mening jämväl böra tjäna yrkesinspektionens uppgifter, torde anmälningsskyldigheten, i likhet med vad nu är förhållandet, böra regleras genom en särskild författning. I en sådan författning kunde vidare meddelas bestämmelse om här ovan berörda rätt för socialstyrelsen samt vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare att påkalla polisförhör.

22 §.

Bestämmelserna i denna paragraf torde företrädesvis komma till användning i avseende å sjöfolk. Med hänsyn därtill må påpekas, att bestämmelser i ämnet, ehuru

icke av så vittgående omfattning, redan finnas meddelade i 40 § sjölagen. Här föreskrives nämligen, att, när någon av besättningen eller någon eljest ombordvarande genom olyckshändelse ljugit döden eller lidit svårare kroppsskada, skall befälhavaren, inom riket till kommerskollegium och utom riket till närmast varande svenske konsul, ofördröjligen avgiva skriftlig rapport om händelsen, ävensom, så snart ske kan, angående händelsen avgiva sjöförklaring. Önskvärt vore uppenbarligen, att här berörda två slag av anmälningsskyldighet kunde regleras efter enhetliga grunder. Särskilt bör framhållas den olikformighet i förfarandet, som skulle inträda på den grund, att erforderlig utredning enligt lagförslaget skall åvägabringas genom polisundersökning under det sjölagen, såsom nämnts, föreskriver sjöförklaring.

25 §.

Den i första stycket stadgade påföljden synes vara omgärdad med onödiga förbehåll.

Skall hotet om ersättnings nedsättning eller indragning hava någon verklig betydelse, bör den föreskrivna nedsättningen eller indragningen inträda, så snart den skadade icke ställer sig givna föreskrifter till efterrättelse och skadan därigenom väsentligen förvärras.

27 §.

Det saknas bestämmelser efter vilka grunder kapitalutbetalningen för en gång skall graderas i fall, då utlännings samtycker till bytet. Genom att vägra sitt samtycke till utbytet ifråga, har han ju utsikter att få kapitalet beräknat efter den högsta medgivna normen.

30 §.

Uttrycket »annorledes än — — — — sägs» synes hänföra sig till »avtal» och icke till »ersättning enligt denna lag».

Lagförslagets olika bestämmelser hänföra sig, av deras avfattning att döma, till förhållandet mellan varje särskild arbetare och arbetsgivare. Till det ej så sällan förekommande fallet, att en arbetare är sysselsatt hos flera arbetsgivare, synes förslaget ej hava tagit hänsyn. Skulle lagen tillämpas å de särskilda arbetsförhållandena såsom isolerade företelser, kommer man emellertid till något egendomliga resultat, såsom till exempel i avseende å 5,000-kronorsgränsen i 3 § samt ersättnings- och avgiftsbeloppens bestämmande. Hänsyn torde sålunda i fall av ifrågavarande natur böra tagas till samtliga de arbetsförhållanden, vari arbetaren står. Uttryckliga bestämmelser härom och huru i särskilda avseenden skall förfaras synas vara av behovet påkallade.

Styrelsen anser sig böra framhålla, att den korta tid, som stått till förfogande för yttrandets avgivande icke medgivit en så ingående prövning av förslaget, som dess vikt och omfattning eljest påkallat. Styrelsens granskning har begränsats jämväl av det skäl, att styrelsen icke haft tillfälle taga del av vissa till styrelsens ämbetsområde hörande korporationers önskemål och erinringar i anledning av förslaget.

Styrelsen vill slutligen såsom en sammanfattning av sin mening om föreliggande lagförslag uttala, att, även om styrelsen funnit detsamma vare i behov av betydelse-

fulla förändringar, vilka dock ej på något mer ingående sätt beröra själva lagförslaget detsamma i stort sett synes tillfredsställande och bör utan dröjsmål genomföras.

I detta ärendes slutliga handläggning hava deltagit generaldirektören Elmquist, byråcheferna Huss, Andersson, Bergsten och Fürst, t. f. byråchefen Molin samt socialfullmäktige von Sydow och Lindqvist.

Utdrag av protokollet, utvisande de vid ärendets handläggning uttalade avvikande meningar, bifogas.

Underdånigast

HENNING ELMQUIST.

THEOFIL ANDERSSON.

Stockholm den 31 januari 1916.

*Utdrag av protokoll, hållet hos K. Socialstyrelsen
den 31 januari 1916.*

S. D. Föredrogs Kungl. Maj:ts nådiga remiss angående ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete.

Beslut se registraturet.

Vid ärendets handläggning uttalades följande avvikande meningar:

1)

Föredragande, byråchefen Andersson, med vilken socialfullmäktigen Lindqvist förenade sig, anförde:

För min del kan jag icke biträda styrelsens åsikt, att kommitténs förslag angående olycksfallsförsäkringens omfång skulle som en konsekvens kräva, att lagstiftningen utsträcktes till att omfatta även självständiga yrkesutövare m. fl. Lagstiftningen angående försäkring för olycksfall i arbete utgör en direkt utveckling av den privaträttsliga skadeståndsplikten och har icke varken formellt eller reellt något samband med frågan om en olycksfallsförsäkring för självständiga.

I förra fallet gäller det arbetsgivarnes skyldighet att *kollektivt* svara för de olycksfall, som drabba deras arbetare i arbetet. I fråga om självständiga skulle ett lagstadgat tvång till försäkring för olycksfall i arbete innebära ett åläggande för dem att själva, med eller utan bidrag av det allmänna, erlagga premier för en försäkring, som för många saknar större praktisk betydelse.

Icke heller har jag för min del kunnat biträda styrelsens förmodan, att det skulle kunna låta sig göra att kombinera åtgärderna för försäkringsavgifternas beräkning, debitering och uppbörd direkt med taxeringsförfarandet. Därest en dylik anordning över huvud taget vore möjlig, vilket jag för min del betvivlar, skulle den snarare öka det för olycksfallsförsäkringen erforderliga förvaltningsarbetet.

Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition Nr 111.

Slutligen kan jag icke biträda styrelsens utlåtande i den del detsamma berör olycksfallsförsäkringens organisation. Utan att i övrigt vilja ingå på frågan om en samverkan mellan såväl socialförsäkringens olika grenar inbördes som ock mellan dessa och socialförvaltningen i övrigt, anser jag mig dock böra framhålla, att det definitiva ordnandet av denna fråga lärer bliva beroende bland annat av den blivande obligatoriska sjukförsäkringens gestaltning.

Vad särskilt beträffar det av kommittén föreslagna försäkringsrådets kompetens, anser jag, att rådet bör fungera endast som högsta instans för avgörande av besärs-mål och erhålla en däremot svarande sammansättning och utrustning. För de sammanhållande och i viss mån ledande funktioner i fråga om socialförsäkringen i dess helhet, vilka kommittén velat tillägga rådet, torde finnas andra och mera naturliga anordningar, vilka enligt min mening icke behöva bestå i vare sig upprättandet av ännu ett ämbetsverk eller ett eller flera ämbetsverks inordnande under ett annat.

2)

Socialfullmäktigen von Sydow anförde:

Jag instämmer i byråchefen Anderssons reservation i fråga om dels olycksfalls-lagstiftningens utsträckande att omfatta även självständiga yrkesutövare m. fl., dels styrelsens åsikt att det vore lämpligt att kombinera åtgärderna för försäkringsavgifternas beräkning, debitering och uppbörd med taxeringsförfarandet. Ifråga om styrelsens uttalande rörande socialförvaltningens organisation i dess helhet anser jag mig icke böra yttra mig.

Då jag anser att s. k. yrkessjukdomar icke böra hänföras till olycksfallsförsäkringen utan till sjukförsäkringen, hade styrelsen enligt min åsikt bort avstyrka bifall till 2 § i lagen.

Även i flera andra punkter anser jag, att styrelsen bort göra erinringar mot förslaget, men då jag såsom ledamot av de svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd kommer att avgiva särskilt yttrande över förslaget och därvid får tillfälle att framföra min mening i dessa delar, anser jag icke nödigt att här närmare angiva dessa erinringar.

3)

Socialfullmäktigen Lindqvist anförde:

Vid socialstyrelsens behandling av förevarande utlåtande har jag funnit mig böra i åtskilliga punkter angiva skiljaktig mening, dels emedan vad styrelsen i vissa punkter yttrar måste anses obehövt och dels emedan styrelsen i andra punkter framför mot min uppfattning stridande synpunkter.

Bestämd reservation anser jag mig böra anföra mot av styrelsen framfört förslag beträffande skadads skydd under den s. k. karenstiden.

Styrelsen föreslår i denna viktiga del en provisorisk anordning på så sätt, att arbetsgivaren må förklaras skyldig att själv svara för ersättningen under karenstiden. Då styrelsen härvid tydligen anser att bestämmelsen i 1901 års olycksfallsersättningslag om 60 dagars karenstid skulle bibehållas och då känt är att c:a 90 % av inträffade olycksfall regleras inom denna tidrymd så skulle med detta endast c:a 10 % inträffade olycksfall komma att falla under arbetsgivarens försäkringsplikt.

Min uppfattning är emellertid den, att landets stora kroppsarbetande arbetarklass, med största tillfredsställelse hälsat ålderdomsförsäkringskommitténs förslag om införande av lagfäst försäkringsplikt för arbetsgivarne, omfattande alla i arbete in-

träffande olycksfall samt måste för den skull betrakta den av styrelsen föreslagna förändringen av kommitténs förslag såsom en ytterst betänklig försämring. Jag anser alltså att styrelsen bort biträda ålderdomsförsäkringskommitténs förslag i denna del.

Likaledes anmäler jag min reservation mot styrelsens förslag, att sjukpenning må utgå allenast för arbetsdagar. Även på denna punkt innebär styrelsens förslag en försämring av kommitténs förslag, vilket senare upptar bestämmelse om att sjukpenning skall utgå jämväl för sön- och helgdagar.

Då jag ej kunnat finna styrelsens skäl för sin ståndpunkt bärande och sålunda ej anledning förefinnes att yrka ändring i av ålderdomsförsäkringskommittén i denna punkt förelagt förslag, anser jag att styrelsen bort biträda kommitténs förslag.

Enligt protokollet

A. Rydin.

Kommerskollegium.

Till KONUNGEN.

Genom nådig remiss har Eders Kungl. Maj:t anbefallt Kommerskollegium att avgiva underdånigt utlåtande över ett av ålderdomsförsäkringskommittén den 19 oktober 1915 avgivet betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete.

I anledning härav har Kollegium om yttrande anmodat samtliga handelskammare i riket, Bruks societetens fullmäktige i Järnkontoret, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverksorganisation, Sveriges allmänna handelsförening, Sveriges minut-handlares riksförbund, Sveriges allmänna sjöfartsförening, Sveriges redareförening, Svensk skeppsrederiförening för segelfartyg, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet samt direktionerna för Stockholms sjömanshus och för sjömanshusen i Göteborg, Malmö och Hälsingborg.

Bland dessa hava Sveriges industriförbund, Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare, Sveriges allmänna sjöfartsförening och Svensk skeppsrederiförening för segelfartyg icke hittills efterkommit Kollegii anmodan.

Med hänsyn till Kollegium under hand meddelat föreläggande att senast denna dag avgiva förevarande utlåtande har Kollegium i skrivelser till nämnda korporationer och sammanslutningar sett sig nödgat begära deras yttranden till senast den 23 sistlidne december. Åtskilliga av dessa yttranden hava emellertid inkommit till Kollegium efter denna tidpunkt och i flera fall först efter ingången av innevarande år.

Tidens knapphet har därför ej tillåtit en så ingående granskning av förslaget som på grund av ämnets vikt hade varit önskvärd.

Med överlämnande av de inkomna yttrandena får Kollegium till åttlydnad av den nådiga remissen i ämnet anföra följande.

Bestämmelserna i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete hava länge varit i åtskilliga avseenden föremål för anmärkningar och ändringsförslag. Ett omarbetande av berörda bestämmelser har jämväl av Kollegium i ett den 15 april 1909 avgivet underdånigt utlåtande i ämnet förordats, varvid Kollegium uttalade sig för i huvudsak följande ändringar:

Ersättningsrätten borde utsträckas från arbetare och arbetsförmän till jämväl övriga med de egentliga kroppsarbetarna i avseende å löneförhållanden jämställda arbetstagare. Ersättning borde tillkomma ej blott dem, som äro anställda i de i 1 § av 1901 års lag uppräknade huvudsakligen industriella näringsyrkena, utan även inom åtskilliga andra verksamhetsområden såsom sjöfart, handel och jordbruk anställda personer. Då emellertid det nuvarande systemet med direkt ersättningsplikt bleve mindre användbart i samma mån som ersättningsskyldigheten utsträcktes utöver den egentliga storindustrien, förordade Kollegium, att den direkta ersättningsplikten bleve med vissa undantag utbytt mot försäkringsplikt. De nu med fixa belopp utgående och överhuvudtaget allt för låga ersättningarna borde med särskilda av Kollegium angivna modifikationer ställas i visst förhållande till den skadades arbetsförtjänst. Kollegium, som utgick från den förutsättningen, att, vid revision av då gällande sjuk-kasselag, sjukförsäkringen allt fortfarande skulle komma att stå på frivillighetens grund, ansåg slutligen, med hänsyn särskilt till det förhållande att de genom det långt övervägande antalet olycksfall uppkomna skadorna medförde högst 60 dagars sjukdom, att en förkortning av den i 1901 års lag stadgade 60 dagars karenstiden vore av rättvisa och billigbet påkallad. På grund av de säregna förhållandena inom jordbruks- och sjöfartsnäringarna uttalade sig Kollegium för särskilda lagar beträffande ersättningen inom dessa näringsgrenar.

De synpunkter, Kollegium anlade på frågan, betingades av Kollegii dåvarande ämbetsbefattning med näringslivets angelägenheter, däri även ingick bevakandet av sociala intressen. Sedan emellertid numera ärenden av social natur förlagts under Socialstyrelsens handläggning, torde Kollegium böra begränsa sitt förevarande utlåtande till att avse förhållanden inom allenast de näringsgrenar, vilkas intressen Kollegium har att bevaka, varvid likväl Kollegium givetvis beaktar det gynnsamma inflytande på näringslivet, som bör vara att förvänta av lönarbetarnas ökade trygghet mot olycksfallens ekonomiska följder.

Med hänsyn till sjöfartsnäringens i många avseenden speciella förhållanden kommer Kollegium, oavsett sin förut uttalade uppfattning om lämpligheten av en särskild lagstiftning för sjöfarten, att i det följande till en början lämna åsido de allmänna anmärkningar, som enbart ur sjöfartssynpunkt kunna vara att framställa mot förslaget, för att sedermera upptaga dessa i ett sammanhang.

Den måhända viktigaste punkt, vari det föreliggande förslaget skiljer sig från gällande lag, är det utbyte av den direkta ersättningsplikten mot försäkringsplikt, som i 1 § fastslås som regel ehuru med vissa i 11 och 15 §§ givna modifikationer till förmån för arbetsgivarens rätt att under vissa förutsättningar själv svara för ersättningarnas utgivande.

I de inkomna yttrandena har icke någon egentlig invändning blivit rest mot övergången till försäkringsplikt; och Kollegium, som 1909 härutinnan intog i allt väsentligt samma ståndpunkt som numera kommittén, ansluter sig alltså till förslaget i denna del.

Kommittén har föreslagit att giva försäkringsplikten ett synnerligen vidsträckt tillämpningsområde. I sådant hänseende har kritik riktats mot inbegripandet härunder av personer, som icke i avsevärd mån äro utsatta för olycksfall i arbetet och vilka dessutom ofta åtnjuta sådana avlöningsförmåner, att de äro i stånd att själva draga försorg om sin försäkring, ävensom av personer, vilkas löneförmåner icke undergå minskning genom arbetsoförmåga på grund av olycksfall eller gent emot vilka vårdnadsplikt under sjukdom åligger arbetsgivaren.

I anslutning härtill och på grund av, bland annat, intresset att icke genom ett alltför stort antal försäkringar över hövan stegra omkostnaderna för försäkringsväsendet i dess helhet hava i de inkomna yttrandena stora verksamhetsområden föreslagits ställas utanför lagens tillämpning.

Förutom att uttalanden gjorts mot försäkringens utsträckning till tjänstemän och enskilda tjänare, hava flera handelskammare ävensom styrelsen för Sveriges hantverksorganisation uttalat sig mot försäkring av kontorister. Nämda styrelse samt Stockholms handelskammare hava därjämte yttrat sig mot försäkring av butiks- eller handelsbiträden.

Vad särskilt beträffar det undantag från försäkringsplikten, som kommittén föreslagit genom stadgandet i 3 § att såsom arbetare ej skall anses den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren, för år räknat, överstiger 5,000 kronor, har detta stadgande föränlett uttalanden ur olika synpunkter.

Från ett par håll har ifrågasatts, huruvida ej jämväl löntagare med högre årsavlöning än 5,000 kronor borde försäkras, då nämligen i flera yrken olycksfallsrisken vore kanske lika stor för arbetsledaren som för arbetaren, under det att den ökade

utgiften för den förres försäkring icke kunde beräknas i större mån betunga arbetsgivaren.

Från åtskilliga andra håll har däremot uttalats, att det föreslagna lönemaximum vore för högt, särskilt med hänsyn till att i allmänhet ringa fara vore förenad med det högre avlönade arbetet samt till den förmåga av självhjälp, man kan förutsätta hos de högre löntagarna, och förslag till lägre lönemaxima mellan 3,600 och 2,500 kronor hava framställts i olika yttranden.

I den mån de till undantagande från försäkringen föreslagna personalgrupperna äro sysselsatta å sådana verksamhetsområden, som av Kollegium företrädas, får Kollegium, under hänvisning till sitt förberörda år 1909 gjorda uttalande för ersättningsrättens utsträckande, anföra, att om även de för uteslutningarna förebragta skälen äro värda beaktande, kommittén likväl synes hava framlagt giltiga skäl *mot* uteslutande av vissa speciella personalgrupper, vilkas arbete ofta icke medför egentlig fara för olycksfall, ävensom mot ett generellt avfattat undantagande av personer, som sysselsättas i ofarligt arbete. Att från försäkringen undantaga de fall, då densamma är obehövlig på grund av arbetaren tillförsäkrade förmåner under arbetsoförmåga, synes Kollegium, med hänsyn till bestämmelserna om de under sådana omständigheter minskade premierna och ersättningarna, vilka bestämmelser torde motsvara vad med det ifrågasatta undantaget avses, icke vara av behovet påkallat.

Vad härefter angår kommitténs förslag att så gott som helt och hållet borttaga den nuvarande karenstiden hava i flertalet yttranden invändningar häremot gjorts.

Vid redogörelsen härför får Kollegium till en början erinra om det stadgande i 15 § mom. 8 av lagen om sjukkassor den 4 juli 1910, enligt vilket, utan hinder av de begränsningar beträffande sjukhjälptiden, som sjukkassas stadgar må innehålla, medlem, vilken träffas av olycksfall, under vissa förbehåll är berättigad till sjukhjälp för olycksfallet för de första 60 dagarna därefter.

Vid olycksfallsförsäkringspliktens utsträckande över detta område för den frivilliga sjukförsäkringen skulle alltså, såsom kommittén själv uppmärksammat, möjlighet till dubbelförsäkring inträda. Olämpligheten av en sådan anordning, varigenom olycksfall skulle kunna medföra en ersättning större än den försäkrades avlöning, har från åtskilliga håll påpekats. Det synes Kollegium synnerligen angeläget att åtgärder vidtagas för undvikandet av en dylik dubbelförsäkring.

Karenstidens nära nog fullständiga borttagande har emellertid på många håll ansetts skola medföra olägenheter jämväl på grund av den stora ökningen i förvaltningskostnaderna för det genom berörda bestämmelse mångdubblade antalet ersättningsberättigade olycksfall. Kommittén har visserligen erinrat därom, att av de försäkringar, som för närvarande äro tagna hos Riksförsäkringsanstalten, de allra flesta gälla utan egentlig karenstid, vilken omständighet kommittén anser visa, att förvaltningssvårigheterna i ganska stor utsträckning kunnat övervinnas, men häremot har från Järnkontorets sida framhållits, att de nuvarande försäkringarna till mycket stor del utgjordes av kollektivförsäkringar av ett jämförelsevis litet antal försäkringstagare med stort antal försäkrade, då däremot den nya lagen skulle komma att omfatta ett mycket stort antal försäkringstagare med jämförelsevis få försäkrade personer för varje, ävensom att de vid de större kollektivförsäkringarna, som oftast omfattade personal å arbetsplats, där ordnad läkarvård funnes, kostnaderna för de lättare olycksfallen bleve jämförelsevis små i förhållande till de kostnader, som smärre olycksfall, medförande synnerligen obetydliga skador, kunde komma att draga vid den omfattning, lagförslaget givit försäkringen.

Flera handelskammare hava varnat för den till ökad försäkringskostnad ledande svårigheten för en central försäkringsmyndighet att öva kontroll gentemot simulation av små olycksfall, och handelskammaren i Gävle hänvisar till de erfarenheter, som gjorts i ett särskilt fall, då borttagandet av en förut stadgad karenstid av två dagar vållade ekonomiska svårigheter för en sjukkassa, som dock lättare utövade kontroll i detta avseende.

Kommittén har visserligen tänkt sig, att möjligen uppkommande svårigheter härutinnan skulle i avsevärd mån kunna minskas genom samarbete med sjukkassorna. Handelskammaren i Gävle betvivlar emellertid, att dessa utan att vara drivna av det egna ekonomiska intresset skulle i avsevärd mån verka återhållande på obefogade ersättningsanspråk.

De ovan anförda synpunkterna hava i ett flertal fall föranlett uttalanden, åsyftande de korta olycksfallens förläggande under en obligatorisk sjukförsäkring. Kollegium, som, såsom i det föregående nämnts, i sitt år 1909 avgivna yttrande, utgående från förutsättningen att sjukförsäkringen skulle förbliva frivillig, påyrkade karenstidens förkortande, finner denna fråga, genom den numera förefintliga utsikten till sjukförsäkringens omläggning på grundvalen av försäkringsplikt, hava kommit i väsentligt förändrat läge. Att under sådana förhållanden, genom bland annat det tvång till inrättande av en synnerligen vidlyftig förvaltningsapparat, som frågans ordnande enligt kommittéförslaget skulle medföra, försvåra de korta olycksfallens inordnande under den obligatoriska sjukförsäkringen, därest sådant skulle finnas önskvärt, kan Kollegium icke anse lämpligt. I anslutning till vad Kollegium yttrat år 1909 samt nu påyrkats från många håll anser sig Kollegium böra ifrågasätta, huruvida icke i stället för obligatorisk försäkringsplikt en direkt ersättningsplikt kan åläggas arbetsgivaren under karenstiden. Med hänsyn till de flesta fallens relativt korta varaktighet torde en sådan anordning i allmänhet icke bliva för arbetsgivaren så betungande, att arbetaren löper någon risk att icke utfå sin ersättning. Till yttermera säkerhet kan tänkas en statsgaranti för sådan ersättnings utgående.

Mot kommitténs förslag angående de olika ersättningstyperna har icke gjorts någon anmärkning av vikt.

Tuttalanden hava vidare gjorts mot de föreslagna ersättningarnas höjd, varvid man särskilt vänt sig mot förslaget om en maximilivränta av 1,200 kronor, som i några yttranden föreslås sänkt till 1,000 kronor och av handelskammaren i Gävle till 800 kronor. Kollegium finner dock icke avgörande skäl anförda för frångående av kommitténs förslag härutinnan.

En ersättningsskala, graderad efter den försörjningsplikt, som åligger den skadade, har från flera håll påyrkats. Däribland har Stockholms handelskammare ifrågasatt en årlig maximilivränta av högst 600 kronor för ogift arbetare, 900 kronor för gift arbetare utan barn och för varje barn ytterligare 150 kronor, dock ej mer än 1,200 kronor sammanlagt. För en gradering av sjukpenningen finner Kollegium skäl ej föreligga. Däremot torde fog ej saknas för yrkandet om en gradering av livräntan.

Kommitténs förslag att likställa änkring med änka i fråga om rätt till livränta efter skadad arbetares död, har väckt gensägelser, och har därvid hänvisats till det av kommittén meddelade förhållandet, att i utländska lagar vid införandet av sådan likställighet i allmänhet vidtagits den inskränkning att änkring erhåller rätt till livränta endast i det fall, att han är varaktigt oförmögen till arbete eller för sin existens varit väsentligen beroende av hustruns arbete.

Jämväl Kollegium finner en sådan begränsning böra fastställas.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 13

I likhet med flera handelskammare finner Kollegium skäl ej föreligga för den av kommittén föreslagna kapitalutbetalningen åt änka eller änking, som träder i nytt gifte.

För den tid närmast efter olycksfallet, varunder enligt den av Kollegium biträdde meningen ersättningen ej bör utgå efter de av kommittén angivna grunder, hava föreslagits olika ersättningsprinciper.

Två handelskammare hava sålunda förordat, att de fulla ersättningsbeloppen skulle utgå först efter en under de första veckorna efter hand skeende höjning. Vidare har föreslagits, att för karenstiden ersättningen skulle utgå med å ena sidan en lägre andel av dagsförtjänsten än enligt kommittéförslaget och å andra sidan med visst enhetligt belopp av 1 krona eller 1 krona 50 öre.

Det vill synas Kollegium som om under den provisoriska anordning, varom här är fråga, sistnämnda förslag borde lämnas företräde.

Kommittén har i 4 § föreslagit, att försäkringen skall äga rum i Riksförsäkringsanstalten eller — beträffande delägarnas egna arbetare — i sådant för ändamålet bildat ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, vars delägare äro arbetsgivare och för vars förbindelser delägarna svara med obegränsad personlig ansvarighet, och de i 11 och 15 §§ meddelade bestämmelserna innefatta hinder att en i annat bolag tagen försäkring må medföra lättnad i försäkringsplikten i annan mån än sådan lättnad vinnes genom arbetsgivarens åtagande att utgiva understödet, i vilket fall dock säkerhet för understödets utgörande kan av den i lagen föreskrivna försäkringsinrättningen avfordras honom.

Mot det monopoliserande av denna försäkringsverksamhet, som skulle komma att ligga i detta uteslutande av berörda affärsbolag från rätten att slutgiltigt övertaga ansvaret för ersättningarnas utgående, hava invändningar rests.

Av flera handelskammare har det sålunda uttalats, att arbetarnas intresse av försäkringsgivarnas solvens icke kräver så stränga bestämmelser. Stockholms handelskammare har därvid under framhållande av den obestriddliga soliditet, åtminstone flera av bolagen vunnit, ifrågasatt hur det i detta avseende komme att ställa sig med arbetsgivarebolagen, och Smålands och Blekinge handelskammare har framhållit, att det fullständigt saknas anledning förmoda, att icke den myndighet, som enligt 32 § av lagförslaget skulle meddela särskilda föreskrifter om lagens tillämpning, kunde bestämma de villkor, varunder bolag kunde godkännas som försäkringsinrättningar för ändamålet.

Det har jämväl ansetts olämpligt att genom den föreslagna lagstiftningen förhindra en verksam konkurrens på området. Att en sådan skulle gynnsamt motverka en eljes möjligen uppkommande tendens till allt för höga premier, framhållas av handelskammaren i Gävle, som därjämte uttalar en förmodan att de ömsesidiga, solidariska arbetsgivarbolagen komme att bli mycket fåtaliga. Beträffande värdet av att arbetsgivarbolagen ställas i konkurrens med affärsbolag påpekar vidare Stockholms handelskammare, att endast vid försäkring i förstnämnda slag av bolag arbetsgivaren har intresse av att ersättningen blir låg.

Under förutsättning att ersättningstagarnas intresse blir i allo tillgodosett, t. ex. genom särskilt för ifrågavarande försäkringar hos offentlig myndighet deponerad säkerhet, anser sig kollegium, i den mån konkurrensens uteblivande kan hava för försäkringstagarna menliga följder, sakna anledning tillstyrka något slags monopoliserande av förevarande försäkring.

Ett ytterligare skäl mot bolagens uteslutande från rätten att med försäkrings-tagaren slutgiltigt befriande verkan giva försäkringar torde även ligga i önskvärdheten

att staten icke betungas med onödigt höga kostnader för Riksförsäkringsanstaltens förvaltning, utan att genom försäkringarnas fördelning på flera händer anstaltens börda i sådant hänseende lättas.

I samband härmed får Kollegium upptaga frågan om de av kommittén i 16 § föreslagna förvaltningsbidragen från bolagen till anstalten och Försäkringsrådet. Mot vad kommittén i sådant hänseende föreslagit hava invändningar gjorts av åtskilliga handelskammare samt Sveriges allmänna handelsförening.

Jämväl Kollegium anser sig böra avråda godkännande av förslaget i denna del, såsom icke innebärande säkerhet mot näringslivets betungande utan motsvarande gagn. Bidragen böra enligt Kollegii åsikt åtminstone icke sättas högre än som betingas av kostnaden för det arbete, berörda institutioner utföra till bolagens nytta.

Angående riktigheten av kommitténs beräkning av förvaltningskostnaderna hava bland annat av Stockholms handelskammare uttalats tvivel. Då emellertid kommitténs beräkningar undandraga sig Kollegii bedömande, saknar Kollegium tillfälle att göra något uttalande i ämnet.

I sitt åberopade utlåtande av år 1909 betonade Kollegium vikten av att en eventuell lagstiftning angående ersättning åt sjöfolk för skada till följd av olycksfall i arbete så nära som möjligt ansluter sig till samma lagstiftning, i vad den avser övriga yrken. På detta sätt kunde nämligen i regel undvikas de tvistigheter, som eljest lätt nog kunna uppstå i fråga om olycksfall, som inträffa inom yrken, vilka ligga på gränsmarkerna mellan olika lagars giltighetsområden. På grund av de säregna förhållanden, varunder sjöfartsyrket utövas, påyrkade Kollegium emellertid, såsom redan nämnt, att ifrågavarande lagstiftning, i vad den avser sjöfartsnäringen, skulle regleras genom en särskild lag. Ehuru kommittén även för sin del funnit en del svårigheter kunna uppstå på grund av nyss åsyftade förhållanden inom sjöfartsyrket, har kommittén likväl icke häri funnit någon tvingande anledning att söka åstadkomma någon särskild lag för sjöfarten, utan har ansett, att denna verksamhet — liksom jordbruket — lämpligen kunde inordnas under den allmänna olycksfalls-lagstiftningen. Kommittén förmenar sig hava haft så mycket större anledning härtill, som fördelarna av att ifrågavarande förhållanden regleras genom en enhetlig lagstiftning uppenbarligen vore synnerligen betydande.

Även om, såsom av det föregående framgår, Kollegium till fullo delar kommitténs uppfattning om betydelsen av en enhetlig lagstiftning på området, anser emellertid Kollegium detta intresse ej böra bortskymma nödvändigheten av att vid lagstiftningens anordnande taga hänsyn till de egenartade omständigheter, varunder sjöfartsyrket utövas. Såsom sådana må framhållas de säregna levnads- och arbetsförhållanden, som vistelsen ombord å ett fartyg och till sjöss medföra, därmed förbundna speciella faror och risker samt förekomsten av så kallade massolycksfall, yrkets utövande under långa tider utom Sverige, ofta i långt avlägsna trakter, användandet i yrket i stor utsträckning av utländskt sjöfolk m. m. De svårigheter, som även kommittén antager komma att uppstå genom inordnande av lagstiftningen för olycksfall i sjömansyrket under alldeles enahanda bestämmelser, som skulle gälla för övriga yrken, har kommittén trott sig kunna lösa genom införande i lagförslaget av vissa särskilda, huvudsakligen å denna verksamhet tillämpliga bestämmelser. Det synes emellertid Kollegium, att kommittén väsentligt underskattat dessa svårigheter. Förklarligt är att som konsekvens av nämnda anordning de bestämmelser i kommitténs förslag till lag om för-

säkring för olycksfall i arbete, som tillkommit huvudsakligen för att reglera försäkringen i avseende å sjöfartsyrket, blivit ganska knapphändiga, varförutom åtskilliga förhållanden, som beröra sjöfartsyrket, i viktiga hänseenden lämnats oreglerade.

Den granskning Kollegium haft tillfälle ägna kommitténs förslag med avseende särskilt å dess tillämpning å sjöfartsyrket jämte de erinringar, som framkommit i de avgivna yttrandena, hava givit Kollegium anledning till ytterligare följande uttalanden.

Den föreslagna lagens tillämpning å sjöfolk, anställda å fartyg, som gå i utrikes fart, synes kunna i vissa hänseenden bliva föremål för delade meningar. Så har beträffande svenskt fartyg, som befinner sig å annat lands territorium, den fråga uppkastats, huruvida den föreslagna lagen ägde tillämplighet endast å sådant olycksfall, som inträffar ombord å fartyget, samt huruvida sålunda försäkringen ej skulle gälla därå anställd person, under det han för fartygets räkning utför arbete utom det samma. Detta skulle synbarligen innebära en orimlighet. Vidare synes frågan om vilken rätt de personer, vilka i utländsk hamn vare sig ombord eller utom fartyget, skadas under tillfälligt av representant för fartyget för dess räkning betingat arbete med lossning eller lastning, böra hava, synes kunna bliva föremål för olika bedömande liksom ock på vad sätt avgifter för sålunda anställda personer skola beräknas.

Vid skärskådandet av förslagets detaljer har under de olika paragraferna särskilt följande beaktats.

1 §.

Enligt den föreslagna ordalydelsen av 1 § gäller försäkringen allenast skada till följd av olycksfall »i arbetet», vadan den, som under tiden för anställning utom arbetet ådrager sig skada, ej äger påräkna de förmåner, försäkringen avser att bereda. I detta hänseende har av Kollegium förut i nämnda utlåtande anmärkts att försäkring för sjöfolk bör gälla även ifråga om olycksfall, som under anställning å fartyg drabbar anställd vid försök att rädda människor ur sjönöd. Med numera genomförda ändringar i och tillägg till sjölagen (34 a, 34 b och 223 §§ jämförda med 78 § sjölagen) må väl anses förenligt att räddningsförsöken i där nämnda fall betraktas såsom ett i sjömansanställningen ingående åliggande och följaktligen företagna i »arbetet», men för undvikande av stridiga tolkningar i dessa fall och med hänsyn till därtill ej hänförliga fall torde uttrycklig föreskrift rörande alla räddningsförsök vara av nöden.

Från annat håll har påyrkats, att sjöman borde genom olycksfallslagen skyddas mot skada, som träffar honom, medan han befordras före tjänstgöringens början till fartyget eller efter tjänstgöringens slut från fartyget till land eller medan han hemförskaftas enligt bestämmelserna i sjölagen. I nu nämnda hänseenden torde dock tillräckliga skäl knappast föreligga att ställa sjöfolk i annan ställning än andra arbetare under deras resor till och från arbetsplatsen.

Kollegium erinrar i samband härmed därom att den enligt gällande sjölag redare för svenskt fartyg redan nu åliggande skyldighet att i viss omfattning svara för följderna av olycksfall, som drabbar å fartyget anställd sjöman, gäller ej blott skada till följd av olycksfall, som drabbar sjöman i arbetet, utan överhuvud varje under tjänstetiden inträffad skada, som sjömannen ej genom eget grovt vål-

lande ådragit sig, vare sig skadan inträffar under arbetet eller ej. En enligt redan gällande lagstiftning befintlig ansvarsskyldighet för olycksfall är sålunda basserad på andra grunder än kommittéförslaget. Detta förhållande synes Kollegium innebära en inkonsekvens.

2 §.

Från flera håll har påyrkats, att med olycksfall i arbete skulle jämnställas vissa sjukdomar, för vilka sjöfolk anses särskilt utsatta, såsom gula febern, kolera, beri-beri med flera. Då frågan om anordnande av obligatorisk sjukförsäkring av arbetare numera blivit föremål för utredning av en av Eders Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, anser Kollegium ej lämpligt att reglera följderna av vissa sjukdomar genom den nu föreliggande lagstiftningen.

3 §.

Kollegium anser sig böra påpeka att uttrycket »lärling», vari för närvarande, såsom kommittén själv uppmärksammat, olika betydelser kunna inläggas, genom en blivande lärlingslagstiftning kan erhålla en närmare bestämd innebörd, som ej motsvarar vad kommittén avsett med användandet av uttrycket.

Efter ordet »lärling» synas lämpligen kunna insättas orden »och med den jämförliga personer».

9 §.

Bestämmandet enligt kommitténs i 9 § av lagförslaget angivna grunder av de olika slag av ersättningar, som jämligt förslaget skola i anledning av skada utgå, torde beträffande sjöfartsyrket bliva förenat med stora vanskligheter. En väsentlig del av sjöfolkets arbetslön utgår i form av fri kost, och förekomma härvid mycket växlande förhållanden, som i de särskilda fallen försvåra uppskattningen av denna förmåns värde efter fullt rättvisa och enhetliga grunder. Vidare torde vid beräkningen av skadad sjömans årliga arbetsförtjänst svårighet möta vid värdesättningen av de särskilda slag av ersättning, som skall till sjöman utgå enligt 95 och 96 §§ sjölagen. Även beräkandet av själva hyran och arbetsårets längd torde giva anledning till olika tolkningar och framkalla tvistigheter, vilka det bör vara angeläget att i möjligaste mån förebygga. Enligt Kollegii mening hade varit önskvärt, att förslag om enhetliga huvudnormer för beräkande av sjöfolks årliga arbetsförtjänst redan på förhand utarbetats.

Genom att kommittén med den för sjukpenning grundläggande dagliga arbetsförtjänsten förstår $\frac{1}{300}$ av den årliga arbetsförtjänsten, kan med hänsyn till att sjukpenning utgår även under sön- och helgdagar, denna bliva högre än motsvarande tids livränta. Detta förhållande, som icke förbisetts av kommittén, har i ett flertal yttranden anmärkts, och flera ändringsförslag hava framkommit.

Jämväl kollegium finner berörda anordning olämplig.

11 §.

I anslutning till vad Kollegium i det föregående yttrat mot de enskilda bolagens utslutande från rätten att med full verkan meddela försäkringar, får Kollegium

hemställa, huruvida icke den i nuvarande lag för ersättningsgivaren stadgade rätt att å ersättningen avdraga vad på grund av sådan försäkring utgår, bör alltfortfarande bibehållas. De av kommittén häremot anförda skälen finner Kollegium icke övertygande.

Såsom Kollegium härovan antytt ålägger nu gällande sjölag (64, 66, 90, 93 och 98 §§) arbetsgivare inom sjöfartens område skyldighet i viss mån att svara för följdena av olycksfall, som drabbar hos honom anställd befälhavare eller sjöman. Redaren har att i sådant hänseende utbetala full hyra och bekosta sjukvård, så länge sjömannen är kvar i tjänsten samt därutöver sjukvård under fyra veckor ävensom, om han avlider, bekosta hans begravning. Vidare åligger honom att ifråga om svensk sjöman bekosta hans hemförsäkring. Befälhavare är enligt sjölagen vid olycksfall tillförsäkrad på redarens bekostnad sjukvård ävensom reseogtörelse enligt viss beräkning. Kommittén synes i sina förslag ej hava tagit tillräcklig hänsyn till de skyldigheter, som sålunda redan åligga arbetsgivare inom sjöfartsyirket. Särskilt synes tvivelaktigt, huruvida såsom sådant i 11 § omförmält »understöd», varför avdrag må göras från ersättning, som stadgas i 6 eller 7 §§, skall betraktas begravningskostnad, som redare på grund av 93 § sjölagen haft att vidkännas för en till följd av olycksfall avliden sjöman.

Frågan om lämpligaste sättet för undvikande av kollision mellan redan bestående ersättningsskyldighet för olycksfall inom sjöfartsyirket och rätten till ersättning på grund av en eventuell försäkringsplikt, på sätt kommittén föreslagit, är i viss mån beroende på lösningen av frågan om karenstiden, om vilken Kollegium härovan uttalat sig. Särskilt om, såsom kommitténs förslag avser, karenstiden för försäkringen borttages eller om, med bibehållande av kortare eller längre karenstid, arbetsgivare i stället ålägges ersättningsskyldighet, synes kommitténs förslag i 11 § för undvikande av sådan kollision ej vara ändamålsenligt. Den i princip riktigaste anordningen, som även är ägnad att innebära större rättvisa och medföra enkelhet, torde vara att upphäva bestämmelserna i sjölagen om redares ansvar för olycksfall, i den mån dessa förhållanden regleras genom lagen om försäkring mot olycksfall i arbete. I varje fall bör en revision ske i syfte att ordna de olika lagarnas ställning till varandra.

17 §.

Kollegium förutsätter, att de uppgifter, som arbetsgivarna skulle förpliktas meddela angående hithörande förhållanden, komma att, då de meddelas försäkringsanstalten eller försäkringsbolagen åtnjuta det skydd, tryckfrihetsförordningen skänker de för officiell statistik lämnade uppgifterna.

18 §.

I denna paragraf är föreslaget, bland annat, att försäkringsinrättning äger att hos myndighet, som enligt »lagen om arbetarskydd» utövar tillsyn å samma lags efterlevnad, påfordra eller själv företaga undersökning av vissa förhållanden. Kollegium erinrar härvid därom, att enligt gällande lagstiftning om sjöfartssäkerheten tillsyn å denna arbetarskyddslagstiftnings efterlevnad icke utövas av den myndighet, som har tillsyn över arbetarskyddet i allmänhet, utan av Kommerskollegium och den

under Kollegium lydande fartygsinspektionen. (Jämför lagen om arbetarskydd 1 §, lagen om tillsyn å fartyg 1 och 2 §§ samt nådiga instruktionen för fartygsinspektionens chefsmyndighet § 1.)

19 §.

Av direktionen för sjömanshuset i Hälsingborg har hemställts, att, i den mån försäkringsavgifterna äro avsedda att utbetalas förskottsvis, i förslaget måtte intagas bestämmelse i syfte att tillförsäkra redare restitution av försäkringsavgifter för tid, under vilken fartyg icke användes för sitt ändamål. Kollegium biträder denna hemställan.

21 och 22 §§.

I dessa paragrafer äro meddelade vissa föreskrifter angående skyldighet att anmäla olyckfall. De i 22 § meddelade föreskrifterna, vilka äro avsedda att tillämpas jämväl beträffande sjöfartssyrket, äro mycket knapphändiga och torde åtminstone för sjöfartens vidkommande erbjuda en ofullständig vägledning vid sådan tillämpning. Härjämte må uppmärksammas, att i nu gällande sjölagen (40 §) finnas meddelade vissa bestämmelser angående skyldighet för befälhavare å svenskt fartyg att inom riket till Kommerskollegium eller utom riket till svensk konsul avgiva skriftlig rapport, då genom olyckshändelse någon av besättningen eller någon ombordvarande ljugit döden eller lidit svårare kroppsskada. I rapporten skall lämnas en utförlig framställning av den timade händelsen och av vad som kan tjäna till ledning för bedömandet av orsakerna därtill. Rapporten skall innehålla fullständig avskrift av vad som må vara i fartygets dagbok antecknat angående händelsen. Vidare äro i sjölagen (40, 317 med följande §§) meddelade föreskrifter om skyldighet att avgiva sjöförklaring och om anställande i vissa fall av sjöförhör angående olycksfall ombord å fartyg. Det synes Kollegium av vikt att vid ordnande av den anmälningsskyldighet, som avses i förslagens 21 och 22 §§, nyss återopade föreskrifter i sjölagen noga beaktas, så att onödigt dubbelarbete måtte besparas såväl enskilda som myndigheter.

24 §.

Kommitténs förslag att giva denna paragraf en sådan avfattning, att grov vårdslöshet vid skadans erhållande ej vidare skulle såsom enligt nu gällande lag ställa den skadade utan rätt till ersättning har mött mycket motsägelser. Kollegium, som i 1909 års utlåtande fann övervägande skäl tala för att det nuvarande stadgandet bleve till sin innebörd närmare preciserat eller, därest detta skulle stöta på alltför stora svårigheter, hellre ur lagen uteslötes, har emellertid då det, även om en viss restriktion kunde vara påkallad, likväl är ytterst svårt att vidtaga någon sådan, som ej i enskilda fall komme att drabba orättvist, icke någon anledning att frångå sitt berörda uttalande.

26 §.

Det har anmärkts, att förslagens 26 § syntes sakna fullt tydliga bestämmelser, från vilken tid livränta skall utgå, då fartyg förolyckas med man och allt, utan att

upplysning kan vinnas om tiden, då olyckan inträffade. Föreskrift bör enligt Kollegii mening meddelas därom, att nämnda tidpunkt skall beräknas enligt den i 67 § sjölagen angivna grund.

27 §.

Det bör uppmärksammas, att ett stort antal sjömän av utländsk nationalitet har mer eller mindre stadigvarande anställning i svenska handelsflottan. Dessa bliva således inbegripna under försäkringen. Kollegium befarar, att det i många fall skall möta svårighet att för dessa personer eller deras rättsinnehavare reglera uppkomna skador med ledning allenast av de bestämmelser i ämnet, kommittén föreslagit i 27 §.

32 §.

Kommitten har ifrågasatt, att de närmare föreskrifter, som, utöver vad lagen innehåller, finnas erforderliga för samma lags tillämpning, skulle meddelas av Eders Kungl. Maj:t eller efter Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande, av riksförsäkringsanstalten. På grund av ovan åberopade förhållanden läser meddelandet av dylika bestämmelser beträffande sjöfartsyrket bliva en ganska vanskelig uppgift. Kollegium vill därför framhålla angelägenheten av att vid utarbetandet av sådana bestämmelser personer med tillräcklig erfarenhet om sjöfartsyrket och rederirörelsen erhålla tillfälle göra sina meningar gällande. I vad fall som helst böra sådana bestämmelser icke utfärdas utan Kollegii hörande..

I samband härmed vill Kollegium anmärka, att det ifrågasatts, huruvida icke lämpligen Försäkringsrådet borde i stället för Riksförsäkringsanstalten erhålla eventuellt bemyndigande att utfärda de närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för lagens tillämpning. Av Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott hava jämväl de i 21 § omförmälda formulär ansetts böra fastställas av rådet i stället för av anstalten.

Slutligen torde böra bemärkas det från ett par håll framställda yrkandet att, med hänsyn till att arbetsavtal och kollektiva försäkringsavtal merändels torde gälla till utgången av kalenderår, lagen måtte träda i kraft vid ett årsskifte.

Underdånigst

K. A. FRYXELL

Carl Malmén

Per G. Friberg

Emil Hübner
Föredragande

Stockholm den 15 januari 1916.

C. G. Hindbeck

Telegrafstyrelsen.

Till KONUNGEN.

Genom nådig remiss den 20 oktober 1915 anbefalld att avgiva underdånigt utlåtande över det betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete, som den 19 oktober 1915 till Eders Kungl. Maj:t överlämnats av kommittén för verk-
Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 14

ställande av utredning och avgivande av förslag rörande allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, får telegrafstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Det synes telegrafstyrelsen, att riksförsäkringsanstaltens ingripande redan vid olycksfall, som medfört väsentlig nedsättning av den skadades arbetsförmåga under endast 4 dagar, komma att beträffande telegrafverkets arbetare vålla onödig omgång utan någon fördel för arbetaren. Dessa arbetare äro nämligen tillförsäkrade ersättning för sjukdom till följd av olycksfall i arbetet redan från dagen för olycksfallet. Denna ersättning utbetalas till arbetaren omedelbart, i samma ordning som avlöningen. En hänvändelse till riksförsäkringsanstalten skulle blott medföra ökat arbete och för arbetaren antagligen väntan på ersättning.

Telegrafstyrelsen anser det därför mera praktiskt, att alla skador, som äro av övergående natur, regleras genom telegrafverkets egen försorg, men att däremot vid skador, som vålla bestående men, riksförsäkringsanstalten anlitas för såväl bestämmande som utbetalande av livräntan.

Vid fall av varaktig arbetsförmåga erfordras redan nu riksförsäkringsanstaltens ingripande för fastställande av invaliditetsgraden. Ett utvidgande av det nuvarande förfaringsättet därhän, att riksförsäkringsanstalten övertog de livräntor, som skola utgå på grund av olycksfall, skulle således ej förorsaka avsevärt dubbelarbete.

Telegrafstyrelsen har beräknat att vid den föreslagna tidpunkten för lagens ikraftträdande antalet försäkringspliktiga inom telegrafverket kommer att uppgå till omkring 3,600 manliga och 5,000 kvinnliga, därav omkring 750 manliga och 1,650 kvinnliga ordinarie tjänstemän. Försäkringsavgifterna — däri inberäknat bidraget till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet — komme att med denna beräkning uppgå till omkring 30,000 kronor.

Fråndrages från denna summa det avdrag å försäkringsavgifterna, vartill telegrafverket på grund av verkets bidrag till telegrafverkets pensionsinrättningar vore berättigat och som torde beräknas till omkring 3,000 kronor om året, skulle de årliga avgifterna för försäkring av telegrafverkets personal bliva omkring 27,000 kronor.

Telegrafverkets nuvarande utgifter på grund av olycksfall i arbete kunna icke till siffran angivas, enär dessa utgifter redovisas gemensamt med utgifter på grund av sjukdomsfall. Då emellertid enbart sjukavlöningen för till följd av olycksfall i arbete skadade linjearbetare under år 1914 uppgått till omkring 11,000 kronor, skulle förslaget genomförande antagligen icke för telegrafverket medföra någon avsevärd merkostnad.

Underdånigst

HERMAN RYDIN.

K. E. LANDSTRÖM.

V. Carlheim-Gyllensköld.

Stockholm den 28 december 1915.

Järnvägsstyrelsen.

Till KONUNGEN.

Genom remiss den 20 sistlidne oktober har järnvägsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande över ett av ålderdomsförsäkringskommittén den 19 oktober 1915 avgivet betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete; och får styrelsen till åttlydnad härav i underdånighet anföra följande.

För bedömande av frågan, huruvida och i vad mån det föreliggande lagförslaget bör anses vara tillämpligt å statens järnvägars personal, lämnas härnedan en redogörelse för de förmåner, som enligt gällande bestämmelser eller stadgad praxis äro tillerkända nyssnämnda personal eller deras efterlevande vid skada till följd av olycksfall i tjänsten.

Ordinarie personal.

Jämlikt § 5 punkt 4 i gällande avlöningsreglemente åtnjuta tjänsteman, som är sjuk i följd av kroppsskada, ådragen i tjänstutövning, hela sin avlöning under sex månader; för tiden härefter skall i fråga om tjänsteman av *högre grad* Kungl. Maj:t och för tjänsteman av *lägre grad* järnvägsstyrelsen meddela bestämmelse. Beträffande den senare tjänstekategorien har järnvägsstyrelsen föreskrivit, att vederbörande skall för tiden efter sex månader vidkännas avdrag av tjänstgöringspennningarna, med iakttagande dock av bestämmelsen i avlöningsreglementet att tjänsteman vid sjukdom är berättigad att åtnjuta fullt arvode för en tid av fyrtiofem dagar under ett och samma kalenderår. Därest särskilda omständigheter föreligga, kan järnvägsstyrelsen på särskild framställning medgiva, att vederbörande må jämväl för tiden efter sex månader bibehålla tjänstgöringspennningarna eller någon del därav. Beträffande arvodets fördelning i lön och tjänstgöringspennningar gäller i fråga om den personal, som kan beröras av lagförslaget, att av arvode till belopp av 3,900 kronor och därunder intill 2,100 kronor tre fjärdedelar utgöra lön och en fjärdedel tjänstgöringspennningar samt att av arvode å 2,100 kronor och därunder fyra femtedelar utgöra lön och en femtedel tjänstgöringspennningar.

Med hänsyn därtill, att de särskilda lönetitlarna ersättning för bostad och bränsle samt, i förekommande fall, beklädnadsersättning och ortstillägg räknas till *lönen*, äger det förhållandet rum, att tjänstgöringspennningarna i verkligheten utgöra en väsentligt mindre del av hela avlöningen än ovan angivits.

Under sjukdomen är den skadade, om han är anställd vid linjeförvaltningen, jämlikt § 13 i avlöningsreglementet berättigad att erhålla kostnadsfri läkarvård samt medikamenter.

Även vård å sjukhus för den skadade bekostas av statens järnvägar, därvid denne kan få bibehålla hela sin avlöning.

Beträffande sådana fall, då olycksfallet medfört för framtiden bestående förlust eller minskning av arbetsförmågan, är först och främst att märka föreskriften i nådiga kungörelsen den 31 december 1897 angående tilläggsbestämmelsen till 1897 års avlöningsreglemente, att av järnvägsmedel bekostas konstgjord arm eller konstgjort ben, kirurgiskt bandage m. m. dylikt, som vid statens järnvägar anställd person nödgas begagna till följd av kroppsskada, tillkommen under tjänstutövning.

Vidare må i detta sammanhang framhållas, att det ingalunda är ovanligt att en tjänstehavare, som blivit invalid, bibehålles i tjänsten emot åtnjutande av full avlöning.

Slutligen må erinras därom, att i överensstämmelse med utbildad domstolspraxis ersättning för sveda och värk med växlande belopp plägar av statens järnvägar vid svårare fall av invaliditet tillerkännas personal, varå, enligt vad här nedan omnämnes, lagen angående ansvarighet för skada till följd av järnvägs drift den 12 mars 1886 är tillämplig.

Därest den skadade anöses bära på grund av invaliditet avskedas från tjänsten, inträder rätt till pension jämlikt lagen den 4 juli 1910 eller i samband därmed utfärdade övergångsbestämmelser.

Enligt 2 § i denna lag tillkommer pensionsrätt den, som till följd av olycksfall i statens järnvägars tjänst eller eljest till följd av sjukdom, vilken han genom utövning av sådan tjänst ådragit sig, icke vidare kan behörigen sköta sin befattning och ej heller av järnvägsstyrelsen anses kunna lämpligen förflyttas till annan befattning, samt fördenskull erhåller avsked eller entledigas.

Årliga beloppet av pension utgör, om den pensionsberättigade icke innehaft ordinarie statstjänst i fulla 25 år, 50 procent av den avlöning han vid avgång från tjänsten uppbar och, om han innehaft sådan tjänst i fulla 25 år eller däröfver, den procent av avlöningen, som motsvarar antalet tjänstår. Pensionen skall dock, oberoende av antalet tjänstår, utgå med 70 procent av avlöningen, därest de förhållanden, som grundat rätten till pension, omöjliggöra för vederbörande att vidare bidraga till sin försörjning.

Med avlöning förstås i pensionslagen det ordinarie arvodet, ökat med 20 procent.

Icke ordinarie personal.

Jämlikt ovannämnda nådiga kungörelse av den 31 december 1897 har järnvägsstyrelsen bemyndigats, att åt extra ordinarie betjante samt arbetare, vilka på grund av sjukdom icke kunnat tjänstgöra, anvisa lämpligt understöd. Med stöd härav har järnvägsstyrelsen utfärdat bestämmelser angående utbetalning av s. k. sjukavlöning. Enligt dessa bestämmelser och gällande praxis utgår till i tjänsten skadad icke ordinarie personal full avlöning under ett år; för tiden därefter nedsättes sjukavlöningen till belopp motsvarande 75 procent av avlöningen, dock att tre kronor per dag utgör maximum, som utbetalas. I fråga om läkar- och sjukhusvård samt rätt att erhålla konstgjorda lemmar m. m. är nu ifrågakommande personal, som skadats under tjänstgöring likställd med ordinarie personal.

Beträffande personal, anställd vid statens järnvägsbyggnader, gälla särskilda föreskrifter.

För den del av denna personal, som hava tjänstemannaställning, tillämpas i fråga om avlöning, under sjukdom, läkarvård m. m. i stort sett enahanda bestämmelser som för ordinarie personal.

Å arbetare tillämpas i förevarande avseende de i bilhang till Svensk Författningssamling för 1909 nr 6 intagna »Allmänna bestämmelser rörande arbetare vid kungl. telegrafverket, statens järnvägar samt under kungl. vattenfallsstyrelsen lydande verk».

Enligt dessa bestämmelser tilldelas den, som under arbete vid verket ådragit sig kroppsskada, sjukavlöning med hela normala avlöningsbeloppet, dock med högst 3 kronor för varje söckendag, om han är familjeförsörjare, och med högst 2 kronor för varje söckendag, om han icke är familjeförsörjare, samt med avdrag av 50 öre för varje söckendag, under vilken han på statens järnvägars bekostnad vårdas å sjukhus eller sanatorium.

På grund av särskilda av järnvägsstyrelsen utfärdade bestämmelser utbetalas sjukavlöningen från och med den dag, varunder arbetaren genom den ådragna kroppsskadan blivit oförmögen till arbete, och intill den dag han åter blir arbetsförmögen, för såvitt han ej dessförrinnan enligt § 4 mom. 2 i lagen den 5 juli 1901 om ersättning till följd av olycksfall i arbete blir berättigad till livränta.

I sådana fall, då skadan medför invaliditet av svårare beskaffenhet, så att den skadade icke vidare kan utföra sin tjänst, är den icke ordinarie personalen i allmänhet avsevärt sämre ställd än den ordinarie, beroende därpå att frågan om pen-

sionering av förstnämnda personal ännu icke är avgjord. Emellertid föreligger ett av särskilda sakkunniga utarbetat förslag till bestämmelser om pensionering av extra ordinarie tjänstemän och verkstadsarbetare vid statens järnvägar, vilket förslag i väsentliga delar ansluter sig till vad som gäller i fråga om pensionering av ordinarie personal vid statens järnvägar. Därjämte är under utarbetande, likaledes genom särskilda sakkunniga, förslag om pensionering av tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader.

I saknad av pensionsbestämmelser tillämpas i nu ifrågavarande avseende antingen lagen angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift den 12 mars 1886 eller ock ovannämnda lag av den 5 juli 1901. Sistnämnda lag är gällande, även om skadan uppkommit till följd av järnvägsdrift — dock utan vållande — för sådana arbetare eller arbetsförmän eller andra till dessa grupper hänförliga tjänstehavare, som anställts i järnvägs tjänst eller arbete efter den 31 december 1902. Härigenom kan en väsentlig olikhet uppkomma i avseende å personalens rätt till ersättning på grund av skada i tjänsten, beroende på tiden för vederbörandes anställning, sålunda att, om fallet skall bedömas enligt 1886 års lag, ersättning plägar utgå med belopp, utgörande den procent av vederbörandes avlöning, som motsvarar graden av nedsättning i arbetsförmågan, dock högst 75 %, under det att vid tillämpning av 1901 års lag den skadade endast kan erhålla den betydligt lägre livränta, varom stadgas i 4 § av samma lag.

Det bör icke lämnas oanmärkt, att järnvägsstyrelsen med hänsyn till de obetydliga belopp, som enligt denna bestämmelse skulle tillkomma vederbörande, låtit sjukavlöningen, särskilt vid fall av fullständig invaliditet, utgå jämväl efter den tidpunkt, då invaliditeten blivit fastställd.

Beträffande ersättning till de efterlevande i sådana fall, då vid statens järnvägar anställd befattningshavare avlider i följd av olyckshändelse under tjänsteutövning, är först och främst att märka bestämmelsen i § 8 av gällande avlöningsreglemente, enligt vilken befattningshavarens sterbhus erhåller såsom begravningshjälp ett belopp motsvarande en månads avlöning. En motsvarande föreskrift finnes beträffande tjänstemän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader. För övrig icke ordinarie personal gäller bestämmelsen i § 12 i förenämnda nådiga kungörelse den 31 december 1897, enligt vilken likaledes en månads avlöning må tilldelas sterbhuset efter den avlidne. Vid sidan härav tillämpas nådiga brevet den 18 juni 1915, däri järnvägsstyrelsen bemyndigats att tills vidare i ömmande fall, då dödsfall inträffat i följd av olycksfall under tjänsteutövning, utbetala såsom begravningshjälp högst ett belopp, motsvarande en och en halv månads avlöning.

Även härvidlag gör sig en väsentlig olikhet gällande, beroende på huruvida ersättningsfrågan enligt ovan angivna grunder skall avgöras enligt bestämmelserna antingen i 1886 års eller 1901 års lag. I detta sammanhang må framhållas, att dödsfall bland statens järnvägars personal på grund av olycksfall i tjänsten i de allra flesta fall förorsakas av skada till följd av järnvägsdrift, och att sålunda ersättning till de efterlevande skulle utgå enligt 1886 års lag, därest icke på grund av bestämmelserna i 27 § av 1901 års lag personal, som anställts efter den 31 december 1902, vore undantagen från lagens tillämplighet.

Vad nu angår ersättningen enligt 1886 års lag äger järnvägsstyrelsen befogenhet att bestämma densamma; och har styrelsen med stöd av domstolarnas beslut i åtskilliga fall fastställt nedan angivna grunder härutinnan.

Maximum av det till *änka och barn* för år utgående skadestånd bör i regel sammanlagt begränsas till ett belopp, som tillika med pensionen från statens järnvägars

änke- och pupillkassa samt skälig ränta å den avkastningsbara behållningen i boet, i den mån räntan överstiger femtio (50) kronor för någon sterbhusdelägare, uppgår till sextiosju (67) procent av mannens avlöning vid dödstillfället.

Ensam änka.

Ensam änka erhåller i skadestånd så stort belopp årligen, att detsamma jämte den henne tillkommande pensionen från änke- och pupillkassan samt ränta, överstigande 50 kronor, uppgår till fyrtio (40) procent av mannens avlöning, med iakttagande därav att ränta, som överstiger 50 kronor, medräknas endast om den uppgår till minst 10 kronor.

Änka med barn.

1) Änka samt högst tre barn.

Skadeståndet utgår till änkan med så stort belopp att detsamma jämte den till änkan, om hon vore ensam, utgående pensionen från änke- och pupillkassan samt ränta, beräknad på förenämnda sätt, uppgår till fyrtio (40) procent av mannens avlöning.

Varje barn erhåller ett belopp, som jämte ränta, överstigande 50 kronor med ovan angivna beräkningsgrund, men utan hänsyn till pensionen uppgår för år till nio (9) procent av mannens avlöning.

2) Änka med flera än tre barn.

Skadeståndet utgår till änkan på sätt under 1) nämnts.

Varje barn erhåller så stort belopp att hela det till fördelning mellan barnen utgående beloppet jämte ränta, som för varje barn överstiger 50 kronor, uppgår till tjugusju (27) procent av mannens avlöning.

Vid beräkning av storleken av den avlidnes avlöning bör ersättning för bostad och bränsle eller förmånen av bostad in natura alltid upptagas till tjugu (20) procent av arvodet.

Enligt förenämnda grunder bestämmes det årliga skadeståndet för änka och tre barn, som icke åtnjuta pension, till högst 67 procent av mannens avlöning, varav 40 procent tillfaller änkan och återstående delen barnen. Utgår man från en avlöning av 1,200 kronor, kommer skadeståndet att utgöra, för änkan 480 kronor och för barnen 324 kronor eller tillhopa 804 kronor om året.

Jämför man denna summa med vad som med tillämpning av 1901 års lag högst kan utgå i motsvarande fall eller 300 kronor, finner man, att skillnaden är opropor-tionerligt stor, särskilt med hänsyn därtill att här är fråga om personal vid samma järnvägsförvaltning och tillämpningen av det ena eller andra beräkningssättet i de flesta fall endast är beroende på, huruvida den omkomne var anställd i tjänsten före eller efter ingången av år 1903.

Beträffande den ovan anmärkta pensionen från statens järnvägars änke- och pupillkassa må framhållas, att dylik pension endast tillkommer efterlevande efter ordinarie personal. Enligt det för kassan gällande nådiga reglementet av den 30 december 1910, utgör pensionen för ensam änka eller änka och ett barn 22 procent av mannens avlöning, och stiger pensionen i förhållande till barnens antal så, att den kan uppgå till högst 32 procent av avlöningen. Med avlöning förstås här liksom i fråga om personalens egen pensionering det ordinarie arvodet, ökat med 20 procent.

Då järnvägsstyrelsen härmed går att avgiva yttrande över det föreliggande lag-förslaget, finner sig styrelsen kunna inskränka sig till att beröra endast de delar av förslaget, som äro av betydelse för statens järnvägar såsom arbetsgivare samt den vid statens järnvägar anställda personalen.

Försäkrings-
plikt för stats-
baneförvalt-
ningen.

Enligt § 1 i förslaget, jämförd med §§ 3, 4 och 11, är avsett, att statsbane-förvaltningen skall åläggas försäkringsplikt för all vid förvaltningen anställd personal med avlöning icke överstigande 5,000 kronor ävensom att försäkringen skall äga rum i riksförsäkringsanstalten. I specialmotiveringen till 11 §, sid. 129, utvecklar kommittén de skäl, som föranlett kommittén att icke undantaga staten från försäkringsplikt för sin personal. Kommittén framhåller till en början den fördel, som beredes staten därigenom att dess arbetare i händelse av skada genom olycksfall genast från början omhändertages av anstalten, vilken jämväl skulle hava att enligt de allmänna reglerna bestämma ersättningarnas belopp. Kommittén erinrar vidare att man i några länder, där staten genom upprättande av pensionskassor eller genom särskild utfästelse sörjt för beredande av ersättning till de skadade i huvudsakligen den omfattning, som med lagstiftningen avses, undantagit statens arbetare och tjänstemän från försäkring enligt lagen. »Men bortsett från svårigheten», fortsätter kommittén, »att i de enskilda fallen kunna bedöma, huruvida de utfästa förmånerna kunna anses huvudsakligen motsvara vad som genom försäkringen skulle erhållas, åsamkas ju staten härigenom en avsevärd börda genom skyldigheten att i förekommande fall ombesörja de skadades vård och den vidare behandlingen av ersättningsanspråken». I samma ämne yttrar kommittén slutligen följande: »I det fall, där de stadgade statspensionerna äro lika stora eller större än de ersättningsbelopp, som skulle utgå enligt kommitténs förslag, skulle emellertid dessa ytterligare förmåner, förutom av begravningshjälpen, endast komma att utgöras av nödig läkarevård jämte läkemedel, och då sistnämnda ersättning är av icke ringa vikt såsom ägnad att verka till mildring av olycksfallets följder och därigenom ej sällan indirekt till minskning i övriga utgifter till den skadade, har kommittén ej heller i nämnda förhållande funnit anledning att göra något undantag för ifrågavarande tjänstemän».

Av den här ovan i styrelsens utlåtande lämnade redogörelsen för hur det i avseende å sjukvård m. m. är sörjt för statens järnvägars personal, som skadas genom olycksfall i tjänstutövning, torde utan vidare framgå, att de av kommittén anförda skäl för att under den ifrågasatta försäkringen inbegripa jämväl statens järnvägars personal icke äro giltiga. Av kommitténs sist anförda yttrande får man för övrigt den uppfattningen, att kommittén helt och hållet förbisett det förhållandet, att statens järnvägars linjepersonal är tillförsäkrad fri läkar- och sjukvård. Då statsbaneförvaltningen genom särskilt anställda tjänsteläkare lämnar vård åt de skadade liksom åt sjuk personal i allmänhet, är det svårt att inse, vilken fördel skulle vinnas såväl för staten som för den enskilde därigenom att de skadade, på sätt kommittén förordat, skulle omhändertagas av en främmande myndighet.

Av den ovan omförmälda redogörelsen framgår vidare, att vad särskilt angår olycksfall, där den inträffade skadan är av övergående natur — och dessa fall torde väl vara de allmänast förekommande — statens järnvägars personal i regeln är tillförsäkrad förmåner, som äro större än vad som skulle beredas vederbörande genom den föreslagna försäkringen, och i sådana fall komme ju försäkringen endast att medföra onödig omgång. Med hänsyn till de i 11 § föreslagna bestämmelserna rörande avdrag i den på grund av försäkringen utgående ersättningen för pension eller understöd från arbetsgivare eller särskild kassa, medför den av kommittén föreslagna ordningen dessutom, att vid varje olycksfall riksförsäkringsanstalten måste hos järnvägsmyndigheterna göra sig underrättad om vilka förmåner av nyssnämnda slag den skadade åtnjuter.

I 15 § föreskrives, att i sådana fall, då arbetare är tillförsäkrad förmåner av ovannämnda slag, skall försäkringsavgiften bestämmas till det lägre belopp, som mot-

svarar den minskade försäkringsrisken. Härvidlag är att märka, att befattningshavares vid statens järnvägar ställning i förevarande avseende undergår avsevärd förändring under hans anställningstid. Då han anställes såsom exempelvis tillfällig arbetare är varken han eller hans efterlevande berättigade till pension, och skulle sålunda den för honom utgående försäkringsavgiften bestämmas i överensstämmelse härmed. Befordras han i sinom tid till ordinarie, erhåller han pension både för sig och sina efterkommande; och skulle alltså ändring ske beträffande ovannämnda avgift.

Det ovan anförda torde vara tillräckligt för att visa, att den av kommittén framhållna fördelen för staten — i detta fall statsbaneförvaltningen — att befrias från besväret att besluta rörande ersättning vid olycksfall kommer att fullt uppvägas av det arbete, som mellanhavandet med riks-försäkringsanstalten vid obligatorisk försäkring av en personal, uppgående till mellan 20,000 och 30,000 befattningshavare, kommer att medföra.

Vad som i allmänhet torde tala till förmån för ett system, byggt på försäkringsplikt, i motsats mot en anordning, innefattande arbetsgivares omedelbara ersättningskyldighet, torde vara dels hänsynen till arbetarens säkerhet att utfå ersättning och dels önskvärdheten att fördela ersättningsrisken på ett flertal arbetsgivare. Då ingen av dessa synpunkter lära göra sig gällande beträffande statens järnvägars personal och då, såsom ovan visats, inga nämnvärda fördelar vare sig för statsbaneförvaltningen eller för dess personal äro att vinna genom den ifrågasatta anordningen, utan densamma fast hellre måste anses medföra såväl onödig omgång vid ersättningsfrågornas behandling som ock i övrigt en vidlyftig procedur vid reglerande av statens järnvägars mellanhavande med riks-försäkringsanstalten, får styrelsen på det bestämdaste uttala sig emot att statsbaneförvaltningen ålägges försäkringsplikt beträffande sin personal.

Styrelsen anser sig dessutom böra framhålla att det torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida statsbaneförvaltningen, som redan sört för sin personal i förevarande avseende på ett sätt, som, åtminstone då det gäller personalen själv, i stort sett motsvarar de med ifrågavarande lagförslag avsedda förmåner, bör genom avgifter bidra till kostnaden för en anordning, som i främsta rummet torde vara avsedd att bereda arbetare, anställda hos enskilda arbetsgivare, säkerhet för utfående av liknande förmåner.

Styrelsen övergår härmed till behandling av frågan, huruvida och i vad mån de i 6 och 7 §§ föreslagna bestämmelserna angående ersättningar böra äga tillämplighet å statens järnvägars personal.

Vad då först angår 6 §, som handlar om ersättning till den skadade själv, så vill styrelsen för sin del uttala, att då, såsom framgår av det föregående, vid övergående invaliditet all personal vid statens järnvägar och vid för framtiden bestående nedsättning i arbetsförmågan den ordinarie personalen redan nu i stort sett är tillförsäkrad lika stora förmåner, som enligt stadgandet skulle utgå, styrelsen icke har något att erinra mot de föreslagna ersättningsbeloppen. Beträffande den nu utgående ersättningen i det senare fallet har styrelsen redan i det föregående framhållit, att i sådana fall, då skadan är en följd av järnvägs drift, ersättningsfrågan för närvarande skall bedömas antingen efter 1886 års eller 1901 års lag, allt eftersom vederbörande är antagen i tjänst före eller efter den 1 januari 1903, vilket förhållande medför avsevärda ojämnheter vid utmätande av skadeståndsbeloppens storlek även vid skador av likartad beskaffenhet. Genom de föreslagna bestämmelserna upphävas dessa

Ersättningar-
na enligt 6
och 7 §§.

skiljaktigheter, vadan även från denna synpunkt förslaget måste hälsas med tillfredsställelse.

Vidkommande härefter de i 7 § föreslagna ersättningsbeloppen, som skulle utgå till efterlevande i sådana fall, då olycksfallet medfört arbetarens död, så överensstämmer stadgandet i huvudsak med de ovan anförda, av styrelsen i vissa fall tillämpade grunder i avseende å det högsta belopp, som skulle tillkomma den avlidnes änka och barn, nämligen två tredjedelar av mannens löneinkomst. En olikhet råder däremot beträffande dels ersättningen till ensam änka och dels fördelningen av understödsbeloppet mellan efterlevande änka och barn. Ehuru styrelsen för sin del vill ifrågasätta, huruvida icke de av styrelsen tillämpade grunderna i förevarande avseende, särskilt beträffande ensam änka, äro att föredraga framför de i nu ifrågasatt stadgande tillämpade, finner sig styrelsen dock icke böra motsätta sig att kommitténs förslag härutinnan vinner tillämplighet även å efterlevande efter statens järnvägars personal.

Enligt förenämnda stadgande skulle änkring i avseende å rätt till livränta vara likställd med änka. I överensstämmelse med den ståndpunkt styrelsen, på sätt här nedan närmare omförmäles, anser sig böra intaga beträffande tillämpning i viss grad av behovsprincipen ifråga om rätt till ersättning till efterlevande efter dödad arbetare, vill styrelsen för sin del förorda, att såsom villkor för rätt till livränta för änkring stadgas, att han är varaktigt oförmögen till arbete eller i övrigt för sitt uppehälle varit väsentligt beroende av hustruns arbete.

• Beräkning av
arbetsför-
tjänsten.

I 9 §, näst sista stycket, stadgas, att om den årliga arbetsförtjänsten överstiger 1,800 kronor, det överskjutande beloppet icke toges med i beräkning. Med hänsyn till den av kommittén föreslagna övergångsbestämmelsen (36 §), enligt vilken 1886 års lag angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift icke vidare skall tillämpas å »arbetare» d. v. s. personal, vilkens inkomst ej överstiger 5,000 kronor, skulle omförmälda i 9 § intagna stadgande medföra egendomliga konsekvenser, om det bleve gällande för statens järnvägars personal. Om en tjänstehavare med exempelvis en inkomst av 4,500 kronor bleve i följd av järnvägs drift skadad eller dödad, skulle den till honom respektive hans efterlevande utgående ersättningen endast beräknas efter 1,800 kronor. Detta kan beträffande en befattningshavare, som antagits i tjänst före den 1 januari 1903, medföra en avsevärd försämring av vederbörandes ställning enligt nuvarande bestämmelser och på domstolarnes beslut grundad praxis, då nämligen, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, för närvarande den enligt nämnda lag utgående ersättningen sättes i förhållande till befattningshavarens hela avlöning. Men icke nog härmed. Nyss omförmälda beräkningssätt ifråga om ersättning på grund av skada i följd av järnvägs drift kommer fortfarande att tillämpas å personal med avlöning överstigande 5,000 kronor samt deras efterlevande, eftersom 1886 års lag alltså skulle bli tillämplig å sådan personal, och härav blir alltså en följd att personal, vilkens avlöning överstiger 1,800 men icke 5,000, blir uti ifrågavarande avseende sämre lottad än personal med avlöning, överstigande 5,000 kronor, vilket väl förefaller mindre tilltalande.

De nu anmärkta missförhållandena kunna förebyggas antingen därigenom att från den föreslagna lagens tillämpning undantagas sådana fall, då personal, anställd i järnvägs tjänst eller arbete, varder under förrättandet därav, i följd av järnvägs drift dödad eller skadad, eller ock på det sätt, att 9 § ändras därhän, att nu omhandlade föreskrift angående beräkning av arbetsförtjänsten förklaras icke gälla i nyss nämnda fall. Då det kan hava sin fördel att ersättningsens storlek är i lag

fastställd — detta är som bekant icke fallet i 1886 års lag, vilken härutinnan endast hänvisar till de i strafflagen för skadestånd gällande grunder — får styrelsen för sin del förorda den sistnämnda utvägen, detta dock endast under förutsättning, att bestämmelserna i 11 § bliva ändrade i den riktning styrelsen här nedan kommer att förorda.

Enligt nyssnämnda 11 § skall avdrag äga rum i den enligt §§ 6 och 7 stadgade ersättningen, därest arbetsgivaren enligt lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse är skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbetet utgiva pension eller annat understöd, eller om sådant understöd skall utgå från kassa, som helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag av arbetsgivaren. Avdraget skall motsvara vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål av arbetsgivaren eller kassan utgives för tid, under vilken ersättningsskyldighet åligger försäkringsinrättningen; dock att sådant avdrag må äga rum endast om arbetsgivaren, på grund av understödet, enligt 15 § erhållit lindring i försäkringsavgiften, samt, i fråga om understöd från kassa, ej ske med större belopp än som svarar mot arbetsgivarens bidrag.

Vad då först angår avdraget i den ersättning, som enligt 6 § skall utgå till arbetaren själv, är stadgandet så formulerat, att i fråga om en ordinarie tjänsteman vid statens järnvägar, som pensioneras enligt lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar eller de i samband därmed utfärdade övergångsbestämmelser, avdrag skulle äga rum för hela pensionen, oavsett att tjänstemannen genom avgifter bidrager till sin pensionering, under det att exempelvis beträffande en tjänsteman vid telegrafverket, där en särskild av staten understödd pensionskassa finnes, avdraget endast skall motsvara statens bidrag. Huruvida kommittén verkligen avsett en dylik skiljaktighet är tvivelaktigt — att döma av motiveringen till ifrågakvarande stadgande (sid. 127), där det talas om att i de fall, då arbetarna själva lämnat bidrag till kassan och genom dessa bidrag måste anses hava förvärvat rätt till motsvarande del av understödet, avdraget ej skall inverka på arbetarens rätt att från kassan utfå den del av understödet, som svarar mot hans egna avgifter, synes så ej vara fallet. I vilket fall som helst synes en ändring härvidlag böra äga rum; och bör denna enligt styrelsens mening ske i sådan riktning, att i överensstämmelse med vad nu gäller enligt såväl 1886 års som 1901 års lag avdrag skall ske för *hela pensionen eller understödet*. Härvidlag är nämligen att märka, att en stor del av de pensionskassor, som här kunna komma i fråga, avse i främsta rummet i fråga om befattningshavarna själva pensionering på grund av sjuklighet eller viss uppnådd levnads- och tjänstålder. Så är exempelvis förhållandet med, förutom telegrafverkets ovannämnda pensionskassa, enskilda järnvägarnas pensionskassa, som ombesörjer pensionering av ett stort antal enskilda järnvägars personal.

Då det torde möta svårigheter att beräkna, hur stor del av arbetsgivarens respektive befattningshavarens bidrag avser själva invalidpensioneringen, samt i allt fall, då det gäller kassor av ifrågakvarande slag, befattningshavarens avgifter endast till en mycket ringa del utgöra bidrag till hans pensionering på grund av skada i tjänsten, synes det styrelsen som ingen anledning föreligger att frångå nu gällande princip i förevarande avseende.

Beträffande härefter avdrag i den enligt 7 § utgående ersättningen till efterlevande i sådana fall, då olycksfallet medfört arbetarens död, vill styrelsen erinra därom, att en person, som uppsåtligen eller genom vållande förorsakar annans död, är jämlikt 6 kap. 4 § strafflagen skyldig att utgiva skadestånd till den dödades

maka och barn endast under förutsättning att de sakna nödigt underhåll; och skall skadeståndet motsvara »vad för maken eller barnen tarvas till dess de sig eljest försörja kunna». Enligt kommitténs ifrågavarande stadgande skall man härvidlag helt och hållet bortse från behovssynpunkten; och har kommittén sålunda ansett sig böra ålägga arbetsgivare större skyldigheter i avseende å skadestånd till en i följd av olycksfall i arbetet dödad arbetares efterlevande än vad som enligt gällande lag i motsvarande avseende gäller för en person, som uppsåtligen dödar en annan. Denna princip får sitt uttryck i nu omhandlade stadgande *dels* därutinnan, att avdrag i ersättningen till efterlevande medgives endast i det fall att pension eller understöd utgår från kassa, som helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag av arbetsgivaren, samt i den tolkning, kommittén velat giva åt nyssnämnda bestämmelse, *dels ock* i föreskriften att även under berörda förutsättning avdraget ej får ske med större belopp än som svarar mot arbetsgivarens bidrag.

Vad till en början angår förutsättningen för att avdrag överhuvud skall få äga rum eller att kassan helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom arbetsgivarens bidrag, säger kommittén å sid. 126 i betänkandet, att detta stadgande, vartill, på sätt ovan nämnts, motsvarighet förekommer i såväl 1886 års som 1901 års lag, i allmänhet torde hava givits den tolkningen, att åtminstone hälften av det från kassan utgående understödet bör täckas av bidraget. För så vitt detta är liktydigt med att arbetsgivarens bidrag till kassan skulle utgöra minst hälften av arbetarnes bidrag, får styrelsen framhålla att den av kommittén angivna tolkningen av ifrågavarande uttryck icke torde vara så allmän, som kommittén velat göra gällande. Sålunda hava domstolarna i mål angående skadestånd till efterlevande efter befattningshavare vid statens järnvägar, som omkommit på grund av under tjänstutövning erhållen skada till följd av järnvägs drift, medgivit avdrag för pension från statens järnvägars änke- och pupillkassa, oaktat statens järnvägars bidrag till nämnda kassa enligt i vederbörande mål företedd utredning icke överstiger 40 procent av delägarnas bidrag. Vidare må anmärkas, att professor Winroth i sitt arbete »Om skadestånd», sid. 179, uttalat sig i den riktning, att ett bidrag från arbetsgivarens sida, som uppgår till en tredjedel av delägarnes i kassan bidrag, kan anses såsom väsentligt.

Vidkommande härefter innebörden av stadgandet i dess helhet i 11 § angående avdrag i ersättningen, så står densamma visserligen i överensstämmelse med den princip, som lagts till grund för lagförslaget, eller att arbetsgivaren skall bestrida hela kostnaden för ersättning på grund av olycksfall i arbetet, men att driva denna princip så långt, att arbetsgivaren skall åläggas avsevärt större ersättningsskyldighet än den, som allmän lag stadgar såsom påföljd av en brottslig handling, syntes styrelsen icke vara riktigt. Den omständigheten att kommittén grundat sitt förslag på försäkringsplikt i stället för ersättningsplikt synes icke rättfärdiga en dylik ståndpunkt. Härtill kommer att en tillämpning av de av kommittén föreslagna bestämmelserna, särskilt med den tolkning kommittén velat giva åt uttrycket »till väsentlig del», kan komma att medföra, att en dödad arbetares efterlevande bliva förhållandevis bättre ställda i ekonomiskt avseende än under mannens livstid. Så skulle åtminstone ofta bliva fallet beträffande statens järnvägars ordinarie personal, såsom följande exempel skall visa. Avlöningen för en stationskarl eller banvakt i högsta löneklassen å en billig ort utgör 1,488 kronor. Enligt kommitténs förslag skulle, därest befattningshavaren avled till följd av olycksfall i tjänsten samt efterlämnade änka och fem barn, utgå ersättning med två tredjedelar av avlöningen eller 992 kronor. De äro berättigade att från statens järnvägars änke- och pupillkassa erhålla en pension av 438 kronor. Då statens bidrag till änke- och pupillkassan under den tid det nya reglementet för kassan varit

gällande eller från och med år 1911 utgjort i medeltal 35 procent av delägarnes bidrag, finge jämlikt den tolkning kommittén velat giva åt uttrycket »väsentlig del» något avdrag i ersättningen icke få äga rum, och skulle sålunda familjens inkomst efter mannens död utgöra 1,430 kronor mot 1,488 kronor under mannens livstid. Liknande förhållande torde även komma att inträffa vid delägarskap i andra pensionskassor.

Då syftet med bestämmelserna rörande arbetsgivares ersättningsplikt gent emot efterlevande efter en i arbetet dödad arbetare väl bör begränsas till att söka förebygga att vederbörande komma i ekonomiskt betryck, förefaller det styrelsen, som om ersättningen i fall sådana som det ovan anförda måste anses onödigt stor. För sin del vill styrelsen förorda, att åt 11 § gives sådan avfattning, att från ersättningen enligt 7 § må avdragas hela den vederbörande tillkommande pension eller understöd från kassa, som helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag av arbetsgivaren. Då uttrycket »till väsentlig del» givits olika tolkningar samt i allt fall den tolkning, som kommittén velat göra gällande såsom den allmänna, skulle i fråga om statens järnvägars personal medföra ovan omförmälda missförhållanden, finner styrelsen starka skäl föreligga, att i föreskriften om avdraget nyssnämnda uttryck utbyttes mot ett bestämt angivande av det förhållande, i vilket arbetsgivarens bidrag till kassan bör stå till arbetarnas bidrag; och får styrelsen i överensstämmelse med den ovan anförda av professor Winroth givna tolkningen föreslå, att såsom villkor för att avdrag skall kunna äga rum angives, att arbetsgivarens bidrag skall utgöra minst en tredjedel av arbetarnas bidrag.

Innan styrelsen lämnar frågan om ersättningarna, varom 6—14 §§ i betänkan- det handla, vill styrelsen framhålla, att de av kommittén härutinnan föreslagna bestämmelserna innebära, att ersättning på grund av för framtiden bestående skada till följd av olycksfall i arbetet skall *ovillkorligen* utgå från den dag rätten till livränta inträtt. Något undantag för den händelse den skadade får behålla sin tjänst stadgas icke. Detta anser styrelsen innefatta en brist i förslaget, vilken särskilt gör sig gällande beträffande statens järnvägars personal. I fråga om denna personal är det mycket vanligt, att befattningshavare, som blivit invalider, få kvarstå i tjänsten med bibehållen avlöning. Då detta måste anses såsom en fördel för personalen, får styrelsen föreslå, att ett stadgande införes i lagen, som möjliggör att för den händelse arbetaren bibehålles i statsbaneförvaltningens tjänst mot åtnjutande av avlöning, som minst uppgår till den livränta, vartill han jämlikt 6 § 2) är berättigad, livräntan skall utgå först från den dag, avlöningen upphör att utgå.

Med hänsyn till styrelsens förslag, att statens järnvägar skall befrias från försäkringsplikt i fråga om sina arbetare, böra bestämmelserna angående försäkrings- avgifter i 15—19 §§ icke äga tillämpning å statens järnvägar. Av samma anledning bör 21 §, som handlar om anmälan och undersökning av olycksfall, undergå sådan förändring i vad angår vid statens verk anställd personal, att vad däri stadgas om riks-försäkringsanstalten skall, med undantag i fråga om fastställelse av formulär, gälla beträffande den statsmyndighet, varunder den skadade lyder.

Såsom sammanfattning av det ovan anförda får styrelsen alltså föreslå, att lag- förslaget omarbetas i sådan riktning,

att statens järnvägar befrias från skyldigheten att försäkra sin personal;

att såsom villkor för att livränta enligt § 7 skall utgå till änklings stadgas, att denne är varaktigt oförmögen till arbete eller i övrigt för sitt uppehälle varit väsentligt beroende av hustruns arbete;

att den i 9 § intagna föreskriften att, om den årliga arbetsförtjänsten överstiger 1,800 kronor, det överskjutande beloppet icke tages med i beräkning, förklaras icke gälla i sådana fall, då vid statens järnvägar anställd personal varder i följd av järnvägs drift, under förrättande av tjänst eller arbete i järnvägens tjänst skadad eller dödad;

att 11 §, första punkten av första stycket, erhåller följande ändrade lydelse:

»Är arbetsgivaren enligt annan lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva pension eller annat understöd, eller skall sådant understöd utgå från kassa, som antingen helt och hållet bildats av arbetsgivare eller till vilken arbetsgivaren lämnar bidrag, som utgör minst en tredjedel av bidrag från arbetarna, avdrages från ersättning, som i 6 eller 7 §§ stadgas, vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål av arbetsgivaren eller av kassan utgives för tid, under vilken ersättning tillkommer arbetare; dock att sådant avdrag i fråga om försäkrad arbetare må äga rum endast om arbetsgivaren, på grund av understödet, enligt 15 §, andra stycket, erhållit lindring i försäkringsavgiften»;

att till 6 § punkt 2) göras ett tillägg, som möjliggör, att för den händelse arbetaren efter egen önskan bibehålles i statens järnvägars tjänst med åtnjutande av avlöning, som minst uppgår till den livränta, vartill han enligt detta stadgande är berättigad, livräntan skall utbetalas först från den dag, avlöningen upphör att utgå;

att i 21 § införes en föreskrift av innehåll, att vad i paragrafen stadgas om riksförsäkringsanstalten skall, i vad angår vid statens verk anställd personal, gälla beträffande den statsmyndighet, varunder den skadade lyder, med undantag dock i fråga om fastställande av formulär.

Enligt vad framgår av bilagda utdrag ur styrelsens protokoll hava, förutom undertecknade, järnvägsfullmäktige Waller och Strömberg, överingenjören Fogelmarck samt byråcheferna Kjellin, von Friesen, Åberg och Löfmarck deltagit i behandlingen av detta ärende. Därvid har till protokollet anmälts en från beslutet i visst avseende avvikande mening av föredraganden och järnvägsfullmäktige Waller och Strömberg.

Underdånigst

AXEL GRANHOLM.

Ivar Virgin.

John Flodin.

Georg Jacobi.

Stockholm den 31 december 1915.

Utdrag ur Kungl. Järnvägsstyrelsens protokoll den 31 december 1915.

Närvarande: Generaldirektören Granholm,
Överdirektören Virgin,
» Flodin,
Järnvägsfullmäktige Waller,
» Strömberg,
Byråchefen Kjellin,
» Iacobi,
» von Friesen,
» Åberg,
» Almqvist,
» Löfmarck.

§ 1.

Föredrog byråchefen Iacobi Kungl. Maj:ts nådiga remiss den 20 oktober 1915 i ärende angående den s. k. ålderdomsförsäkringskommitténs den 19 i samma månad avgivna betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete; Och beslöts underdånigt utlåtande av det innehåll kameralbyråns registratur för dagen utvisar.

Från beslutet voro föredraganden samt järnvägsfullmäktige Waller och Strömberg så till vida skiljaktiga, att de ansågo, att i utlåtandet bort intagas yrkande på en omarbetning av § 24 i lagförslaget, så att densamma komme i överensstämmelse med nu gällande lagbestämmelser i fråga om ersättning för skada, som den skadade genom grov vårdslöshet själv ådragit sig. Reservanterna förenade sig om följande yttrande:

»I motsats mot vad enligt nu gällande lagstiftning äger rum, innebär det av kommittén i 24 § föreslagna stadgandet, att ersättning skall utgå även för skada, som den skadade genom grov vårdslöshet själv ådragit sig. Vi kunna för vår del icke godtaga de skäl som kommittén (sid. 146) anført till stöd för sin uppfattning härutinnan. Till en början lærer den omständigheten, att lagförslaget är byggt på försäkringsprincipen, icke böra medföra, att en arbetare, som genom grov överträdelse av givna föreskrifter ådrager måhända icke blott sig själv utan även sina arbetskamrater skada, bibehåller sin rätt till ersättning. Vad vidare angår de synpunkter, som enligt kommitténs mening ytterligare göra sig gällande härvidlag såsom arbetarnes på grund av vanan förvärfvade likgiltighet för faran samt unga arbetares oerfarenhet, lära dessa av såväl domstolar som administrativa myndigheter hittills hava vunnit fullt beaktande. Å andra sidan måste det väl anses såsom ett missförhållande, att

exempelvis en lokomotivförare, som genom grov överträdelse av gällande föreskrifter är vållande till tågsammanstötning, skall äga laglig rätt till ersättning för den skada, som han vid tillfället måhända kan ådraga sig. Vi anse alltså, att första punkten i § 24 bör erhålla följande ändrade lydelse:

Har den, som skadats genom olycksfall, uppsåtligen eller genom överträdelse av gällande föreskrifter eller annan grov vårdslöshet själv ådragit sig skadan, utgår ej ersättning enligt denna lag.»

In fidem

Hj. Willers.

Vattenfallsstyrelsen.

Till KONUNGEN.

Genom nådig remiss den 20 oktober 1915 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt vattenfallsstyrelsen att avgiva underdånigt utlåtande över det av särskilda kommitterade den 19 i samma månad avgivna betänkande och förslag angående försäkring för
Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 16

olycksfall i arbete. Under framhållande att vattenfallsstyrelsen funnit sig böra granska det föreliggande förslaget huvudsakligen ur synpunkten av de verkningar, som förslagets antagande i oförändrat skick skulle medföra för statens affärsdrivande verk och speciellt vattenfallsstyrelsen i förhållande till de i statens tjänst anställda, av förslaget berörda löntagare, får vattenfallsstyrelsen till åtlydnad av Eders Kungl. Maj:ts befallning i underdånighet anföra följande:

Förevarande lagförslag avser i stort sett dels att tillförsäkra de arbetare, som skadats genom olycksfall i arbete, eller efterlevande till arbetare, som genom sådant olycksfall dödats, ersättning för de ekonomiska följderna av olycksfallet, dels ock att i stället för den i nu gällande lag arbetsgivare ålagda ersättningsplikt stadga en skyldighet för arbetsgivaren att försäkra sina arbetare mot ifrågavarande risk. Det är numera allmänt erkänt, att de ersättningar, som enligt 1901 års lag skola lämnas till skadade arbetare eller deras efterlevande, äro för sitt ändamål otillräckliga. En höjning av beloppen av dessa ersättningar är alltså av behovet påkallad. Kommittéerna hava även behjärtat detta behov och, om även anmärkningar i detaljer kunna resas mot det sätt, på vilket uppgiften blivit löst, — och vattenfallsstyrelsen vill nedan framföra några erinringar i detta hänseende — innebär förslaget i det stora hela på denna punkt en nödvändig och betydande förbättring.

Även i fråga om införande av försäkringsplikt för arbetsgivare i stället för nu stadgad ersättningsplikt synes det vattenfallsstyrelsen, att kommittéernas förslag innebära en principiellt riktig och lämplig lösning. Däremot har statens och kommunernas ställning som arbetsgivare enligt styrelsens mening blivit väl litet beaktad. Vid jämnställande, på sätt kommittén i första hand avsett, av statens och kommunernas verk med enskilda företagare, framträda för de förras del vissa olägenheter, som dock synas kunna undanröjas, utan att man därför behöver gå, så att säga, utom förslagets ram. Kommittéerna hava själva — såsom nedan skall visas — antytt en framkomlig väg, men några förtydligande och kompletterande stadganden äro dock enligt styrelsens förmenande nödvändiga. Då vattenfallsstyrelsens prövning av det förevarande förslaget i främsta rummet bör avse sättet för anslutandet av statens verk till den föreslagna försäkringen, vill styrelsen börja med en granskning av denna fråga för att sedan övergå till vissa detaljanmärkningar vid de olika paragraferna i lagförslaget.

Kommittén har — såsom framgår av dess allmänna motivering sid. 52 — antaget, att de försäkringar, vartill förslaget förpliktar staten och kommunerna såsom arbetsgivare, i allmänhet skulle komma att tagas i riksförsäkringsanstalten. Att statens verk skulle sammansluta sig med enskilda företag eller med kommuner till ett eller flera ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag av den typ, 4 § angiver, torde väl ock vara uteslutet. Möjligen kunde kommunerna inbördes sammansluta sig till sådana organisationer, ehuru väl detta icke synes vara av kommittén förutsatt. Beträffande åter statens myndigheter och särskilt dess affärsdrivande verk såsom vattenfallsstyrelsen, synes knappast lämpligt, att staten såsom arbetsgivare skall i full jämnställdhet med enskilda företag hos staten såsom försäkringsanstalt olycksfallsförsäkra sina arbetare. De förmåner, som skulle tillskyndas statens verk genom att riksförsäkringsanstalten övertog de skadades vård och behandlingen av ersättningsanspråken (betänkandet sid. 129), synas ej heller vara så eftersträfvansvärda, så länge statens olika verk fortfarande ha att fullgöra motsvarande skyldigheter i fall av vanlig sjukdom. Premierna för försäkring i riksförsäkringsanstalten bliva slutligen, att döma av kommitténs egna beräkningar, tämligen betydande, även om man kunde räkna på, att vid statens arbeten på grund av vidsträcktare säkerhetsåtgärder någon sänk-

ning av premierna skulle äga rum. Utan tvivel skulle det därför för staten ställa sig avsevärt billigare att själv stå risken. Detta skulle för statens verk i sak närmast vara ett frångående av arbetsgivarens försäkringsplikt till förmån för ersättningsplikt. De skäl, som kommittén i sitt utlåtande anfört mot ersättningspliktens bibehållande i svensk lagstiftning, auknyta sig dock i främsta rummet till arbetsgivarens solvens och äro sålunda icke tillämpliga på staten, knappast heller på kommunerna. Det torde emellertid för genomförande av en ändring i denna del av förslaget icke vara nödvändigt att frångå den i förslagets första paragraf fastslagna formen av försäkring. Vattenfallsstyrelsen tillåter sig i detta sammanhang erinra, hurusom i Tyskland tyska riket, tysk förbundsstat eller kommun genom särskilda myndigheter äro bärare av försäkringen, i den mån försäkringspliktig verksamhet drives för deras räkning (se betänkandet Del. II, sid. 61 och följ.). En motsvarande anordning skulle naturligtvis kunna tänkas även för Sveriges vidkommande. Emellertid synas bestämmelserna i 11 och 15 §§ erbjuda möjligheten av en lämplig organisation av denna fråga för statens verk även inom ramen för nu föreliggande förslag.

Såsom kommittén i den speciella motiveringen till 11 § anmärker, hava statens verk och ett flertal stadskommuner redan tillförsäkrat sina arbetare i större eller mindre utsträckning förmåner av den art, vilka ifrågavarande lagförslag avser att giva åt alla löntagare under 5,000 kronors inkomst. I nyssnämnda paragraf har kommittén även givit anvisning, huru arbetsgivarens försäkringsbörda skäligen bör minskas med anledning av det understöd, som han åtagit sig lämna och som följaktligen bör avdragas från det, som vederbörande försäkringsinrättning lagligen skall utgiva.

De huvudsakliga nu gällande stadgandena angående ersättningar av ifrågavarande slag vid statens verk återfinnas i allmänna bestämmelser rörande arbetare vid telegrafverket, statens järnvägar samt under vattenfallsstyrelsen lydande verk av den 9 februari 1909. En jämförelse mellan lagförslaget och dessa bestämmelser visar följande:

Några särskilda bestämmelser om livränta vare sig till skadad arbetare eller dödad arbetares efterlevande finnas för närvarande ej, utan hava livräntor utgått enligt 1901 års lag. Här skulle följaktligen en avsevärd höjning äga rum. Någon höjning skulle också äga rum beträffande begravningshjälpen, som hittills utgått med belopp, motsvarande en månads avlöning, under det förslaget upptager en tiondedel av årliga arbetsförtjänsten. Kostnadsfri läkarvård och fria läkemedel (incl. kryckor, konstgjorda lemmar o. s. v.) hava arbetarna redan hittills vid dessa verk åtnjutit. Beträffande åter sjukpenning skall enligt nu gällande huvudregel arbetare, som skadats i arbete, erhålla hela sitt normala avlöningsbelopp i sjukhjälp, dock högst tre kronor för familjeförsörjare och två kronor för icke-familjeförsörjare för varje söckendag och med avdrag av 50 öre för varje söckendag, under vilken han på verkets bekostnad vårdas å sjukhus eller sanatorium. Med normala avlöningsbeloppet menas månads- eller dagavlöning; inkomst å ackords- eller kontraktsarbete må ej läggas till grund vid beräkningen. Slutligen är att märka, att denna sjukhjälp icke utgår i obegränsad tid, utan att denna tid varierar efter längden på arbetarens tidigare anställning i verkets tjänst. Jämför man dessa bestämmelser med föreskrifterna i lagförslagets 6 och 7 §§, finner man, att det i fråga om sjukpenningen icke är lätt att avgöra, vilka bestämmelser, som äro att anse för arbetaren förmånligast, samt följaktligen att frågan om en på en jämförelse mellan dessa bestämmelser grundad sänkning av premierna för statens verk är rätt vanskelig.

Det är vidare att märka, att för stora grupper av verkens personal särskilda bestämmelser äro gällande, i första hand den på stat anställda personalen, som endast delvis har fri läkarvård och i händelse av sjukdom bibehåller sina avlöningsförmåner oavkortade under någon tid.

Av förestående redogörelse framgår, att det icke är lätt att avgöra, huru ifrågasvarande lagförslag med hänsyn till de för statens vattenfallsverk på detta område gällande särskilda föreskrifter kommer att verka. Det synes under sådana omständigheter vattenfallsstyrelsen lämpligt, att en omarbetning av nämnda föreskrifter företages. Vid denna omarbetning, som beträffande personalen på stat givetvis ej kan få annan form än ett självständigt tillägg, bör verkens ersättningsåtagande bibehållas, och de förmåner, som tillförsäkras personalen, böra därvid göras likvärdiga med dem, som lagförslaget avser att giva. En följd härav blir, såsom kommittén i sin motivering sid. 130 påpekar, att premierna komma att inskränka sig till statens andel i omkostnaderna för försäkringen. Vattenfallsstyrelsen finner för sin del, att sålunda en lämplig form för statens och kommunernas anslutning till försäkringen torde kunna vinnas.

Den utveckling av stadgandena i 11 och 15 §§, som sålunda antytts, synes emellertid vid den praktiska tillämpningen tarva några kompletterande bestämmelser i lagtexten. Det ovan åberopade stadgandet i 11 § har till förutsättning, att de förmåner, som skola utgå till en i arbete skadad arbetare, lämnas dels av arbetsgivaren dels av riks-försäkringsanstalten. Det torde då vara den senare, som har att bestämma ersättningens totalsumma, under det arbetsgivaren i enlighet med sitt åtagande avgör, huru mycket därav han har att utgiva. Därest man återigen förutsatte, att ersättningen till hela sitt belopp skulle utgå från arbetsgivaren Staten i enlighet med i författningsenlig ordning utfärdade bestämmelser för de olika verken, är det icke utan vidare klart, om ersättningarnas totalbelopp skola fixeras av verket eller av riks-försäkringsanstalten. Ur synpunkten av bedömandet av invaliditetsgraden är det måhända mest praktiskt, att riks-försäkringsanstalten har det avgörande ordet. I fråga om fastställande av den årliga arbetsförtjänsten, torde väl åter vederbörande verk snarast vara den mera kompetenta. En lämplig form synes vattenfallsstyrelsen vara, att respektive verk har att efter inhämtande av riks-försäkringsanstaltens utlåtande i sådana fall, där dess sakkunskap är av nöden, fatta beslut om ersättning, vederbörande obetaget att sedan inom den i lagen stadgade tid fullfölja talan mot beslutet hos försäkringsrådet. I detta stycke erfordras emellertid närmare föreskrifter i lagen antingen vid 11 § eller ännu lämpligare i en särskild paragraf. Jämväl i övrigt medför en sådan ställning för statens och eventuellt kommunernas verk vissa modifikationer eller tillägg till förslaget, för vilka emellertid redogöres nedan i samband med detaljgranskningen.

Granskningen av de enskilda paragraferna av förslaget har föranlett följande erinringar från styrelsens sida.

§ 2.

Kommittén säger sig hava funnit, att sambandet mellan yrkessjukdomarna och de olyckfall, som omfattas av den föreslagna lagstiftningen, är av den art, att vissa av nämnda sjukdomar böra i lagstiftningen jämsställas med olycksfall. Intill dess ytterligare erfarenhet härom vunnits, vill kommittén emellertid inskränka denna föreskrift att gälla endast sådana yrkessjukdomar, som förorsakas av vid arbetet begag-

nade särskilt giftiga ämnen. Det synes emellertid vattenfallsstyrelsen, som om vissa akuta sjukdomar, som äro en direkt följd av de yttre förhållanden, varunder arbetet utförts, jämväl borde intaga samma ställning. Styrelsen tänker därvid närmast på frostsador och sjukdomar på grund av förkylning, uppkomna under utförande t. ex. av reparationsarbeten å kraftlinjer och i kanalled. Enligt gängse språkbruk torde sådana åkommor icke kunna hänföras till olycksfall, men enligt sin natur stå de dock dessa betydligt närmare än yrkessjukdom, förorsakad av giftiga ämnen.

§§ 6 och 7.

Beträffande först *karenstiden* säger kommittén i sin motivering (sid. 70) att, så länge sjukförsäkringen i vårt land är ordnad enligt frivillighetens princip och icke enligt sådana grunder, att ersättningen under sjukdomstiden kan åläggas sjukkassorna, bör karenstiden vara kort. Att döma av denna motivering synes det vara kommitténs uppfattning, att vid ett blivande ordnande av en obligatorisk sjukförsäkring karenstiden vid olycksfallen bör kunna förlängas, och frågan om den skadades ersättning under nämnda tid överlämnas till sjukförsäkringsanstalten. I avvidan härå skulle alltså detta spörsmål vara mera provisoriskt löst, på sätt kommittén föreslagit.

Det synes vattenfallsstyrelsen, som om just med hänsyn härtill det vore mera praktiskt att överlåta åt arbetsgivaren att under en längre karenstid — förslagsvis 30 eller nu lagbestämda 60 dagar — utge ersättning direkt till arbetaren. Såsom kommittén meddelat, är en sådan anordning för handen i Finland och i Tyskland, och det synes vattenfallsstyrelsen, som om de betänkligheter, som kommittén anfört däremot, icke vore så tungt vägande. En förening av försäkrings- och ersättningsplikt i samma lag, vilket enligt kommitténs mening ur många synpunkter skulle visa sig olämpligt, skulle äga rum endast som ett provisorium. Det förefaller dock än mer olämpligt att endast för en kortare tid överlämna bestyret med den skadades vård och ersättnings utgivande åt en försäkringsinrättning, som vid organiserandet av denna verksamhet måste vidkännas både besvär och kostnader. Icke heller kan det synas lämpligt att utan nödtvång i en ny författning införa en anordning, som kommitterade själva förvänta skola bliva ett provisorium.

Den anordning, som styrelsen ovan förordat, har däremot en fördel i sin större enkelhet och är redan därigenom mindre kostsam. Redan nu torde väl på många, för att ej säga de flesta håll, en större arbetsgivare vid inträffat olycksfall i arbetet sörja för sin skadade arbetare åtminstone någon tid framåt, vadan ett lagstadgande härom icke skulle för honom medföra större vare sig besvär eller kostnad utan te sig som något helt naturligt. Med hänsyn till de jämförelsevis ringa belopp, som det här i allmänhet skulle gälla, kan det ej heller anses för arbetaren medföra någon nämnvärd risk för arbetsgivarens insolvens. Däremot vore det en given fördel, att arbetarens förmän och arbetsbefäl samt arbetsgivarens (verkets) läkare finge taga hand om skadan. Därigenom skulle flera eventuellt simulerade fall kunna genast avvisas, vilket givetvis är lättare för den, som personligen är bekant med arbetarna. Skulle återigen arbetsbefälet även med den metod, som kommitterade förordat, hava med saken att bestyra, blir den framhållna vinst, som skulle följa av besvärets överlåtande å en försäkringsanstalt, skäligen ringa.

Sjukpenningens storlek har av kommittén föreslagits till två tredjedelar av den skadades dagliga arbetsförtjänst, att utgå för varje dag, sålunda både vardag och

helgdag. Kommittén anför i sin motivering allenast, att den funnit en sålunda bestämd sjukpenning lämplig och skälig och för arbetaren medförande ett i allmänhet tillräckligt understöd under sjukdomen. I fråga om beloppet synes detta vattenfallsstyrelsen, i vad det gäller personal under 1,800 kronors årlig inkomst, ganska rundligt tilltaget, särskilt för icke-familjeförsörjare. Till en jämförelse må erinras, att enligt nu gällande allmänna bestämmelser rörande arbetare vid telegrafverket, statens järnvägar samt under vattenfallsstyrelsen lydande verk av den 9 februari 1909, arbetare, som under arbete vid verket ådragit sig kroppsskada, uppbär, såsom ovan anförts, sjukavlöning med hela normala avlöningsbeloppet, dock med högst 3 kronor för varje söckendag, om han är familjeförsörjare och med högst 2 kronor för varje söckendag om han icke är familjeförsörjare. Vid sjukdom, som ej förorsakas av olycksfall i arbete, utgår sjukavlöning endast med högst 2 kronor för gift och 1 krona 25 öre för ogift arbetare.

Trots denna relativt måttliga sjukhjälp har det visat sig, att särskilt åtskilliga icke-familjeförsörjare gärna söka anledning att bli sjukskrivna vid för dem i övrigt önskvärda tider. Om sjukpenningen nu i hög grad ökades, bleve även frestelsen att simulera större. Oavsett de olika åsikter, som kunna förefinnas beträffande det berättigade i olika löneförmåner för familjeförsörjare och ungarlar, torde det väl få anses påtagligt, att, i händelse av sjukdom och i synnerhet vid olycksfall i arbete, den, som har familj, är i behov av större understöd än den, som står ensam. Vattenfallsstyrelsen vill alltså sätta ifråga, om ej en reduktion av storleken av den föreslagna sjukpenningen lämpligen borde äga rum, åtminstone på det sätt att icke-familjeförsörjare tilldelas mindre sjukpenning än familjeförsörjare, förslagsvis hälften av den skadades dagliga arbetsförtjänst.

Kommittén föreslår vidare, att sjukpenning skall utgå såväl för helgdag som för söckendag. Detta synes emellertid icke stå i full konsekvens med föreskriften i 9 § sista stycket, att den dagliga arbetsförtjänst, som skall läggas till grund vid sjukpenningens beräkning, skall anses utgöra $1/300$ av den årliga arbetsförtjänsten. Resultatet blir i varje fall, att veckoinkomsten (månadsinkomsten) under sjukdom blir icke oväsentligt högre än $2/3$ av den ordinarie inkomsten, ett förhållande som i varje fall bör bemärkas. Stadgandet om utbetalande av sjukpenning även för helgdag föranleder dessutom lätt missbruk vid smärre skador. Då vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten för några år sedan sjukersättningar utgingo jämväl för sön- och helgdagar, visade det sig, att sjukfrekvensen var särskilt hög å lördagar och ännu mera före större helger. Då återopades för sjukskrivning ej endast ett stort antal obetydliga sjukdomar, utan även många smärre olycksfall såsom vrickningar, förlyftningar, klämda fingrar o. d. En återgång till utbetalande av sjukpenning jämväl å helgdag skulle med säkerhet medföra en ökning av dessa helgsjukdomar. Skulle det av andra skäl anses önskligt, att totala sjukhjälpens bibehöllas vid dess föreslagna höjd, kunde ju borttagande av sjukpenning för helgdag lätteligen kompenseras genom en höjning av dagsbeloppet.

Även beträffande *livräntan* vid invaliditet synes den anmärkningen icke sakna fog, att den i vissa fall kan bli väl hög. Genom så höga invaliditetsersättningar motverkas säkerligen ofta de skadades lust att söka uträtta något nyttigt arbete i sitt gamla eller i ett nytt yrke. I viss grad sammanhänger detta dock med frågan om bedömande, i vad mån nedsättning av arbetsförmågan ägt rum vid ett olycksfall. — Det synes vidare ligga i statens intresse att genom lämpliga organ draga försorg om att de genom olycksfall skadade komma i tillfälle att lära ett nytt yrke eller hant-

verk, som sätter dem i stånd att fullt försörja sig i trots av deras invaliditet. Helt säkert skulle på denna väg en ganska avsevärd besparing kunna göras. Man kan ju invända, att full livränta enligt lagförslaget skall utgå endast vid för framtiden bestående förlust av arbetsförmågan, och att alltså en skadad arbetare, som kan försörja sig i annat yrke än sitt förutvarande, teoretiskt sett, ej får full livränta. I praktiken torde det dock visa sig, dels att en mycket växlande och därför stundom rätt lång tid kommer att förflyta efter olycksfallet, innan det med någon säkerhet kan fastställas, om en invalid kan förtjäna sitt uppehälle själv, dels ock att frågan huruvida fullständig invaliditet föreligger, liksom ock frågan om graden av partiell invaliditet, säkerligen komma att med den formulering, 8 § fått i förslaget, bedömas efter tämligen skematiska grunder i analogi med vad som uttryckligen är fallet enligt 5 § av nu gällande lag. Vid förlust av t. ex. vänster hand jämte minskad rörlighet hos armen kommer säkerligen fortfarande som hittills nedsättningen hos arbetsförmågan att anses vara 70 procent. En arbetare med 1,800 kronors inkomst skulle vid sådant olycksfall vara berättigad till en livränta av 70 procent av 1,200 kronor eller 840 kronor. Det är emellertid ingalunda otänkbart, att han trots sin invaliditet kan ganska avsevärt bidra till sitt uppehälle eller finna sin fulla utkomst.

Arbetarens strävan att skaffa sig en bättre ställning är ju i och för sig värd all uppmuntran, men man kan dock ej värja sig för den föreställningen, att den skadade här fått en så rikligt tilltagen ersättning, att den så småningom mer än motväger de ekonomiska påföljderna för honom av olycksfallet. Under sådana förhållanden synes det böra vara möjligt att verkställa en jämkning av den en gång fastställda livräntan, en jämkning sålunda ur andra synpunkter än dem, som komma till synes i förslagets 13 §. Denna jämkning bör å andra sidan icke läggas så, att den kräver den skadades intresse att genom arbete skaffa sig ökade inkomster. Men därest den skadades inkomster komma upp till samma belopp, som vid livräntans bestämmande ansågs vara hans tidigare årsinkomst, synes åtminstone den inkomst, han därutöver kan förvärva, böra medföra en motsvarande minskning av hans livränta (t. ex. med hälften av det överskjutande beloppet). En regel av detta innehåll synes ock vattenfallsstyrelsen stå i god överensstämmelse med pensionsförsäkringslagens stadgande i § 6, låt vara att det rör sig om en minskning av pensionstillägget, vars storlek ej bestämmes av hänsyn till några försäkringsavgifter. Den lättnad i utgifter, som ett sådant stadgande eventuellt skulle medföra, kunde skäligen komma samtliga arbetsgivare till godo i form av med tiden minskade premier.

Enligt allmänna bestämmelser rörande arbetare vid telegrafverket, statens järnvägar samt under vattenfallsstyrelsen lydande verk av den 9 februari 1909 utgår begravningshjälp med högst ett belopp, motsvarande den avlidnes normala månadsavlöning. Detta belopp torde ock i allmänhet vara tillfyllest, men då enligt kommitténs uppfattning en mindre höjning av begravningshjälpen ej nämnvärt ökar försäkringskostnaden, har styrelsen intet att erinra mot förslaget i denna del.

I sista stycket av paragrafen har föreslagits, att till änka eller änking, som före fyllda sextio år ingår nytt äktenskap, skall utgivas ett kapital för en gång, motsvarande tre fjärdedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Om grunden till denna föreskrift finnes intet nämnt i förslagets motivering, men det torde väl närmast vara den, att livräntans plötsliga bortfallande vid ett tilltänkt omgifte icke må verka allt för återhållande på kontrahenternas beslut att ingå äktenskap. Det synes emellertid vattenfallsstyrelsen, som om ett bibehållande av detta stadgande icke vore tillräckligt motiverat.

§ 9.

Beträffande beräkningen av den årliga arbetsförtjänsten, bör det anmärkas, att för den stora massan arbetare med lösare anställning, såsom t. ex. de vid statens byggnadsföretag anställda, vilka vanligen i stor utsträckning hava ackordsavlöning, bleve sjukpenning och livränta även för arbetare på i huvudsak samma lönestandard tämligen växlande. För att möjliggöra beräkningen erfordrades dessutom en vidlyftigare och mera noggrann statistik än som nu föres på de flesta håll.

En indelning i inkomstklasser verkar å andra sidan ju alltid godtycklig. Kommitténs förslag att överlåta åt vederbörande försäkringsanstalt att, därest för någon tid av året arbetaren varit utan arbete eller hans lön ej exakt kan uppgivas, beräkna lönen till skäligt belopp, torde väl i och för sig icke föranleda annan anmärkning, än att det kommer att för nämnda anstalter medföra en rätt betydande arbetsbörda. Det torde därför komma att visa sig nödvändigt eller åtminstone praktiskt lämpligt att för arbetare av detta slag tid efter annan fastställa vissa normallöner för olika yrkesgrupper och orter att läggas till grund vid beräkningen.

Rättigheten för försäkringsanstalten att under vissa angivna förutsättningar beräkna medelvärdet av den skadades arbetsförtjänst synes väl snävt begränsad. Det torde kunna inträffa, att den skadade under någon tid av året närmast före olycksfallet t. ex. på grund av tillfällig sjuklighet endast kunnat användas till lägre avlönat arbete än vanligt. Även för sådant fall och sålunda icke endast i fall av arbetslöshet eller brist på exakta uppgifter torde försäkringsanstalten böra tillerkännas möjlighet till beräkning av arbetsförtjänsten enligt i förslaget angivna grunder.

§ 11.

Lagförslaget talar om pension eller annat understöd, som arbetsgivaren är skyldig att utgiva. Detta torde väl dock icke böra tolkas så strängt, att därunder innefattas allenast sådana förpliktelser, som arbetsgivaren genom laga dom kan åläggas fullgöra. Bestämmelserna om lämnande av sjukvård, sjukhjälp och understöd hava nämligen på sina håll snarare fått karaktären av en rättighet för vissa underordnade myndigheter att enligt föreskrivna normer utanordna dylika ersättningar. Några tvivel om, att dessa ersättningar jämväl komma att utgå särskilt i de fall, där arbetsgivaren är stat eller kommun, kunna dock ej råda.

§ 13.

Det synes ur alla synpunkter lämpligt, att, såsom kommitterade föreslagit, ett provisoriskt skäligt belopp kan bestämmas att tillsvidare utgå, därest ersättningsbeloppet ej kan definitivt bestämmas genast. Ävenså torde det i allmänhet vara olämpligt att föreskriva en eventuell återbetalningsskyldighet, därest det senare skulle visa sig, att ersättning ej alls bör utgå eller allenast till lägre belopp. Dock bör i ett fall återbetalningsskyldighet bestå, nämligen vid simulerade fall. Det kan icke vara tilltalande för rättskänslan, att en arbetare, som beträffande skadans storlek eller sjuk-

domens varaktighet lyckats föra läkaren bakom ljuset, skall uttryckligen tillerkännas rätt att behålla, vad han sålunda orättmätigt tillskansat sig.

I fråga om jämkning av redan beviljad ersättning vill vattenfallsstyrelsen hänvisa till vad ovan under §§ 6 och 7 anförts.

§ 15.

Från arbetare i lagens mening har kommittén enligt 3 § undantagit, bland andra, den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare. En sådan arbetsgivare bör enligt kommitténs mening icke betungas med avgiftsplikt. Däremot skulle en eljest avgiftspliktig arbetsgivare vara skyldig att erlägga försäkringsavgifter även för tillfälliga arbetare. Efter vilka grunder årspremien för en sådan arbetare skall fördelas mellan de olika arbetsgivare, som under året använda sig av hans arbetskraft, därom nämnes intet i förslaget. Såsom framgår av motiveringen till förslagens 17 § är det ej avsett att stadga någon allmän anmälningsplikt för arbetsgivare, men torde väl alla större arbetsgivare från vederbörande försäkringsinrättning erhålla anmaning att med vissa mellantider lämna uppgift om antalet använda tillfälliga arbetare. Den försäkringsavgift, som för dessa skall erläggas, bör emellertid uppenbarligen beräknas icke blott med hänsyn till antalet arbetare utan även till den längre eller kortare tid, som de varit i varje arbetsgivares arbete. Skall full årspremie erläggas av varje arbetsgivare, skulle eljest en dubbelförsäkring ovillkorligen äga rum. Det synes vattenfallsstyrelsen, som om en föreskrift angående försäkringsavgifternas beräkning i dessa fall borde inflyta i förslagens 15 §.

§ 16.

Därest, som kommittén förutsätter, såväl kommuner som enskilda arbetsgivare förbinda sig att själva utbetala de lagstadgade ersättningarna till sina skadade arbetare, samt försäkringsavgifterna följaktligen ej skola innefatta mera än arbetsgivarens bidrag till kostnaderna för försäkringsrådets och eventuellt riksförsäkringsanstaltens verksamhet, synes en något enklare beräkningsgrund än den i denna paragraf föreskrivna böra stadgas. I annat fall nödgas anstalten infordra alla erforderliga uppgifter för försäkringsavgifternas lagenliga beräkning samt därefter verkställa denna beräkning, ehuru av nämnda avgifter allenast fem procent av deras summa skall utgå. Denna procentsats synes för övrigt beträffande sådana arbetsgivare, t. ex. statens verk och kommunerna, vilka själva kunna betros med fastställande av ersättningsbeloppen i varje enskilt fall, vara väl hög. Beträffande statens verk kan det för övrigt sättas i fråga, om de ej böra helt befrias från denna utgift, då staten i alla fall har att bära alla de utgifter i nu nämnt hänseende, som ej genom dessa bidrag bliva betäckta.

§ 21.

Det formulär, enligt vilket anmälan om olycksfall skall avgivas, fastställas enligt förslaget av riksförsäkringsanstalten. Såsom av motiveringen till denna paragraf framgår, skall samma anmälan enligt kommitterades uppfattning avse att giva socialstyrelsen de uppgifter, som nu genom nådiga förordningen den 31 december 1912

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 17

infordras enligt av denna styrelse fastställt formulär. Det synes vattenfallsstyrelsen, som om denna uppfattning även borde fått uttryck i lagtexten på så sätt, att i § 21 föreskrift lämnades, att ifrågavarande formulär skulle fastställas av riksförsäkringsanstalten och socialstyrelsen gemensamt. I samband härmed borde nämnda nämnda kungörelse uttryckligen upphävas, för undvikande av att arbetsgivare i onödan betungades med en dubbel anmälningsplikt.

§ 26.

Föreskriften att rätt till livränta för efterlevande upphör, därest den försäkrade finnes vara, vid liv eller hava avlidit av annan orsak än olycksfall i arbete, bör kompletteras med ett stadgande, om återbetalningsskyldighet föreligger eller icke. Då ett uttryckligt stadgande härom saknas, kan en jämförelse med 13 § föranleda till den uppfattningen, att återbetalningsskyldighet föreligger. En tolkning av de här använda ordalagen i och för sig ger åter närmast stöd för en motsatt uppfattning, vilken, såsom av motiveringen framgår, jämväl är kommitténs.

§ 27.

Det synes vattenfallsstyrelsen rimligt, att vederbörande försäkringsinrättning borde äga möjlighet att jämväl i andra fall, än i denna paragraf stadgas, medgiva skadad arbetare rätt att helt eller delvis utbekomma kapital i stället för livränta. För en invalid eller för en änka, som skall söka att på ett nytt arbetsfält vinna sin utkomst, t. ex. genom en mindre handelsrörelse eller dylikt, är det i många fall av synnerlig vikt att äga ett kapital. Stadgandet i 31 § utgör hinder för räntetagaren att ställa livräntan som säkerhet. Det skulle då för honom eller henne vara förenat med stor ekonomisk fördel, om försäkringsinrättningen ägde rätt att mot borgen eller annan säkerhet, som kunde av densamma godtagas, lämna ett rörelsekapital vid den nya verksamhetens början. Att låta livräntan utgå i en för räntetagaren mera passande form är för övrigt en tanke, som kommit till uttryck på annat ställe i lagförslaget, nämligen i 10 § 3 stycket.

§ 28.

Därest arbetsgivare, i främsta rummet stat eller kommun, som åtagit sig att själv utbetala de lagstadgade ersättningarna till skadade arbetare, såsom vattenfallsstyrelsen föreslagit, genom ett förtydligande tillägg till lagförslaget meddelas rätt att besluta om beloppen av ersättningarna, erfordras till denna paragraf en kompletterande föreskrift, att sådan arbetsgivare jämväl är skyldig att angående inträffade olycksfall och utbetalade ersättningar meddela de statistiska uppgifter, som kunna befinnas erforderliga för att få en överblick av lagens verkningar i dess helhet.

§ 33.

Tiden för ingivande av besvär till försäkringsrådet synes väl knappt tillmätt,

då klagotiden skall, som här är avsett, gälla hela landet. Skall denna princip bibehållas, bör skäiligen tiden utsträckas, exempelvis till sextio dagar.

§ 36.

De lagar, som genom denna författning skola upphävas, torde böra angivas med en hänvisning icke endast till deras innehåll utan även till dagen för deras promulgering. Av skäl, som vattenfallsstyrelsen ovan under § 21 angivit, synes jämväl kungörelsen den 31 december 1912 angående anmälan om olycksfall i arbete böra i denna paragraf anges som upphävd.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit undertecknad Hansen samt ledamöterna Magnell, Hagelin och Hedenlund.

Underdånigst

FR. V. HANSEN.

Fr. Malm.

Stockholm den 31 december 1915.

Lantbruksstyrelsen.

Till KONUNGEN.

Genom nådig remiss den 20 oktober 1915 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen att avgiva underdånigt utlåtande över utsedda kommitterades den 19 oktober 1915 avgivna betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i

arbete; och får till åttlydnad härav lantbruksstyrelsen, med återställande av remissakten, i underdånighet anför följande.

Till en början anser sig lantbruksstyrelsen böra framhålla, hurusom det torde kunna sättas i fråga, om det kan vara med nödig försiktighet förenligt att utsträcka försäkringsplikten så långt, som i förevarande lagförslag skett, och om för övrigt detta lagförslag icke i vissa fall visar över sig självt till en mera allmän självförsäkring. såsom i fråga om ålderdomsförsäkringen i vårt land ägt rum, och churu lantbruksstyrelsen finner såväl humanitära som vissa praktiska skäl tala för, att för denna försäkring utgående avgifter erläggas av arbetsgivaren, torde det ej böra lämnas oanmärkt att, enligt vad erfarenheten visat, olycksfall ej sällan förekomma, där arbetaren själv genom slarv eller ohörsamhet mot givna anvisningar är den direkta anledningen därtill.

Vidare synes det lantbruksstyrelsen, som om den föreslagna försäkringen av tillfälliga arbetare skulle möta stora svårigheter att genomföra, och lagförslaget synes i detta fall lida av en viss oklarhet.

En ej allt för kort karenstid torde vara av omständigheterna påkallad, därest icke genom simulation och liknande orsaker missbruk skall uppstå. Behov av en sådan blir i varje fall följden, om, såsom ifrågasatt blivit, invaliditetsförsäkring skulle införas.

Lagförslaget synes vidare i allt för ringa grad taga hänsyn till de för jordbruket säregna löneformer med lön och stat, vari inbegripes även rätt till bostad, vedbrand, trädgårds- eller potatisland m. m. Särskilt torde det vara behöfligt, att ett stadgande tillägges, varigenom vid inträffat olycksfall förhållandet mellan arbetsgivare och sålunda anställd arbetare med hänsyn till avlöningen regleras och varigenom bland annat förekommes att arbetare, som träffats av olycksfall, ej under den tid olycksfallsersättning utgår kan anse sig hava rätt att utan vederlag åtnjuta, helt eller delvis ovannämnda förmåner.

Den i betänkandet föreslagna beräkningen av livränta till efterlevande torde böra ändras så att, så vitt möjligt, en stor efterlevande familj erhåller en jämförelsevis högre ersättning än den föreslagna även om detta måste ske på den mindre familjens bekostnad.

Slutligen vill lantbruksstyrelsen särskilt med hänsyn till det stora antalet arbetsgivare och arbetare, vilka skulle komma att beröras av den föreslagna lagen, framhålla såsom ett önskemål, att de administrativa formerna för ifrågavarande försäkring så vitt möjligt förenklas.

Med hänvisande i övrigt till det av lantbruksakademien i ärendet avgivna underdåniga utlåtandet, får lantbruksstyrelsen i underdånighet hemställa, att vid ärendets vidare behandling de av lantbruksstyrelsen här ovan framhållna synpunkter måtte vinna nådigt beaktande.

Stockholm den 23 mars 1916.

Underdånigst

WILHELM FLACH.

Fredrik Egerström.

A. W. Insulander.

Redogörelse

för yttranden över ålderdomsförsäkringskommitténs förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete, avgivna av Kungl. Maj:ts befallningshavande och vissa andra myndigheter, handelskammare, föreningar m. fl.

*Förslaget i
allmänhet.*

Beträffande förslaget i allmänhet hava följande uttalanden gjorts:

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län yttrar, att samma förslag torde, utarbetat som det uppenbarligen vore med mycken omsorg, med samvetsgrannt tillgodogörande av utvecklingen på detta område i utlandet och med nogsamt beaktande av de reformkrav, vartill vår hittillsvarande olycksfallslagstiftning under årens lopp givit anledning, kunna rent teoretiskt sett fylla ganska högt ställda anspråk. Utan allt tvivel skulle det ock, upphöjt till lag, vara ägnat att på ett synnerligen effektivt sätt lösa frågan om beredande av ersättning vid olycksfall och i fråga om tillgodoseende av ersättningstagarnes intressen sannolikt ställa Sverige främst i ledet bland Europas länder. Å andra sidan framhåller emellertid Kungl. Maj:ts befallningshavande bland annat, att det här uppenbarligen vore fråga om en högst betydande ökning av förutvarande bördor förutom tillkomna nya; och säkerligen förtjänade den frågan allvarligt övervägande, i vad mån våra näringsidkare, som dock i stor utsträckning arbetade under mindre gynnsamma produktionsvillkor än konkurrenterna i utlandet, kunde utan alltför stor olägenhet bära den nya bördan jämte de ytterligare, som kunde förestå genom sociallagstiftningens utveckling på andra områden och genom ökat skattetryck. Kungl. Maj:ts befallningshavande hölle före, att det föreliggande förslaget, trots alla förtjänster i övrigt, borde underkastas jämkningar i vissa hänseenden. Vad i förslaget kunde vara föremål för olika meningar, torde dock icke hindra, att detsamma i huvudsak förtjänade att läggas till grund för ny lagstiftning i ämnet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län uttalar sin principiella anslutning till förslaget huvudgrunder samt yttrar vidare. Det vore för visso på tiden att vår nu gällande olycksfallsersättningslag bleve ersatt av en mot syftet mera svarande författning, vilket väl kunde sägas om det föreliggande förslaget. Efter att hava framfört vissa erinringar mot förslaget (se nedan!), yttrar Kungl. Maj:ts befallningshavande vidare, att förslaget måste i sina huvuddrag betecknas såsom synnerligen förtjänstfullt. Detaljerna voro i allmänhet präglade av lättfattlighet och klarhet. Det vore enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppfattning lyckligt, om statsmakterna med det snaraste kunde enas om en lösning av den föreliggande viktiga frågan i huvudsaklig anslutning till kommitténs förslag.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län har intet att erinra mot den princip, som ligger till grund för kommitténs förslag att varje arbetsgivare skall

vara skyldig att mot olycksfall försäkra envar hos honom anställd arbetare. Den egentliga kroppsarbetarens inkomst vore i regeln icke sådan, att man med fog kunde begära, att han själv skulle draga försorg om sin försäkring, och ehuru de olika yrkenas grad av farlighet vore mycket växlande, torde dock allt kroppsarbete kunna anses behöva skyddet av olycksfallsförsäkring.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län, som anser övergången från ersättningsplikt till försäkringsplikt lämplig, anför emellertid, att genom den försäkringsplikt och de därmed förenade högst väsentliga kostnader, som enligt förslaget skulle vila på arbetsgivarna, komme utan tvivel företrädesvis industrien med dess stora arbetarmassor att hårt betungas, och det vore att önska att dess utveckling icke därav måtte på ett alltför kännbart sätt hämmas. Även för de ekonomiskt mindre bärkraftiga bland arbetsgivare på handeln och hantverkets områden skulle den ifrågasatta lagstiftningen säkerligen verka rätt så kännbart. Från arbetaresynpunkt åter innebure förslaget sådana fördelar, som vore allt erkännande värda.

Övriga Kungl. Maj:ts befallningshavande, som uttalat sig rörande förslaget i allmänhet, hava tillstyrkt, att det i huvudsak lägges till grund för ny lagstiftning i ämnet.

Kronofogden Axel Sjöström i Kristianstads län anser genomförandet av förslaget i dess helhet kräva så stora kostnader för arbetsgivarna, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke i många fall vissa industrier och näringar här i landet, vilka torde arbeta under mindre gynnsamma förhållanden och vara mindre ekonomiskt bärkraftiga än i åtskilliga andra länder, komme att alltför hårt drabbas av dessa utgifter.

Bergmästaren i Gävle—Dala bergmästaredistrikt Th. Dahlblom anser, att förslaget är alltför långt gående.

Sociala rådets sektion för sjukkasseväsen finner förslaget innebära ett synnerligen stort framsteg på ifrågavarande område. I vad förslaget avsåge att utsträcka försäkringen till vissa hittills utomställda grupper av arbetare och löntagare, att höja ersättningsbeloppen arsevärt utöver de f. n. utgående, att under försäkringen indraga jämväl yrkessjukdomar och borttaga vissa nu stadgade begränsningar i rätten till ersättning vid olycksfall, samt att grunda försäkringen på försäkringspliktens princip, anser sektionen detsamma i hög grad betydelsefullt och i allt väsentligt förtjänt av statsmakternas understöd.

Sveriges allmänna sjukkasseförbund anser sig i allt väsentligt kunna instämma i det uttalande rörande förslaget, som gjorts av sociala rådets sektion för sjukkasseväsen. Ehuru i några i och för sig nog så betydelsefulla detaljer vissa beaktansvärda önskemål ännu återstode ouppfyllda, vore dock förslaget sådant, att det väl förtjänade att läggas till grund för en lagstiftning i ämnet. Det vore också förbundets förhoppning, att denna lagstiftning måtte kunna genomföras så snart förhållandena det medgäve.

Handels- och industrikammaren för Örebro och Västmanlands län uttalar, att den redan genomförda ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen med nödvändighet behöver kompletteras genom obligatorisk försäkring för oförvårdad mistaung eller minskning i arbetsförtjänst, men kunde handelskammaren dock ej underlåta att livligt beklaga, att ej, samtidigt med framläggandet av nu utarbetat förslag till olycksfallsförsäkring, ett förslag till obligatorisk sjukförsäkring kunnat framkomma.

Västergötlands och Norra Hallands handelskammare har i principiellt hänseende icke något att anföra mot kommitterades förslag, varigenom den nuvarande olycksfallslagen utvidgas att gälla i vidsträcktare mån än hittills. Man kunde dock enligt kammarens mening sätta i fråga, huruvida icke behandlingen av denna fråga borde uppskjutits tills väntade förslag om socialförsäkring (sjukförsäkring m. m.) föreläge.

Handelskammaren i Gävle anför, att bördorna å industrien ej borde göras så stora, att dess produktionskraft försvagades eller dess förmåga att konkurrera med utlandet äventyrades. Enligt kammarens mening borde försäkringen ej utan särdeles goda skäl givas en omfattning eller ett innehåll, som överskrede vad som oundgängligen erfordrades, för att försäkringen kunde väntas fylla de syften, som avses med en god obligatorisk olycksfallsförsäkring.

Östergötlands och Södermanlands läns handelskammare framhåller jämväl vådorna att lägga alltför tunga bördor på näringarna.

Handelskammaren i Karlstad vill icke förneka det berättigade i arbetarnas missnöje med nu gällande lag, men det förefölle kammaren, som om det föreliggande förslaget i en del fall icke toge tillräckligt hänsyn till arbetsgivarnas intressen att ej bliva pålagda för tunga bördor.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare finner grundprinciperna i det framlagda lagförslaget, att i regel varje i arbete hos annan mot avlöning anställd person enligt lagen skall vara försäkrad för olycksfall i arbete innefatta en rationell lösning av ifrågavarande spörsmål. Utan att i något avseende vilja förneka industriens skyldighet att vidkännas de utgifter, som må anses nödvändiga för tillförsäkrande av skälig ersättning åt de arbetare, som drabbas av olycksfall i arbetet, framhåller dock handelskammaren, att hänsyn därvid även måste tagas till varje industris ekonomiska bärkraft. Huruvida den utredning, som i sistberörda avseende av kommittén förbragts, kunde anses tillfyllestgörande, saknade handelskammaren möjlighet att nu närmare yttra sig om, vadan handelskammaren i detta sammanhang inskränkte sig till att framhålla nödvändigheten av att, förrän lagförslaget företoges till slutligt avgörande, säkerhet finnes för att ej någon näringsverksamhet genom den nya lagstiftningen bleve pålagd större bördor än den förmådde bära.

Sveriges minuthandlares riksförbund har anført, att förslaget i vad det kunde tänkas beröra minuthandeln, icke givit anledning till någon erinran från förbundets sida.

Styrelsen för Sveriges hantverksorganisation yttrar, att styrelsen icke vore överbevisad om, att kommitténs generaliserade förslag vore lämpligt för våra förhållanden, utan trodde styrelsen fastmer, att det skulle vara möjligt för oss — liksom fallet vore i vissa andra länder — att ordna den ifrågavarande lagstiftningen, i vad den kunde avse hantverket, på så sätt, att hantverkerierna fördes under lagen om olycksfallsförsäkring endast i sådana fall, där hithörande näringsyrken bedrivs under förhållanden, som kunde anses jämförliga med fabriksindustriens. Att något härvidlag måste göras, hade styrelsen klart för sig, ty hantverkerierna kunde i allmänhet icke bära de ekonomiska bördor, som kommitténs lagförslag avsåge att pålägga hithörande näringsyrken med den principen, att kostnaden för försäkring för olycksfall i arbete skulle bestridas av arbetsgivaren. Annat vore det, om staten toge lämplig del av den ekonomiska bördan i avseende på försäkringsavgifterna.

De svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd har framhållit, att kommitténs utredning utmärkt sig för en viss knapphändighet. Saknaden av en användbar statistik i ämnet borde hava manat kommittén till en viss varsamhet vid uppgörande av dess beräkningar och förslag. Vidare borde kommittén hava verkställt en undersökning, huru de olika systemen för social olycksfallsförsäkring i praktiken slagit ut. Ytterligare framhåller förtroenderådet, att utgifterna för försäkringen bleve ytterst betungande, särskilt för vissa yrkesgrenar. Det anfördes visserligen från vissa håll, att arbetsgivarne kunde taga igen försäkringsavgifterna genom att höja priset å sina produkter, men för exportindustrien låte detta i regel sig icke göra och detsamma vore förhållandet med varje annan näring, som vore beroende av utländsk konkurrens

samt även jordbruket. Det kunde därför icke förvåna, att förslaget framläggande bland arbetsgivarna inom flera viktiga näringsgrenar framkallat allvarsamma bekymmer. Å andra sidan framhåller dock förtroenderådet, att förslaget äger många avsevärda förtjänster. Det vore helt visst resultatet av ett insiktsfullt och energiskt arbete, buret av en uppriktig önskan att bereda den svenska arbetareklassen förmånen av en god och frikostig olycksfallsförsäkring. Förtroenderådet hade i huvudsak velat erinra, dels att den verkställda utredningens beskaffenhet manade till en alldeles särskild försiktighet ifråga om genomförandet av den ifrågasatta lagstiftningen, dels ock att förslaget vore försett med allvarsamma brister, delvis av organisatorisk art, vilkas undanröjdande enligt rådets mening vore en förutsättning för att förslaget skall kunna bilda grundvalen till en tillfredsställande lagstiftning i ämnet. Förtroenderådet hyste en uppriktig önskan, att lagförslaget med iakttagande av de synpunkter, som blivit av rådet framhållna, måtte kunna genomföras.

Sveriges industriförbund ansluter sig i huvudsak till de anmärkningar, som av de svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd riktats mot lagförslaget.

Västra Sveriges gatstensindustriförbund anser, att utgifterna enligt kommitténs förslag komme att bli omöjliga att bära för gatstensindustrin. Kommittén hade i sitt förslag gått över märket för det möjliga. Då under år 1913 inom stenindustrin sysselsattes en arbetarestam av 12,600 personer, skulle det givetvis vara till största skada för hela landet, om en så betydande industri bleve lamslagen därigenom, att utgifterna för sociala ändamål ökades över industriens bärkraft. Den avgift, som arbetsgivarne i stenindustrin hade att betala, stode icke i rimligt förhållande till den deras närmaste konkurrenter hade att erlägga. Speciellt avsåges därvid de alldeles invid förbundets stenindustriområde befintliga norska stenhuggerierna. Enligt en av förbundet verkställd utredning i ämnet skulle ökningen i försäkringsavgifterna för vissa arbetsgivare med tillhopa 4,548 arbetare uppgå till 191,810 kronor, och, sedan detta belopp avdragits från förtjänsten på rörelsen, skulle återstå 155,459 kronor utgörande mindre än $3\frac{1}{8}$ procent av rörelsekapitalet, något som bättre än allt annat torde visa den faktiska omöjligheten för den svenska stenindustrin att bära en försäkringstunga ens närmelsevis så hög, som den föreslagna. Då nu en kommitté tillsatts för utarbetande av förslag till sjukkasselag, syntes det vara riktigare att avgörande av olycksfallsförsäkringslagen finge vila och dessa båda lagförslag behandlades i ett sammanhang, då de i så mångt och mycket komme att tangera varandra, särskilt i fråga om karenstiden.

Landssekreteriatet ger för sin del förslaget sin anslutning.

Svenska maskinförbundet finner att förslaget på ett förtjänstfullt och av sjöfolket länge efterlängt sätt torde komma att fylla sitt ändamål.

Malmö arbetarekommun finner lagförslaget i stort sett vara av beskaffenhet att kunna och böra läggas till grund för en ny lagstiftning angående arbetares olycksfallsförsäkring.

Karlstads arbetarekommun uttalar den förhoppningen, att förslaget fortast möjligt måtte vinna statsmakternas bifall.

Styrelsen för svenska träarbetareförbundet förordar förslagets antagande, då en snar förbättring av rådande förhållanden vore av behovet påkallad och icke lämpligen borde undanskjutas av det skäl, att det föreliggande förslaget icke fyllde alla de fordringar, som från arbetarens sida måste ställas på en fullt rättvis lagstiftning i ämnet.

Arvika typografklubb, *svenska träarbetareförbundets avd. nr 108 och 201*, *Arvika arbetarekommun*, *metallindustriarbetareförbundets avd. nr 18* och *svenska järnvägsmannaförbundets avdelning nr 160*, samtliga i Arvika, ävensom *Arvika socialdemokratiska ungdoms-*

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 18

klubb uttala sin enhälliga anslutning till förslaget och anse detsamma, oförändrat, böra antagas till lag.

Styrelserna för *svenska bleck- och plåtslagareförbundet* och *svenska grov- och fabriksarbetareförbundet* tillstyrka förslaget.

Styrelsen för *svenska metallindustriarbetareförbundet* finner väl, att förslaget icke till fullo ger vad önskligt varit, men tillstyrker det i allt fall med vissa erinringar.

Styrelsen för *svenska måleriarbetareförbundet* anser, att en olycksfallsförsäkring, som icke uppbäres av staten på så sätt, att alla samhällsmedborgare äro försäkrade och samtidigt svara för denna försäkring på skattevägen, alltid kommer att lida av vissa svagheter på grund av de gränsfall, som ovillkorligen måste uppstå. Inom den industri, måleriarbetarna tillhörde, nämligen byggnadsindustrien, komme dessa gränsfall visserligen att, med den omfattning, som lagen nu skulle få, väsentligt minskas, men icke på långt när att bortfalla. Om en husägare till exempel anlidade en byggnadsarbetare att utan mellanhand för sin räkning mot inom yrket gällande timlön utföra ett reparationsarbete, så vore husägaren tydligen icke försäkringspliktig, för så vitt han ej samtidigt hade hos sig anställda tjänare, som konstituera en dylik försäkringsplikt.

I flera yttranden ifrågasättes, om möjligen behandlingen av olycksfallsförsäkringsförslaget borde uppskjutas till dess jämväl förslag till obligatorisk sjukförsäkring föreläge.

*Försäkrings-
plikt.*

Kommitténs förslag, att förevarande lagstiftning skall grundas på principen om försäkringsplikt, har allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Kungl. lantbruksakademien har dock uttalat den mening, att, åtminstone till en början, kontorspersonal och därmed jämförliga, hustjänare samt tillfälliga arbetare utanför den egentliga industrien och de därmed likställda näringsgrenarne, böra ställas utanför försäkringsplikten, men vill ej därmed underkänna dessas berättigande till understöd i händelse av olycksfall. Det syntes böra övervägas, huruvida icke, till undvikande av vissa olägenheter, olycksfallsersättning här lämpligen kunde beredas i annan ordning än den nu föreslagna.

Samtliga *Kungl. Maj:ts befallningshavande*, som uttalat sig i ämnet, hava tillstyrkt att ifrågavarande lagstiftning grundas på försäkringsplikt.

Kronofogden B. A. Ljungberg i Kristianstads län anser valfrihet mellan obligatorisk försäkring och direkt ersättning böra inrymmas åt sådana arbetsgivare, som kunna prestera full säkerhet för fullgörandet av sina skyldigheter.

De *yrkesinspektörer*, som uttalat sig rörande ifrågavarande princip, tillstyrka, att lagstiftningen grundas på densamma.

Jämväl de *handelskammare*, som yttrat sig i samma ämne, *tekniska föreningen i Jönköping*, *Sveriges allmänna sjukkasseförbund*, *landssekreterariatet*, *greve H. Wachtmeister å Strömsbergs bruk m. fl.*, uttala sitt gillande av ifrågavarande princip såsom allmän grund för förslaget.

Det är dock att märka, att i vissa av de avgivna yttrandena förordas, att tills vidare direkt ersättningsplikt bör bibehållas i avseende å de kortvariga olycksfallen. Dessutom ifrågasättes i några yttranden, om ej i avseende å staten och kommunens

arbetare kunde bibehållas ersättningsplikt. Närmare redogörelse härför lämnas här nedan under rubrikerna »omfattningen» och »karenstiden».

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gotthlands län anser riktigt, att kostnaden för försäkringen bestrides av arbetsgivaren.

*Försäkrings-
kostnadernas
bestridande.*

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län befarar, att försäkringsavgifterna åtminstone för en del industrier bliva så höga, att de komma att verka allt för betungande samt anser det därför med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke åtminstone i sådana fall, där arbetets farlighet eller andra särskilda förhållanden skulle medföra synnerligen höga försäkringsavgifter, arbetarna borde hava skyldighet att deltaga i dessas erläggande med något mindre belopp.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län anser jämväl, att den försäkrade själv i någon mån bör deltaga i erläggandet av försäkringsavgifterna.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Hallands län anför, att om efter vunnen erfarenhet av lagens verkningar det skulle visa sig, att genom de avgifter, som enligt förslaget skola utgå, vederbörande arbetsgivare till skada för näringarne i allt för hög grad betungas, det torde böra tagas i övervägande, huruvida icke bidrag till kostnaderna för olycksfallsförsäkringen borde lämnas av statsmedel.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Skaraborgs län anser arbetarne böra åläggas skyldighet att bidraga till försäkringsavgift och anför till stöd härför följande. Genom det ifrågavarande lagförslaget hade arbetsgivarens ersättningsskyldighet avsevärt utsträckts i förhållande till vad som enligt nu gällande lagstiftning är fallet. Visserligen hade enligt förslaget arbetsgivarens direkta ersättningsskyldighet ersatts med skyldighet att gälda försäkringsavgifter, men då dessa i sista hand torde bliva beroende av de inträffade olycksfallen och den ersättning, som till följd därav måste utgå, torde förhållandet bliva ungefär detsamma, som om ersättningen gäldades direkt av arbetsgivaren. Man torde sålunda kunna utgå från, att arbetsgivarens skyldigheter blivit genom förslaget avsevärt skärpta. Nu vore det å ena sidan givetvis ett synnerligen behjärtansvärt önskemål, att största möjliga säkerhet mot ekonomiska svårigheter till följd av olycksfall beredes arbetarne. Men å andra sidan syntes böra tillses, att icke den därav föranledda bördan för tungt eller obehörigt drabbar motparten. En allt för tyngande ersättningsskyldighet kunde nämligen i vissa fall tänkas beröva särskilt svagare företag möjligheten att bestå i konkurrensen. Därjämte torde kunna ifrågasättas, om ansvaret för följderna av olycksfall borde i den omfattning, som enligt förslaget skett, läggas uteslutande å den ena parten. I betraktande av de större förmåner, som enligt förslaget bjudas en av olycksfall träffad arbetare, borde det ej anses obilligt, om arbetaren i någon mån bidroge till säkerställande av sin framtid. Skulle bidragsskyldighet till försäkringsavgifterna anses böra åläggas arbetaren, torde denna skyldighet lätt kunna göras effektiv genom ett stadgande, att avgiften må förskjutas av arbetsgivaren och av denne avdragas å avlöningen.

Kronofogden B. A. Ljungberg i Kristianstads län anser, att den, som har en inkomst överstigande 3,000 kronor, borde själv vidkännas, om icke hela, så dock en del av kostnaderna för försäkringen. Ett liknande yrkande har apotekare S. Gullström i Karlstad.

Östergötlands och Södermanlands läns handels- och industrikammare ifrågasätter, huruvida det kan anses befogat att lägga hela kostnaden för olycksfallsförsäkringen på arbetsgivaren ensam, då man i lagen stipulerar rätt till ersättning för skada även i sådant fall, då olyckan förorsakats i följd av grov vårdslöshet från arbetarens sida.

Någon del av kostnaden för försäkringen borde därför rättvisligen läggas på arbetaren eller eventuellt på staten.

Handelskammaren i Göteborg har beträffande kommitténs förslag, att försäkringsavgifterna skola påvila arbetsgivaren ensam, uttalat vissa betänkligheter, då dessa avgifter enligt kommitténs beräkningar särskilt för vissa industrier skulle bli högst betydande och i praktiken komma att fördyra varorna samt därmed att minska företagens konkurrenskraft. Även från andra länder hade förnummits starka klagomål över där införda tvångsförsäkrings alltför tunga belastning av industrien.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare finner sig icke böra avvisa det föreslagna grundstadgandet att kostnaden för försäkringen skall gäldas av arbetsgivaren.

Göteborgs textilindustriförening har anfört betänkligheter mot att kostnaden för ersättningen skulle helt vila på arbetsgivaren, oaktat olycksfallen i ett mycket stort antal fall berodde på arbetarens förvållande.

Sveriges hantverksorganisation har jämväl, såsom redan förut berörts, ifrågasatt, att staten skulle betala en del av försäkringsavgifterna.

Malmö byggmästareförening anför, att det måhända vore rättvisare att samhället i sin helhet bestrede kostnaderna för olycksfallsförsäkringen och att dessa uttaxerades i likhet med andra skatter. Vad industri och handel beträffade, så hade det måhända inte så stor betydelse, på vilket sätt avgifterna skola utgå, då det endast bleve i övergångsperioden, som dessa vore kännbara, ty de skulle ersättas genom prisförhöjning på de varor och produkter, som tillverkas och försäljas. Annorlunda vore förhållandet med hantverkerierna, där sådant ej kunde äga rum. Föreningen funne det önskvärt och behöfligt att lagen ändrades sålunda, att arbetsgivaren endast skulle bestrida den del av kostnaderna, som utginge till ersättning, och att kostnaden för administration bestredes av statsverket.

Lunds byggmästareförening anför bland annat, att för vinnandet av en verklig socialförsäkring syntes det föreningen, som borde avgifterna för olycksfallsförsäkringen, liksom nu sker för ålderdomsförsäkringen, utgå från alla samhällsmedlemmar. Ur allmän rättssynpunkt måste det också synas märkligt, att en samhällsklass skulle vidkännas kostnader, för vilka den icke finge åtnjuta några förmåner, och en annan samhällsklass utan någon som helst kostnad eller skyldighet erhålla avsevärda fördelar. En åtminstone beräknad följd av det föreliggande lagförslaget torde bli minskade utgifter för samhällenas fattigvård. Föreningen anser det icke därför vara rätt, att arbetsgivarne ensamma skola få erlägga alla avgifterna härför.

C. J. Malmros i Kristianstads län anmärker, att det näppeligen torde vara rimligt eller ens lyckligt, att hela kostnaden skall gäldas av arbetsgivarne.

Luleå tegelbruksaktiebolag anser det allt för betungande för en hel del industri, som ej lämnar ens den ringaste ränta på nedlagt aktiekapital, att densamma ytterligare påläggas $2\frac{1}{2}$ gånger så stor olycksfallspremie som nu, och föreslår därför, att arbetsgivarne olycksfallspremie ej höjes mera än $\frac{1}{2}$ gång utöver den nuvarande, under det att arbetarne åläggas att deltaga i sin egen olycksfallsförsäkring med nuvarande premiesats.

Direktören för Baltiska trävaruaktiebolaget Georgy Andersson anser rättvist och lämpligt, att någon del av kostnaderna för försäkringen lägges å stat och kommun.

Ledamoten av direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore framlägger en utredning om storleken av den belastning, den föreslagna försäkringen komme att medföra för sjöfarten, samt yttrar därefter, att med hänsyn till de höga premiesatserna för personalen å segelfartyg — för fartyg i utrikes fart möjligen 30 kronor pr 1,000

kronors årsförtjänst — det syntes vara nödvändigt att statsverket, liksom fallet vore i Danmark, bidroge till premiernas täckande.

I fråga om lagstiftningens omfattning hava rätt olika meningar gjort sig gällande.

Kungl. lantbruksakademien anser, att även med erkännande av det berättigade i att den, genom lagen av den 5 juli 1901, för arbetsgivare inom industrien fastställda plikten att hålla arbetare skadeslös för olycksfall i arbete utsträcker till andra arbetsgivare, särskilt inom jordbruket, det dock kunna ifrågasättas, om försäkringspliktens utsträckande så långt, som i förslaget skett, vore överensstämmande med nödig försiktighet. Över allt i utlandet hade man vid införandet av försäkringsplikt beträffande olycksfall i arbete börjat i inskränkta omfattning och endast småningom utsträckt försäkringsplikten till nya yrkesklasser, i den mån erfarenhet vunnits och insikten om försäkringens verkningar och fördelar blivit mera allmän. I intet land syntes man ännu hava nått fram till en försäkring av den omfattning, som förslaget innebure, och det förefölle vara lämpligt att även i vårt land iakttaga en liknande försiktighet. Den farhåga, som låge till grund för denna uppfattning, gällde ej så mycket storleken av de föreslagna ersättningsbeloppen eller den tunga, som genom försäkringsplikten pålåg arbetsgivarna, utan fastmer de inom vissa yrkesgrenar oproporionerligt stora kostnader, den omgång och det arbete, som den föreslagna lagen komme att medföra. Det kunde sättas i fråga, om förvaltningskostnaderna för försäkring av vissa kategorier av avlönade personer komme att stå i rimligt förhållande till gagnet, eller om ej det avsedda skyddet för dessa kunde ernås genom enklare och mindre kostsamma medel.

*Omfattningen
i allmänhet.*

Akademien framhåller å andra sidan, att en avsevärd del av isynnerhet landsbygdens arbetarebefolkning skulle vara utesluten, nämligen torpare, egnahemsbrukare och självständiga yrkesutövare, såsom smeder, timmerkarlar, murare, snickare m. fl., vilka i lika hög grad som lönearbetare i annans tjänst vore såväl utsatta för olycksfall i arbete som ock beroende av sin arbetsförmåga för sin utkomst. Det kunde med fog ifrågasättas, om icke lagen bort, framför tjänstemän och hustjänare, omfatta dessa kategorier, där individen vore att betrakta som varande sin egen arbetsgivare, och om det icke för nu berörda självständiga yrkesutövare borde stadgas obligatorisk självförsäkring. Den rättsliga grunden för en sådan åtgärd vore redan fastslagen i och med antagandet av ålderdomspensioneringslagen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län ifrågasätter, om icke lagförslagets giltighetsområde vore mera omfattande än som, åtminstone för närvarande, kunde anses påkallat eller lämpligt. *Kungl. Maj:ts befallningshavande* finner smärre företag i allmänhet kunna och böra uteslutas från försäkringsplikten.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län hälsar med tillfredsställelse, att det orättvisa förhållande, som ligger däri, att för närvarande jordbrukets, sjöfartens och åtskilliga andra kategorier av arbetare äro uteslutna från den olycksfallsförsäkring, som redan tillkommer industriens arbetare, varder avhjälpt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län finner förslaget vara alltför vitt omfattande. I allmänhet syntes kommitterade icke tillräckligt hava beaktat det angelägna däri, att icke över hövan utsträcka den ifrågasatta lagstiftningen. I följd härav skulle en lagstiftning, fotad på kommitterades förslag oförändrat, dels i vissa hänseenden verka demoraliserande, dels ock betinga en onödigt vidlyftig och kostsam administration och dels slutligen för tungt belasta den svenska industrien.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län har intet att erinra mot att försäkringsplikten utsträcker till att omfatta samtliga slag av *arbetare i egentlig mening*, således även arbetare i jordbruk, handel och hantverk samt enskilda tjänare.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län anser sig böra ifrågasätta, om det kan anses lämpligt att redan nu på en gång utsträcka lagen till hela den omfattning, som föreslagits, varigenom omförmälda försäkring skulle erhålla betydligt större omfång än i andra länder. Särskilt torde väl knappast mindre industrier och hantverket i allmänhet för närvarande vara i stånd att ikläda sig sådana ökade ekonomiska uppostringar, som ifrågavarande lagstiftning komme att kräva av vederbörande arbetsgivare.

Yrkesinspektören i åttonde distriktet R. Schenson uttalar, att det kan sättas i fråga, huruvida en så väsentligen vidgad omfattning av försäkringen, som förslaget innebär, är motiverad på grund av tillgänglig statistik över olycksfall. Att ej något annat land gått så långt i fråga om försäkringens omfattning, som förslaget innebär, torde kunna åberopas såsom skäl för en sådan begränsning, att den svenska olycksfallsförsäkringen skulle omfatta i huvudsak de områden, varå lagen om arbetarskydd äger tillämpning — med de undantag, som angivas i dess 1 § mom. a) och b) — således industri jämte byggnadsverksamhet, jordbruk, sjöfart och handel. Såsom ytterligare skäl kunde anföras, att administrationskostnaderna genom en sådan inskränkning kunde ej obetydligt nedbringas.

Smålands och Blekinge handelskammare skulle visserligen gärna hava sett, att endast sådan arbetsgivare, vilken såsom yrke utövar näring, skulle vara underkastad ersättningsplikt samt att försäkringen skulle avse endast yrkeskroppsarbetare, men finner sig — med hänsyn till det förhållande, att förslaget i § 4 icke gör riks-försäkringsanstalten allenahärskande å området utan tillåter ömsesidiga försäkringsbolags övertagande av riskerna — böra tillstyrka förslaget oförändrat i denna del, under förutsättning likväl, att karenstiden sättes till minst 60 dagar, varmed handelskammaren emellertid avsåge, att arbetaren under denna tid skulle äga rätt till ersättning direkt av arbetsgivaren eller av sjuk-kassa.

Greve H. Wachtmeister å Strömsbergs bruk anser förslaget gå alltför långt i sin utsträckning, ty lade man onödigt stora bördor på industrien, upphörde förmågan att konkurrera med utlandet.

Sjöfarten.

Direktionen för sjömanshuset i Stockholm uttalar sin tillfredsställelse över att sjöfolket medtagits i förslaget.

Direktionen för sjömanshuset i Göteborg har funnit i ögonen fallande, att vid angivande i förslagets motivering av det antal personer, som skulle komma att omfattas av försäkringen, för sjöfartens vidkommande upptagits 30,000 män, men helt lämnats å sido det ganska avsevärda antal kvinnor, som sysselsättas ombord å fartygen såsom kokerskor och beträffande passagerarefartyg såsom städerskor, upppasserskor m. m.

Direktionen för sjömanshuset i Hälsingborg anser tidpunkten synnerligen lämplig för införandet av obligatorisk olycksfallsförsäkring för sjöfolk och har med tillfredsställelse tagit del av det föreliggande lagförslaget i vad det berör sjöfolket.

Svenska maskinförbundet förklarar sig i stort sett, med undantag av vissa detaljer, giva förslaget sitt varma erkännande, i det att detsamma principiellt tillerkänner sjöfolket samma förmåner, som genom 1901 års olycksfallsförsäkringslag tillkommer industriarbetaren i land.

Sveriges fartygsbefälsförening framhåller, att det länge verkat misstämning bland yrkets utövare, att sjöfolket hittills icke varit inrymt bland de yrkesarbetare, som genom lag varit tillförsäkrade skadestånd vid olycksfall i arbetet.

Ledamoten av direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore framhåller det glädjande däruti, att sjöfolket medtagits i förslaget.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län ställer sig ganska tveksam, huruvida jordbruksarbetare böra upptagas i försäkringen. Visserligen inträffa inom jordbruksnäringen icke så få olycksfall, varom årsredogörelserna från lasaretten bära vittne, men med hänsyn till den svaga ekonomiska bärkraft, som finnes hos den stora mängden små jordbruksinnehavare, anser Kungl. Maj:ts befallningshavande, att ifrågavarande lagstiftning icke bör omfatta jordbruksdriften och i varje fall endast den del därav, i vilken maskinella hjälpmedel användas.

Jordbruket.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län finner, att smärre företag på jordbruksnäringens område kunna och böra uteslutas från den obligatoriska försäkringsplikten.

Förste provinsialläkaren i Jönköpings län Ch. Lundberg anför rörande den föreslagna lagens omfattning, att det torde kunna förväntas, att motstånd mot förslaget kommer att resas från arbetsgivarne, måhända framför allt från lantbrukets målsmän. I betraktande dock av de talrika olycksfall, som inträffa inom jordbruksnäringen, även om den ej drives med större maskiner, motorer etc., och varom årsredogörelserna från lasaretten nogsamt bure vittne, syntes vara skäligt, att intet undantag göres för denna näring.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län anser, att handeln och hantverket så vitt de icke kunna anses jämförliga med industrien, liksom i de flesta europeiska länder icke böra inbegripas i olycksfallslagstiftningen.

Handeln och hantverket.

Sveriges hantverksorganisation anser, som ovan nämnts, att hantverkerierna böra föras under olycksfallsförsäkringslagen endast i sådana fall, att de bedrivs under förhållanden, som kunna anses jämförliga med fabriksindustriens.

Halmstads hantverks- och industriförening finner, att förslaget i sin tillämpning skulle komma att verka synnerligen betungande icke blott för de slag av verksamhet, som beröras av nu gällande olycksfallslagstiftning, utan även och mest för den egentliga hantverksrörelsen, vilken även vore minst i stånd att bära extra omkostnader.

Visby fabriks- och hantverksförening finner förslaget vara väl avvägt, och från hantverkarnes sida torde knappast någon invändning mot förslaget vara att förvänta, i all synnerhet som arbetsgivarne premieavgift torde komma att för hantverkarnes del hålla sig inom särdeles rimliga gränser.

Kungl. lantbruksakademien anser hustjänarnes arbete vara av den art, att det samma snarare skyddar än utsätter dem för olycksfall i arbete. För sådan hustjänare, säger akademien, vilka, såsom hos allmogen vore vanligt, utom sina husliga sysslor även biträda vid husdjurens skötsel eller i utarbete, vore visserligen olycksfallsrisken mer betydande, men dock ej större, än att även beträffande dessa det torde komma att i praktiken visa sig, att administrationskostnaderna skulle bliva opropor-tionerligt höga. Beträffande hustjänare vore dessutom att ihågkomma, att dessa till övervägande antalet, åtminstone på landsbygden och i de mindre städerna, vore lagstadda, och att husbonde alltså enligt legostadgan vore skyldig att vid sjukdom, denna finge bero på olycksfall eller annan orsak, så länge tjänsteavtalet ägde bestånd,

Husliga sysslor (tjänstgörömdl).

vårda och underhålla tjänstehjonet utan annat avdrag på lönen, än för vad som bekostades för läkarevård och medicin, ett avdrag, som dock ej i regeln gjordes. I övrigt åtnjöte tjänaren under sjukdomen sin fulla lön samt kosthåll eller stat, och här föreläge således redan ett partiellt skydd mot följderna av olycksfall i arbetet för ifrågavarande kategori. De tjänare, som voro anställda utan att vara lagstadda, hade visserligen ej laglig rätt till underhåll och vård vid olycksfall, men finge dock åtminstone på landet i allmänhet åtnjuta sådan, och fråga kunde vara, om ej skyldighet för husbonde att lämna dylik hjälp även åt ej lagstadda tjänare borde i lag fastslås. Då sålunda akademien ansåge hustjänarne böra ställas utanför försäkringsplikten, låge ej däri ett underkännande av dessas berättigande till understöd i händelse av olycksfall. Men det syntes böra övervägas, huruvida icke till undvikande av de förut berörda olägenheterna, olycksfallsersättning här lämpligen kunde beredas i annan ordning än den nu föreslagna.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län anser det kunna ifrågasättas, om tiden ännu är inne att under olycksfallslagen indraga en sådan grupp som tjänarna inom de enskilda hushållen i allmänhet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Hallands län är tveksam, huruvida det kan anses välbetänkt, att bland de olika arter av verksamhet, på vilka lagen skulle äga tillämpning, jämväl upptaga husliga sysslor (tjänargöromål). Det arbete, som för rättas av tjänarne i hemmen, torde i allmänhet vara sådant, att det icke utsätter sina utövare för någon högre grad av fara. Jämväl torde för små inkomstagare skyldigheten att försäkra sina tjänare bliva oskäligt betungande. Slutligen torde förvaltningen av ifrågavarande försäkringsärenden bliva synnerligen svår och dyrbar, om försäkringen skulle omfatta även denna, mycket talrika klass av arbetare.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län anse, att tjänararbetet icke bör inbegripas i lagstiftningen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Älvsborgs län finner visserligen fullt berättigat att alla arbetare, vilkas anställning är av beskaffenhet att medföra någon risk för olycksfall i arbetet, inbegripas under obligatorisk olycksfallsförsäkring. Däremot torde med fog kunna ifrågasättas, huruvida försäkringen bör utsträckas jämväl till sådana arbetare, vilkas befattning icke är av beskaffenhet, att den kan sägas medföra dylik risk, därvid *Kungl. Maj:ts befallningshavande i främsta rummet* avser sådana tjänare, som äro anställda uteslutande för personlig upppassning. Med hänsyn till den räckvidd, förslaget, även fränsett nu berörda kategori av arbetare, har, torde det i alla händelser vara lämpligt att låta med frågan om jämväl denna kategoris inbegripande under försäkringen anstå, intill dess tillförlitlig erfarenhet vunnits rörande verkningarne av den föreslagna lagstiftningen i övrigt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län finner det icke vara av behovet påkallat, att hemtjänare skola inbegripas i obligatorisk försäkring, under aunan förut sättning, än att olycksfall medförde sådan förlust av arbetsförmåga, att den skadade nödgades lämna tjänsten och därigenom gå förlustig avtalade löneförmåner.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län tillstyrker däremot, som förut nämnts, att även tjänarne medtagas i försäkringen.

Förste provinsialläkaren i Jönköpings län Ch. Lundberg finner det tveksamt, huruvida försäkringsplikt verkligen borde stadgas för arbetare, som endast sysselsättas med tjänaregöromål; olycksfall i husligt arbete vore sällsynta, och regel torde väl ock vara, att tjänare, under den tid de äro urståndsatta att förrätta sina vanliga göromål, likväl uppbure sina löneförmåner.

Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare finner det betänkligt, att i denna lag inbegripa husliga tjänare. Förvaltningskostnaderna för registrering, debitering och indrivning av dessa avgifter, undersökning av obetydliga olyckshändelser samt utlämnande av ersättning komme sannolikt att kräva belopp, så stora i förhållande till den förbättring av dessa personers förhållanden, som skulle följa, att det icke vore värt omkostnaderna. Denna klass av arbetare vore också i allmänhet skyddad från umbäranden vid smärre olycksfall, då arbetsgivaren sällan torde vilja eller kunna undandraga sig att lämna tjänarne nödig vård, kost och logi, och torde för övrigt allvarliga olycksfall inom denna grupp vara sällsynta.

Handels- och industrikammaren för Örebro och Västmanlands län anser olämpligt, att lagen gives omfattning att sträcka sig även till hemtjänare, därest icke olycksfallet medför sådan arbetsoförmåga, att den skadade måste avgå ur tjänsten.

Handelskammaren i Gävle finner det kunna ifrågasättas, huruvida den obligatoriska försäkringen borde utsträckas till enskilda tjänare. Även om man på det enklaste sätt anordnade försäkringen, vore det uppenbart, att förvaltningskostnaderna bleve synnerligen höga, om genom tjänstefolksförsäkring även ett stort antal arbetsgivare med endast en eller två arbetare komme att medtagas. Alla dessa måste uppsökas, registreras och avfordras uppgifter i och för försäkringen. För alla måste försäkringsavgifter fastställas och debiteras samt indrivnas, oaktat försäkringsavgiften i ett flertal fall blott komme att uppgå till 2 kronor (den tänkta avgiften för en kvinnlig tjänare). Särskilt vid denna försäkring bleve svårigheten att bestämma lörens storlek betungande för förvaltningen med de täta flyttningar från en arbetsgivare till annan, som alltmåra vore regel. Försäkringen kunde också betraktas såsom skäligen onödig, enär dels allvarliga olycksfall torde vara sällsynta för denna arbetareklass, och dels vid inträffande olycksfall arbetsgivaren ytterst sällan torde undandraga sig att alltjämt giva tjänaren kost och logis ävensom nödig vård. Kammaren avstyrker därför, att i försäkringen medtages gruppen familjetjänare.

Inom Smålands och Blekinge handelskammare hava yppats olika meningar rörande lämpligheten därav, att hemtjänare skulle tagas med. Huvudsakliga invändningen häremot hade varit den, att hemtjänare även under sjukdomstid åtnjuta lön, kost och bostad, samt att mängden inom denna kategori skulle föranleda en oanad utsträckning av riks-försäkringsanstalten. Handelskammaren är av den mening, att därest, mot förmodan, kortare karenstid än 60 dagar lagstadgas, hemtjänare icke böra medtagas. Kommer olycksfallslagen att upptaga endast 60 dagars karenstid, synes skäl för uteslutning icke föreligga, i synnerhet icke om försäkring får tagas även i annan försäkringsanstalt än riks-försäkringsanstalten.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott finner icke de skäl, som anförts för inrymmande i lagen av husliga sysslor, vara av den art, att med hänsyn därtill de av förslaget i denna del föranledda olägenheter och kostnader böra tillmätas allenast mindre betydelse. Det torde icke kunna betecknas annat än som i hög grad oegentligt, att en husmoder, som till biträde vid hemmets skötsel använder en eller annan tjänarinna, därmed skulle vara att anse såsom arbetsgivare i den mening, lagförslaget åsyftade, och sålunda underkastad dess vittgående bestämmelser.

Svenska arbetsgivareföreningarnes förtroenderåd ifrågasätter jämväl, huruvida det är skäl att låta lagen även omfatta tjänare i familjerna, men medgiver dock, att saken kan ställa sig annorlunda i fråga om de sällsynta fall, som medföra invaliditet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län framhåller, att förvaltningskostnaderna skulle kunna högst väsentligt minskas, om staten och de kommuner, som Statens och kommunernas arbetare.

sådant önskade, undantoges från den föreslagna försäkringsplikten, naturligtvis mot villkor, att staten och dylika kommuner i lag förpliktades att vid olycksfall i arbete bereda hos dem anställda arbetare enahanda förmåner, som enligt den ifrågasatta lagen skulle tillkomma mot olycksfall försäkrade arbetare.

I fråga om statens arbetare anför *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län*, att det på grund av det stora antalet sådana arbetare och de ansefliga försäkringsavgifter, som en obligatorisk försäkring av dessa arbetare skulle medföra, torde kunna ifrågasättas, huruvida icke staten borde fortfarande hava endast ersättningsplikt men icke försäkringsplikt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län finner det alldeles olämpligt att medtaga befallningshavare i ordinarie statstjänst under olycksfallsförsäkringen. Enligt de vid lönerogleringarna allmänningen fastställda bestämmelser hade en sådan befallningshavare, där han av sjukdom — och härunder inbegreps ock enligt gällande praxis olycksfall, som gör honom oförmögen till tjänstgöring — hindrades förätta sin befattning, rätt att uppbära hela lönen, vilken i regel uppgår till $\frac{2}{3}$ av avlöningen, jämte så kallat ortstillägg, där sådant utgår; bestämmelserna vore emellertid något växlande med avseende på olika ämbetsverk och tjänstemannagrupper. Härigenom vore för dessa redan sörjt på ett vida effektivare sätt än genom olycksfallsförsäkringen, därest de skulle drabbas av olycka, som medför arbetsoförmåga.

Skulle olycksfallet vara av den betydenhet, att det medförde oförmåga till tjänstgöring för all framtid och tjänstemannen förty måste avgå, innehölle den allmänna pensionslagen, att han i sådant fall får åtnjuta hel pension, i allmänhet motsvarande beloppet av lönen. För dem, som ej höra under allmänna pensionslagen, funnes för sist omnämda fall särskilda bestämmelser. Då det väl ej kunde komma i fråga att upphäva eller göra inskränkningar i de lönerogleringsbestämmelser, om vilka det här talats och som syntes innebära en vida värdefullare förmån än olycksfallsförsäkringen, borde enligt *Kungl. Maj:ts befallningshavandes* förmenande den enda riktiga utvägen vara, att statens tjänstemän undantagas från lagens tillämpning. Huruvida och i vilken mån ett sådant undantag borde tillämpas på arbetare, anställda i statens affärsdrivande verk, eller om dessa i större eller mindre omfattning borde vara inbegripna under lagen, vore *Kungl. Maj:ts befallningshavande* icke i tillfälle att kunna bedöma.

Stockholms handelskammare har icke funnit skäl föreligga att indraga jämväl stats- och kommunaltjänstemän under lagstiftningen, då dessa ju i allmänhet redan nu uppbure vissa avlöningsförmåner vid sjukdomsfall och i händelse av olycksfall.

Handelskammaren i Karlstad vill även ifrågasätta behövligheten och lämpligheten av att låta lagen omfatta även statens verk och inrättningar.

Svenska järnvägsmanaförbundets styrelse framhåller, att fullt giltiga skäl knappast funnos att ålägga statens järnvägar försäkringsplikt. Ett reglerande av olycksfallsersättningen genom järnvägsmyndigheternas egen försorg och direkt på verkets bekostnad, men med tillämpning av lagens bestämmelser i övrigt i de fall, då minst motsvarande förmåner icke på annat sätt tillförsäkrats personalen, syntes lämpligast.

Kontorsarbete
m. m.

Kungl. lantbruksakademien erinrar, beträffande personer anställda på kontor, banker och i ämbetsverk samt därmed likställda med upptill 5,000 kronors inkomst, att ju deras verksamhet vore av den art, att den snarare skyddade än utsatte dem för olycksfall i arbete. Då sålunda akademien anser ifrågavarande arbetare böra ställas utanför försäkringsplikten, låge ej däri ett underkännande av dessas berättigande till understöd i händelse av olycksfall. Men det syntes böra övervägas, huruvida icke,

till undvikande av de förut berörda olägenheterna, olycksfallsersättning här lämpligen kunde beredas i annan ordning än den nu föreslagna.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings, Kronobergs, Älvsborgs och Västerbottens län ifrågasätta, om arbetet å kontor, banker m. m. eller därmed jämförligt arbete bör omfattas av lagstiftningen, då faran för olycksfall i dylikt arbete måste anses synnerligen ringa.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län anser en något större begränsning av rätten till fri olycksfallsförsäkring än den, som bestämmes genom en maximilön av 5,000 kronor, vara behöflig. Försäkringen finge eljest för stor omfattning. För en stor del ifrågavarande personer, såsom t. ex. banktjänstemän, kontorspersonal och andra i affärer anställda, torde risken för olycksfall i arbetet knappast vara av den betydelse, att kostnadsfri försäkring kunde anses fullt motiverad, och för de högre avlönade bland dessa befallningshavare gällde icke heller detsamma som för den egentlige arbetaren, att deras inkomst medgäve försäkring på egen bekostnad. Även om dessa personers försäkring icke bleve för arbetsgivarne så synnerligen betungande, borde dock av andra skäl tillses, att försäkringen med därav föranledd administrationskostnad icke finge en onödigt stor omfattning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län anser det tveksamt, om det vore riktigt att gå utanför de egentliga arbetarnes krets till sådana befallningshavare inom industri, handel och affärsföretag i allmänhet, som i dagligt tal innefattas under benämningen tjänstemän. Det vore ej blott den omständigheten, som kommittén i sina motiv framhållit, att i många fall dessas arbete icke medför någon egentlig fara för olycksfall, som utgör ett starkt skäl för deras uteslutande, utan här till komme, att lagens bestämmelser, vilka vore utformade med hänsyn till arbetarne, syntes mindre väl lämpa sig för tjänstemän, för vilka dessutom liksom i fall av dödsfall för deras efterlevande, i många fall, såsom för tjänstemän i banker m. fl. institutioner, vore sörjt på annat och effektivare sätt än genom den olycksfallsersättning, som denna lag avsåge att tillförsäkra. En mycket stor del av affärsanställda tjänstemän, som med bestämmelserna i 3 § komme under lagen, torde för övrigt vara i den ställning, att de icke vore i behov av den olycksfallsersättning, som här tillförsäkrades dem. Det syntes därför knappast vara riktigt att, för en abstrakt jämlikhetsprincips skull eller måhända för åtkommande av försäkringsavgifter för dessa jämförelsevis mindre för fara utsatta kategorier av anställda, belasta försäkringsmekanismen, som i allt fall måste bli omfattande nog, med nu ifrågavarande personal, för vilken intet försäkringsbehov i förevarande hänseende förefunnes eller i allt fall vore ganska minimalt. Visserligen torde vissa svårigheter möta att rätt avgränsa de kategorier, som med den av Kungl. Maj:ts befallningshavande nu förordade anordningen skulle uteslutas; men det borde dock icke vara omöjligt, och lämpliga anvisningar härför torde kunna hämtas från det utländska lagstiftningsarbetet på detta område.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län anför, att det låge närmast till hands, att låta lagens omfattning bestämmas av att vederbörande yrke kunde anses medföra en viss större eller mindre fara för olycksfall. Det syntes, som om kommittén icke omfattat denna ståndpunkt, utan velat göra arbetsgivaren ansvarig, även då yrket som sådant icke kunde anses medföra någon risk, blott olycksfallet inträffat under arbetet. En tröskel i en banklokal vore säkerligen i och för sig icke farligare än en tröskel i hemmet, men likafullt bleve banken enligt förslaget ansvarig, om en bokhållare under arbetet snavade på en tröskel och skadade sig. Om åtskilliga andra »arbetare», som ginge in under förslaget, exempelvis hustjänare, torde liknande kunna anmärkas. Kommittén stödde sitt förslag i berörda avseenden egentligen därpå, att

vid dylika så att säga rent normala risker arbetsgivarens avgifter bleve så små, att utgiften icke spelade någon egentlig roll jämfört med fördelen för »arbetaren». Kungl. Maj:ts befallningshavande vore böjd för att tro, att detta resonemang kunde godkännas, ehuru kommitténs ståndpunkt därvidlag syntes tämligen löslig och möjligen kunde föra längre än kommittén själv avsett. Det finge emellertid icke förbises, att det i gränsfallen kunde vara förenat med en viss svårighet att avgöra, vilka yrken kunde anses innebära ett moment av yrkesrisk och vilka blott vore behäftade med de risker, som normalt åtföljde tillvaron. Hänsyn därtill talade måhända för kommitténs förslag i berörda punkt.

Stockholms handelskammare anser, att löntagare, som äro uteslutande sysselsatta i kontorsarbete och därmed likställt arbete, böra undantagas, vare sig de arbeta på handelsn eller på andra jämförliga områden. För dylika löntagare vore risken av ett olycksfall i arbetet nästan utesluten, och syntes det därför vara obehövt att för dem ålägga arbetsgivare försäkringsplikt.

Smålands och Blekinge handelskammare påpekar, att handelskammaren år 1908 ansett endast kroppsarbetare böra omfattas av lagstiftningen samt förklarar sig hysa stor tvekan, huruvida det kan vara skäl att nu frågå denna ståndpunkt. Ansåges denna ståndpunkt riktig, skulle från lagens tillämplighetsområde böra uteslutas dem, som sysslade uteslutande med kontorsarbete.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare gör gällande samma synpunkter som Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings, Kronobergs, Älvsborgs och Västerbottnens län.

Sveriges hantverksorganisation anser, att en onödigt stor ekonomisk belastning skulle påläggas arbetsgivarna, därest försäkringen utsträcktes även till sådana anställda, vilka hava sysselsättning genom »ofarligt» arbete å kontor, i butiker m. m.

Avlönings-
gräns.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottnens och i Norrbottens län framhålla, att den föreslagna avlöningsgränsen lämpligen kunde sänkas till 3,000 kronor.

Stockholms handelskammare anser det ej vara erforderligt att låta en blivande lagstiftning omfatta arbetare med så höga inkomster, som de kommitterade föreslagit. En löntagare med fyra till fem tusen kronors inkomst måste nämligen förutsättas kunna själv ombesörja sin försäkring, och det syntes även böra ligga i hans eget intresse att göra detta, eftersom den blivande olycksfallslagen skulle komma att avse endast olycksfall, som inträffa i själva arbetet, där risken för ifrågavarande grupper av löntagare i allmänhet torde vara skäligen ringa, men däremot icke de olyckshändelser, som lätt nog kunna träffa vederbörande på vägen till eller från arbetet. Det syntes handelskammaren, som om inkomstgränsen borde sättas lägre, exempelvis till omkring 3,000 kronor.

Jämväl *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län, svenska pappersbruksföreningen, järnverksföreningen, Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, handelskamrarna i Karlstad och i Gävle, svenska arbetsgivareföreningarnes förtroenderåd, C. J. Malmros i Kristianstads län och disponenten Hj. Lundbohm* föreslå en sänkning av avlöningsgränsen till 3,000 kronor.

Sveriges hantverksorganisation uttalar som sin mening att, om en avlöningsgräns skall uppdragas, torde densamma icke böra överstiga 3,000 kronor utan kanske snarare sättas något därunder.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare förordar en avlöningsgräns av 3,600 kronor och *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* en dylik gräns av 3,500 kronor.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott, tekniska föreningen i Västerås och Uddeholms aktiebolag anse en avlöningsgräns av 2,500 kronor vara lämplig.

Handelskammaren i Göteborg och Sveriges reareförening hava framhållit, att lönegränsen av 5,000 kronor borde nedsättas.

Å andra sidan har *yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg* anført, att gränsen 5,000 kronor visserligen vid första påseendet förefaller vara något i hög jämförelse med liknande gränser i utländska lagar, men dels torde levnadskostnaderna i Sverige vara och än mera bliva avsevärt högre än de vid fastställandet av motsvarande belopp i utlandet, dels torde med hänsyn till ringare risker och till 1,800 kronorsgränsen summan av försäkringsavgifterna för lönegrupperna över t. ex. 3,500 kronor måhända ej bliva avsevärd i förhållande till det hela.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare anser sig böra ifrågasätta, huruvida icke även löntagare med årsavlöning över 5,000 kronor rättvisligen borde vara av sin arbetsgivare försäkrad för olycksfall i arbete. Risken att bliva utsatt för olycksfall under yrkesutövningen vore i flera yrken kanske lika stor för arbetsledaren som den honom underordnade arbetaren, under det att den ökade utgiften för arbetsgivaren för en sådan befattningshavares olycksfallsförsäkring icke kunde beräknas i någon vidare mån betunga affärens omkostnadskonto.

Direktionen för sjömanshuset i Helsingborg anser, att maximigränsen, 5,000 kronor borde borttagas, vad sjöfolket angår. Såsom skäl härför har direktionen anført, att den person i land, som avlönades med över 5,000 kronor, torde väl i allmänhet innehava en chefsbefattning, därvid han vore tämligen skyddad mot olycksfall. Så vore ju icke förhållandet till sjöss, där befälhavaren, den ende vars löneförmåner kunde tänkas överskrida 5,000 kronor, vore i lika hög grad utsatt för olyckor, som någon av besättningen, och även om så icke vore förhållandet t. ex. då det gällde olyckor i samband med lossning och lastning, torde detta uppvägas därav, att han ofta nödgas vistas i land i alla hamnplatser, dit fartyget kommer. En person i dylik ställning i land kunde också för sig själv och sina efterlevande ordna om en privat olycksfallsförsäkring, vilken dock icke torde täcka t. ex. yrkessjukdomar, varemot fartygsbefälhavaren genom sin ständiga bortavaro komme i en långt sämre ställning.

S. Gullström i Karlstad finner visserligen alla arbetare med årsinkomst upp till 5,000 kronor böra omfattas av tvångsförsäkring, men anser, att de, som hava mer än 2,500 kronor själva böra betala sina premier och arbetsgivaren endast betala för dem, som komme upp till en årsinkomst av högst 2,500 kronor, som enligt Gullströms förmenande vore flertalet arbetare i vanlig mening och en del förmän.

Kungl. Lantbruksakademien finner försäkringsplikten utsträckning till tillfälliga arbetare vara ägnad att uppväcka betänkligheter, såvitt angår förhållandena utanför den egentliga industrien och därmed likställda näringsgrenar, där riskerna för olycksfall äro mera betydande. Att beräkning av premiebetalningsskyldigheten för tillfälliga arbetare m. m. skulle vålla stort besvär och osäkerhet, vore uppenbart. Särskilt vid jordbruket vore ju användningen av lösa arbetare för dikning, skörd och skogsarbeten starkt varierande år för år och kunde ej på förhand beräknas. Om sålunda akademien ansåge, att åtminstone till en början tillfälliga arbetare utanför den egentliga industrien och de därmed likställda näringsgrenarna borde ställas utanför försäkringsplikten, låge ej däri ett underkännande av dessas berättigande till understöd i händelse av olycksfall i arbetet. Men det syntes böra övervägas, huruvida icke, till undvikande av de förut berörda olägenheterna, olycksfallsersättning här lämpligen kunde beredas i annan ordning än den nu föreslagna.

*Tillfälligt
arbete.*

Överståthållareämbetet finner förslaget bestämmelser angående dem, som tillfälligtvis användas i annans arbete ej vara fullt klara. Vore meningen att den, som olika dagar eller tider av året användes till arbete av olika personer, den ena tiden skulle vara och den andra icke vara olycksfallsförsäkrad? Skulle även ett arbete, som endast sträcker sig över en dag eller några timmar, kunna medföra försäkringsförmån? Och huru skulle, om så vore meningen, arbetsgivarens avgiftsplikt och beloppet av arbetarens understödsberättigande årsinkomst kunna fastslås?

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands och Gottlands län anse jämväl, att bestämmelsen om det tillfälliga arbetet borde förtydligas.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län påpekar, att det enligt förslaget kan inträffa, att samma person samma dag och under utförande av fullkomligt likartade arbeten, men för olika personers räkning, i det ena fallet är olycksfallsförsäkrad men i det andra icke. Men fränsett detta orimliga förhållande, anser *Kungl. Maj:ts befallningshavande*, att bestämmelsen om att den, som utför tillfälligt arbete, skulle kunna komma att anses såsom arbetare enligt lagförslaget mening, icke, så vitt av förslaget med tillhörande motivering kunde bedömas, syntes väl stå tillsammans med lagförslaget i övrigt. Det torde vara uppenbart, att försäkringsanstalten icke annat än i sällsynta undantagsfall kunde få någon kännedom om ett dylikt tillfälligt arbetsförhållande och att anstalten följaktligen icke beträffande detta kan vidtaga de åtgärder, som, jämväl med hänsyn till en sådan försäkring, torde ankomma på anstalten. Med avseende å vad sålunda anförts och särskilt med hänsyn därtill, att den uppdelning av tillfälliga arbetare i försäkrade och oförsäkrade, som gjorts i 3 §, icke har sin grund i vare sig arbetets art eller arbetarens ställning, ansåge *Kungl. Maj:ts befallningshavande* bestämmelserna i 3 § rörande tillfälliga arbetare böra utgå.

Det synes *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län* obilligt att pålägga ansvarsplikt för försäkring ifråga om arbetare, som, huru tillfälligt som helst, för rättar arbete hos någon, som är arbetsgivare i lagens mening. Om för den händelse, såsom väl ofta är fallet, en dylik tillfällig arbetare användes av flera arbetsgivare, huru skulle då försäkringsplikten fördelas? Varken i lagförslaget eller i motiveringen gäves, såvitt syntes, någon antydning härom. Likaså syntes det vara lämnat oavgjort, huruvida en dylik försäkringsplikt gäller även med avseende å tillfälligtvis anlitade arbetare, som vore anställda hos annan, för dem försäkringspliktig arbetsgivare. Oegentligt syntes ock vara, att dylik tillfällig arbetares rätt till olycksfallsersättning skulle vara beroende av, huruvida hans tillfällige arbetsgivare därjämte råkade hava fast anställda arbetare eller icke. Det ovan anförda upphävdes icke till sin riktighet därav, att vissa av de antydda svårigheterna i någon mån torde föreligga i avseende även å fast anställda arbetare. Det vore riktigast att låta tillfälligt arbete stå utom olycksfallslagstiftningen.

Kronofogden Ljungberg i Kristianstads län anser, att från försäkring enligt förslaget borde undantagas tillfälliga arbetare, vilkas anställning understege viss tid, exempelvis trettio dagar och oberoende av, huruvida arbetsgivaren i övrigt är avgiftspliktig eller icke.

Yrkesinspektören i åttonde distriktet R. Schenson anser det på grund av svårigheten att vid arbete av synnerlig kortvarig eller tillfällig natur, eller då en och samma arbetare utför arbete åt ett flertal arbetsgivare, kunna bestämma, vilken arbetsgivare det åligger att bekosta försäkringen, vara lämpligt, att även sådant arbete undantages från tillämpningen. Regelbundet återkommande säsongarbete borde däremot inbegripas, och försäkringsavgifterna därför proportionsvis fördelas mellan olika arbetsgivare efter skälighetsprövning.

Handelskammaren i Gävle framhåller, att förvaltningsarbetet skulle bliva synnerligen betungande, om även tillfälligt arbete skall försäkras, så snart arbetsgivaren eljest använder arbetare. Exempelvis skulle även fullkomligt tillfälligt trädgårdsarbete hos en liten villaägare ingå i försäkringen, så snart denne har en enda fast tjänare. Under sådana förhållanden torde försäkringsanstalten icke kunna nöja sig med att konstatera, att den och den familjen har så och så många enskilda tjänare utan nödgas därjämte ingå i särskild prövning, huruvida ej tillfälligtvis även andra arbetare sysselsättas. Uppenbarligen kommer en sådan försäkring att draga mycket betydande förvaltningskostnader. Efter all sannolikhet skulle för denna gren av försäkringen tilläggsavgiften å 5 % å nettopremien blott utgöra en bråkdel av den verkliga kostnaden och denna alltså avsevärt komma att tynga försäkringen i dess helhet. Särskilt om det tillfälliga arbetet fölle inom annan yrkesgren än den, däri fast arbetare sysselsattes, syntes det kammaren olämpligt att i försäkringen medtaga den tillfällige arbetaren.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare finner avfattningen av bestämmelsen om tillfälligt arbete synnerligen otillfredsställande. Ötaliga fall, då en tillämpning av den föreslagna lagen vore ägnad att leda till de mest orimliga konsekvenser, torde uppenbarligen föreligga. Handelskammarens uppfattning vore, att genom otvetydigt lagbud borde fråga lagens omfattning stadgas undantag för alla olycksfall på ifrågavarande område av arbetsgivning.

Direktionen för sjömanshuset i Göteborg anmärker, att uttrycket i sista punkten av § 3 »någon, som eljest ej använder arbetare» synes vara otvetydigt. Dess avfattning kan giva anledning till att exempelvis en fartygsredare gent emot en av honom tillfälligtvis i personlig tjänst anlitad arbetare ställas annorlunda än under i övrigt lika förhållanden en ämbets- eller tjänsteman, som eljest ej använder arbetare.

Svenska pappersbruksföreningen betvivlar lämpligheten av att utsträcka försäkringsplikten beträffande tillfälligt arbete även till den, som i sin tjänst använder tjänare.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd förmodar, att det beträffande tillfälliga arbetare skall bliva förenat med stora svårigheter att ordna saken så, som kommittén föreslagit. Det kunde ju synas underligt, att, om en person, som har arbetare fast anställda hos sig, giver en person på gatan ett tillfälligt uppdrag, han skall vara skyldig att betala försäkringspremie för uppdragstagarens olycksfallsförsäkringsrisk. Hur denna risk skall beräknas, torde vara svårt att avgöra, och för övrigt torde kunna antagas, att i regel dylika premier aldrig bliva betalda. I England gällde enligt kommitténs redogörelse, att en person, vars arbete är av tillfällig art, och som är sysselsatt på annat sätt än för arbetsgivarens näringsfång eller affär, icke omfattas av lagen. Rådet anser, att det vore klokt att införa en motsvarande bestämmelse här i landet.

Liknande synpunkter framhållas av *järnverksföreningen*.

Malmö byggmästareförening förmenar, att om 3 §:s stadgande om tillfälliga arbetare skulle tillämpas efter ordalydelsen, så komme en stor mängd byggnadsarbetare att fortfarande ej vara olycksfallsförsäkrade. De flesta fastigheterna ägdes nämligen av personer, som i regel ej använde arbetare och således ej vore avgiftspliktiga, men vid tillfälle till arbeten å sina fastigheter använde de arbetare direkt, utan att hänvända sig till någon arbetsgivare. För att i någon mån giva den tillfälligt och ständigt anställda arbetaren samma rättigheter, borde det, säger föreningen, sättas en gräns för den tid, som ett arbete får pågå, innan försäkringsskyldighet inträder. Som gräns borde sättas 2 dagsverken i följd eller 20 dagsverken per år och att arbetet ej vore av svårare beskaffenhet, så att ej större risk för olyckshändelse förefinnes.

Om denna gräns överskredes, borde varje person, som anställer arbetare, vara jämställd med övriga arbetsgivare, som i förslaget omnämnts.

Lunds byggmästareförening framhåller, att varje ökning av arbetsgivarnes utgifter skulle medföra, att allmänheten, då så ske kan, uppsökte den enskilde arbetaren hellre än arbetsgivaren. En del hantverksidkare, särskilt de, som icke driva verkstadsrörelse, voro, förklarar föreningen, ofta utsatta för en ganska kännbar konkurrens från arbetarna, som åtaga sig att utföra vissa reparationsarbeten direkt hos allmänheten. Enligt föreningens förmenande borde i lagen stadgas ersättningsskyldighet för fastighetsägare med avseende å olycksfall, som kunna hända arbetaren under arbete, som han sålunda för en fastighetsägares vinnings skull utför.

Visby fabriks- och hantverksförening erinrar beträffande ifrågavarande stadgande, att orättvisan i denna bestämmelse framginge klart, om man betänker, att säsongarbetare mellan säsongerna ofta toge tillfällig sysselsättning hos någon, vilken annars ej använde främmande arbetshjälp. Drabbades vid ett sådant tillfälle säsongarbetare av ett olycksfall, så stode han eller hans efterlevande utan understöd blott för att olyckshändelsen inträffade på en olämplig tid. Då det här icke rörde sig om tillfällig arbetsgivares ersättningsplikt, utan om anmälningsplikt och på sin höjd betalningen av en ringa försäkringspremie, borde man lätt nog kunna utfinna en bestämmelse, varigenom alla arbetare skulle kunna bli delaktiga av den tilltänkta försäkringens fördelar. Måhända borde då också i § 9 inryckas en särskild bestämmelse om ett visst fixerat understödsbelopp åt sådana för tillfället lösa arbetare.

Styrelsen för svenska träarbetareförbundet anser, att undantag från lagens tillämpning icke bör göras beträffande någon, som i verklig mening är arbetare. Att en tillfälligt sysselsatt yrkesarbetares ersättningsrätt skulle vara beroende av om exempelvis arbetsgivaren har tjänare (såvitt lagparagrafen vore att tolka på detta sätt), syntes icke vara logiskt, och ansåge sig styrelsen böra påpeka, att det ingalunda är ovanligt, att en yrkesarbetare har tillfällig sysselsättning hos en person, som icke bedriver ifrågavarande yrke som näring.

C. J. Malmros i Kristianstads län finner avfattningen av förslaget angående användningen av tillfälliga arbetare vara synnerligen otillfredsställande. Bland annat syntes det direkt för industriidkarne medföra alltför stora och oproportionellt höga kostnader, om en sammanslagning i detta försäkringshänseende gjordes mellan industriens arbetare samt hos jordbrukarne och hos enskilda anställda, ty de oerhört ökade administrations- och registreringskostnaderna samt utgifterna för läkarevård och dylikt, som de båda senare kategorierna medförde, kunde ej täckas av på dem lagda premier, utan komme att öka industriidkarnes premier i allt för hög grad.

En eller flera
lagar.

Direktionen för sjömanshuset i Malmö framhåller, att från sjömanssynpunkt ingenting kan finnas att erinra emot, att en enhetlig olycksfallsförsäkringslag för arbetare inom alla näringar varder utfärdad. Genom en sådan enhetlig lagstiftning undveke man den svårighet, som skulle varit att övervinna vid stiftande av en olycksfallsförsäkringslag enbart för sjöfolk, nämligen att på ett tillfredsställande sätt begränsa de kategorier arbetare, vilka skulle anses innefattas under benämning »sjöfolk».

Ledamoten av direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore har däremot, med hänvisning till den utländska lagstiftningen samt tidigare svenska lagförslag i ämnet, uttalat sig för att olycksfallslagstiftningen beträffande sjöfartsnäringen regleras genom en särskild lag.

Yrkes-
sjukdomar.

Beträffande kommitténs förslag till likställande av vissa yrkessjukdomar med olycksfall i arbete hava i åtskilliga fall erinringar gjorts.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län anför ifråga om bestämmelsen rörande yrkessjukdomar, att densamma vore väl svävande och att samma skäl till ersättning syntes förefinnas vid vissa andra specifika yrkessjukdomar. Svårighet skulle även möta att avgöra, vid vilken tidpunkt ett olycksfall genom kronisk förgiftning skall anses hava inträtt. Dessa förgiftningsfall borde därför uteslutas från olycksfallsförsäkring.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län anser det vara att gå alldeles för långt att räkna såsom olycksfall nästan alla slag av yrkessjukdomar.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län anser det till beredande av skälig lättnad för arbetsgivare i förevarande avseenden kunna ifrågasättas, om ej olycksfallsförsäkringen borde inskränkas till rena olycksfall och sålunda noggrannare skiljas från risker, som rätteligen tillhöra sjukförsäkringsområdet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län anser det bäst att yrkessjukdomarna hänföras till sjukförsäkringen.

Smålands och Blekinge handelskammare yttrar, att en sträng begränsning bör givas emellan »olycksfall» och »sjukdomsfall». Skulle en ändring härutinnan göras ifråga om giftiga ämnen, föresloge kammaren ett tillägg till bestämmelsen för utvisande därav, att endast en hastig, oberäknelig inverkan av det giftiga ämnet må anses såsom olycksfall.

Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare samt handelskammaren i Göteborg ävensom tekniska föreningen i Västerås anse yrkessjukdomarna rätteligen böra upptagas i den obligatoriska sjukförsäkringen.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare är av den uppfattningen, att på liknande sätt en bestämd åtskillnad bör upprätthållas emellan verkligt olycksfall i arbete och sådan sjukdom, som ej av dylikt olycksfall härledes samt framhåller, att det kunde ifrågasättas, huruvida det finnes möjlighet att bedöma, om sjukdomen i det särskilda fallet enbart föranletts av giftigt, vid arbete begagnat ämne eller i större eller mindre grad av andra orsaker, såsom till exempel särskild predisposition, andra sjuklighetstillstånd eller dylikt, för vilket naturligen arbetsgivaren icke bör bära skadan. Handelskammaren hemställde, att 2 § måtte ur förslaget utgå.

Handels- och industrikammaren för Örebro och Västmanlands län förordar jämväl, att lagförslaget § 2 måtte utgå.

Handelskammaren i Gävle uttalar sina betänkligheter mot att utsträcka olycksfallsförsäkringen utöver de rena olycksfallens ram. Ginge man över denna, vore att befara, att gränsen mellan olycksfallsförsäkringen och sjukförsäkringen bleve alltmer oklar, och skadlig förblandning så småningom inträdde. Åtminstone borde, såsom i utländsk lagstiftning sker, de giftiga ämnen, varom fråga är, uttryckligen nämnas i lagen. Begränsning till sådana ämnen borde ske, om vilka man med full säkerhet visste, att de förorsakade förgiftning vid fabrikation.

Järnkontoret framhåller, att det torde bli synnerligen svårt att avgöra, såväl vilka sjukdomar i allmänhet torde räknas hit, som kanske ännu mera, för varje inträffat sjukdomsfall, huruvida olycksfallsförsäkringslagen bör tillämpas eller icke. Enligt tillgängliga statistiska uppgifter vore fall av ifrågavarande förgiftningssjukdomar synnerligen fåtaliga, och då det syntes principiellt oriktigt att sammanblanda sjukdomar och olycksfall, torde denna paragraf böra helt ur lagen utgå.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd uttalar som sin mening, att sjukdomar, även om de förorsakats av förhållanden vid arbetet, hörde till sjukförsäkringen, och just att dylika sjukdomar hänföras dit, vore en av anledningarna till att, där obligatorisk sjukförsäkring är införd, arbetsgivarna få bära en del av kostnaderna

därför. Ginge man nu med på, att s. k. yrkessjukdomar hänföras under olycksfallsförsäkringslagen, riskerade man att så småningom en mängd sjukdomar, t. ex. tuberkulos m. fl., vilka antagas hava uppkommit eller förvärrats genom förhållandena å arbetsplatsen, skjutas under olycksfallsförsäkringen och sålunda komma att i försäkringshänseende vila uteslutande på arbetsgivaren.

Förste provinsialläkaren Ch. Lundberg i Jönköpings län anser, att paragrafens formulering är alltför svävande och därjämte innebure en orättvisa mot dem, som ådraga sig yrkessjukdomar på annat sätt, t. ex. genom inandning av i och för sig ej giftiga ämnen (bomull eller ull vid vaddfabriker, stendamm m. m. d.). Därjämte komme svårigheter att uppstå för avgörandet, vid vilken tidpunkt ett olycksfall skulle anses hava inträtt genom den kroniska förgiftningen.

C. J. Malmros i Kristianstads län anser stadgandet i förslaget 2 § böra utgå, enär dessa sjukdomar mera hörde hemma under en sjukförsäkringslag än under lag om olycksfallsförsäkring.

Å andra sidan framhåller *t. f. bergmästaren i västra distriktet Hj. Nordqvist*, att såväl principiella som praktiska skäl talade mot ett särskiljande av olycksfall och yrkessjukdomar. Dylka skäl framträdde i än högre grad, om man i lagen sökte göra åtskillnad mellan sjukdomar, som förorsakats av förgiftning och andra yrkessjukdomar. Det innebure en inkonsekvens och en orättvisa att från lagens välgärningar utesluta sådana arbetare, vilka fått sin hälsa bruten av andra i arbetets natur liggande orsaker. För att taga ett exempel ur gruvfacket, vore det svårt att förstå, varför en gruvarbetare, som fått sina andningsorgan förstörda genom daglig inandning av bormjöl vid torrborrning med moderna bormaskiner, skulle vara utesluten från ersättning blott därför, att det skadliga ämnet icke vore direkt av kemisk utan av mekanisk verkan. I en mängd fall skulle det visserligen bliva omöjligt att avgöra, om yrkessjukdom föreligger eller ej, och gällde detta i synnerhet inre sjukdomar, vilka kunna hava sin orsak i yrkesutövningen, men även bero av andra orsaker (t. ex. kronisk lungemfysem hos bergarbetarne, resp. lantbrukarne). Men å andra sidan förekomme en rad sjukdomar, i synnerhet av yttre natur (cellvävnadsinflammationer, abscesser, höft- och bensador, bräck, hudtuberkulos m. fl.), vilkas egenskap av yrkessjukdom i de flesta fall lätt nog torde kunna konstateras. För sådana sjukdomar, varöfver förteckningar författningssvägen skulle utfärdas, borde lagen påbjuda försäkring.

T. f. bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund uttalar som sin mening, att i allmänhet alla sådana sjukdomar, som bevisligen förorsakats av olämpliga arbetsordningar, vare sig permanenta eller tillfälliga, eller av tvång till arbete under vidriga naturförhållanden, då arbetet hade kunnat uppskjutas utan fara, borde medföra rätt till ersättning.

Yrkesinspektören i femte distriktet D. Kempe anför, att bestämmelsen i 2 § syntes för trång och borde utbytas mot: särskilt giftiga eller andra skadliga vid arbetet förekommande ämnen.

Svenska pappersbruksföreningen hemställer om noggrant specificerande i lagen av de yrkessjukdomar, lagen avser, eller om föreskrift i lagen om obligatorisk läkarundersökning före antagande i arbete.

Malmö arbetarekommun finner, att alla egentliga yrkessjukdomar böra likställas med olycksfall i arbete.

Direktionen för sjömanshuset i Malmö framhåller, att den föreslagna formuleringen av § 2 icke är tillfredsställande ur sjöfolkets synpunkt sett, i det att paragrafen i dess nuvarande avfattning icke likställer sådana speciellt för sjömän förekommande yrkessjukdomar som skörbjugg, beri-beri och klimatfeber samt sådana förgiftningsfall

ombord å fartyg, som förorsakas av giftiga dunster från vissa slag av last, med olycksfall.

Direktionen för sjömanshuset i Hålsingborg erinrar om att sjöman är skyldig att med de förbehåll, som stadgas i sjölagen och värnpliktsförfattningarne, vara fartyget följaktlig under den tid, för vilken han blivit förhyrd, till varje hamn, dit redaren sänder fartyget, även till sådana platser, där smittosamma sjukdomar, såsom kolera, febersjukdomar m. fl. allmänt förekomma, och mot vilka han icke är i stånd att i tillräcklig grad skydda sig. En hel del sjukdomar, som sjömannen under nämnda förhållanden kan ådraga sig, måste därför hänföras till yrkessjukdomar för sjömannens vidkommande, för vilka han också med rätta borde kunna påräkna skydd i likhet med den yrkesarbetare, som förorsakas sjukdom genom särskilt giftiga vid arbetet begagnade ämnen.

Sveriges fartygsbefälsförening framhåller riskerna för invaliditet genom klimatfebrar, gula febern m. fl. sjukdomar, för smitta av vilka sjömannen *under arbete i yrket* nödgas utsätta sig. Det synes föreningen att, åtminstone intill dess en lag om obligatorisk försäkring mot sjukdom kommit till stånd, i olycksfallsförsäkringslagen borde inrymmas bestämmelser, som tillförsäkra sjöfolket skadestånd även vid dödsfall eller invaliditet av sådan anledning.

Svenska maskinbefälsförbundet och ledamoten av direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore framhålla även, att § 2 borde kompletteras med bestämmelser till skydd för de yrkessjukdomar, för vilka sjöfolket i vissa fall på grund av klimatiska och ohygieniska förhållanden under tjänstens utövning äro utsatta.

I fråga om kommitténs förslag till försäkringens organisation hava *Försäkringsinrättningar.* olika meningar gjort sig gällande.

Järnkontoret finner icke något vara att erinra mot kommitténs förslag, att försäkring skulle kunna tagas även i arbetsgivarbolag, utan borde denna anordning betraktas såsom en given förtjänst hos lagen, då därigenom större erfarenhet angående erforderliga försäkringsavgifter samt försäkringens lämpligaste ordnande borde kunna vinnas, än om försäkringen skulle omhänderhavas av en enda anstalt.

Däremot har *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gottlands län* funnit det betänkligt att utan synnerligen vägande skäl medgiva försäkring i av arbetsgivare bildade ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Vad kommittén i motiven andragit till stöd för förslaget i berörda avseende funne *Kungl. Maj:ts befallningshavande* ej heller övertygande. Genom den föreslagna anordningen riskerades enhetlighet i fråga om såväl ersättningsens bestämmande som lagens tillämpning i övrigt, en synnerligen ingående kontroll å bolagen bleve erforderlig från statens sida och de arbetare, som försäkrats i dylika bolag, bleve ändock ej fullkomligt säkerställda i fråga om ersättningsens utfående. *Kungl. Maj:ts befallningshavande* ansåge därför, att försäkringen borde ske utslutande i riks-försäkringsanstalten. Skulle emellertid försäkring medgivas även i enskilda bolag, syntes böra ifrågasättas, om ej staten rättvisligen borde i sista hand ansvara för ersättningen.

Malmö arbetarekommun vänder sig mot medgivandet i § 4, att försäkring må kunna äga rum i solidariska arbetsgivarebolag, och uttalar det önskemålet, att försäkringen obligatoriskt skall tagas i statens försäkringsanstalt. I och för sig, säger kommunen, vore det föga tilltalande, därest arbetarförsäkringen här och var i bygderna kanske rent av sammankopplades med brandstods- och kreatursförsäkringsbolagens verksamhet. Framför allt måste emellertid betänkligheter resa sig mot en

sådan ordning ur förvaltningssynpunkt. Därest nämligen ett otal av sådana små försäkringsbolag finge uppstå, så bleve det ju en synnerligen vidlyftig och dyrbar procedur att öva tillräckligt noggrann kontroll över alla dessa bolags soliditet. Och anordnades ej en effektiv kontroll, så löpte den försäkrade risk att ej utfå de förmåner, lagförslaget ville tillförsäkra honom. Fördelen för arbetsgivaren att få försäkra i ett arbetsgivarbolag i stället för en statsanstalt syntes på intet sätt uppväga olägenheterna av allt det besvär, de kostnader och den osäkerhet, som anordningen i fråga förorsakade. Kommunen uttalade dock sina farhågor i anledning av förslaget att för nu förevarande gren av socialförsäkringen upprätthålla en *särskild statsanstalt*, fristående från den förutvarande sociala försäkringsanstalten, pensionsstyrelsen. Det syntes, som man vid en reformering av olycksfallsförsäkringslagen borde finna det angeläget att antingen inorganisera riksförsäkringsanstalten i pensionsstyrelsen eller ock på annat sätt vidtaga åtgärder till trygghet av enhetlighet i den sociala försäkringen.

Styrelsen för svenska metallindustriarbetarförbundet föreslår, att för vinnande av full säkerhet för ersättningarna, försäkringen skall äga rum i riksförsäkringsanstalten.

Styrelsen för svenska sågverksindustriarbetarförbundet anser, att riksförsäkringsanstalten bör garantera, att skadad erhåller ersättning.

Styrelsen för svenska träarbetarförbundet framhåller beträffande de i § 4 omnämnda försäkringsbolagen, att säkrare garantier för deras fullgörande av sina förpliktelser borde vinnas än enbart den i nämnda § föreskrivna ömsesidiga personliga ansvarigheten, varjämte borde föreskrivas, att invalidräntas storlek alltid skulle fastställas av riksförsäkringsanstalten, möjligen med rätt även för bolaget att föra klagan hos försäkringsrådet.

Yrkesinspektören i femte distriktet D. Kempe framhåller, att de i 4 § omnämnda lokala, ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen endast efter erhållen koncession borde få vara försäkringsgivare, då annars vid en sammanslutning av t. ex. hantverkare eller mindre arbetsgivare, som icke äga betryggande ekonomisk bärkraft, försäkrade arbetare icke lämnades tillräcklig säkerhet att utfå dem tillkommande skadeersättning.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg ifrågasätter också någon form av koncession för arbetsgivarbolag.

I flertalet av de avgivna yttrandena påyrkas emellertid större frihet i fråga om val av försäkringsanstalt, än av kommittén föreslagits.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län anmärker, att de flesta nu befintliga enskilda försäkringsbolag, vilka äro ställda under försäkringsinspektionens överinseende, synas kunna erbjuda lika betryggande säkerhet som de på ömsesidighet grundade arbetsgivareföreningar, i vilka enligt förslaget försäkring skulle få äga rum. Det syntes till och med, att försäkringsbolagen erbjöde starkare garanti än sammanslutningar av vissa arbetsgivare med mindre stark ekonomisk bärkraft. Det kunde även ifrågasättas, huruvida ej konkurrensen med affärsbolagen vore nyttig för riksförsäkringsanstaltens utveckling i frigjordhet från byråkratiska former.

Liknande synpunkter framföras av *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och i Västmanlands län*, varvid dock sistnämnda befallningshavande föreslår, att försäkringsskyldigheten skulle anses fullgjord, om försäkringen toges i försäkringsbolag, som av Kungl. Maj:t godkändes.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands och i Kristianstads län framhålla, hursom förvaltningskostnaderna skulle kunna nedbringas genom medgivande, att

försäkring av ifrågavarande slag finge tagas i varje av staten erkänd försäkringsinrättning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs, i Blekinge och i Örebro län anse det kunna ifrågasättas, huruvida fog förefunnes för en sådan begränsning av arbetsgivarens frihet i fråga om val av försäkringsanstalt, att affärsbolagen alldeles skulle vara uteslutna såsom möjliga försäkringsgivare, huru solida de än kunde vara.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Värmlands län biträder i princip vad Uddeholms aktiebolag yttrar (se nedan) angående rätt för enskilda arbetsgivare att under vissa förutsättningar själv få vara försäkringsgivare.

Kronofogden B. A. Ljungberg i Kristianstads län finner affärsbolagens verksamhet ur arbetsfördelnings- och ansvarighetssynpunkt vara synnerligen önskvärd, under förutsättning att bolagen erbjuda säkerhet för sina förpliktelser.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser, att då väl affärsbolagen stå under försäkringsinspektionens insee, borde skadad arbetares rätt även hos dem vara lika tryggad som hos arbetsgivarnes försäkringsföreningar, och icke heller torde invaliditeter kunna antagas bliva snävare beräknade hos affärsbolagen än hos nyssnämnda föreningar. Mot för lågt beräknade invaliditetsgrader funnes för övrigt det korrektiv, att alla invaliditetsgrader skulle bestämmas av riks-försäkringsanstalten, vilket gäve större likformighet och bättre säkerställer den skadades rätt.

Stockholms handelskammare anför, att något skäl att premiera ömsesidiga bolag framför affärsbolag (aktiebolag) och förklara de senare bolagens försäkringar mindervärdiga syntes icke hava blivit anfört av de kommitterade. Det kunde svårligen förutsättas, att det ena slaget av bolag skulle ha större önskan än det andra att komma ifrån ett föreliggande skadefall så billigt som möjligt. Men aktiebolaget riskerade genom stränghet att mista sin kund (arbetsgivaren), vilken gärna unnade sin arbetare riklig betalning på aktiebolagets bekostnad, och tvingades sålunda av konkurrensen till hovsamhet. Arbetsgivarbolagets intresse sammanföll däremot med arbetsgivarens strävan att pruta ned ersättningen. Såge man åter på förmågan att fullgöra sina förbindelser, borde först erinras, att det vore aktiebolagen, som i vårt land framfört olycksfallsförsäkringen och under flere decennier bedrivit den med synnerlig framgång, så att de, eller i allt fall flera av dem, själva vunnit en obestriddlig soliditet. Huru i det avseendet kunde komma att förhålla sig med arbetsgivarbolagen, vore svårt att förutsäga. Lagförslaget fordrade endast, att delägarnes ansvarighet skulle vara obegränsad. Men frågan vore, huruvida försäkringslagen gäve försäkringsinspektionen rätt att pröva de enskilda delägarnes vederhäftighet. Handelskammaren måste i detta avseende befara, att lagförslaget skulle möjliggöra försäkring i anstalter, vilkas vederhäftighet vore synnerligen svår eller omöjlig att kontrollera, men förbjuda försäkring med frikallande verkan för arbetsgivaren i anstalter, vilkas solvens vore otvivelaktig. En klar bestämmelse, tillerkännande affärsdrivande bolag rätt att i full utsträckning meddela försäkring, syntes böra inflyta i 4 §.

Jämväl Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare, handelskammaren i Göteborg, Västergötlands och Norra Hallands handelskammare, handelskammaren i Gäfle samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare, svenska arbetsgivarföreningarnes förtroenderåd, svenska pappersbruksföreningen, Göteborgs textilindustrieförening, Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott, tekniska föreningen i Jönköping, Sveriges redareförening och ledamoten i direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore hava uttalat sig för att försäkring enligt lagen skall få äga rum även i s. k. affärsbolag. Såsom skäl härför har anförts huvudsakligen, att ifrågavarande lagbestämmelse skulle på ett

obehörigt sätt ingripa i affärsbolagens rätt till fri näringsutövning; att affärsbolagen i allmänhet kunde antagas erbjuda lika stor säkerhet som arbetsgivarbolagen samt att den fria konkurrensen på området lämpligen borde bibehållas, för att premierna skulle kunna bli så låga som möjligt. *Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare* föreslår emellertid härvid, att rätt att hära den med försäkringen följande, enligt lagen ifrågakommande ersättningsplikten borde tillerkännas såväl enskilda försäkringsinrättningar som ock arbetsgivarne själva under villkor, att av försäkringsrådet skälig befunnen säkerhet för ersättningspliktens fullgörande i för varje fall av rådet föreskriven ordning bliver ställd.

Direktionen för sjömanshuset i Göteborg anför, att stadgandet under 4 § praktiskt taget torde komma att till sina konsekvenser medföra monopol för riksförsäkringsanstalten å försäkring enligt lagen, då det kunde antagas förefinnas mycket liten benägenhet att ingå såsom delägare i sådana enligt samma § nämnda försäkringsbolag, däri delägarne skola ikläda sig ansvarighet personligen med all sin egendom för bolagets förbindelser. Dessutom torde det vara föga överensstämmande med numera omfattade ekonomiska principer att ålägga delägare i dylikt företag obegränsad personlig ansvarighet och riktigare att ej bereda större svårigheter för åstadkommande av dessa bolag, än som av verkligt behov vore av nöden. Det syntes därför skäligt, att enahanda rätt att teckna försäkringar av ifrågavarande slag måtte medgivas åtminstone sådant ömsesidigt försäkringsbolag, vars delägare voro arbetsgivare och för vars förbindelser delägarne iklätt sig till visst belopp begränsad ansvarighet, såvida ej medgivandet ansågs kunna utsträckas till att omfatta de svenska bolag, som uppfylla enligt gällande allmän försäkringslagstiftning här i riket stadgade villkor för utövande av försäkringsrörelse av liknande slag.

C. J. Malmros i Kristianstads län anser, att arbetares rätt till ersättning kunde lika väl säkerställas genom att enskilda försäkringsinrättningar finge konkurrera om försäkringarna, och att det även torde vara berättigat att arbetsgivaren själv finge stå risken, om han presterade av t. ex försäkringsrådet godkänd säkerhet.

Uddeholms Aktiebolag anser, att det borde kunna tillåtas även sådana bolag, som för ändamålet avsätta särskild fond av betryggande storlek, att själva få ombesörja försäkringen. Bolaget ansågs synnerligen olämpligt, om riksförsäkringsanstalten gäves en monopolställning, ty endast genom en sund konkurrens kunde denna affär liksom varje annan skötas tillfredsställande.

Apotekaren S. Gullström i Karlstad anser kommittén möjligen i sin strävan efter större trygghet gått längre än nödigt, då den utesluter de svenska försäkringsbolag, som redan äro intresserade i förevarande försäkringsform. Det funnes anledning förmoda, att åtskilliga arbetsgivare kunde med bolagen hava träffat fleråriga försäkringsavtal. Vare sig då premien i förskott inbetalts för hela avtalstiden eller försäkringstagaren bundit sig för dess inbetalande årligen under viss tid framåt, så kunde för arbetsgivaren uppstå dubbel pålaga, så länge nyssnämnda avtal varade, något som åtminstone borde motivera vissa övergångsbestämmelser. Gullström ifrågasätter, om ej de större kommuner, som till äventyrs så önskade, borde medgivas rätt att för sina arbetare själva övertaga ifrågavarande ansvar och detta utan att behöva bidra till riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader.

I fråga om riksförsäkringsanstaltens organisation har *yrkesinspektören i tredje distriktet friherre A. Funck* anført, att statens försäkringsanstalt får mycket svårt att kontrollera den mängd olycksfall, som inträffa landet runt, varför det syntes vara lämpligt om, på större platser, underavdelningar inrättades, vilka kunde övervaka olycksfallen. Genom dessa underavdelningar kunde även förhållandena på de olika

arbetsställena lättare komma till försäkringsanstaltens kännedom och sålunda premierna bestämmas mera rättvist i förhållandena till farlighetsgraden.

Kommitténs förslag, att sjukpenning på grund av försäkringen skall utgå från och med dagen efter olycksfallet, dock under förutsättning att sjukdomen varat minst tre dagar efter dagen för olycksfallet, har föranlett erinringar i ett flertal yttranden.

Ersättningen.
Karenstid

Kungl. lantbruksakademien anser det vara att befara, att bestämmelsen i förslaget, att rätt till ersättning för förlorad arbetsförtjänst och för sjukvård skall inträda utan karenstid, skulle innebära en lockelse, om ej direkt till simulation, så dock till benägenhet att anse även obetydliga skador som orsak till arbetsoförmåga, för att sålunda få några dagars arbetsledighet mot åtnjutande av en del av arbetslönen. Denna bestämmelse skulle därför, anser akademien, komma att öka antalet av ersättningsanspråk, långt över dem, som skulle framkomma, om någon karenstid vore bestämd. Om ej, i saknad av lagstiftning om obligatorisk sjukförsäkring, karenstiden borde sättas så lång, som lagen av den 5 juli 1901 stadgar, eller 60 dagar, vilket dock beträffande jordbruket skulle falla sig ganska naturligt, då ju underhållsplikt redan gällde enligt legostadgan och rätt allmänt tillämpades även för icke lagstadda tjänare, så syntes det åtminstone vara lämpligt att bestämma, att rätt till ersättning för genom olycksfallet förlorad arbetsförtjänst erhöles blott efter en så pass lång karenstid, exempelvis en vecka, att mindre skador kunde hinna gå över. Däremot hade akademien intet att erinra emot, att rätt till erhållande av medicin och läkarevård tillerkändes den skadade från och med dagen för olycksfallet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län framhåller, att den s. k. karenstiden helst bör bibehållas vid 60 dagar och åtminstone ej sättas lägre än till 30 dagar. Under tiden kunde ju möjligen en obligatorisk ersättning av till exempel en krona 50 öre om dagen lämnas av vederbörande arbetsgivare för de kortare olycksfallen, intill dess obligatorisk sjukförsäkring genomförts, då dessa olycksfall bliva reglerade genom sjukkassorna. Karenstidens bibehållande skulle medföra en mycket väsentlig minskning i riks-försäkringsanstaltens och övriga olycksfallsinrättningars arbete samt av kostnaderna därför.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län anför, att från sakkunnigt håll mot förslaget i denna del redan framställts kraftiga invändningar, vilka ock torde förtjäna avseende, icke minst i vad de hänföra sig till svårigheten att kunna från en central försäkringsanstalt erforderligen övervaka dylika skador ävensom till de oproportionerliga förvaltningskostnader, vilka skulle föranledas av en sådan anordning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gottlands län anser det synnerligen önskvärt, att arbetaren tillförsäkras ersättning jämväl under första tiden efter olycksfallet. Men frågan vore, huruvida ej denna ersättning lämpligen borde åstadkommas genom obligatorisk sjukförsäkring. Med hänsyn till denna frågas vikt ställde sig Kungl. Maj:ts befallningshavande tveksam, om en lag angående obligatorisk olycksfallsförsäkring med den omfattning, förslaget innebär, bör komma till stånd, förr än berörda fråga varit föremål för en ingående, sakkunnig prövning. Att, sedan karenstiden en gång blivit inordnad under den obligatoriska olycksfallsförsäkringen och de vidlyftigare förvaltningsanordningar, som därav måste bliva en följd, vidtagits, frångå berörda system torde säkerligen bliva förenat med betydande olägenheter, så mycket mer som sjukförsäkringen möjligen komme att grundas på avgifter, icke av arbets-

givarne, utan åtminstone delvis av de försäkrade. Kungl. Maj:ts befallningshavande hölle alltså före, att karenstiden tillsvidare borde undantagas från lagens tillämpning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kristianstads län anser, att bestyret med alla de talrika mindre olycksfallen, som enligt förslaget i regel skulle handhavas av riksförsäkringsanstalten, skulle komma att kräva en mycket stor personal och föranleda en invecklad och kostsam förvaltning. I och för sig vore karenstidens borttagande fullt befogat och överensstämmande med billighet och rättvisa, men att lägga hela det nyss antydda härav förorsakade arbetet på ett centralt ämbetsverk kunde väl knappast vara praktiskt. Då det, anför Kungl. Maj:ts befallningshavande vidare, icke kunde komma att dröja så synnerligen länge, innan obligatorisk sjukförsäkring komme till stånd här i landet, ville det synas, som om någon lämpligare provisorisk anordning till dess kunde tillgripas. Den enklaste utvägen vore väl då att under ett sådant provisorium låta arbetsgivarne under viss tid efter olycksfallet direkt utgiva ersättning till de skadade. Härigenom undvekes att nu igångsätta en vidlyftig apparat, som sedan kanske snart nog bleve till stor del överflödig.

Jämväl Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala, i Södermanlands, i Kalmar, i Gävleborgs och i Norrbottens län hysa betänkligheter i avseende å förslaget, i vad detsamma innefattar ett fullständigt borttagande av karenstiden.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län anser, att för vården under den första tiden efter olycksfallet bör vara sörjt genom sjukförsäkring. Såsom interimsföreskrift, innan frågan om obligatorisk sjukförsäkring blivit avgjord, föreslås, att ersättning icke skall utgå för de första 10 å 14 dagarnas arbetsoförmåga, om denna därunder upphört, men om densamma efter nämnda tids utgång kvarstode, skulle olycksfallsersättningen utgå jämväl för denna tid.

Magistraten i Kristianstad anför, att det väl vore riktigt, att frånvaron i vårt land av obligatorisk sjukförsäkring kunde äventyra varje ersättning åt arbetaren under karenstiden. Men åläggandet av någon del av omsorgen å arbetaren själv borde verka eggande just på hans intresse för den så maktpåliggande sjukförsäkringen. Och rätten till olycksfallsersättning vid det obetydligaste olycksfall, vars verkningar kunde uttänjas till tre dagars arbetshinder, kunde ej utan grund befaras giva anledning till missbruk. Magistraten ifrågasätter karenstidens bibehållande, men förkortad till förslagsvis trettio dagar.

Poliskammaren i Hälsingborg anser, att karenstiden borde fixeras till lägst 15 och högst 30 dagar och i samband därmed föreskrivas obligatorisk sjukkasseförsäkring.

Enligt *kronofogden B. A. Ljunbergs i Kristianstads län* mening kan frågan om karenstidens längd icke tillfredsställande lösas utan i sammanhang med ordnandet av sjukdomsförsäkringen.

Kronofogden Axel Sjöström i Kristianstads län vänder sig även mot att försäkringen skulle omfatta jämväl obetydliga olycksfall.

Yrkesinspektören i andra distriktet Olof Hellström har bland annat ifrågasatt, huruvida icke, intill dess obligatorisk sjukförsäkring blivit genomförd, reglerandet av de kortvariga olycksfallen kunde ombesörjas av ortskassor genom riksförsäkringsanstaltens ombud, som ju enligt kommitténs motivering bland annat skola redan från början övervaka de skadade. Skadorna komme därigenom att snabbare regleras och ersättningsbeloppens storlek att bättre kontrolleras.

Yrkesinspektören i femte distriktet D. Kempe och *yrkesinspektören i åttonde distriktet R. Schenson* hava uttalat sig för fastställande av en 14-dagars karenstid samt *yrkesinspektören i fjärde distriktet C. Häger* för en dylik tid av 3 dagar.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg, i sjunde distriktet R. Wieselgren och i nionde distriktet O. Nylén hava förordat, att den obligatoriska försäkringen skall gälla först efter en karenstid av 30 dagar, men skulle arbetsgivarne under denna tid hava ersättningsplikt gent emot den skadade.

Bergmästaren i Gävle-Dala distrikt Th. Dahlblom anför, att om man vill, att kraftig hjälp skall lämnas vid allvarligare skador, måste man genom en karenstid tillse, att obetydliga skador icke berättiga till ersättning. Under karenstiden bör arbetaren vara hänvisad till egna reserverade medel eller till privat av honom bekostad olycksfallsförsäkring.

Sveriges allmänna sjukkasseefförbund har beträffande förevarande fråga avgivit ett vidlyftigt yttrande och därvid i huvudsak anført följande.

Det torde gälla såsom obestriddigt att, om överhuvud taget en tillfredsställande anordning skulle vinnas för de kortvariga fallens handhavande, torde näppeligen annan utväg stå till buds än att hänvisa dem till sjukkassorna. Hänsynen till den i olycksfall skadade fordrade detta, då denne därigenom vunne en snabb prövning av fallet, och utan besvär och omgång kunde erhålla sin lagenliga ersättning omedelbart. Skulle däremot prövning ske i en central anstalt, måste ovillkorligen detta medföra, att densamma vilar på handlingar, varav vanligen följde, att den blir mera formell och skematisk samt kräver en tidsutdräkt, som ej sällan torde föranleda, att den sjuke först erhåller sin lagliga ersättning, sedan sjukdomen botats. Även ur rent organisatorisk synpunkt torde det vara synnerligen egendomligt, om med stora kostnader ordnades ett centralt verk för ett arbete, som man borde kunna få utfört av därför intresserade frivilliga krafter ute i landets sjukkassor, varest redan nu ungefär hälften av det antal, som skulle inordnas under den ifrågasatta lagen, vore tillförsäkrad en ersättning vid olycksfall, oftast vida högre än lagen föreskrev och i många fall fullt ut lika hög sjukpenning, som föreslås av ålderdomsförsäkringskommittén, ehuru utan arbetsgivarne medverkan. Man borde därjämte erinra sig, vilka svårigheter med avseende å kontrollen, som måste följa av en central anstalts handhavande av de s. k. kortvariga olycksfallen, varemot sjukkassorna redan vore organiserade för denna uppgift, så att utövändet av denna del av verksamheten rent automatiskt inordnade sig i det hela. Den omständigheten, att de s. k. yrkessjukdomarna medtagits i olycksfallsförsäkringen, gjorde det ävenledes synnerligen önskvärt, att sjukkassorna bleve bärare av densamma med ovan angiven begränsning, enär eljest säkerligen tvistigheter skulle uppkomma, huruvida förekommande fall vore att hänföra till sjukförsäkringen eller olycksfallsförsäkringen.

Av dessa skäl ville förbundet livligt förorda, att den ändring företogs i föreliggande förslag, att de s. k. kortvarigare olycksfallen icke förlades till en central anstalts prövning. Det torde vara sannolikt, att detta måste medföra, att ett provisoriskt arrangemang måste ske för den jämförelsevis korta tid, varunder den obligatoriska sjukförsäkringen förberedes. Men detta syntes vara avgjort att föredraga, även om därav skulle följa några tillfälliga olägenheter, blott statsmakterna därmed bleve obundna att för framtiden organisera den obligatoriska olycksfallsförsäkringen på sådant sätt, att den i allo kunde tillfredsställa såväl samhällets som den försäkrades berättigade anspråk. Förbundet vågade dessutom hysa den förhoppningen, att ett dylikt provisorium borde kunna ordnas utan alltför stora olägenheter. Framför allt syntes det förbundet berättigat, att icke någon avprutning eller försämring skedde i de försäkrades villkor under denna tid gent emot vad kommittén föreslagit, enär det måste anses synnerligen önskvärt, att de av densamma föreslagna förbättringarna trädde i kraft så fort kunde. Hur ett provisorisk inordnande i försäkringen av

de kortvarigare olycksfallen skulle ske, därom torde olika meningar kunna råda. Enklast torde vara att för dessa fall bibehålla arbetsgivarens direkta ersättningsplikt, något som med hänsyn till hans solvens icke bör möta alltför stora svårigheter för dessa fall. Då emellertid en viss risk alltid föreläge för den försäkrade, borde kommunen här åläggas att i de fall, då arbetsgivarens ersättning uteblir, utan dröjsmål utbetala densamma, vilket lämpligen kunde ske genom en sjukkassa. Tvister kunde avgöras av riks-försäkringsanstalten.

Sociala rådets sektioner för sjukkasseväsen samt arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet hava även haft vissa uttalanden uti förevarande ämne; och hänvisas i fråga härom till socialstyrelsens underdåniga utlåtande.

Samtliga *handelskammare*, som yttrat sig i ämnet ävensom *Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott*, *svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd*, *svenska pappersbruksföreningen*, *järnverksföreningen*, *Göteborgs textilindustriförening*, *Sveriges redareförening*, *tekniska föreningen i Västerås*, *Sveriges hantverksorganisation* och *C. J. Malmros i Kristianstads län* hava vänt sig mot kommitténs förslag, att ersättning på grund av försäkringen skulle utgå utan egentlig karenstid; och har härvid huvudsakligen följande anförts. Förvaltningskostnaderna för olycksfallsförsäkringen skulle bli alltför höga, om densamma belastades med alla de kortvariga olycksfallen. Dessa olycksfall borde lämpligen hänvisas till en blivande obligatorisk sjukförsäkring. Intill dess sådan sjukförsäkring blivit genomförd, borde, enligt ett flertal yttranden, arbetsgivaren åläggas direkt ersättningsskyldighet för ifrågavarande olycksfall.

Östergötlands och Södermanlands handels- och industrikammare, *Smålands och Blekinge handelskammare*, *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare*, *handelskamrarna i Karlstad och Gävle*, *Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott*, *svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd*, *svenska pappersbruksföreningen*, *järnverksföreningen*, *tekniska föreningen i Västerås* och *C. J. Malmros* förorda härvid en karenstid av 60 dagar för rätt till ersättning från den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. *Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare* föreslår en dylik karenstid av 30 dagar samt *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* en karenstid av fyra veckor.

Smålands och Blekinge handelskammare anser lämpligt, att i avvaktan på genomförandet av obligatorisk sjukförsäkring stadgas skyldighet för arbetsgivaren att under den av kammaren föreslagna karenstiden utgiva i sjukpenning för kvinna en krona och för man 1 krona 50 öre. Denna ersättning borde dock ej utgå, om arbetaren från annat håll, med eller utan arbetsgivarens bidrag, åtnjöte sådan sjukpenning.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott föreslår 1 krona 50 öre om dagen under karenstiden.

Handelskammaren i Gävle föreslår ersättning av arbetsgivaren under karenstiden med 1 krona om dagen från och med fjärde dagen efter olycksfallet ävensom erforderlig läkarvård och läkemedel från och med dagen för olycksfallet.

Svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd skulle anse lämpligt, att det infördes en graderad skala för ersättningen av arbetsgivaren under karenstiden, därvid även eventuellt kunde tagas hänsyn till ortsförhållandena, ävensom att det toges under övervägande, om ej staten eller kommunerna kunde åtaga sig garanti för ersättningarna under samma tid.

Tekniska föreningen i Västerås föreslår, att den arbetsoförmögne av arbetsgivaren skall under karenstiden åtnjuta en sjukpenning av 1 krona eller 1 krona och 50 öre för dag från och med dagen efter olycksfallet och att, intill dess sjukförsäkringsverksamheten vore färdig att övertaga ansvaret för denna sjukpenningens utbeta-

lande, riks-försäkringsanstalten skulle föreskriva, vilken säkerhet kunde synas vara behöfelig att låta arbetsgivaren prestera för fullgörandet av denna förpliktelse.

Järnverksföreningen ifrågasätter en ersättning av 1 krona om dagen under karenstiden.

Järnkontolet yttrar, att det syntes mest önskvärt, att den vidare behandlingen av förevarande lagförslag finge ske i samband med frågan om sjukförsäkring, eller ock, om så icke kunde ske, att en karenstid av förslagsvis den längd, som är i nu gällande lag stipulerad, eller 60 dagar, bestämdes åtminstone för alla sådana personer, som hade fast lön, och där minskning i avlöning under sådan tid ej skedde (jfr järnkontolets yttrande under »dubbelförsäkring»).

Tekniska föreningen i Jönköping har intet att erinra mot att ersättning beredes jämväl vid sådana olycksfall, som vålla kortare nedsättning av arbetsförmågan, men anser sig böra betona nödvändigheten därav, att regleringen av de lättare olycksfallsskadorna göres så litet omständlig, som förhållandena kunna medgiva, samt i övrigt så organiseras, att de därmed förbundna förvaltningskostnaderna hållas inom måttliga gränser. Därest en obligatorisk sjukförsäkring bleve genomförd, borde till denna försäkring överföras de följder av olycksfall i arbete, som inskränka sig till kortare varaktighet.

Ledamoten av direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore framhåller, att enligt §§ 64 och 90 i sjölagen en obligatorisk sjuk- och olycksfallförsäkring, eller egentligen ersättningsplikt, under minst fyra veckor funnes i gällande kraft för sjöfolket, varför i fråga om sjömansyrket anledning ej funnes att låta den egentliga olycksfallersättningen omedelbart taga sin början, utan borde denna, för att lämpligen ansluta sig till föreskrifterna i sjölagen, träda i kraft först efter det redarens ersättningskyldighet upphört.

Förste provinsialläkaren i Jönköpings län Ch. Lundberg finner borttagandet av karenstiden fullt motiverad.

Greve H. Wachtmeister å Strömsbergs bruk anser, att antingen borde vid sjukdom den skadades avlöning sänkas eller ock ersättning utgå först efter en tids sjukdom.

Disponenten för Luossavaara-Kiurunavaara aktiebolag fil. doktor Hj. Lundbohm hyser allvarliga betänkligheter mot ersättningens utgående redan från första dagen efter olycksfallet, om väsentlig nedsättning av den skadades arbetsförmåga varar under mer än tre dagar. Det frestade alltför mycket en lindrigt skadad person att söka förlänga arbetsoförmågan till den 4:de dagen, på det att ersättning må utgå, och det mötte allt för stora svårigheter att utöva verksam kontroll. Om ersättning skulle utgå från första dagen efter olycksfallet, så borde detta endast tillämpas för sådana fall, som varade under mer än exempelvis 30 dagar. För fall av kortare tid borde, i likhet med vad som skedde i vanliga sjuk-kassor, ersättning ej utgå för de 4 första dagarna.

Styrelsen för svenska måleriarbetarförbundet påpekar de svårigheter, som måste uppstå, då alla olycksfall i arbete skola behandlas av en central ledning.

Från flera håll uttalas farhågor för att, om karenstiden borttages, ett avsevärt antal arbetare komma att vara dubbelförsäkrade.

Dubbelförsäkring.

Överståthållarämbetet erinrar om att förutom sjukpenningen skulle den skadade äga erhålla läkarvård och läkemedel samt vara oförhindrad att till fulllo uppbära exempelvis den kontanta sjukhjälp, som kan tillkomma honom från sjuk-kassa, och alltså, såsom kommittén även framhåller, kunna under sjukdomen komma att erhålla

högre inkomst, än som motsvarar hans vanliga arbetsförtjänst. En sådan anordning syntes så mycket mindre tillfredsställande, som ur förslaget utesluts stadgandet i gällande lag, att ersättning ej utgår för skada, som den skadade genom grov vårdslöshet själv ådragit sig, och därmed även den maning till försiktighet, denna bestämmelse innebär.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län framhåller jämväl, att det enligt förslaget ofta kunde inträffa, att arbetaren gjorde en ekonomisk förtjänst på olycksfallet. Detta kunde leda till ökad vårdslöshet från arbetarens sida samt hava till följd, att arbetare efter olycksfall dröjde så länge som möjligt med att återgå till arbete.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län framhåller i huvudsak samma synpunkter som överståthållarämbetet, samt påpekar därjämte, att arbetsgivarna om kommitténs förslag i denna punkt bleve lag, kunde frestas att indraga sina bidrag till sjukkassorna, vilket givetvis skulle vara en allvarlig sak för sjukkasserörelsen. Finge omförmälda olämpliga förhållanden bestå ett antal år framåt, torde det icke heller bli lätt att exempelvis i sammanhang med en blivande lag om obligatorisk sjukförsäkring åstadkomma rättelse i anmärkta avseende. Förbud borde utfärdas för statsunderstödd sjukkassa att utgiva ersättning samtidigt med och vid sidan av skadestånd enligt olycksfallslagen.

Järnkontoret yttrar, att för obligatorisk försäkring väl torde böra uppställas såsom grundprincip, att försäkringen icke är avsedd att genom ersättningsbeloppen bereda den försäkrade större ekonomiska fördelar, än han eljest har. Enligt förslaget kunde emellertid så bli förhållandet i många fall, till exempel för den icke oväsentliga grupp försäkrade, som omfattade löntagare med månads- eller årslön, däribland samtliga personliga tjänare och tjänarinnor, och för vilka avdrag i allmänhet icke gjordes för sjukdom. *Järnkontoret* ifrågasatte därför, som redan nämnts, för denna kategori av försäkrade en längre karenstid än för daglönare. Vidare kunde i vissa fall, utom olycksfallsersättningen till högsta belopp, komma att utgå ersättning från enskild sjukkassa med statsunderstöd, och staten sålunda få bidraga till ett högre ersättningsbelopp, än lagen avsåge. Bestämmelser, som reglerade dessa förhållanden, borde sålunda utfärdas för sådana sjukkassor, som hade statsunderstöd.

Stockholms handelskammare, Västergötlands och norra Hallands handelskammare, handelskammaren i Gävle, Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott, svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd, svenska pappersbruksföreningen, järnverksföreningen och Göteborgs textilindustrieförening framhålla jämväl olägenheterna av att ersättning från såväl olycksfallsförsäkringen som sjukkassa utgår.

Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare anför, att om en arbetare, som förtjänar 6 kronor om dagen, det vill säga 36 kronor i veckan, erhöle 4 kronor om dagen (även helgdagar) från riks-försäkringsanstalten, det vill säga 28 kronor i veckan samt till exempel 2 eller 3 kronor per dag från sin sjukkassa, hade han det i ekonomiskt avseende bättre som sjuk än som frisk, vilket givetvis kunde innebära stora frestelser och ej borde förekomma. Särskilt vid smärre olycksfall borde ersättningarna för den skull vara betydligt lägre än som föreslagits, och dubelförsäkringar böra förhindras.

Smålands och Blekinge handelskammare yttrar att, därest sjukpenning utginge samtidigt från statsunderstödd sjukkassa och från försäkringsanstalt den skadade komme att erhålla en sjukpenning, som ofta skulle överstiga hans vanliga dagspenning. Enär ett sådant förhållande skulle strida mot lagens ändamål, måste avdrag föreskrivas antingen för sjukkasseunderstödet eller — ifråga om resp. sjukkassebidrag — för olycksfallsersättningen.

Förste provinsialläkaren i Jönköpings län Ch. Lundberg ansluter sig till den i motiveringen uttalade tanken, att såsom ytterligare villkor för utfående av statsbidrag till sjukkasse bestämdes, att kassan icke skulle äga att meddela sjukhjälp under viss tid för sjukdom till följd av olycksfall i arbete enligt olycksfallslagen, samt erinrar i samband därmed, att med den väsentligt höjda sjukpenning kommittén föreslår, vilken dock vore skälig, arbetare, som samtidigt uppbure bidrag från sjukkasse, skulle vid olycksfall i allmänhet komma att få högre inkomst, än när han arbetade. Erfarenheten bland läkarne vore ganska enstämmig i att anse detta förhållande vara mindre lämpligt. Det hade nämligen ofta visat sig vara mycket svårt att få en arbetare att under dylika förhållanden återgå till sitt arbete; och läkarens ställning kunde bli synnerligen otrevlig, när det gällde arbetarens friskskrivande. Detta vore en fråga av stor principiell betydelse.

Greve H. Wachtmeister, Strömbergs bruk, framhåller, att arbetare i regel tillhöra någon sjuk- och begravningskasse samt erhålla sålunda även bidrag från denna. Såge de, att de förtjäna på sin sjukdom, torde varken läkare eller arbetsgivare kunna förmå dem att i rätt tid återinträda i arbetet.

Liknande synpunkter göras gällande även av *F. Crona för Söderfors bruk* och av *Dannemora gruvintressenter*.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län anser det böra övervägas, om icke den föreslagna ersättningen av två tredjedelar av den skadades arbetsförtjänst borde minskas i den mån särskild gottgörelse på grund av delaktighet i sjukkasse jämväl stode till buds.

Uddeholms aktiebolag anser det nödvändigt att stadga, att, därest arbetaren vore medlem i en eller flera sjukkassar, olycksfalls- och sjukkasseersättningar tillsammans icke finge uppgå till mera än $\frac{2}{3}$ av hans normala arbetsförtjänst.

Disponenten för Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, fil. doktor Hj. Lundbohm framhåller, att det torde vara nödvändigt att i samband med lag om ersättning vid olycksfall även göra sådan ändring angående sjukkassar, att ersättningen icke utginge för sjukdom i följd av olycksfall från statsunderstödd sjukkasse, men att intet hinder skulle finnas för sådan sjukkasse att å särskild avdelning, som ej erhöles statsunderstöd, försäkra mot olycksfall. Nödvändigt vore säkerligen även, att i lagen intoges bestämmelser, att sammanlagda ersättningar och understöd under sjukdom ej finge uppgå till mer än en viss procent av arbetslönen.

Beträffande ersättningarna i allmänhet har

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län anför, att det visserligen kunde råda olika åsikter, huruvida de ersättningsbelopp, som i de särskilda fallen skulle enligt förslaget utgå, vore på ett tillfredsställande sätt avvägda, men kunde för sin del icke finna, att de i stort sett vore oskäligt tilltagna. Dock ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande det böra tagas i övervägande, huruvida icke i lagen borde inrymmas föreskrifter, avseende de fall, där den skadade utöver bestämmelserna i densamma från annat håll i anledning av olycksfallet beredes understöd.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län yttrar, att ersättningsbeloppen synas vara på önskvärt sätt avvägda, om hänsyn allenast toges till det behov, som hos ersättningstagaren skall tillgodoses. Men huruvida dessa belopp voro med hänsyn till försäkringstekniska grunder riktiga och till sina konsekvenser fullt ändamålsenliga, tillträdde sig Kungl. Maj:ts befallningshavande icke att bedöma.

*Ersättnin-
garna i
allmänhet.*

Landssekreterariatet yttrar, att de i det framlagda lagförslaget föreskrivna ersättningsbeloppen vore i huvudsak nöjaktigt avvägda, men syntes dock önskvärt, att även den lägsta inkomsten vid hel invaliditet berättigade till en livränta av 300 kr. pr år och en sjukpenning av minst 1 krona per dag.

Lunds byggmästareförening har ingenting att erinra beträffande arbetaren i lagförslaget tillerkända ersättningsgrunder.

Däremot erinrar *överståthållareämbetet* bland annat om ersättningsbeloppen enligt lagen om allmän pensionsförsäkring och yttrar vidare följande. För att icke försvara socialförsäkringens utsträckning till andra önskvärda områden än det nu tillgodosedda och för att möjliggöra en så vitt ske kan lika och jämn fördelning av förmåner bland av skilda anledningar understödsbehövande syntes det vara av vikt att icke för nu avsedda fall sätta understödet högre, än att något så när motsvarande förmåner kunde under andra, men liknande förhållanden beredas. En sådan måtta syntes icke vara iakttagen i förslaget, som i stället vid understödsbeloppens bestämmande går ända till, ja till och med överskrider den högsta gräns, som skäligen borde kunna ifrågakomma.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län har funnit den föreslagna stegringen i ersättningsbeloppen anmärkningsvärd vid en jämförelse med förhållandena enligt nu gällande lagstiftning.

Yrkesinspektören i åttonde distriktet R. Schenson finner, att det kan sättas i fråga, huruvida ej någon jämkning av ersättningsbeloppens storlek vore lämplig.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare finner de föreslagna ersättningarna synnerligen höga även med hänsyn till vad i utlandet ansetts böra komma en skadad arbetare till godo. Handelskammaren anser sig sålunda endast kunna lämna hit hörande del av förslaget utan bestämd motsägelse, därest de av handelskammaren föreslagna restriktionerna beträffande såväl karenstiden som grunderna för arbetsförtjänstens beräkning och sjukpenningens utgivande kunde förväntas bli bifallna.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, att beloppen av livräntorna icke stå i rimligt förhållande till dem, som genom den allmänna ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen kunna erhållas, och vad livräntor till efterlevande beträffar ej heller till eljest av allmänna medel utgående understöd, vilket allt måste verka orättvist.

Smålands och Blekinge handelskammare finner anmärkningsvärd den höjning, som föreslagits utöver 1908 års förslag.

Järnkontoret ifrågasätter, huruvida icke förslaget i sin helhet vore lagt på väl hög basis, synnerligast i jämförelse med de belopp, som utginge enligt lagen om allmän folkpensionering.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd yttrar att en höjning av olycksfallsersättningarna vore av behovet påkallad, men rådet ansåge dock, att det nu framlagda förslaget vore allt för frikostigt och lade alltför tunga bördor på arbetsgivarne. Jämväl ur det allmännas synpunkt vore en alltför riklig ersättning för olycksfall i arbete ur flera synpunkter förkastlig. Även om man icke gärna vill tänka sig, att den skulle kunna framkalla självförvållade olycksfall — något som väl endast i undantagsfall skulle bli förhållandet — så ledde den helt naturligt därtill, att den tid, under vilken den skadade avhåller sig från arbete, onödigtvis förlänges. Har den skadade lika eller i det närmaste lika stor inkomst i ersättning för olycksfall som i dagslön, har han ju åtminstone ej något ekonomiskt skäl att längta åter till arbetet utan kan bekvämt taga sig en vilotid. Slutligen vore att märka, att en alltför riklig olycksfallsersättning lätt giver anledning till jämförelse med ålderdoms- och invalidi-

tetsförsäkringens understöd och kan bringa den senare försäkringen, vilken är och måste vara långt njuggare, i vanrykte.

Göteborgs textilindustrieförening anser även det betänkligt, att ersättningen vid olycksfall bestämts till ett så högt belopp, att den icke alls stode i en lämplig proportion till den ålderdomspension, som utgår enligt lagen om allmän pensionsförsäkring. Vidare framhålles, att livränta beräknad till $\frac{2}{3}$ av den årliga arbetsförtjänsten förefaller vara för högt tilltagen och lämpligen böra begränsas till hälften av nämnda arbetsförtjänst.

Uddeholms aktiebolag anser en olycksfallsersättning av 50 % fullt tillräcklig.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Värmlands län biträder i princip vad *Uddeholms aktiebolag* yttrar beträffande storleken av ersättningarna.

Direktören för Baltiska trävaruaktiebolaget Georg Andersson anser, att särskild försiktighet borde iakttagas ifråga om bestämmande av ersättningsbeloppen, åtminstone under de första åren efter det lagen trätt i kraft. Det torde väl icke möta något egentligt hinder att efter ett visst antal år, sedan större erfarenhet vunnits och bördan måhända lättare kunde bäras, höja ersättningsbeloppen, om så befundes lämpligt och rättvist.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, att det icke finnes i förslaget angivet, huruvida sjukpenning och livränta skola beräknas efter glidande skala, så att desamma på varje tid komma att svara mot den skadades eller avlidnes möjliga arbetsförtjänst, vilket, enligt handelskammarens förmenande, borde vara fallet.

Bergmästaren i Gävle—Dala distrikt Th. Dahlblom anser, att ersättningen icke borde utgå efter arbetsförtjänst utan ställas i visst förhållande till i länets markegångstaxa för dagsverke fastställt pris under det föregående året, varigenom försäkringsanstalterna kunde bli i tillfälle att tämligen säkert beräkna det kommande årets premier.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län finner förslaget att bestämma sjukpenningen vid väsentlig nedsättning av arbetsförmågan till $\frac{2}{3}$ av dagsförtjänsten, i och för sig ej vara föremål för anmärkning.

Svenska järnvägsmannaförbundets avdelning n:r 160 i Arvika, framhåller, att därest lagen jämväl skulle avse järnvägsmännen, deras ersättning även vid olycksfall av övergående natur komme att reduceras med en tredjedel av månads- eller dagspenningen. Men då förbundet förmodar, att de arbetare, som hade anställning vid statens eller enskilda järnvägar, icke behövde befara någon minskning i berörda hänseende, uttalar förbundet sin enhälliga anslutning till kommitténs förslag.

Styrelsen för svenska metallindustriarbetarförbundet föreslår, att sjukpenning må höjas från i förslaget angivna $\frac{2}{3}$ till $\frac{4}{5}$ av den skadades dagliga arbetsförtjänst.

Styrelsen för svenska sågverksindustriarbetarförbundet anser, att lägsta sjukpenning bör utgå med 1 kr. pr dag.

Överståthållareämbetet, Smålands och Blekinge handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handels- och industrikammare, handelskammaren i Göteborg och Dannemora gruv-intressenter erinra, att sjukpenningen i själva verket skulle utgå med omkring åttio procent av den inkomst, som, efter fördelning av årsförtjänsten på årets alla dagar, belöper på dag.

Bergmästaren i Gävle—Dala distrikt Th. Dahlblom framhåller, att enligt 6 § skulle sjukpenningen, då året har omkring 300 arbetsdagar, per söckendag räknat, utgå med 82,5 % eller $\frac{5}{6}$ av arbetsförtjänsten.

Göteborgs textilindustrieförening yttrar att, då sjukunderstödet enligt lagen skall utgå sön- och helgdagar, ersättning effektivt komme att utgå med 80 procent i

Sjukpenningen.

stället för i lagen bestämda 66 $\frac{2}{3}$ procent. Detta komme helt säkert att bl. a. verka så, att man sökte draga ut på sjuktiden vid de mindre, kortvariga olycksfallen för att på så sätt erhålla ett slags semester mot avstående endast av 20 procent av avlöningen.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anser, att då enligt den föreslagna bestämmelsen sjukpenningen utgår även för helgdag, en reduktion från 66 $\frac{2}{3}$ % till 50 % syntes vara befogad.

Malmö byggmästareförening anser, att sjukpenningen bör bestämmas till 50 % av avlöningen, för att ej kostnaden må bli va allt för betungande för arbetsgivaren.

Det synes *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare* vara lämpligast att fixera sjukpenningen till $\frac{2}{3}$ av arbetsförtjänsten oberoende av dagpenningen, ty eljest komme de, som blott arbetade om vardagar, i gynnsammare ställning än de, som arbetade veckans alla dagar.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare påpekar, att beträffande de ersättningar åt arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbete, ingen skillnad gjorts mellan den, som är försörjningspliktig gentemot andra eller icke. Handelskammaren, som ansåge detta som en betänkelig brist, ville därför föreslå ett tillägg härutinnan av innebörd, att den, som icke är försörjningspliktig gentemot andra, aldrig bör erhålla högre sjukpenning än som motsvarar *en tredjedel* av den skadades dagliga arbetsförtjänst. Vad de föreslagna ersättningarna till försörjningspliktiga angår, funne handelskammaren, att en reducering även för dessa borde ske så till vida, att en sjukpenning, motsvarande 60 % av den skadades dagliga arbetsförtjänst, skulle uppnås från och med femte veckan efter olycksfallet, och att ersättningen dessförinnan utginge efter graderad skala, med 40 % av den skadades arbetsförtjänst under första veckan, 45 % under andra, 50 % under tredje och 55 % under fjärde veckan.

Handels- och industrikammaren för Örebro och Västmanlands län föreslår även, att ersättningen endast successivt i mån av arbetsoförmågans långvarighet må höjas till i förslaget upptagna andel av beräknad dagsinkomst.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare hemställer, att därest ersättning skall utgå för hela den tid, som föreslagits, ersättning under de 30 första dagarne efter olycksfallet fastställas till mindre belopp än de av kommitterade föreslagna. Man torde nämligen böra utgå därifrån, att sjukbassorna såsom hittills bliva av arbetarne anlitade, ävensom taga hänsyn därtill, att påföljderna av det mindre olycksfallet för en arbetare torde kunna överkommas utan avsevärdare hjälp i form av ersättning. Vid sådant förhållande anser sig handelskammaren böra hemställa, att därest ersättning även under den av handelskammaren föreslagna karenstiden av trettio dagar skall utgå, densamma begränsas till högst ett belopp motsvarande *en tredjedel* av den skadades dagliga arbetsförtjänst. Handelskammaren hemställer emellertid att, därest stadgandena i § 6 och § 9 mom. 4 i övrigt bibehållas oförändrade, sjukpenningen endast måtte utgå för *söckendag*.

Bergmästaren i mellersta distriktet C. O. Norelius anser, att sjukpenningen icke bör göras så beroende av arbetarens dagsförtjänst, som förslaget avser. Vid övergående oförmåga till arbete hade den, som uppburit högre avlöning, lättare att reda sig än den, som uppburit en lägre avlöning. Vid mycket höga förtjänster kunde ock den stora sjukpenningen fresta till mindre skötsamhet, varigenom sjukhjälpstiden förlänges. Bergmästaren föreslår, att sjukpenningen skall utgå med en krona per dag, ökad med $\frac{1}{3}$ av arbetsförtjänsten. Vid olika förtjänster skulle sjukpenningen enligt förslaget och enligt bergmästarens framställning få följande utseende:

vid en dagsför- tjänst av:	enligt kommitténs förslag:	enligt bergmästarens förslag:
5: 10	3: 40	2: 70
4: 50	3: 00	2: 50
3: 90	2: 60	2: 30
3: 00	2: 00	2: 00
2: 40	1: 60	1: 80
1: 80	1: 20	1: 60
1: 50	1: 00	1: 50

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd anser, att sjukpenningen borde utgå med $\frac{2}{3}$ av dagsförtjänsten, beräknad till $\frac{1}{365}$ av den årliga arbetsförtjänsten. Ett särskilt skäl för denna ändring låge däri, att då enligt förslaget sjukpenningen utgår med omkring 80 % och livräntan med $66\frac{2}{3}$ % av arbetsförtjänsten, det bleve fördelaktigare för den skadade att uppbära sjukpenning än livränta, och den skadade sålunda hade all anledning att så länge som möjligt uppskjuta tidpunkten för livräntans fastställande.

Tekniska föreningen i Västerås och C. J. Malmros i Kristianstads län anse, att sjukpenning ej bör utgå för andra dagar, än för sådana, då arbetaren eljest skulle hava haft arbetsförtjänst.

Beträffande den s. k. mindre sjukpenningen anför *Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott*, att densamma vore en typisk sjukersättning. Säkerligen skulle införandet därav hos arbetarne medföra benägenhet att giva de smärre olycksfallen större vikt för att därigenom komma i åtnjutande av denna ersättning. Mindre sjukpenning.

Förutom de yttranden rörande även invaliditetslivräntan, vilka finnas anförda här ovan under rubriken »ersättningarna i allmänhet», har i fråga om sådan livränta följande uttalanden gjorts: Invaliditetslivräntan.

Styrelsen för svenska metallindustriarbetareförbundet föreslår, att livräntan skall utgå med fyra femtedelar i stället för två tredjedelar av den skadades årsinkomst.

Kungl. lantbruksakademien erinrar, att av bestämmelserna i 6 § 2) och 7 §, om livränta för full invaliditet och i händelse av dödsfall följde att för en familj, bestående av man, hustru och 3 barn, där till exempel mannen drabbas av olycksfall, vore det för familjen ekonomiskt fördelaktigare, om olycksfallet medförde döden, än om det förorsakade full invaliditet, emedan livräntan, som i båda fallen utginge med samma belopp, två tredjedelar av årsförtjänsten, vid dödsfall skulle underhålla 4 personer och vid fullständig invaliditet 5 personer.

Malmö arbetarekommun ifrågasätter, huruvida icke i 6 § borde införas en bestämmelse, motsvarande § 560 i den tyska riksförsäkringsordningen, att om olycksfallet medfört icke blott fullkomlig arbetsoförmåga, utan även sådan hjälplöshet, att den skadade icke kan undvara främmande uppsättning och vård, livräntan skall höjas i motsvarande grad, dock högst till hela arbetsförtjänsten. Ett stadgande i denna riktning, som för övrigt hade sin motsvarighet även i den schweiziska lag-

stiftningen, skulle helt säkert visa sig föga kännbart för vederbörande försäkringsanstalt, men skulle för de försäkrade medföra en välbehörlig hjälp i särskilt ömmande fall.

Poliskammaren i Hälsingborg anser, att om en lärning och med honom likställd arbetare genom olycksfall i arbete bleve helt invalid och alltså arbetsoduglig för sitt återstående liv, syntes den honom i enlighet med förslaget beräkningsgrund tillfallande livräntan vara allt för knappt tillmätt.

Yrkesinspektören i första distriktet Arvid Rosengren framhåller även, att kommitténs förslag synes innebära en avgjord orättvisa i det fall, då minderårig med obetydlig arbetsförtjänst drabbas av helinvaliditet. Den minderårige vore då dömd att under ett helt liv söka draga sig fram på en alldeles otillräcklig livränta. Denna orättvisa framträdde än bjärtare, om man jämförde detta fall med ett annat, då till exempel en arbetare på höjdpunkten av sin produktionsförmåga drabbas av samma öde. Han erhöle då den största livränta, som lämnas, en livränta, som, om arbetaren uppnår jämförelsevis hög ålder, helt säkert kommer att överstiga den arbetsförtjänst han kunde förskaffa sig, även om arbetsförmågan genom olycksfall ej inskränktes.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg gör gällande samma synpunkter.

Å andra sidan framhålles i flera yttranden, att livräntebeloppen i allmänhet eller för vissa fall vore allt för höga.

Sålunda anser *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län* det maximibelopp, som förslaget fastställer för utgående livräntor, vara väl högt tilltaget.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd anser, att livräntans maximum 1,200: — kronor vore i och för sig högt, särskilt vid jämförelse med motsvarande bestämmelser i Norge och Danmark. Om en arbetare, som tillfälligtvis ett år hade så hög förtjänst som 1,800: — kronor då utsattes för olycksfall och sedermera i hela sitt liv finge uppbära en livränta av 1,200: — kronor, hade han gjort ekonomisk vinst av olycksfallet. Särskilt förmånlig bleve den höga livräntan för arbetare, som närma sig den ålder, då de skulle komma i åtnjutande av ålderdomsförsäkringens låga ränta. För dessa bleve det en stor ekonomisk vinst, om de bliva utsatta för olycksfall och sålunda få livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Förtroenderådet anser för sin del, att man skulle kunna fixera livräntans maximum till 1,000: — kronor, samt dessutom företaga en viss reduktion för arbetare, som närma sig ålderdomsförsäkringens ikraftträdande. En sådan reduktion torde lämpligen kunna följa en fallande skala. Däremot ansåge rådet, att försäkringen vore allför låg, då en yngling, som har en arbetsförtjänst av endast några hundra kronor, blir invalid för hela sitt liv genom olycksfall i arbetet. I sådana fall borde därför livräntan kunna förhöjas.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare föreslår, att livräntan vid av livräntetagaren uppnädd 60 års ålder minskas med hälften. Det vore nämligen få arbetare förunnat att kunna bibehålla samma arbetsprestationer och löneförmåner vid 60 år som vid evempelvis 40 år. En arbetare, som vid sistnämnda tidpunkt av sitt liv utsattes för olycksfall och därför åtnjöte livränta, beräknad efter då uppburen arbetsförtjänst, vore sålunda vid 60 års ålder i ojämförligt bättre ställning än en annan lika gammal arbetare, som icke varit utsatt för olycksfall, men av ålder och därmed följande svikande arbetsförmåga kanske bragts till svältgränsen. Det skulle sålunda innebära en orättvisa mot denne senare, om den för olycksfall utsatte arbetaren finge beräkna sin därför erhållna ersättning efter full arbetsförmåga även efter uppnådda 60 års ålder.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare finner starka skäl tala för att låta behovsprincipen i viss mån komma till användning, ej blott när den skadade arbetaren avlidit, utan även då den skadade överlevat olycksfallet, så att jämväl i sistnämnda fall livräntan anpassas efter den försörjningsplikt, som åligger den skadade arbetaren.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anser, att de föreslagna livräntorna vid invaliditet stå i uppenbart missförhållande till de understöd, som utgå jämlikt lagen om allmän folkpensionering. Vid inträdande rätt till understöd jämlikt sistnämnda lag syntes för övrigt en jämkning skäligen böra äga rum i storleken av utgående livränta på grund av invaliditet. Vid bestämmande av livräntans storlek borde hänsyn tagas till behovsprincipen, särskilt barnantalet.

Tekniska föreningen i Västerås ifrågasätter, huruvida icke de föreslagna livräntebeloppen torde behöva minskas, så att de bringas till större likhet med ålderdomspensionerna, helst som förslaget vore, att ålderdomspension finge uppbäras samtidigt med här ifrågakommande livränta.

Jämväl för *Stockholms handelskammare* synes den höjning av livräntebeloppen, som de kommitterade föreslagit, vara väl stor. Handelskammaren ville ifrågasätta, om ej en gradering borde ske av de möjliga livräntebeloppen, exempelvis så att en ogift arbetare skulle kunna erhålla högst 600 kronor och en gift arbetare utan barn högst 900 kronor årligen, samt att för varje barn skulle kunna erhållas 150 kronor, dock att livräntornas sammanlagda belopp aldrig skulle få överstiga 1,200 kronor.

Yrkesinspektören i andra distriktet Olof Hellström finner beträffande livräntorna en ändring i kommitténs förslag vara påkallad. Sedan de en gång fixerats, vore de fasta och oberoende av om arbetaren i en framtid kunde nå en viss inkomst, som t. o. m. skulle kunna uppgå till samma arbetsförtjänst, som han hade före olycksfallet. Livräntorna borde därför göras variabla, så att de kunna sänkas i fall sådana, som ovan berörts, och i andra tänkbara fall höjas. Däremot skulle de icke helt och hållet borttagas.

Yrkesinspektören i sjunde distriktet R. Wieselgren anser, att livräntorna borde fast fixeras och icke förändras, om arbetaren så småningom genom tillvänjning eller medelst hjälpmedel, såsom konstgjorda lemmar o. d., kunde uppnå samma avlöning eller högre inkomst, än han åtnjöt före olycksfallet. Rättvist vore ju, att energi och arbetslust premieras. Dessutom vore det önskligt, att större invaliditet ersattes högre i proportion mot en mindre uppstånden defekt.

Kungl. lantbruksakademien säger sig ej hava något att erinra emot, att rätt till *Läkarvård* erhållande av medicin och läkarvård tillerkännas den skadade från och med dagen *och läkemedel.* för olycksfallet.

Överståthållareämbetet anför däremot beträffande stadgandet i sista stycket av 6 §, att detta enligt motiven innebure att, även om vid olycksfall sjukdomen ej varade i tre dagar och i följd därav sjukpenning ej utginge, läkarvård ändock under dagen för olycksfallet kunde tillkomma den skadade. Överståthållareämbetet anser emellertid en sådan förmån vara av allt för liten betydelse för att böra upptagas i lagen. Skulle så ske, torde ett förtydligande av lagtexten erfordras.

Förste provinsialläkaren i Jönköpings län Ch. Lundberg framhåller svårigheten att i vårt glest befolkade land med dess stora avstånd alltid kunna åstadkomma den läkarvård jämte läkemedel, som enligt 6 § skulle utgå.

Handelskammaren i Gävle omnämner, att från läkarhåll anmärkts, bland annat, att kommitténs utredning av försäkringens kostnader för läkarvård och läkemedel

vore alltför lättvindig och dess uppskattning av dessa till högst en krona om dagen alltför optimistisk, då det gällde en försäkring i glest befolkat land mot nära nog alla olycksfall i arbete, även de allra lindrigaste.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anmärker, att bestämmelsen om rätt till fria läkemedel enligt vad erfarenheten givit vid handen, skulle medföra slöseri och därigenom förorsaka arbetsgivarna oskäligen kostnad. Däremot vore intet att invända mot tillhandahållande av till arbetsförmågans höjande nödiga hjälpmedel, såsom kryckor etc.

*Ersättningen
vid dödsfall.*

Förutom vad ovan under rubriken »ersättningarna i allmänhet» återgivits i detta ämne, har i de avgivna yttrandena anförts följande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län anser, att begravningshjälpens maximibelopp bör nedsättas.

Yrkesinspektören i sjunde distriktet R. Wieselgren yttrar, att höjningen av dödsfallsersättningen måste hälsas med glädje i ett land som vårt, där mångenstädes arbetarna frågat: »Är ett människoliv ej värt mer än sextio kronor?» Nu syntes ju här ändring ha vidtagits. Det framginge emellertid icke till vem begravningshjälpen skall utbetalas och syntes av vikt, att detta insattes i lagen och formulerades exempelvis: »till rättsinnehavaren».

Styrelsen för svenska metallindustriarbetareförbundet föreslår beträffande begravningshjälpen, att minimibeloppet höjes till 75 kronor. Beträffande livränta till efterlevande föreslår styrelsen, att beloppet för änka eller änkling höjes från en fjärdedel till en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, samt för varje den avlidnes minderåriga barn däremot bestämmes till en femtedel av arbetsförtjänsten, dock att livräntan till efterlevande skulle, för år räknat, sammanlagt ej överstiga fyra femtedelar av den avlidnes arbetsförtjänst o. s. v.

Direktören för Baltiska trävaruaktiebolaget Georg Andersson framhåller, att begravningskostnaden ej torde bli så väsentligt högre för en arbetare med högre lön, att den olikhet, som uppstode genom ersättningens bestämmande till viss andel av lönen, kunde anses till fyllest motiverad. Vidare borde i lagen meddelas bestämmelser, som göra det fullt tydligt, huruvida änka eller änkling efter så kallat ofullbordat äktenskap skall åtnjuta samma rätt som änka eller änkling i ett under laga former ingånget äktenskap, samt, vad som erfordras för att äktenskapet skall anses hava slutits före olyckstillfället. Änka och änkling borde icke likställas i ersättningshänseende, då å ena sidan en änkemans i regel hade lättare att försörja sig själv och å andra sidan en hustrus ekonomiska värde för familjen i regel icke erhöles ett riktigt uttryck genom beloppet av hennes arbetslön.

Stockholms handelskammare anser, att på samma sätt som till skadad arbetare (se ovan) borde en gradering ske av beloppen för de livräntor, som vid dödsfall skulle kunna utgå till efterlevande maka eller make med eller utan barn.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare yttrar, att samma bestämmelser borde fastslås i fråga om livränta åt änka eller änkling som åt skadad arbetare, d. v. s. att den skulle minskas med hälften vid av livräntetagaren uppnådda 60 år.

Apotekare S. Gullström i Karlstad ifrågasätter, om det kunde anses fullt rättvist eller lämpligt, att endast vigsel, kyrklig eller borgerlig, skulle berättiga den efterlevande till livränta. Riktigast borde enligt hans förmenande vara, att den efterlevande, även då vid tiden för olycksfallet endast »sammanboende» förekomme, finge

anses berättigad till livränta, åtminstone då barn funnes eller vid mannens frånfälle möjligen vore att vänta.

Lantbruksakademien framhåller, att ett icke ovanligt förhållande vore, att både mannen och hustrun vore självförsörjande, t. ex. att mannen vore industriarbetare och hustrun anställd på sitt håll. Vore så äktenskapet barnlöst eller barnen vuxna i lagens mening, så inträffade den oegentligheten, att endera maken vid den andras frånfälle enligt lagförslaget finge ett direkt tillskott uppgående till $\frac{1}{4}$ av den avlidnes årsförtjänst till den egna inkomsten. Med full insikt om det vanskliga i att helt förebygga dylika oegentligheter, ville akademien dock framhålla som ett önskemål, att förslaget något mera, än som skett, avpassade ersättningsrätten efter förhållandena, sådana de kunde gestalta sig i det särskilda fallet.

Överståthållarämbetet anför, att tillräckliga skäl näppeligen anförts för införande av rätt till livränta för änklings.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd anför, att det ju kan anses rättvist att mannen erhåller livränta efter hustrun, då detsamma gäller för hustrun, om mannen avlider, men det kunde dock i vissa fall leda till oegentligheter. Om en man, vare sig genom att helt övergiva sin familj eller genom ett supigt och oordentligt levnadssätt, kastat familjens försörjning å hustrun, kunde det synas oriktigt, att han skulle få en avsevärd inkomst genom hustruns död. Såsom på vissa ställen utomlands vore fallet, syntes därför en viss kontroll vara av nöden, att dylika ersättningar icke ginge till ovärdiga.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län samt Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare anse, att stadgandet om änklings rätt till livränta bör så begränsas, att densamma endast inträder, därest änklungen är varaktigt oförmögen till arbete eller om han för sin existens varit väsentligen beroende av hustruns arbete.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott yrkar, att änklings berättigad till livränta, endast om verkligt behov föreligger, såsom att han är varaktigt oförmögen till arbete.

Tekniska föreningen i Västerås anser, att livränta ej bör utgå till änklings, som genom egen arbetsförtjänst eller eljest kan försörja sig själv.

C. J. Malmros i Kristianstads län anser det vara lämpligt, att livränta erhålles av änklings endast under förutsättning, att han för sin existens varit beroende av hustruns arbete.

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare framhåller, att det synes tveksamt, huruvida vid gift kvinnas under olycksfall i arbete inträffade död livränta utan undantag skall utgå till den avlidnas anhöriga, särskilt i det fall, att hustruns arbetsanställning endast varit av mera tillfällig art.

Göteborgs textilindustrieförening finner bestämmelserna om livränta till barn böra förtydligas, såvida s. k. oäkta barn ingå under lagbestämmelsen.

Malnös arbetarekommun finner stadgandet, att livräntan till efterlevande barn skall utgå allenast till dess barnet uppnått femton års ålder, obilligt. Det förutsätter, säger kommunen, att barn till en genom olycksfall dödad arbetare alltid vid femton års ålder skulle vara full självförsörjare. I en tid, då frågan om lärlingsskolor, yrkesskolor, fortsättningsskolor jämte andra utbildningsanstalter för den s. k. övergångsåldern fått en aktualitet som aldrig förr i vårt land, skulle en lagstiftning, som genom att fixera en åldersgräns sådan som den föreslagna berövade barnen till de i arbetet dödade möjlighet att njuta förmånerna av reformer i nu berörda avseenden, varken vara rättvis eller framsynt, utan syntes kommunen den ändringen böra vid-

tagas, att åldersgränsen höjes från femton till aderton år — en ålder som hade sin motsvarighet i åtskilliga reglementen för statstjänares änke- och pupillkassor.

Styrelsen för svenska träarbetareförbundet förmenar, att livränta till barn icke bör upphöra så tidigt som vid femton års ålder.

Direktionen för sjömanshuset i Malmö anser skäl föreligga att upptaga till omprövning, huruvida ej åldersgränsen för barn borde höjas till 16 år.

Styrelsen för svenska sågverksindustriarbetareförbundet påyrkar, att föräldrar och minderåriga syskon böra erhålla livränta utbetald som kapitalränta vid dödsfall.

Kapitalutbetalning vid omgifte.

Överståthållareämbetet anser, i fråga om stadgandena, att såväl änkring som änka, vilka före fyllda sextio år ingå nytt äktenskap, såsom ett slags ersättning för den därigenom förlorade livräntan komma i åtnjutande av ett mindre kapitalbelopp, att tillräckliga skäl näppeligen anförts för införande i vårt land av denna nyhet.

Stockholms handelskammare, Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare anse jämväl, att den i 7 § förekommande bestämmelsen om kapitalutbetalning till änka eller änkring vid omgifte bör utgå ur den föreslagna lagen.

Stadsstyrelsen i Hässleholm, som anser att förslaget är kanske alltför frikostigt med ersättningsbeloppen, anför som stöd härför innehållet i 7 § sista mom.

Göteborgs textilindustrieförening finner, att den föreslagna äktenskapspremien är tilltagen ganska högt, och har för övrigt rätt svårt att inse, varför »nytt» äktenskap efter död på grund av olycksfall skall komma i förmånligare ställning än ett sådant efter död på grund av sjukdom.

Uddeholms aktiebolag kan icke fatta, varför, då änka eller änkring ingå nytt äktenskap, en »lysningspresent» skulle till dem utbetalas av $\frac{3}{4}$ årslön, för såvitt därmed icke menades, att stadgad livränta till ersättningstagarens minderåriga barn därmed upphörde att utgå, varom dock ingenting funnes stadgat; i varje fall vore även under denna förutsättning dylik presents utbetalande fullkomligt omotiverat.

Direktören för Baltiska trävaruaktiebolaget Georg Andersson anser, att ersättning till änka, som träder i nytt äktenskap, torde böra uteslutas eller, ännu hellre, den till henne förut utgående livräntan med t. ex. $\frac{1}{3}$ fortfarande utgå. Därjämte kunde det ifrågasättas, om det ej vore lämpligt med någon bestämmelse, ägnad att motverka, att en till livränta berättigad änka sammanbodde med en man i stället för att med honom ingå ett äktenskap, som enligt lagförslaget skulle beröva henne rätten till livräntan.

Utbyte av livränta mot kapital.

Beträffande frågan om utbyte i vissa fall av livränta mot kapital anser *handelskammaren i Karlstad* visserligen principiellt riktigt, att ersättning för de svårare olycksfallen utgår i form av livränta, såsom kommittén föreslagit, men vill dock tillstyrka, att den utvägen hålles öppen för livräntetagare att, i undantagsfall och efter noggrann undersökning, kunna utfå livränta kapitaliserad, t. ex. för anskaffande av » eget hem », för studier och därmed jämförliga behov.

Svenska arbetsgiwareföreningarnas förtröenderåd anser på grund av erfarenheterna från Danmark och Tyskland, att det vore av stor vikt, att vid smärre skador, som medföra intill 25 % nedsättning av arbetsförmågan, en kapitalutbetalning en gång för alla äger rum. Även i andra fall synes en ersättning i sådan form vara att föredraga framför livränta, särskilt då en yngre arbetare genom besittningen av ett kapital får tillfälle att, genom studier eller eljest bereda sig en tryggare existens, än som livräntan skulle medföra. Man skulle kunna tänka sig, att det i sådana fall

vore möjligt för försäkringsanstalten att med försäkringsrådets tillstånd utbetala en kapitalsumma på en gång.

Landssekreterariatet framhåller även, att fördelar skulle vinnas, om en blivande lag medgäve rätt, att i vissa fall i stället för livränta ersättning kunde utgå med ett kapitalbelopp i ett för allt. Med en sådan anordning skulle otvivelaktigt mången invalid, som drabbats av en olycka vid unga år, kunna beredas tillfälle till bättre utkomst, än vad ett uppehälle på en begränsad livränta medgiver.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser, att i 7 § sista stycket borde angivas tiden, när livränta upphör att utgå.

De i lagförslaget 9 § intagna stadganden om arbetsförtjänstens beräkning hava i olika avseenden varit föremål för erinran.

Arbetsförtjänstens beräkning.

I en del yttranden uttalas önskan av förtydligande av stadgandena eller deras omarbetning i syfte, att arbetsförtjänsten lättare må kunna fixeras.

Överståthållarämbetet anmärker, att de i 9 § meddelade bestämmelserna, efter vad det vill synas, icke lämna någon ledning för bedömande av frågan, huru den årliga arbetsförtjänsten skall beräknas, då skada genom olycksfall uppkommer vid mera tillfälligt arbete. Skulle t. ex., då den, som har regelbundet arbete hos en arbetsgivare, skadas under tillfälligt arbete, kanske av helt annat slag än det vanliga, hos en annan arbetsgivare, årsförtjänsten hos den förre arbetsgivaren medräknas eller icke? Och huru skulle i så fall avgiftsplikten fördelas? På dessa och andra likartade frågor lämnade lagförslaget icke något svar. I motiven framhöles, att vid arbete av synnerligen kortvarig eller tillfällig natur bestämmandet av arbetsförtjänsten borde kunna ske genom skälighetsprövning, men även för en sådan prövning, såvida den ej skulle urarta till godtycke, erfordrades, att de faktorer voro fastslagna, som därvid borde tagas i betraktande.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser, att med hänsyn till de talrika fallen av säsongarbete och annat kortare arbete ävensom för enklare räknings skull ett närmare angivande av grunderna för avlöningens resp. daglönen beräkning vore önskligt. Beträffande kontant lön kunde man utgå från medeldagslönen under närmast föregående avlöningsperiod: kvartal, månad, 2 veckors-, 10 dags- (i armén), veckoavlöning, med delning på det antal dagar, för vilka avlöning utgått. Vid reducerad drift eller dylikt borde räknas som för normal. Det vore vidare önskligt om, till minskande av tvister, närmare ledning gäves för avgörande av frågan, huruvida och i vilken omfattning en del, utöver gällande arbetsavtal frivilligt givna förmåner såsom premier, hyresbidrag o. d. skulle inräknas i lönen.

Ledamoten av direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore anser, att bestämmelserna i 9 § för sjöfartens vidkommande äro särdeles svävande och måste ge anledning till en hel mängd olika tolkningar och normer vid arbetsförtjänstens beräkning. Olika åsikter komme tydligen att göra sig gällande om värdet av naturaförmånerna å olika fartyg och trader, om övertidsersättning skall betraktas som avlöning, om arbetsårets längd, om avlöningen skall anses överensstämma med en viss allmän hyrestariff eller om den skall räknas rent personligt och alltså fluktuera med platsen för inmönstringen o. s. v. Vid lagens tydning hade man ju visserligen försäkringsrådets utslag att hålla sig till; men det kunde dock ifrågasättas, huruvida icke lagen allaredan från början borde avfattas så, att de mera allmänna och i praxis förekommande fallen vore utredda och normerna för deras tydning och tillämpning fastställda. Det framginge av den speciella motiveringen till 22 och 26

§§, att man förutsett svårigheter vid ersättningsbeloppens beräkning inom sjömansyrket, och det omnämnes samtidigt, huru man undgått eller åtminstone nedbringat dessa svårigheter i motsvarande utländska lagar för sjöfarten, nämligen genom att antingen fördela sjöfolket i vissa löneklasser (Norge), eller utgå från medelhyror (Tyskland) eller att lämna fixa ersättningsbelopp (Danmark). En var av dessa metoder vore att föredraga framför de av kommittén föreslagna bestämmelserna.

Svenska maskinförbundet har ifrågasatt, om ej vid pensionsbeloppens tillmätning någon hänsyn borde tagas till lönebeloppet för innehavd tjänst så, att ej det lägre klassificerade arbetet gynnades på det högres bekostnad.

S. Gullström i Värmlands län framhåller svårigheten att beräkna årsavlöningen och premierna för en person, som arbetar hos mer än en arbetsgivare.

Förvaltaren R. Wedin i Uppsala län framhåller med instämmande av *Uppsala lantbruksklubb*, att då en avsevärd kategori av arbetare och lägre löntagare äro anställda på grund av kontrakt eller annat avtal för viss tid vore det bättre att räkna årslönen efter ett sålunda träffat avtal. Med de så ofta vidtagna flyttningarna den 1 november varje år vore löpande årslönen lättare och rättvisare att kontrollera. Han hemställer vidare, under hänvisning till de nuvarande variationerna å prisen på livsförnödenheter, att naturaförmånernas värde beräknas efter gällande marktgångspris.

Göteborgs textilindustriförening framhåller sålunda, att begreppet »daglig arbetsförtjänst» ej är så tydligt, som avfattningen av en lagbestämmelse bör kräva. Om t. ex. en arbetare på grund av utomordentliga förhållanden — övertid i stor utsträckning — under det år han träffats av olycksfall uppburit 1,800 kronor, under det hans normala arbetsförtjänst uppgår till t. ex. 1,500 kronor, vore det icke utan betänkligheter, att han då skulle få uppbära ersättning efter en tillfällig arbetsförtjänst. Likaså borde enligt föreningens förmenande de enligt 6 § 2) och 7 § utgående beloppen beräknas efter årlig ordinarie arbetsförtjänst och sålunda utan inkluderande av tillfällig inkomst, såsom för övertidsarbete m. m.

I ett par yttranden framhålles önskvärdheten av att en längre period än ett år lägges till grund för beräkningen av arbetsförtjänsten.

Dannemora gruvintressenter anse, att livräntan rätteligen borde beräknas efter medeltalet av flera års inkomst, då man kan tänka sig, att närmast föregående års inkomst varit särskilt hög eller särskilt låg, beroende på olika omständigheter.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott och tekniska föreningen i Västerås finna de föreslagna bestämmelserna angående beräkning av den skadades arbetsförtjänst böra ändras i så måtto, att till grund bör läggas medelförtjänsten under de före olycksfallet senast förflutna tre åren.

Sveriges hantverksorganisation föreslår, att till grund lägges ett medeltal av de 2 eller kanske 3 sistförflutna årens arbetsförtjänst.

Ett par yttranden synas avse borttagande eller höjning av maximigränsen för den beräknade arbetsförtjänsten.

Enskilda järnvägars försäkringsanstalt mot olycksfall framhåller, att bestämmelsen i 9 § att, därest den årliga arbetsförtjänsten skulle överstiga 1,800 kronor, det överskjutande beloppet icke tages i beräkning vid bestämmande av ersättningsbeloppet, icke synes stå väl överens med 1886 års lag angående ansvarighet för skada till följd av järnvägs drift. Enligt de principer, som följas vid ersättningar enligt nämnda lag, torde vederbörande järnväg bliva ersättningsskyldig i förhållande till den avlöning, som

den ersättningsberättigade vid tiden för olycksfallet åtnjöt. Skulle emellertid, såsom kommitterade föreslagit, lagen om försäkring för olycksfall i arbete tillämpas på samtliga befattningshavare med en årsinkomst till och med 5,000 kronor och vid beräkning av ersättning denna inkomst reduceras till högst 1,800 kronor, men 1886 års lag fortfarande äga tillämpning på befattningshavare med över 5,000 kronors inkomst, syntes en olämplig diskontinuitet uppkomma i ersättningarna till befattningshavare med en inkomst, som något understiger eller överstiger 5,000 kronor.

Liknande synpunkter göras i vissa avseenden gällande av *svenska järnvägsmannaförbundet*, som emellertid ifrågasätter en höjning av gränsen till 2,400 kronor.

Ledamoten av direktionen för sjömanshuset i Göteborg Alex. Thore anser, att bestämmelsen i 9 § att om den årliga arbetsförtjänsten överstiger 1,800 kronor, det överskjutande beloppet icke skall medtagas, måste ifråga om dess tillämpning på sjömansyrket, och med fäst avseende därpå, att även naturaförmånerna inräknas i arbetsförtjänsten, verka därhän, att olycksfallsersättningen för vissa kategorier bland manskapet ombord (timmermän, 1:ste eldare, donkeymän, stewarter m. fl.) kommer upp till lika stor eller till nära samma nivå som olycksfallsersättningen för befälet, även de högst avlönade bland detta. Här har tydligen det mindre kvalificerade arbetet gynnats på det högres bekostnad. En smidigare och riktigare ersättningsskala, bättre anpassad efter behovsprincipen, borde sättas i stället för den av kommittén föreslagna.

I andra uttalanden önskas en höjning av minimigränsen för den årliga arbetsförtjänsten.

Styrelsen för svenska metallindustriarbetarförbundet föreslår, att om den årliga arbetsförtjänsten understiger fyrahundra kronor, den likväl skall beräknas till detta belopp.

Styrelsen för svenska träarbetarförbundet föreslår höjning av minimigränsen till 450 kronor, så att ersättningen till den skadade icke kunde bli mindre än vad i nuvarande lag är stadgat. I detta sammanhang önskar styrelsen framhålla, att vid bestämmandet av invalidränta till skadad hantverkslärling det icke vore rättvist att som grund för beräkning av livräntan lägges den ringa arbetsinkomst lärlingen haft, enär hans av olycksfallet förorsakade förlust måste närmast värderas i förhållande till den betydligt högre inkomst han skulle fått som utlärn i yrket.

Svenska järnvägsmannaförbundet anser, att minimigränsen bör höjas.

I ett flertal fall önskas däremot en sänkning av maximibeloppet 1,800 kronor.

Järnkontoret, Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare, Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare, svenska pappersbruksföreningen, Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott samt C. J. Malmros i Kristianstads län anse, att nämnda maximibelopp bör nedsättas till 1,500 kronor.

Handelskammaren i Gävle anser, att samma belopp bör nedsättas till 1,200 kronor. Därigenom skulle en önskvärd nedsättning av försäkringskostnaderna vinnas. Man borde besinna, att den årliga livräntan vid full invaliditet ändå skulle komma att uppgå till 800 kronor eller till nära dubbla beloppet av högsta tänkbara livränta i den allmänna pensionsförsäkringen eller nära tredubbla beloppet av nu enligt olycksfallslagen utgående livränta vid full invaliditet.

I fråga om stadgandet i 9 § sista stycket om beräkning av den dagliga arbetsförtjänsten framhålls följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 23

Järnkontoret anser, att detta stadgande icke vore principiellt riktigt. Personer med månads- och årslön bleve enligt denna princip mera gynnade än daglönare. Beräkningsgrunden borde därför äga tillämpning endast för dem, som uppbure avlöning per arbetsdag, varemot för dem, som uppbure månads- eller årslön, den dagliga arbetsförtjänsten borde räknas till $\frac{1}{365}$ -del av årliga arbetsförtjänsten.

Uddeholms aktiebolag anser sådana arbetares dagliga arbetsförtjänst, som hava fast årslön utan minskning för kortvariga olycksfall, böra beräknas till $\frac{1}{365}$ -del av årsförtjänsten.

Malmö byggmästareförening anser det ej riktigt, att vid bestämmandet av den dagliga arbetsförtjänst, efter vilken sjukpenningen skall utgå, räkna en trehundrade del av årsinkomsten, då sjukpenningen skall utgå även för söndag, utan borde årsförtjänsten delas med 365.

*Sjukhus-
vård m. m.*

I fråga om försäkringsinrättnings befogenhet att bereda den skadade vård å sjukhus m. m. har

Handelskammaren i Göteborg anför, att vid bestämmande av avdrag å ersättning till täckande av kostnaden för vården skillnad borde göras mellan det fall, att den skadade har försörjningsplikt gentemot andra, och det fall, att han ej har sådan skyldighet, samt i senare fallet större avdrag kunna göras, enär sjukhusvistelsen annars lätt kan bli till ekonomisk fördel för den skadade.

Handelskammaren i Gävle yttrar, att bestämmelsen om avdrag å ersättning till betäckande av kostnaden för vården förefaller olämplig. I allmänhet vore det önskvärt, att den skadade vid svårare olycksfall intages å sjukhus, och han borde näppligen genom avdrag å ersättningen betagas lusten därför. Avgifterna å de av våra sjukhus, som kunna ifrågakomma, nämligen lasarett och sjukstugor, vore därjämte så låga, att den besparing i kostnad, som genom bestämmelsen skulle uppstå för försäkringsinrättningen, icke kunde komma att spela någon avsevärd roll.

Göteborgs textilindustrieförening anser det vara oriktigt att överlämna åt den skadades »medgivande» rätten om intagande å sjukhus. Vanvärd kunde lätt förekomma i hemmet och en i och för sig ytterst ringa skada kunde genom likgiltighet, försumlighet eller medveten vanvård förökas till ett allvarligt fall; och i hemmet hade t. ex. den skadade lättare att förvärra den uppkomna skadan därigenom, att han där kunde bereda sig tillfälle att tillfredsställa sitt alkoholbegär. Den s. k. olycksfallsneurosen vore säkerligen lättare att bota å sjukhus än i hemmet. På grund härav syntes stadgandet i § 10 böra ändras så, att den skadade ovillkorligen skall intagas å sjukhus, därest läkaren anser sådant nödigt.

Förste provinsialläkaren Ch. Lundberg i Jönköpings län anser, att stadgandet om skyldigheten för den skadade att låta vårdas sig å sjukhus behöver tydligare formuleras. Det kunde nämligen väl tänkas, att »nøjaktig vård» kan åt den skadade beredas även utom sjukhus, men att hans återställande till hälsan skulle väsentligt påskyndas, om han bleve vårdad å sjukhus. För övrigt borde ordet »sjukhus» utbytas mot »sjukvårdsinrättning».

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare framhåller, att, i överensstämmelse med det under § 4 framförda yrkandet om rätt för enskild försäkringsinrättning även som arbetsgivare att under vissa villkor få bära ersättningsskyldighet, torde även de i 10 § omförmälda rättigheter böra tillkomma nämnda ersättningsgivare.

Styrelsen för svenska träarbetarförbundet uttalar, att avdrag för sjukhusvård icke bör göras med högre belopp än vad kostnaden för sjukhusvården utgör, minskat med värdet av de i 6 § sista stycket angivna förmånerna.

Kommittén har tänkt sig visst samarbete mellan olycksfallsförsäkringen och sjukkassorna. I denna fråga har följande anförts.

*Samarbete
med sjukkas-
sor.*

Sveriges allmänna sjukkasförbund har erinrat om, att även från kommitténs sida det ju antytts, att ett samarbete mellan den centrala anstalten och sjukkassorna före den obligatoriska sjukförsäkringens införande vore lämpligt. Från sjukkassornas sida torde utan tvivel god vilja finnas för ett dylikt samarbete, men kunde förbundet ej våga fälla något omdöme om lämpligheten och möjligheten av det av kommittén ifrågasatta anlitaandet av sjukkassorna som organ för olycksfallsförsäkringen. Det torde emellertid vara obestriddt att, då detta skulle ordnas genom överenskommelse i varje särskilt fall, torde anordningen, även om den skulle visa sig vinna sympati hos kassorna, endast i mycket få fall komma att erhålla någon praktisk betydelse under tiden före den obligatoriska sjukförsäkringens införande.

Sociala rådets sektion för sjukkasväsen har — så länge icke annat kunnat genom närmare utveckling uppvisas — uttalat sitt tvivel beträffande möjligheten, att inom tillräckligt kort tid och utan att mera genomgripande åtgärder vidtagas ernå resultat av större praktiskt värde genom det ifrågasatta samarbetet med sjukkassorna.

Handelskammaren i Karlstad finner förslaget att delvis ordna frågan rörande de övergående skadorna genom samarbete med sjukkassorna för närvarande icke ändamålsenligt, enär det i stora delar av landet saknades lämpliga sjukkassor.

I fråga om kommitténs förslag rörande frivillig försäkring anför

*Frivillig
försäkring.*

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län, att i lagförslaget bör intagas bestämmelse om medgivande för enskild arbetare, som ej är av arbetsgivare försäkrad, t. ex. de många män och kvinnor, som tillfälligtvis biträda i mången gång ganska farliga arbeten, att själv i enlighet med denna lag i riks-försäkringsanstalten taga försäkring för olycksfall i arbete.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anser, att om riks-försäkringsanstalten skulle kunna meddela frivillig försäkring i vidsträcktare mån än vad nu är fallet, såsom försäkring av arbetsgivaren själv m. m., måste detta betecknas såsom ett obehörigt intrång i de nuvarande försäkringsanstalternas verksamhet, vilka i konkurrens med riks-försäkringsanstalten alltid komme i en ogynnsam ställning.

Göteborgs handelskammare finner orättvist, att all rätt till ersättning begränsats till olycksfall i arbete för annans räkning, sålunda lämnande utan ersättning personer, som drabbats av olycksfall utom arbetet, eller vid utförande av arbete för egen räkning eller för sådan person, som enligt lagförslaget ej är att hänföra till arbetsgivare.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg ifrågasätter, huruvida icke försäkrade personer borde kunna få hos resp. försäkringsinrättningar taga tilläggsförsäkring för den återstående tredjedelen av lönen, möjligen så, att om de betala för $\frac{1}{6}$, skulle staten betala för den återstående sjättedelen.

Beträffande det av kommittén föreslagna försäkringsrådet hava följande uttalanden gjorts:

*Försäkrings-
rådet.*

Den föreslagna benämningen »försäkringsråd» förefaller *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län* mindre lämplig, eftersom denna myndighet skulle i stor utsträckning bliva en dömande myndighet och därtill en domstol i sista instans. *Kungl. Maj:ts befallningshavande* anför därjämte ifråga om rådets organisation, att det torde

bliva nödvändigt att anslå fasta avlöningar åtminstone åt några sakkunnige på de medicinska, industriella eller försäkringstekniska områdena och jämväl att upptaga dessa sakkunniga såsom medlemmar av försäkringsrådet med fullständig beslutanderätt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län framhåller, att tillskapandet av ett nytt ämbetsverk såsom en följd av den obligatoriska olycksfallsförsäkringens införande torde ur olika synpunkter, icke minst ur kostnadsfrågans, vara ägnat att ingiva betänkligheter. Kungl. Maj:ts befallningshavande underskattar ingalunda fordran på ett snabbt och säkert avgörande av uppkommande tvister på nu ifrågavarande område, med hänsyn vartill tvivelsutan en modifikation i det nuvarande domstolsförfarandet kunde anses påkallat. Icke heller kunde det betvivlas, att den nya lagstiftningen kräver garantier i form av uppsikt över lagens tillämpning från försäkringsanstalternas sida efter enhetliga och rationella grunder. Men däremot torde det icke kunna anses utrett, att icke erforderliga anordningar för berörda ändamål skulle kunna träffas med tillgodogörande i större eller mindre mån av redan befintliga statsinstitutioner.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län anser, att i viktigare fall klagan över försäkringsrådets beslut borde få föras hos Kungl. Maj:t, i vilket fall även försäkringsrådet kunde organiseras på något enklare och billigare sätt, än kommittén tänkt sig.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län anser visserligen önskvärt, att ifrågavarande mål dragas från de allmänna domstolarna, vilkas procedur är alltför långsam och vilka i övrigt äro mindre lämpade för behandlingen av flertalet hithörande spörsmål. Möjligt torde ock vara, att vissa av dessa spörsmål t. ex. de, som avse storleken av försäkringsavgifterna, till följd av sin rent tekniska beskaffenhet ägna sig att från riks-försäkringsanstalten dragas inför ett försäkringsråd av lämplig sammansättning, vilket, då grunderna för dessa avgifter skola fastställas av Kungl. Maj:t, jämväl torde kunna utan risk göras till sista instans i sådana mål. Men att i så gott som alla mål, således t. ex. även i frågor rörande ersättning för olycksfall eller skyldighet att försäkra, göra ett dylikt försäkringsråd till inappelabel överdomstol, ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande icke tillrädligt eller betryggande. I allmänhet vore intresse-domstolar, tillsatta för ett visst intresseområde och sammansatta huvudsakligen av intresserade just på detta område, enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening icke att anbefalla; de lämnade icke på långt när samma garanti för ett verkligen rättvist avgörande som allmänna domstolar. De finge synnerligen lätt de intresserades syn på saken. I bästa fall bleve de att anse som skiljenämnder. Men skiljenämnder lämnade även de, enligt vad erfarenheten utmärkte, en mycket ofullkomlig garanti för en rättvis dom. Merendels anse de av vardera parten, eller efter deras förslag, utsedda sig såsom ombud för sina huvudmän, vilka hava att, ju ytterligare ju bättre, förfäktas deras sak; och avgörandet, som faller på den eller de s. k. opartiska, beror ofta nog därpå, vilken part av skiljemännen från början utgått ifrån de ytterligaste anspråken eller envisast och påstridigast vidhållit deras försvarande. Det vore också att befara, att inom ett försäkringsråd, där arbetsgivare och arbetarerepresentanter samt sakkunnige, vilka också med sina intressen tillhöra den ena eller den andra av dessa kategorier, utgången alltför ofta komme att falla åt den intressesidan, som inom rådet vore starkast företrädd, utan avseende på de objektiva rättshänsyn, som väl såvitt möjligt borde vara utslagsgivande. Det syntes dessutom vara oriktigt, att i dessa viktiga mål eftergiva den av ålder hos oss fasthållna rätten att få i högsta instans gå till Konungen eller till dem, som äro satta att döma Konungens dom; såsom en sådan domstol kunde ej ett råd, sammansatt till huvudsaklig del av intresserepresentanter, komma att betraktas. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande ansåge på grund härav, att besvär över riks-försäkringsanstaltens beslut — vilket

ämbetsverk syntes böra bli andra instans beträffande de privata försäkringsanstalterna — borde gå till regeringsrätten, åtminstone i allmänhet. Härifrån kunde möjligen, såsom förut delvis antytts, undantag böra göras för frågor om storleken av försäkringsavgifter, vilka torde kunna avgöras av försäkringsrådet såsom sista instans, samt tilläventyrs frågor om utfärdande av formulär eller andra allmänna föreskrifter, vilkas avgörande i sista hand torde böra förbehållas Kungl. Maj:t i statsrådet. Den av kommittén lämnade utredningen gäve icke någon tillförlitlig ledning för bedömande av antalet mål, som det här kunde vara fråga om. Men även om deras antal skulle bli så stort, att regeringsrätten icke utan förstärkning i arbetskraft skulle kunna övertaga dem, bleve detta i allt fall med all säkerhet vida billigare, på samma gång som mera betryggande, än om härför skulle upprättas en sådan ny institution, som försäkringsrådet såsom överinstans i försäkringstvister måste bli. Därest försäkringsrådets funktioner däremot inskränktes till att bli huvudsakligen vad de inom andra förvaltningsgrenar inrättade råden äro, syntes dess organisation kunna väsentligen förenklas och kostnaderna bli vida mindre.

Förste provinsialläkaren Ch. Lundberg i Jönköpings län framhåller vikten av att, då för utövande av rådets viktiga uppgifter tarvas tillgång till medicinsk sakkunskap i ansvarig ställning, ett av råden vore läkare med större erfarenhet i sådana ärenden.

Handelskammaren i Gävle uttalar åsikten, att åt den medicinska och försäkringstekniska sakkunskapen borde givas en fastare ställning i försäkringsrådet, än kommittén av motiverarna att döma synes hava tänkt sig. Utan att läkaren och försäkringsteknikern givas ställning av ordinarie ledamöter i rådet, torde de icke på tillbörligt sätt känna sig ansvariga för rådets åtgärder eller där kunna göra sina åsikter tillräckligt gällande.

Styrelsen för svenska sågverksindustriarbetarförbundet betonar, att rättshjälp bör vara fri för tvist mot arbetsgivarnas försäkring rörande ersättning för olycksfall. Vidare borde riks-försäkringsanstalten garantera för att skadad erhåller ersättning.

Kungl. lantbruksakademien framhåller, att det till undvikande av att försäkringsrådet, som jämväl har andra viktigare uppgifter att fullgöra, bliver allt för överhopat med besvärsmål, syntes vara angeläget, att de organ för de ömsesidiga försäkringsbolagen, som skola utöva beslutanderätt angående ersättning för olycksfall och utdebitering av försäkringsavgifter, erhålla en sammansättning, som tillförsäkrade dessa organ förtroende för sakkunskap och oväld. Bestämmelser torde därför, enligt lantbruksakademiens förmenande, böra givas i detta syfte, varvid särskilt syntes böra beaktas, att vid avgörande av ersättningsfrågor även de försäkrades intressen bleve representerade. Sådana bestämmelser vore uppenbarligen även i rättssäkerhetens intresse påkallade. I nu förevarande fall ej mindre, än då försäkringen toges i riks-försäkringsanstalten, hade den enskilde anspråk på en vederhäftig prövning redan i första instans. Ehuru väl ett stadgande i ovanberörda syfte ej nödvändigtvis behövde intagas i det föreliggande förslaget, utan kunde av Kungl. Maj:t på administrativ väg utfärdas, hade dock akademien velat framhålla önskvärdheten därav.

Beträffande förvaltningskostnaderna för riks-försäkringsanstalten och försäkringsrådet hava följande uttalanden gjorts:

Förvaltningskostnader.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län hyser vissa betänkligheter mot kommitténs beräkning av förvaltningskostnaderna. Då enligt kommitténs förslag försäkringen skulle komma att få en omfattning och utsträckning större än hittills i något annat land, skulle givetvis förvaltningskostnaderna bli synnerligen höga, och

Kungl. Maj:ts befallningshavande betvivlar, att de av kommittén för utvidgning av riks försäkringsanstalten och för försäkringsrådet beräknade årliga utgifter skulle visa sig tillräckliga annat än möjligen de allra första åren. Kostnader för debitering och uppbörd av försäkringsavgifterna skulle helt visst komma att uppgå till många miljoner kronor om året. Förvaltningskostnaderna skulle kunna högst avsevärt minskas, om staten och de kommuner, som sådant önskade, undantoges från den föreslagna försäkringsplikten, ävensom därigenom att försäkring av ifrågavarande slag finge tagas i varje av staten erkänd försäkringsinrättning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län anser det av kommitténs beräkningar framgå, att den förvaltningsmyndighet, som skall omhändervisa olycksfallsförsäkringsväsendet, blir en mycket dyr inrättning; och enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening torde på grund av erfarenheten från andra nyinrättade sociala institutioner, såsom t. ex. pensionsförsäkringsväsendet, kostnaderna icke ens kunna antagas, oaktat de förenklingar kommittén säger sig hava möjliggjort, stanna inom de beräknade beloppen. Häruti låge ännu ett skäl att icke utsträcka försäkringen utöver vad som vore behöfligt och ändamålsenligt för vinnande av det avsedda målet och särskilt till sådana områden, vilkas intagande kunna förmodas väsentligen öka besväret med förvaltningen. En icke så ringa del av förenämnda kostnader fölle på det föreslagna försäkringsrådet. Den jämförelsevis stora kostnaden för detta råd betingades väsentligen därav, att det föreslagits skola bli överdomstol för mål rörande olycksfallsförsäkringen. Därest försäkringsrådets funktioner, på sätt Kungl. Maj:ts befallningshavande vid 33 § anmärkt, inskränktes till att bli huvudsakligen vad de inom andra förvaltningsgrenar inrättade råden vore, syntes dess organisation kunna väsentligen förenklas och borde kostnaderna bli vida mindre.

Stockholms handelskammare har ställt sig mycket tvivlande inför riktigheten av de utav de kommitterade gjorda beräkningarna angående förvaltningskostnaderna. Enligt av de kommitterade själva lämnade uppgifter skulle antalet av de arbetare, som skulle beröras av den nya lagen, komma att, i jämförelse med nuvarande förhållanden, tiobubblas. Då kostnaderna för riks försäkringsanstalten och för postsparbankens befattning med hithörande ärenden under år 1914 uppgick till 224,200 kronor, representerande en ökning från föregående år av 35,000 kronor syntes det alltså vara väl förhoppningsfullt att beräkna kostnaderna enligt den nya lagstiftningen endast något mera än tre gånger större eller till 730,000 kronor, allt under det att antalet olycksfall genom karenstidens borttagande beräknats bli avsevärt ökat. Förhållandena i utlandet, i synnerhet i Holland, synas också tyda på, att kostnaderna borde beräknas minst dubbelt så höga som det belopp, till vilket de kommitterade kommit.

Jämväl svenska arbetsgivarföreningarnes förtroenderåd har framhållit, att det vore en synnerligen omtvistad sak, om förvaltningskostnaden för riks försäkringsanstalten skulle kunna begränsas till det av kommittén antagna beloppet.

Byråchefen i kungl. socialstyrelsen Th. Furst anför i en avgiven P. M. i huvudsak följande.

Siffrorna för förvaltningskostnaden i en del andra länder, visade med undantag för Tyskland, en avsevärt högre kostnad per försäkrad person än det av kommittén upptagna beloppet representerar, eller 75 öre per person och år. Sålunda vore kostnaden i Holland 3,12, i Norge 1,10 och i Österrike 1,25 kronor. I Tyskland vore kostnaden 68 öre, men en del angivna omständigheter bidroge till minskande av omkostnaderna, varjämte någon central försäkringsanstalt, analog med den här föreslagna, där ej förefunnnes. Av riks försäkringsanstaltens berättelser framginge, att förvaltnings-

kostnaderna per person avsevärt varierat under olika år. En låg siffra vore 1,87 kronor per person för år 1911, då 70,5 % av samtliga årsarbetare även voro karenstidsförsäkrade. Något avdrag å nämnda kostnad torde därjämte böra göras för däri ingående förvaltningskostnad för fiskareförsäkring och »del av personal». Å andra sidan borde erinras om den ökning i förvaltningskostnaderna, som karenstidsförsäkringens utsträckning till alla försäkrade måste medföra, samt att medan den nuvarande anstaltens försäkringsstock till huvudsaklig del utgjordes av industriarbetare med i medeltal 18 personer på varje arbetsgivare, i den avsedda anstalten över halva antalet försäkrade skulle utgöras av jordbruksarbetare, hantverksarbetare och tjänare, vilkas ringa antal per försäkringstagare tydligtvis skulle bidra till ökning av omkostnaderna per försäkrad person. Någon exakt beräkning kunde naturligt nog ej utföras på grundval av dessa uppgifter, men det syntes sannolikt att med angivna 1,000,000 försäkrade omkostnaderna skulle närma sig 2,000,000 kronor per år. Belysande torde även vara en undersökning av omkostnadernas förhållande till premieintäkten. För riks-försäkringsanstalten hade detta förhållande senare år motsvarat omkring 25 %. För den nya försäkringsanstalten beräknar kommittén premieintäkten till omkring 7,000,000 kronor per år, vilket med nyss anförda procenttal skulle resultera i en total omkostnad av 1,750,000 kronor. Visserligen torde en sänkning av omkostnadsprocenten kunna påräknas, men att den skulle falla till 10,4 %, det värde, som motsvarade kommitténs siffror, syntes ej sannolikt. Av anförda skäl anser byråchefen Fürst, att för genomförandet av försäkringens organisation komme att krävas ett avsevärt högre belopp, närmande sig 2,000,000 kronor per år, såvida ej förenklingar i det praktiska utövandet av försäkringsverksamheten genomföras. Ett viktigt moment till åstadkommande av besparing vore att från den centrala försäkringen avskilja de kortvariga olycksfallen. En sådan åtgärd medförde en högst betydlig minskning i det antal *olycksfall*, som komma att handläggas av centralanstalten, men antalet försäkringstagare kvarstode oförändrat och uppmärksamheten måste riktas på försök att förenkla tillvägagångssättet för försäkringstagares upptagande i anstalten, premieberäkning och uppbörd. (I fråga härom, se under 19 §).

Enligt kommitténs förslag (16 §) skulle såsom bidrag till förvaltningskostnaderna för riks-försäkringsanstalten och försäkringsrådet erläggas viss tilläggsavgift för varje försäkring.

*Bidrag till
förvaltnings-
kostnaderna.*

Kungl. lantbruksakademien anser visserligen ett bidrag från ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, som enligt 4 § är berättigat upptaga försäkring av delägarnes arbetare, vara motiverat för bekostandet av försäkringsrådet, som dels har att såsom högsta instans pröva besvär från såväl sådant bolag som från riks-försäkringsanstalten, dels och har att följa och övervaka lagens efterlevande m. m., men anser, att bidrag från sådan enskild försäkringsinrättning till upprätthållande av riks-försäkringsanstaltens verksamhet ej vore påkallat. Ömsesidigt försäkringsbolag vore i viss mån enligt förslaget jämfäst med riks-försäkringsanstalten och finge egna, sannolikt ganska avsevärda förvaltningskostnader att täcka, varförutom dylikt bolag genom sin verksamhet minskade arbetet och därav följande kostnader för riks-försäkringsanstalten. Då det syntes vara allt skäl att uppmuntra bildandet av dylika ömsesidighetsförsäkringsbolag och dymedelst lätta arbetsbördan för riks-försäkringsanstalten, kunde det ej vara riktigt att pålägga sådant bolag en så stor avgäld, som här föreslagits.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län anser, att staten bör övertaga alla omkostnader för försäkringsrådets verksamhet.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser det föreslagna bidraget ej böra påläggas arbetsgivarbolagen. Däremot borde måhända kunna föreskrivas viss avgift för sådan bestämning av invaliditetsgrad, som yrkesinspektören föreslagit.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd erinrar om att tilläggsavgiften huvudsakligen är beräknad till försäkringsrådet. I sådant fall borde emellertid avgiften proportionsvis minskas till att utgöra icke 5 % utan omkring $1\frac{1}{4}$ % å arbetsgivarbolagets premieintäkt, vilken procentsats motsvarade kostnaden för försäkringsrådet enligt kommittéförslaget.

Svenska pappersbruksföreningen anser det uppenbart, att de enligt lagförslaget jämställda försäkringsinrättningarna böra själva täcka sina egna kostnader. Försäkringsrådets kostnader borde däremot täckas av försäkringsinrättningarna pro rata parte i förhållande till deras premieintäkter.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare anser, att under förutsättning att den av handelskammaren föreslagna karenstiden bibehålles och därmed väsentliga förvaltningskostnader för försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten bortfalla, bidraget till förvaltningskostnaderna skäligen borde kunna nedsättas till hälften, eller $2\frac{1}{2}$ procent av försäkringsavgiften. Vad anginge de privata försäkringsinrättningarna ävensom de arbetsgivare, vilka komma att stå självrisk, syntes det rimligt, att av dem endast borde i ifrågavarande avseende gäldas en än mindre ersättning, motsvarande den omfattning, i vilken de för fastställandet av invaliditetsgrader och dylikt toge riksförsäkringsanstalten eller försäkringsrådets arbete i anspråk.

Handelskammaren i Karlstad anför, att då kommitterade föreslagit, att arbetsgivarna skulle få rätt att försäkra sina arbetare i arbetsgivarbolag i stället för i riksförsäkringsanstalten, men samtidigt föreskrivit, att de ändock skola betala lika förvaltningsavgift till denna anstalt, så syntes kommitterade ha tagit tillbaka med den ena handen vad de givit med den andra, så vida icke avsikten rent av vore att från början förhindra alla dylika privata försäkringsföretag. Handelskammaren anser, att arbetsgivarbolagens andel i förvaltningskostnaden icke bör vara större än vad som betingas av riksförsäkringsanstaltens arbete med besvärsmål samt yttranden vid fastställande av ersättningsbelopp.

Smålands och Blekinge handelskammare yttrar, att de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen icke böra få sig ålagt att deltaga i gäldandet av kostnaderna för riksförsäkringsanstaltens verksamhet, men väl bidraga till uppehållande av försäkringsrådet.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott finner, att arbetsgivarnas bidrag böra uteslutande avses till täckande av kostnaderna för försäkringsrådet och torde därigenom kunna sättas något lägre än det av kommittén föreslagna, särskilt som utgifterna för rådet syntes vara allt för högt beräknade.

Jämväl Västergötlands och Norra Hallands handelskammare, handelskammaren i Gävle samt tekniska föreningen i Västerås anse de enskilda bolagen endast böra hava att bära den på deras försäkringar belöpande andelen i kostnaderna för försäkringsrådet, varvid tekniska föreningen i Västerås även framhåller, att riksförsäkringsanstaltens omkostnader liksom hittills böra bestridas av statsmedel.

Malmö byggmästareförening, Lunds byggmästareförening, Göteborgs textilindustrieförening och handelskammaren i Göteborg hemställa, att alla omkostnader för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet måtte bestridas av statsmedel.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare finner bestämmelsen om bidragskyldighet från de ömsesidiga försäkringsbolagens sida för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet orättvist betungande för arbetsgivarne och därför böra utgå.

Enskilda järnvägars försäkringsanstalt mot olycksfall, som jämväl hemställer, att den i 16 § ifrågasatta skyldigheten för enskilda bolag att utgiva bidrag måtte ur förslaget utgå, erinrar om att försäkringsanstalten på grund av lagen om försäkringsrörelse redan erlägger avgift för bestridande av kostnaderna för försäkringsinspektionens organisation och verksamhet med $\frac{1}{10}$ procent av premieinkomsten, vilken avgift torde vara avsedd att jämväl för framtiden utgå. Missförhållandet mellan nämnda avgift och den nu föreslagna, 5 procent av premieinkomsten, torde ligga i öppen dag.

Uddeholms aktiebolag anser sig böra inlägga sin bestämdaste gensaga mot den orimligt höga avgift, som enligt förslaget skall utgå i förvaltningsbidrag från enskilda bolag.

Disponenten för Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag fil. doktor Hj. Lunnbohm framhåller, att, som de 5 % endast skulle utgå å till arbetsgivarekassa direkt betalad premie, omkostnaderna för arbetsgivaren skulle minskas därigenom, att i enlighet med stadgandet i 11 § utgivandet av ersättning under de 60 första dagarna överflyttades på lokala sjukkassor.

Kommitténs beräkningar rörande avgifterna för försäkring enligt den föreslagna lagen hava föranlett följande erinringar. *Försäkringsavgifterna.*

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län anmärker, att förslaget ej innehåller några bestämmelser rörande försäkringsavgifterna i de talrika fall, då en arbetare under ett och samma år har anställning först hos en och därefter hos en eller flere andra arbetsgivare.

Kungl. lantbruksakademien anför, att så länge frågan rör sig om försäkring av årsarbetare, vore uträkningen av dels arbetarens årsinkomst och därav beräknade olycksfallsersättning, dels av arbetsgivarens premiebetalningsskyldighet enkel nog. Annorlunda ställde det sig beträffande tillfällig arbetare och för arbetare, som arbeta dels hos arbetsgivare, dels för egen räkning. För dessa fall innehölle lagförslaget inga hållpunkter för bedömande av, huru kommittén tänkt sig, att arbetsgivarens premier skulle beräknas. Det torde emellertid, enligt akademiens uppfattning, ej böra åläggas arbetsgivare att för tillfällig arbetare erlägga premier till högre belopp, än som står i förhållande till den arbetstid, som använts av honom, eller till den avlöning, som han uppburit. Denna grundsats borde finna sitt uttryck i lagtexten på ett klart och för menige man begripligt sätt.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd anser jämväl ett stadgande vara erforderligt med avseende å det ganska vanliga fall, att en arbetare under ett år har anställning hos två arbetsgivare vare sig samtidigt eller hos den ene efter den andre.

Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare ifrågasätter, om ej de i betänkandet angivna premierna i sitt förhållande till risken för olycksfall inom olika yrken borde underkastas en revision.

Beträffande sättet för försäkringsavgifternas bestämmande hava i vissa avseenden förslag framställt, för vilka redogörelse lämnas nedan under 18 och 19 §§.

Mot vissa särskilda paragrafer hava mera speciella anmärkningar framställts, anslutande sig till kommitténs speciella motivering. *Speciella anmärkningar.*

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 1 saml. 93 b häft. (Bil. till Nr 111.) 24

1 §.

Överståthållareämbetet anmärker, att i förslaget utan vidare uteslutits den förklaring av begreppet »olycksfall i arbete», som i 2 § av nu gällande lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete lämnas genom bestämmelsen, att olycksfallet skall härflyta från utövningen av arbetsgivarens yrke. Visserligen kunde detta uttryck med den omfattning, försäkringen enligt förslaget skulle erhålla, nu ej ordagrant användas, men då meningen vore att fortfarande träffa samma slag av olycksfall som hittills, syntes en mot nämnda bestämmelse svarande föreskrift lämpligen böra inflyta i förslaget.

Med avseende å begreppet »olycksfall i arbete» anför *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län*, att därmed endast syntes böra avses sådana olycksfall, som föranledas av själva arbetsuppdraget, men icke olycksfall, som förorsakas av lek, brottning, slagsmål och dyl. inom arbetsområdet eller till följd av att arbetare t. ex. på väg mellan hemmet och arbetsstället tager en tillfällig genväg över osäker is m. m. Enligt vad erfarenheten visade, vore det önskligt, om i sammanhang med bestämmelserna om lagens omfattning upptoges en definition på vad som bör förstås med »olycksfall i arbete», så mycket mer om försäkringsrådet, på sätt kommittén föreslagit, skulle döma i sista instans i försäkringsmål.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg framhåller behovet av en bestämning om vad som bör förstås med beteckningen »olycksfall i arbete» av ungefär följande lydelse: »Olycksfall, icke förorsakat av lek, brottning, slagsmål, inträffat inom arbetsområdet eller utom detsamma i arbetsgivarens ärende.»

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare anser, att då talrika fall kunna tänkas, i vilka svårigheter möta för avgörande av frågan, i vad mån en inträffad skada är att hänföra till »olycksfall i arbetet», genom en tydligare avfattad lagbestämmelse borde angivas begränsningarna för de olycksfall, som skola inbegripas under lagen. Detta torde i all synnerhet vara nödvändigt för att avgöra, huruvida skada under arbetares väg till eller från arbetsplatsen skall vara att anse såsom olycksfall i arbetet eller exempelvis en arbetares vistelse å arbetsplatsen i och för sig skall i händelse av därunder inträffat olycksfall innebära, att ersättning enligt lagen skall utgå.

Landssekreterariatet erinrar, att man ej i förslaget lyckats förebygga återkommande av tvister, huruvida vissa inträffade olycksfall ägt rum i eller utom arbetet. Kunde vid den slutliga granskningen bestämmelser tillkomma, genom vilka tvister om dessa gränsfall bortföлле, vore därmed stor fördel vunnen.

Direktionen för sjömanshuset i Hålsingborg anser, att sjömannen genom olycksfalls-lagen bör tryggas mot skada, som under vissa omständigheter kan träffa honom under resa till och från fartyget. En redare nödgades ibland låta förhyra sjömän å annan ort än den, där fartyget ligger, och sända dem längre vägsträckor såväl inom som utom riket för tjänstens tillträdande, eller ock kunde det hända, att han till följd av mellankommande omständigheter nödgades t. ex. upplägga fartyget i utlandet och av denna eller annan orsak avskedade och hemsände besättningen.

Sveriges hantverksorganisation, C. J. Malmros i Kristianstads län och disponenten för Luossavara—Kiirunavaara aktiebolag fil. doktor Hj. Lundbohm anse, att beteckningen »olycksfall i arbete» bör närmare definieras.

Lunds byggmästareförening och tekniska föreningen i Västerås anse, att ersättning bör utgå, endast om olycksfallet inträffar i arbetet.

3 §.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län anför, att på grund av erfarenhet inom länet skulle Kungl. Maj:ts befallningshavande hava önskat något förtydligande av uttrycket i förslaget 3 §: »utan att mellan dem står någon tredje person, vilken som självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande». Då emellertid ett dylikt mellanhandskap i praktiken torde kunna vara av synnerligen mångfaldig art samt det i förslaget omförmälda försäkringsrådet syntes i sig innebära tillräcklig garanti för en efter omständigheterna lämpad och enhetlig tolkning, låter Kungl. Maj:ts befallningshavande denna anmärkning falla.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare anser, att i lagen bestämt bör stadgas, att en arbetsgivare ej är försäkringspliktig gentemot arbetare, när han till en entreprenör utlämnar ett arbete. Däremot borde arbetsgivare, som utlämnat arbete på entreprenad, vara skyldig tillse, »att entreprenör försäkrar sina arbetare, och bör han därför vara fritagen från allt ansvar härutinnan, såvida i entreprenadkontraktet dylikt villkor finnes inrymt; har arbetsgivaren däremot uraktlåtit detta, åligger honom samma försäkringsplikt som gentemot egna arbetare».

Direktören för Baltiska trävaruaktiebolaget Georg Andersson framhåller, att det stundom kunde vara förenat med svårighet att avgöra, om en person skall anses såsom arbetsgivare eller arbetare, såsom då en eller flera personer på ackord åtagit sig utförande av ett visst arbete och utföra detta dels med egen och dels med andras arbetskraft. Såsom exempel på dylika arbeten kunde nämnas sågverkskolning, skogsavverkning, timmerrullning, flottläggning m. m. För dylika fall torde särskilda bestämmelser vara nödvändiga.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser, att med hänsyn till värdet av likformighet hos närbesläktade lagar definitionen på arbetare närmare bör anslutas till 2 § i gällande lag om arbetarskydd. Kommittén finge väl ej förutsättas hava avsett att undantaga vuxen person, om en sådan någon gång under i övrigt sådana förhållanden, som förslaget avser, utfört arbete utan avlöning, lika litet som kommittén undantagit oavlönad lärling. Varför eventuellt oavlönade andra arbetare, om sådana finnas, skulle vara uteslutna, vore svårförklarligt, men sannolikt hade man ansett, att sådana ej förekomme, och om detta vore fallet, vad vunnes då med den föreslagna inskränkningen?

Överståthållareämbetet finner stadgandet, att den, som i sitt hem användes till arbete, ej skall anses såsom arbetare i lagens mening, efter ordalagen närmast giva anledning att tänka på dem, vilka såsom enskilda tjänare eller anhängare, de där mot ersättning i naturaförmåner eller penningar biträda med hushållsgöromål, i arbetsgivarens hem, som även är deras eget, utföra sina sysslor. Då emellertid såsom av motiveringen framginge, olycksfallsförsäkringen vore ämnad att med visst undantag omfatta sistnämnda kategorier av arbetare, syntes ett förtydligande av lagtexten erforderligt.

8 §.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser, att bestämmelser om hänsynstagande till före olycksfallet befintlig nedsatt arbetsförmåga till undvikande av onödiga tvister bör förtydligas med föreskrift om, i vilken riktning avseende skall fästas vid a) lyte b) förutvarande invaliditet, som redan medfört resp. icke medfört utbetalande av livränta.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare finner vad i § 8 sägs om den hänsyn, som skall tagas vid bedömandet, i vad mån viss kroppsskada åstadkommit nedsättning av arbetsförmåga, kräva ett tillägg av innehåll, att hänsyn även bör tagas till, om annan lika väl avlönad färdighet kan utbildas inom viss tid.

Styrelsen för svenska metallindustriarbetarförbundet uttalar beträffande den föreslagna bestämmelsen, att därest den skadade vid olycksfall är behäftad med kroppsskada eller lyte, hänsyn skall tagas till den mindre arbetsförmåga, som till följd därav vid olycksfallet hos honom förefanns, att denna bestämmelse i viss mån kan hava sitt berättigande, därest den enskilde arbetsgivaren vore ansvarig för den försäkrade. Då emellertid i lagen föreslagits, att försäkringen skall äga rum i riksförsäkringsanstalten, borde en mera samhällelig synpunkt läggas till grund vid bedömandet av fall som de ifrågavarande. Det vore för övrigt icke säkert, att en arbetare, som vore behäftad med viss kroppsskada eller lyte, därför hade mindre arbetsförmåga. Skulle, som i lagförslaget föreslagits, sådan hänsyn tagas, komme säkerligen många fall att bedömas med hänvisning till ifrågavarande skada eller lyte och icke efter den eventuellt minskade arbetsförmågan. På grund av dessa betänkligheter föreslår förbundet, att berörda bestämmelse helt måtte utgå.

11 §.

Kungl. lantbruksakademien anser det ovisst, huruvida förslaget 11 § kan så tolkas, att vad tjänstehjon enligt legostadgan tillgodonjuter av husbonden, medan följderna av ett olycksfall fortbestå, skall avdragas från den ersättning, som enligt 6 § skall utgå. Säkert vore i varje fall, att dylikt avdrag skulle äga rum, allenast om arbetsgivarens skyldighet enligt legostadgan föranlett nedsättning av försäkringsavgiften, och att för lindring i denna förutsattes dels en uttrycklig begäran från arbetsgivarens sida, dels ock, där så finnes erforderligt, ställande av sådan säkerhet för nyssnämnda skyldighet, som av försäkringsinrättningen godkännes. Det torde sålunda, även om 11 § får tolkas på nyssnämnda sätt, lätt nog kunna inträffa, att en lagstadd tjänare, som drabbas av olycksfall, blir berättigad dels till lön av husbonden, dels till ersättning från försäkringsinrättningen. Ett dylikt resultat borde uppenbarligen så vitt möjligt undvikas; eljest komme arbetsgivaren här att drabbas i dubbel måtto, varjämte det uppstode en ökad lockelse för arbetaren att räkna en än så obetydlig skada som anledning till erhållande av sjukpenning.

Förvaltaren R. Wedin i Uppsala län med instämmande av *Uppsala lantbruksklubb* anser, att arbetsgivares skyldigheter enligt 6 § legohjonsstadgan och 4 § fattigvårdsförordningen icke till fullo beaktats, i det 11 §:ns ordalydelse icke tydligt angåve, att det i paragrafen omnämnda avdrag äger tillämpning på de ifrågavarande fallen. Lättnad i försäkringsavgifter borde beredas husbönder och andra arbetsgivare för i deras tjänst varande lagstadda personer, vilka de förbundit sig fullt försörja under den tid arbetsavtalet är gällande.

Svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd framhåller, att bestämmelserna i 11 och 15 §§, sådana de nu voro föreslagna, icke i nämnvärd omfattning bleve tillämpliga å hemtjänare, dels därför att som bekant endast en mycket ringa del av dessa vore anställda enligt tjänstehjonsstadgan, och dels emedan, där så skett, husbönderna helt säkert komme att underlåta att i förväg söka lindring i försäkringsavgifterna. Det ville synas, som om det vore lämpligare att upphäva legostadgans bestämmelser i ämnet, såvitt angår olycksfall i arbetet, och i stället föreskriva, att ifråga om tjänare i hemmen husbonden är berättigad att erhålla gottgörelse av olycksfallsersätt-

ningen för understöd, som han lämnat en tjänare. I fråga om sjömän rådde ett liknande förhållande och torde det också vara lämpligt, att redaren berättigas erhålla gottgörelse av olycksfallsersättningen för det understöd, som lämnats sjöman.

Direktionen för sjömanshuset i Stockholm framhåller angelägenheten av att redarens skyldighet att enligt 64 och 90 §§ sjölagen lämna vård åt befälhavare och sjöman uppskattas till fullo vid tillämpningen av 11 och 15 §§, på det att dubbelbeskattning icke må förekomma.

Direktionen för sjömanshuset i Malmö anser, att det vore önskligt, att i samband med utfärdande av den nya olycksfallsförsäkringslagen de nu i sjölagen redare påvilande skyldigheterna att vid olycksfall bekosta sjukvård under viss tid, resp. begravning, må bortfalla. De i förslaget 11 § samt i motiverna omförmälda förmåner för redare att åtnjuta nedsättning i försäkringsavgifterna till kompensering av redares skyldigheter i avseende å sjukvård och begravningshjälp uppvägs nämligen ingalunda förmånen av att sådana skyldigheter bortföll.

Sveriges redareförening finner rättvisan kräva, att olycksfallsersättningen till sjöfolket skall utgå först efter det rederiets lagliga sjukvårdspåbuds upphört.

Enligt *Överståthållareämbetets* mening vore det visserligen uppenbarligen avsett, men framginge ej av ordalagen i 11 eller 15 §§, att sådan avlöning, som den skadade under sjukdomen eller vid total eller partiell arbetsförmåga äger uppbära av arbetsgivaren, även skall kunna avdragas från olycksfallsersättningen. Med förslaget bestämmelser syntes det, särskilt med avseende å statens och andra tjänstemän, kunna inträffa, att livränta för minskning av arbetsförmågan utginge samtidigt därmed, att den skadade såsom i det stora hela arbetsför eller åtminstone ej urståndsatt att utföra det arbete, som åligger honom, uppbär full avlöning. Oaktat den minskade arbetsförmågan skulle han således erhålla större inkomst än förut, då han var fullt arbetsför. Lämpligheten härav anser överståthållareämbetet kunna ifrågasättas. Statens likasom andra tjänstemän skulle enligt förslaget vid skada i följd av olycksfall i arbetet äga uppbära en något högre ersättning än den, till vilken de eljest vid sjukdom i allmänhet vore berättigade. Då många av dessa tjänstemän icke i arbetet voro utsatta för större risk än utom arbetet, syntes för dem en sådan förmån obefogad och anledning för staten ej förefinnas att för dessa fall påtaga sig eller ålägga andra arbetsgivare större ersättningsplikt än eljest vid tjänstemäns sjukdom.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västmanlands län anser 11 § icke vara tillräckligt tydligt avfattad. Av motiveringen framginge, att arbetsgivaren genom bl. a. utbetalning av lön under viss förutsättning medgäves rätt till avdrag från ersättning enligt stadgandet i 6 och 7 §§ och till lindring i försäkringsavgiften, på sätt 15 § närmare angäve. Detta vore givetvis fullt riktigt, men kunde svårigen härledas ur lydelsen av åberopade lagrum eller av lagförslaget i övrigt. Förmodligen hade kommitterade ansett, att uttrycket »annat understöd» i 11 § även täckte »utbetalning av lön», men då detta näppeligen vore fallet och vad kommitterade i förevarande hänseende avsett vore av betydelse för arbetsgivaren, torde 11 § böra givas en tydligare lydelse.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län anser det icke klart framgå, huru kommittén tänkt sig förhållandet med statstjänstemännen ordnat. Det syntes icke vara möjligt, att under 11 §:s uttryck »pension eller annat understöd» eller dess tal om understöd, som utgår från av arbetsgivarna bildad kassa, inbegripa den på grund av gällande avlöningsreglementen skeende utbetalningen även vid tjänsteledighet på grund av sjukdom av den del av avlöningen, som utgör själva lönen. Det vore å andra sidan uppenbart orimligt, att befattningshavaren vid ledighet på grund av olycksfall

i tjänsten skulle utöver sin lön få uppbära en sjukpenning, motsvarande $\frac{2}{3}$ av avlöningen, i den mån den ej överstege 1,800 kronor.

Handelskammaren i Göteborg yttrar, att skadad eller invalid, som har eller beredes möjlighet att på annat sätt förskaffa sig inkomst, vare sig hos arbetsgivare, där olycksfallet inträffade, eller annorstädes, bör frånträda eller vidkännas avdrag på livränta.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare föreslår, att arbetsgivare, som kan bereda arbetare, vilken tillerkänts livränta i följd av olycksfall i arbete, lika hög avlöning som före olycksfallet, må äga rätt att, så länge samma höga avlöning kan utgå, göra motsvarande avdrag i avlöningen. Arbetaren skulle sålunda vara skyldig inträda i annat lika högt avlönat arbete som före olycksfallet, om arbetsgivaren det påyrkade och arbetaren därav icke lede ont till följd av invaliditeten.

Göteborgs textilindustriförening uttalar sig i samma riktning.

Tekniska föreningen i Västerås yttrar, att om efter överenskommelse den i förutvarande sysselsättning arbetsoförmögne beredes av arbetsgivaren annat arbete, som lämnar honom en inkomst, bör arbetsgivaren äga rätt att av livräntan innehålla det belopp, varmed den till livränta berättigades årsförtjänst eventuellt överstiger hans årsinkomst under det år, som låg närmast olycksfallet. Så borde ock i de fall, då sjukpenning eller livränta eljest skulle tillkomma en arbetsoförmögne, arbetsgivaren äga rätt att uppbära utbetalade belopp, så länge den försäkrades inkomst av anställning hos arbetsgivaren utginge oavkortad.

Jämväl Uddeholms aktiebolag, vars yttrande *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Värmlands län* i princip biträder, yttrar sig i samma riktning.

Disponenten för Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag fil. doktor Hj. Lundbohm anför, att genom bestämmelserna i §§ 11 och 15 i lagförslaget ägde arbetsgivare och indirekt arbetsgivarekassor rätt att på lokala sjukkassor överflytta ersättningen under t. ex. de 60 första dagarna, enligt vilka bestämmelser avdrag från ersättningen enligt § 6 och från premie enligt § 15 finge göras, om understödet från sjukkassan helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag av arbetsgivare. Det komme naturligtvis att ligga i arbetsgivarekassornas stora intresse att begagna sig av denna utväg, dels för att förbilliga kostnaderna, dels för att öka kontrollen. Särskilt minskades omkostnaderna härigenom på grund av 16 § i förslaget, enligt vilken 5 % skulle utgå endast å till arbetsgivarekassa direkt betalad premie. För att underlätta förutnämnda anordningar vore det önskvärt, att i lagen tydligt uttalades, att arbetsgivare, som genom sjukkassa träffat avtal, varigenom ersättning utginge under första tiden efter olycksfallet, vore befriad från försäkringsplikt i försäkringsinrättningen under denna tid.

Vidare framhåller doktor Lundbohm, att för biträden och tjänstemän, såväl i enskildas som i bolags, kommuners och statens tjänst, som i allmänhet hava månads- eller årslöner, avlöningen utgår oförminskad, även om de på grund av sjukdom av en eller annan orsak äro förhindrade att under kortare tidsperiod fullgöra sin tjänst. Om riks försäkringen därför på grund av den föreslagna lagen skulle vid olycksfall utbetala viss ersättning till dylik löntagare på arbetsgivarens bekostnad, så borde detta förutsätta, att arbetsgivaren vore berättigad att indraga ordinarie avlöningen för motsvarande tid. Sådan löntagare skulle genom den nya lagen komma i en sämre ställning därigenom, att högst $\frac{2}{3}$ av avlöningen skulle utgå vid olycksfall.

Enskilda järnvägars försäkringsanstalt mot olycksfall anför beträffande avdrag från ersättning med det belopp, som i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål utgår från kassa, som helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag av

arbetsgivaren, att ifrågavarande stadgande borde vara så tydligt avfattat, att en mer eller mindre godtycklig tolkning icke kunde äga rum. Gent emot den av kommitterade framhållna minimigränsen av minst hälften anmärker anstalten, att den är för hög. Då det torde möta svårigheter att beräkna, huru stor del av arbetsgivares — respektive befattningshavares bidrag — som faller på invalidpensioneringen och då i varje fall befattningshavarens bidrag till mycket ringa del täcker kostnaden för invalidpensioneringen, funnes det enligt styrelsens förmenande ingen anledning att frågå nu gällande princip, att avdrag skulle ske för hela pensionen.

Svenska järnvägsmanufakturörernas styrelse framhåller jämväl, att 11 § i vissa avseenden bör förtydligas. (Då yttrandet inkommit mycket sent, har utförligare referat härav ej kunnat intagas.)

Handelskammaren i Karlskrona framhåller, att vid fastställande av livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen hänsyn bör tagas till pension, som den skadade erhåller från annat håll.

Direktören för Baltiska trävaruaktiebolaget Georg Andersson anser, att i stället för »väsentlig del» en viss bestämd andel borde nämnas såsom villkor för arbetsgivarens rätt att erhålla lindring i försäkringsavgifterna. Vidare erinrar Andersson, att en del nu befintliga sjukkassar, av vilka flera lämnade dagsersättning jämväl till sjuk hustru, riskerade att på grund av den föreslagna lagens tillkomst mista för upprätthållande av deras verksamhet nödiga bidrag från arbetsgivarna.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, att bestämmelsen om avdrag på sjukpenning eller livränta, vid samtidigt utgående ersättning från sjukkassa, som helt och hållet eller till väsentlig del bildats genom bidrag av arbetsgivare, borde utsträckas att gälla även i fall av allmänt bidrag till sjukkassar.

Handelskammaren i Gävle anser, att olycksfallsersättning åtminstone till den skadade icke bör utgå, i den mån ersättningen i förening med från sjukkassa utgående sjukhjälp skulle komma att överskrida den skadades vanliga arbetsinkomst. Ifrågasättas kunde ju, huruvida överskjutande belopp borde helt indragas eller av försäkringsinrättningen överlämnas till vederbörande sjukkassa för att stärka dess fonder.

12 §.

Yrkesinspektören i åttonde distriktet R. Schenson anser, att arbetsgivarnes skadeståndsskyldighet enligt allmän lag, skulle, då ersättning utgår på grund av olycksfallsförsäkringen, kunna inskränkas, åtminstone till sådana fall, där det genom straffdom konstaterats, att arbetsgivaren eller hans representant uppsåtligt eller genom grov vårdslöshet vållat skadan.

Järnkontoret finner, med hänsyn till den föreslagna lagstiftningens princip, att olycksfallsförsäkring skall till den skadade utgå, även om grov vårdslöshet av denne varit orsaken till olycksfallet, konsekvensen fordra, att, där arbetsgivaren på grund av försummelse kan bli dömd skadestånd, han däruti bör åtnjuta minskning, motsvarande det belopp, för vilket den skadade blivit försäkrad, och torde sådan ändring i 12 § böra vidtagas.

Handelskammaren i Gävle erinrar, att om olycksfallet ägt rum på grund av arbetsgivarens vållande, vartill såsom bekant enligt domstolspraxis även räknas underlåtenhet att i detalj följa arbetarskyddslagens föreskrifter, arbetsgivaren har att för skadan utbetala skadestånd utan någon som helst regressrätt till försäkringsanstalten. Ehuru motsvarande bestämmelse innehålles i gällande olycksfallsersättningslag, vill kammaren ifrågasätta, att arbetsgivaren medges sådan regressrätt, så vida ej vållan-

det är groft. Eljest bleve mången arbetsgivare nödsakad att dels betala försäkringsavgifter till riks-försäkringsanstalten och dessutom särskilt försäkra sina arbetare för den ej obetydliga risken att, oaktat han gör sitt bästa att förebygga olycksfall bland sina arbetare, ändå av domstolarna förklaras hava varit vållande till sådant.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anför, att vad anginge de i 11 § omnämnda fall, då den lagstade ersättningen utgår med nedsatt belopp, borde motsvarande tydligtvis gälla även det fall, som avses i 12 §, nämligen att arbetsgivaren enligt allmän lag eller särskild författning blir ålagd att utgiva ersättning. Ett förtydligande i sådan riktning av stadgandet i senare delen av 12 § anser utskottet vara av behovet påkallat.

Svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd framhåller, att då den premie, som arbetsgivaren betalar till försäkringsinrättningen, avsåge alla olycksfall i arbete, även de, som orsakas av vållande från arbetsgivarens sida, torde det var rättvist, att arbetsgivaren erhåller avdrag i skadeståndet till den skadade, för vad denne uppburit från försäkringsinrättningen.

Järnverksföreningen framhåller såsom ett önskemål, att arbetsgivaren genom den försäkring för olycksfall i arbete, som han bekostade, också bleve täckt för *alla* penningarrisker till följd av olycksfall, även när skadeståndsskyldighet i sådant hänseende kunde bli honom ådömd enligt allmän lag. Som det nu vore planlagt, kommer det att bli nära nog nödvändigt för arbetsgivaren att för sin ansvarsskyldighet i sist omnämnda fall taga särskild försäkring i någon privat försäkringsanstalt, som meddelar försäkring av ifrågavarande slag (ansvarsförsäkring). Det borde dock ligga närmare till hands att den obligatoriska olycksfallsförsäkring, som nu är föreslagen, utsträcktes — eventuellt mot den säkert obetydliga ökning i premien, som härav kunde betingas — till att omfatta även olycksfall, för vilka arbetsgivaren enligt allmän lag eller särskild författning är ansvarsskyldig.

13 §.

Förste provinsialläkaren Ch. Lundberg i Jönköpings län anser, att stadgandet i paragrafens första stycke, att försäkringsinrättning skall, »så fort ske kan, besluta om de åtgärder, som för den skadades vård må vara av nöden», kan leda till alltför vidlyftigt arbete för en stor anstalt. Det stora flertalet olycksfall vore ju av den lindriga art, att vilken läkare som helst kan sköta dem; och beträffande svårare olycksfall anlätades ju i regel omedelbart närmaste lasarett, och det finge väl då i allmänhet anses obehövt, att anstalten skulle ingripa beträffande dessas vård. Något annorlunda ställde sig ju saken, om olycksfallet vore av den art, att särskild specialvård erfordras (t. ex. ögonskador); där kunde det vara befogat, att anstalten ingriper. En nödvändig förutsättning för en bestämmelse sådan, som här föreslagits, vore emellertid, att anstalten själv hade tillgång till sakkunskap, och härom funnes intet i lagen stadgat.

Järnkontoret anför, att bestämmelsen i denna paragraf, att jämkningar i fastställda ersättningsbelopp kunna göras under en obegränsad tid framåt, syntes kunna medföra oberäknliga konsekvenser, och syntes därför en tidsbegränsning — låt vara mera vid än den nuvarande — böra förordas.

Svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd anför, att bestämmelsen att ersättningsstagaren ej är underkastad återbetalningsskyldighet tydligen avsåge att innebära en förmån för honom, men det kunde sättas i fråga, om detta verkligen bleve följ-

den. I sådant fall torde försäkringsinrättningen provisoriskt komma att utbetala endast ett minimum, medan däremot inrättningen kunde antagas förfara frikostigare i fall återbetalningsskyldighet förefunnes, vilket också vore mera överensstämmande med allmänna rättsregler.

14 §.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län anser, att utbetalningarna av praktiska skäl böra äga rum å veckans näst sista söckendag på sätt i allmänhet sker med avlönings utbetalande.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser även, att utbetalningarna böra äga rum å veckans näst sista söckendag. Vidare borde livränta med försäkringsinrättningens samtycke kunna få utbetalas i kortare termin än en månad.

Handelskammaren i Gävle anför, att föreskriften att livränta skall utbetalas månadsvis synes komma att förorsaka alltför mycket besvär och kostnader. Åtminstone då jämförelsevis låg livränta utgår, borde densamma, liksom i den allmänna pensionsförsäkringen, kunna utbetalas för längre perioder, exempelvis kvartalsvis. På det ej försäkringsanstalt skall behöva under onödigt lång tid i sina räkenskaper redovisa för ej i anspråk tagna livränterättigheter, syntes det böra stadgas, att rätten till livränta upphör, sedan fem år förflutit efter det vederbörande sista gången lyft honom tillkommande olycksfallsersättning.

Svenska pappersbruksföreningen vill ifrågasätta, om icke lämpligen en preskriptionstid för livräntor borde i lagen införas.

Direktionen för sjömanshuset i Stockholm anser, att bestämmelser böra meddelas, huru med ersättning skall förfaras, då sjuk eller skadad sjöman kvarlämnas i utländsk hamn och ersättning enligt lagförslaget skall utgivas för tid utöver de 4 veckor sjölagen bestämmer.

17 §.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg inser ej, varför skyldigheten att lämna för bestämmande av försäkringsavgift eller ersättningsbelopp erforderliga uppgifter skall inskränkas endast till vissa angivna förhållanden.

18 §.

I en del yttranden tillstyrkes i det väsentliga kommitténs förslag i förevarande §. Sälunda har *Bergmästaren i södra distriktet K. Sidenvall* intet att erinra beträffande denna §. Föreskrift borde dock meddelas därom, att kostnaden för undersökning, som utföres på begäran av försäkringsinrättning, skall gäldas av denna.

T. f. bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund framhåller, att försäkringsinrättning och tillsynsorgan för lagens om arbetarskydd efterlevnad böra hava rätt att företaga undersökning av de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs.

Yrkesinspektören i femte distriktet D. Kempe framhåller, att yrkesinspektörerna med all sannolikhet på grund av 18 § få utföra ett högst avsevärt antal undersökningar vid fabriker. Utlåtanden kunde sannolikt högst sällan lämnas utan föregående besök å arbetsplatsen, alldenstund industrien vore underkastad ständiga förändringar i arbetsmetoder och maskinella anordningar, så att en fabrik vore sig icke lik den ena tiden som den andra. Då yrkesinspektören sälunda för undersökningar i fråga sannolikt ganska ofta måste företaga särskilda inspektionsresor, kunde yrkesinspektörernas egent-

liga uppgifter lätt under nuvarande förhållanden förtryckas, såvida icke en detta arbete motsvarande ökning av distriktspersonalen genomfördes. Under förutsättning av en sådan personalökning kunde yrkesinspektören ej annat än finna, att det vore synnerligen lämpligt, att yrkesinspektör avgåve yttrande för bestämmandet av försäkringsavgifterna av det skäl, att yrkesinspektören icke blott hade förvärvat sig specialkunskap inom skyddsteknikens område, särskilt beträffande skydd mot olycksfall och ohälsa i arbete, utan även i regel förskaffat sig kännedom om fabriksledningens mer eller mindre kompetens i skyddstekniskt hänseende. Yrkesinspektören tillstyrker sålunda bestämmelserna i 18 § jämförda med dem i 15 §.

Yrkesinspektören i tredje distriktet friherre A. Funck framhåller, att den i 18 § medgivna rättigheten att påfordra undersökning genom yrkesinspektionen av vissa förhållanden på arbetsplatser visserligen kan komma att inverka menligt på yrkesinspektionens arbete, om denna rättighet utnyttjades i större omfattning, men denna utväg för försäkringsinrättning att förskaffa sig upplysningar om förhållanden på ett arbetsställe syntes dock vara bättre, än att en slags inspektion skulle få utövas av försäkringsinrättning eller försäkringsrådet vid sidan av yrkesinspektionen. Om försäkringsinrättning eller försäkringsrådet skulle hava rättighet att verkställa dylik undersökning bleve, bland andra olägenheter, följden, att arbetsgivare få så många inspektionsförrättare att göra med, att de slutligen inte veta, vilken myndighet de hava att hålla sig till i frågor rörande arbetarskydd. Därest försäkringsinrättning eller försäkringsrådet vill hava förhållandena på ett under arbetarskyddslagen stående arbetsställe undersökta, syntes detta kunna ske på så sätt, att sådan undersökning begäres hos yrkesinspektionens chefsmyndighet, varefter denna lämnar vederbörande yrkesinspektionens befattningshavare i uppdrag att företaga den begärda undersökningen, vid vilken förrättning försäkringsinrättnings ombud skulle äga närvara.

I ett par av yttrandena hemställes, att rätt att påfordra undersökning genom yrkesinspektionen ej borde tillkomma privat försäkringsinrättning.

Sålunda framhåller *yrkesinspektören i sjunde distriktet R. Wieselgren*, att i instruktionen för yrkesinspektörerna resp. riksförsäkringsanstalten borde inflyta en föreskrift om samarbete mellan de två statsorgan, vilka skulle bedöma arbetsställena och arbetets farlighet. Vidare borde 18 § erhålla följande ändrade lydelse: »Försäkringsinrättningen — försåvitt den är statsorgan — äger att, i den mån — — — samt hos myndighet, som enligt lagen om arbetarskydd utövar tillsyn å samma lags efterlevnad, begära undersökning, eller då samma myndighet anmält förhinder, och samtidigt stor skyndsamhet är av nöden, så ock i fråga om arbete, varå nämnda lag ej äger tillämpning, själv företaga undersökning av de förhållanden, under vilka arbetet bedrives. Enahanda befogenheter tillkomma jämväl försäkringsrådet».

Bergmästaren i västra distriktet Hj. Nordqvist anser, att rätt att påfordra undersökning hos myndighet syntes näppeligen böra tillkomma privat försäkringsinrättning, utan vara förbehållen riksförsäkringsanstalten samt försäkringsrådet. Då det givetvis alltid borde intressera riksförsäkringsanstalten att få kännedom om de rådande arbetsförhållandena, borde privat försäkringsinrättning, då den har intresse av undersökning, anhålla om sådan genom riksförsäkringsanstalten. I anledning av motiveringens ordalag erinrade bergmästaren därom, att beträffande gruvdrift (å inmutningsbara mineral) tillsyn av det egentliga gruvarbetet i allt väsentligt utövas av bergverksstyrelsen (gruvstadgan 50—54 §§) med bergsöverstyrelsen som chefsmyndighet. Framställning rörande undersökning av arbetsförhållanden under jord torde därför i flertalet fall böra ske hos kommerskollegium.

I andra yttranden åter föreslås inskränkning i allmänhet av försäkringsinrättnings befogenhet att begära undersökning genom yrkesinspektionen.

Yrkesinspektören i åttonde distriktet R. Schenson framhåller, att det låge i sakens natur, att ett ordnat samarbete mellan yrkesinspektionen och försäkringsinrättningarna borde äga rum till främjande av gemensamma ansträngningar för olycksfallens inskränkande, men att en begränsning av yrkesinspektörernas skyldighet att lämna meddelanden till försäkringsinrättning syntes vara behöflig på det att yrkesinspektörerna ej skulle betungas med uppgifter, som icke kunna anses åligga dem enligt gällande lag och instruktion och som gå vid sidan om deras verksamhet. Detta uteslöte givetvis ej, att försäkringsrådet genom framställning till yrkesinspektionens chefsmyndighet eller dess underordnade tillsynsorgan kan påkalla utredning i sådana ärenden, med vilka yrkesinspektionen har att taga befattning. Bestämmelser i detta avseende kunde därför lämpligen hava plats i de särskilda föreskrifter, som komma att meddelas för försäkringsrådet, men borde utgå i sammanhang med 18 §.

Yrkesinspektören i nionde distriktet O. Nylén hemställer, under hänvisning till yrkesinspektörernas stora arbetsbörda på deras egentliga verksamhetsområde, att ur 18 § måtte utgå vad däri säges om försäkringsinrättnings och försäkringsrådets befogenhet att hos myndighet, som enligt lagen om arbetarskydd utövar tillsyn å samma lags efterlevnad, påfordra undersökning av de förhållanden, under vilka arbetet bedrives. Emellertid syntes ett samarbete mellan yrkesinspektionen och försäkringsinrättningen vara möjligt på det sättet, att vid inspektionerna yrkesinspektörerna insamla sådana uppgifter, som kunna vara av betydelse för bestämmandet av försäkringsavgifterna. Det syntes därför, att i 18 § kunde intagas ungefär följande bestämmelse. »Försäkringsinrättningen äger att efter samråd med yrkesinspektionens chefsmyndighet genom densamma införskaffa sådana upplysningar beträffande verksamheter, vilka stå under yrkesinspektionens tillsyn, som kunna vara av betydelse för försäkringsinrättningens verksamhet.»

Bergmästaren i mellersta distriktet C. O. Norelius framhåller, att därest en ytterligare gradering av premierna skall ske utöver den, som betingas av olycksfallsfrekvensen inom olika yrkesgrupper, syntes det, som om denna bäst äger rum hos försäkringsanstalten i närvaro av den yrkesinspektör, inom vars område arbetsstället är beläget. Om för varje särskild ansökning yrkesinspektör skulle höras, vore det att befara, att yrkesinspektören finge långt mera arbete härmed, än som vore förenligt med ett rätt handhavande av inspektionen för övrigt.

Yrkesinspektören i fjärde distriktet C. Häger ansluter sig till det uttalande yrkesinspektörerna i skrivelse till kommerskollegium den 4 mars 1904 gjorde med anledning av kollegii remiss rörande en av riksförsäkringsanstalten gjord underdånig framställning med samma syfte, som i 18 § anges, nämligen, att yrkesinspektörerna icke vore befogade enligt nu gällande föreskrifter att meddela försäkringsinrättning vare sig officiella eller konfidentiella uppgifter till ledning för specialtarifieringar, ävensom att yrkesinspektörernas egentliga uppgift alldeles säkert skulle komma att rubbas, om yrkesinspektörerna ålades att meddela försäkringsinrättning av denna åstundade uppgifter för specialtarifieringar.

Beträffande försäkringsinrättnings befogenhet att själv företaga undersökningar föreslås i några uttalanden vissa inskränkningar.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jököpings län anser sålunda, att, till skydd för yrkeshemligheter, bestämmelser borde meddelas, som begränsa försäkringsrådets och försäkringsinrättningarnas i paragrafen givna undersökningsrätt.

Göteborgs textilindustriförening hemställer, att tystnadsplikt föreskrives vid de i paragrafen åsyftade undersökningar samt att orden »de förhållanden, under vilka arbetet bedrives» ersättas med andra definitiva uttryck.

Statens inspektör för explosiva varor G. von Feilitzen anser, beträffande förslaget, att försäkringsinrättningen i vissa fall *utan arbetsgivarens samtycke* skulle äga befogenhet vidtaga erforderliga undersökningar, att detta måste anses såsom en mindre tilltalande åtgärd och i viss mån kränkande för arbetsgivaren, varför det torde kunna tagas i övervägande, huruvida icke det tillägg i § 17 skulle kunna vara tillfyllest, att arbetsgivaren *på heder och samvete* skall avgiva erforderliga uppgifter. Skulle oaktat inlämnade uppgifter tveksamhet uppstå angående arbetets beskaffenhet ur farlighetssynpunkt, torde full klarhet uppnås i förevarande fall, därest socialstyrelsen på begäran från försäkringsinrättningen genom vederbörande yrkesinspektör låter verkställa undersökning. Det torde t. o. m. kunna ifrågasättas, huruvida försäkringsinrättningens ombud för vissa industrier, exempelvis sprängämnesfabrikationen, kunde äga erforderlig kompetens att själv bedöma den eventuella risken vid arbetets bedrivande, varför här ifrågasatt undersökning även ur praktisk synpunkt lämpligare borde förläggas hos den myndighet, som enligt lagen om arbetarskydd utövar tillsyn å samma lags efterlevnad.

Å andra sidan påyrkas i ett par yttranden, att försäkringsinrättningarna böra hava större befogenhet att själva företaga undersökningar.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anser, att om försäkringsinrättningarna kunna själva med för deras behov tillräcklig sakkunskap införskaffa erforderliga upplysningar i brådskande fall, t. o. m. mot arbetsgivares samtycke, så torde väl samma mått av sakkunskap förslå, även om särskild skyndsamhet ej är av nöden, eller om arbetsgivaren icke ställer sig hindrande, utan på allt sätt söker underlätta undersökningen. Kommittén hade sålunda utgått från, att försäkringsinrättningarna komme att hava tillgång till för deras behov erforderlig sakkunskap. Under sådana förhållanden frågade man efter kommitténs motiv för att avvika från det inom försäkringsvärlden hittills vanliga, och, så vitt yrkesinspektören visste, utan svårighet tillämpade förfarandet, att försäkringsinrättning själv genom sin egen personal å ort och ställe och alltså utan onödig omgång gör undersökningar för premiebestämningar och för reglering av skador (brand, olycksfall, maskinskador o. d.). Ifrågavarande föreskrift vore enligt yrkesinspektörens mening till ringa eller intet gagn. Enskilda försäkringsinrättningar av det slag, som avsåges i 4 § (arbetsgivarsammanslutningar) torde icke hava någon svårighet att i stadgar eller liknande föreskrifter få intaga bestämmelse, som gäve dem rätt att själva verkställa erforderliga undersökningar. Vad slutligen statens försäkringsinrättning beträffade, hade den nu under snart 13 år och utan svårare olägenhet med hjälp av egen personal, såväl tjänstemän i Stockholm som en del ombud, verkställt erforderliga undersökningar. Någon verklig betydelse kunde i detta fall icke tillmätas en möjligen förefintlig strävan att undvika »dubbelinspektion», ty redan nu funnes ju yrkesinspektion, elektrisk inspektion, brandsyn, brandförsäkringsinspektion, maskinförsäkringsinspektion och väl kanske åtskilligt mera.

Handelskammaren i Karlstad anför huvudsakligen följande. För att uppmuntra arbetsgivarna till sådana ändringar och förbättringar, som kunna minska faran för olycksfall, borde enligt kammarens mening användas specialtarifiering även inom samma yrkesgren, så att försäkringsavgiften bleve så noga som möjligt avpassad efter risken, ty verkstäder eller fabriker inom samma bransch kunde vara betydligt olika med avseende på fara för olycksfall. Det kunde då visserligen vara lämpligt, att

den under socialstyrelsen stående yrkesinspektionen medverkade för detta ändamål, men handelskammaren ansåge, för vinnande av enhetlighet och väl avvägda avgifter nödigt, att antingen styrelsen för riks försäkringsanstalten eller försäkringsrådet finge tillgång till lämpliga inspektörer, som kunde samarbeta med yrkesinspektionen i denna synnerligen viktiga sak. Yrkesinspektionens uppgift borde därvid bli att lämna råd och upplysningar.

Slutligen göres på några håll gällande, att om premierregleringen på visst anvisat sätt förenklas, bleve inspektion av arbetsföretag mindre behöfvig.

Sälunda anser *byråchefen i socialstyrelsen Th. Fürst*, att om premierregleringen ordnas på sätt av honom i en avgiven P. M. föreslagits (se under 19 §) bortfölla även till största delen behovet av riskens uppskattning genom besök å arbetsplatsen. Detta torde utgöra en fördel på grund av den osäkerhet, en sådan tarifiering måste lida av genom de synnerligen komplicerade och växlande förhållanden, som inverka på olycksfallsrisken. Till de mera fixa och bedömbara faktorerna kunde räknas de maskinella anordningarnas mer eller mindre goda beskaffenhet ur skyddsteknisk synpunkt ävensom de lokala förhållandena, såsom utrymme, dagerförhållanden o. dyl. Till de växlande faktorer, som utan ingående studium i stor utsträckning undandroge sig bedömande hörde i främsta rummet arbetsledningens beskaffenhet, som i betydlig grad inverkade på olycksfallsrisken och vore underkastad stora och oberäkneliga rubbningar genom chefombyten, förmäns och verkmästares förflyttning m. m. I viss mån sammanhängande härmed vore ordningen å arbetsstället. Till samma grupp hörde även förekomsten av s. k. vaneolycksfallsoffer, d. v. s. personer som kommit in i ett arbete eller å en plats, där det kräves större vaksamhet, rörlighet eller annan förmåga, än de besitta, och vilka därför åter och åter drabbas av olycksfall.

Yrkesinspektören i andra distriktet Olof Hellström framhåller den stora arbetsbörda, förslaget genomförande skulle pålägga yrkesinspektörerna samt yttrar beträffande bestämmandet av premien, att det därför vore nödvändigt att anordna ett enklare, mindre betungande och mindre kostbart sätt för premiernas fastställande, och ett enkelt sådant skulle möjligen kunna tänkas, om vid varje företag icke uteslutande de olika förhållandena vid arbetsstället lades till grund för premiebestämningen utan, och i ännu högre grad, denna baserades på *olycksfallsfrekvensen inom varje företag*. Denna stode ju ock i ett visst förhållande till mängden och arten av befintliga skyddsanordningar, om än härvidlag andra faktorer, såsom arbetarnas egen försiktighet m. m. spela in. En specialtarifiering av varje yrkesgrupp med maximi- och minimipremier på basis av nuvarande tarifiering vore lätt gjord, även utan yrkesinspektionens medverkan. Det skulle då låta tänka sig, att alla företag inom samma yrkesgrupp åsattes samma premie, t. ex. medelpremien för gruppen, reducerad till en årsinkomst av 1,000 kronor. Efter försäkringsårets slut lades olycksfallsfrekvensen under året till grund för den slutliga premien. Ersättningen kunde således växla år från år allt efter olycksfallsfrekvensen. De företag, där inga olycksfall inträffat, betalade den lägsta grupp-premien, alla övriga i förhållande till olycksfallens antal och omfång. Regleringen av premiebeloppen kunde ordnas genom återbetalning av för högt erlagda avgifter och tillägg av för lågt inbetalda i samband med kronouppbörden. Härvid vore dock att märka, att de olycksfall, som konstaterats vara rena olyckshändelser, d. v. s. inträffat under sådana förhållanden, att de icke kunnat förebyggas genom skyddsanordningar eller på annat sätt, och som lika lätt kunna inträffa på en idealisk arbetsplats som på en mindre idealisk, icke borde inverka på den slutliga premien. Premierna för dessa så att säga oberäkneliga olycksfall borde nämligen ingå i minimipremien för gruppen i fråga.

En tariffiering på dessa grunder skulle bland annat skapa ett gagneligt och utförbart samarbete emellan försäkringsinrättningen och socialstyrelsen, respektive yrkesinspektionen. Undersökningarna komme i de flesta fall att inskränka sig till vissa svårare olycksfall, som redan nu praktiserades, besvarandet av vissa ur teknisk synpunkt viktiga frågor m. m., som allt skulle kunna ske utan rubbning i den nuvarande yrkesinspektionens verksamhet och sannolikt även med nuvarande arbetskrafter.

Yrkesinspektören i första distriktet Arvid Rosengren framhåller, att mot anlitande av yrkesinspektörerna vid specialtarifiering torde knappast kunna göras någon anmärkning ur den synpunkten, att yrkesinspektörerna kunde förutsättas äga bättre kännedom om ett arbetsställe i skyddstekniskt avseende än någon annan tillfällig bedömare, men man finge dock härvidlag icke förbise, att en planmässigt lagd och systematiskt ordnad yrkesinspektionsverksamhet komme att härigenom betänkligt rubbas. Genom yrkesinspektörernas anlitande vunnas den fördelen, att dubbelinspektion undvikas. Om förslaget om specialtarifiering vunno bifall, måste man emellertid givetvis taga med i beräkningen en ökning av yrkesinspektionens arbetskrafter. Yrkesinspektören framställer ett förslag till en s. k. »kompensationspremie», huvudsakligen efter samma grunder som yrkesinspektören i andra distriktet och varigenom inspektion kunde bli mindre behöfvlig.

19 §.

Kungl. lantbruksakademien framhåller, att det från jordbrukets synpunkt syntes önskvärt, att avgifterna må bestämmas och inbetalas efter försäkringsårets slut, såsom förhållandet vore vid länens brandstodsbolag m. fl. ömsesidiga försäkringsbolag, och såsom här med all sannolikhet komme att ske vid de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen. Det vore vid jordbruket omöjligt att för ett kommande år beräkna åtgången av tillfällig arbetskraft, varemot det vid årets slut vore lätt att redovisa sådan. Den minskade ränteinkomst, som skulle bli en följd av premiebetalning i efterskott, drabbade ju endast första året efter lagens trädande i kraft och torde uppvägas av minskat arbete för utredandet av felaktiga eller godtyckliga deklarationer samt ett ökat förtroende för den nya lagstiftningen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Södermanlands län anmärker, att i den föreslagna lagen ej finnes några bestämmelser om tid och sätt för debitering och uppbärande av avgifterna till riksförsäkringsanstalten och uttalar den förmodan att, därest för dessa avgifters uppbörd och redovisning komme att erfordras medverkan av Kungl. Maj:ts befallningshavande och dem underlydande myndigheter, Kungl. Maj:ts befallningshavande torde få komma i tillfälle att avgiva utlåtande över blivande förslag till stadganden i ämnet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län anser, att det enklaste vore, att uppbörden av avgifterna i allmänhet finge äga rum i samband med kronouppbörden; indrivande av restantier ordnades då på enklaste sätt. Men då uppbördsstämmorna numera i allmänhet skola hållas i slutet av året, måste i sådant fall uppgivas den av kommittén framhållna förmånen av avgifternas intagande i början av året. Detta ville emellertid synas vara endast en ordnings- och bokföringsfråga, beroende på, huru det ordnas med avgifternas påförande och med tiden för lagens ikraftträdande.

Beträffande bestämmelserna i andra stycket av 19 § finner Kungl. Maj:ts befallningshavande det vara en onödig och till dubbelarbete ledande utväg, att obetalda avgifter skola förskjutas av statsverket. Då staten väl i allt fall stode i ansvar för

riksförsäkringsanstaltens solvens och måste förskjuta medel till ersättningar för olycksfall, därest anstalten skulle sakna tillgång därtill, syntes det ej föreligga skäl att låta staten även i nu ifrågasatta form uppträda såsom subventionerande till anstalten. Och för kontroll på den riktiga beräkningen av försäkringsavgifterna torde en sådan åtgärd som den föreslagna vara överflödigt, ja t. o. m. vilseledande, då avgifterna väl icke kunde sägas vara rätt beräknade, om därvid ej tagits någon marginal för avgifter, som ej kunna indrivras.

Luleå tegelbruksaktiebolag anser det vara en fördel, om arbetarnas enskilda olycksfallspremier och pensionsbeloppet 3 kr. skulle kunna upptagas samtidigt med kronouppbörden, enär därigenom vunnas minskade indrivningskostnader, i de fall, då premierna ej betalades på bestämd dag.

Jämväl *yrkesinspektören i sjunde distriktet R. Wieselgren* ifrågasätter, att premieuppbörden skall ske genom skattosedlarne.

Byråchefen i socialstyrelsen Th. Fürst framhåller i en avgiven P. M., att det nuvarande tillvägagångssättet i riks-försäkringsanstalten med en förvärdering av risken och fixering av premien per årsarbetare före försäkringens avslutande liksom även ett uttagande i förskott av den sannolika premien vore överflödigt, när obligatorisk försäkringsplikt infördes, och hela proceduren torde då kunna inskränkas till ett förfarande, som motsvarade den nuvarande efterregleringen. Med ledning av förd statistik, såväl rörande de enskilda större arbetsställena som beträffande skilda yrkesgrupper, kunde risken å visst arbetsställe bedömas efter medeltalsrisken för sådan verksamhet och reglering av premieprocentsatsen äga rum efter kortare eller längre tids försäkring. Vidare borde varje arbetsgivare åläggas att i samband med avgivande av deklaration för taxering insända en förteckning över hos honom under det nästföregående året sysselsatta arbetare med uppgift dels om deras resp. löneinkomster och dels om av dem utförda dagsverken. Från taxeringsmyndigheterna skulle därefter dessa förteckningar insändas till riks-försäkringsanstalten, där med ledning av desamma samt den för resp. yrke fastställda premieprocentsatsen premien för varje arbetsgivare skulle beräknas. Uppgiften om den på varje arbetsgivare belöpande premien skulle kommuniceras vederbörande taxeringsmyndighet och införas under särskild rubrik å arbetsgivarens kronoskattsedel samt uppbäras i samband med kronouppbörden. Arbetsgivare, ansluten till sådant försäkringsbolag, som omförmäles i lagens 4 § skulle fritagas från insändande av omskrivna förteckning, men hade att å särskild blankett angiva det bolag, i vilket han under avsett år varit medlem. Uppgifterna skulle kontrolleras av riks-försäkringsanstalten. Premieuppbördens ordnande på här föreslaget sätt skulle medföra, att riks-försäkringsanstalten finge förskottera ersättningarna för de skador, som inträffat under det år uppbörden avser.

Byråchefen Fürst framhåller vidare, att för beräkning av en exakt premie enligt försäkringstekniska grunder måste riks-försäkringsanstalten erhålla uppgift ej endast om de skilda arbetarnas årslöner utan även om det av varje grupp arbetare med samma årslön utförda antalet dagsverken under året. För de större arbetsgivarna torde dylika uppgifters avgivande ej möta allt för stora svårigheter, och för de mera riskabla yrkena vore de nog även nödvändiga för premieberäkningen. För vissa yrkesarbetare åter, där olycksfallsrisken i arbete vore minimal, såsom exempelvis kontorsbiträden, handelsanställda och personliga tjänare, borde kunna tagas i övervägande, huruvida icke en fix premie kunde fastställas per årsarbetare oberoende av årsinkomsten. För dessa kategorier arbetare torde en medelinkomst kunna fastställas.

Med avseende å stadgandet, att resterande försäkringsavgifter skola indrivras av kronobetjäningen på sätt om indrivning av resterande kronoutskylder är stadgat, erinrar *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län*, att, därest olycksfallsförsäkringen skulle erhålla den omfattning, som kommittén föreslagit, en sådan indrivning säkerligen skulle komma att medföra väsentligt ökade kostnader såväl för staten som, framför allt, för kommunerna genom anställande av nya fjärdingsmän och exekutionsbetjante. Redan vore nämligen dessa, särskilt genom indrivningen av pensionsavgifterna så hårt ansträngda, att deras antal behövde ökas.

Direktionen för sjömanshuset i Malmö anför, att motiven till 19 § gäve vid handen, att kommittén tänkt sig, att försäkringsavgifterna skola betalas för år och i förskott. Vid sådant förhållande vore det rimligt, att rederier berättigades till ristorno av försäkringsavgifter för tid, under vilken fartyg icke användes eller vore bemannat, allt i närmare överenstämmelse med vad vid kaskoförsäkring vore brukligt; och hemställde direktionen, att i förslaget intoges bestämmelse i sådant syfte. Bestämmelser i sådant avseende syntes vara av den vikt, att de borde finnas i en blivande olycksfallsförsäkringslag och icke utfärdas på administrativ väg.

Uddeholms aktiebolag påpekar lämpligheten av ett stadgande om, att storleken av de fonder, som riksförsäkringsanstalten tillåtes upplägga, bliva begränsade till vissa belopp, samt att, därest kapitalbildning därutöver skulle kunna ske genom de fastställda premierna, sådan icke borde tillåtas utan i stället komma arbetsgivaren tillgodo i form av minskade försäkringspremier.

Handelskammaren i Karlstad sätter i fråga, huruvida icke överskott i försäkringsfonden lämpligen skulle kunna särskilt fonderas för att så småningom bereda arbetsgivarna någon lindring i premieavgiften, i stället för att, såsom kommitterade i sina motiv föreslå, användas till sociala uppgifter, som stå i samband med olycksfallsförsäkring.

20 §.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg påpekar, att 20 § handlar om skyldighet för skadad arbetare att underkasta sig läkarvård m. m., och sålunda egentligen icke hör hemma under den angivna rubriken.

Järnkontoret anför, att andra stycket i 25 § stadgar, att försummelse av den skadade att lämna underrättelse om inträffat olycksfall kan medföra viss påföljd. I nämnda lagrum hade sålunda uttalats, att anmälningsplikten i första hand åligger den ersättningsberättigade själv, men denna skyldighet syntes fullt tydligt böra framgå redan av § 20, där anmälningsskyldigheten avhandlades.

Handelskammaren i Gävle anser, att orden »läkare, som må tillkallas av försäkringsinrättningen eller av arbetsgivaren» lämpligen torde böra utbytas mot orden »läkare, som må tillkallas eller rådfrågas av» o. s. v. Detta för att utmärka, att det icke bör anses nödigt att i varje fall tillkalla läkare. Det borde överlämnas åt läkaren att efter konsultation bestämma, om den skadade skulle infinna sig hos honom eller läkaren besöka patienten.

Västergötlands och Norra Hallands handelskammare finner det vara önskvärt, att i §§ 20 och 21 klart utsäges, att arbetsgivarna skola från försäkringen utfå ersättning för sina kostnader för läkarvård och medicin. Som §§ formulerats, vore saken icke klart uttalad.

21 §.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län anser, att §:n bör omarbetas med hänsyn därtill, att yrkesinspektörerna fortfarande såsom hittills böra bliva snabbt underrättade om olycksfall för att kunna vidtaga på dem ankommande åtgärder till förebyggande av olycksfallens upprepande.

Yrkesinspektören i första distriktet Arvid Rosengren erinrar om, att riksförsäkringsanstalten hittills ofta tillskrivit vederbörande yrkesinspektör med förfrågan om vad som i anledning av vissa särskilda inträffade olycksfall åtgjorts. Det syntes emellertid lämpligt att vederbörande försäkringsanstalts befogenhet inskränktes till att underrätta vederbörande yrkesinspektör om inträffat olycksfall och sedan liksom tillförne överlåta åt honom att på bästa sätt vinna trygghet för ett återupprepande.

Yrkesinspektören i andra distriktet Olof Hellström anser, att då yrkesinspektören naturligtvis, som hittills skett, borde sättas i tillfälle att följa olycksfallen inom distriktet, och orsaken till deras inträffande, för att skyndsammast påkalla rättelse rörande skyddsanordningar m. m., syntes det lämpligt, att såväl riksförsäkringsanstalten som de enskilda bolagen antingen i själva lagen eller i särskild instruktion ålades att efter viss, möjligaste korta tid, översända de anmälningar, som berörde lagen om arbetarskydd, till vederbörande yrkesinspektör. Efter att hava tagit behörig del av anmälningarna skulle det åligga yrkesinspektören att återställa dem till riksförsäkringsanstalten, eventuellt vederbörande försäkringsinrättning.

Yrkesinspektören i tredje distriktet friherre A. Funck framhåller vikten av att yrkesinspektör får kännedom om olycksfall så snart som möjligt efter det att sådant inträffat. Enligt gällande föreskrifter skulle anmälan om olycksfall i arbete insändas till yrkesinspektören och riksförsäkringsanstalten, i de fall då den skadade där vore försäkrad. Denna bestämmelse torde utan olägenhet kunna bibehållas, varjämte den yrkesinspektör tillkommande rättigheten att kunna påfordra polisundersökning angående ett inträffat olycksfall borde kvarstå, då sådan undersökning kunde vara av betydelse för utrönande av orsaken till ett olycksfall och sålunda bidra till förekommande av upprepande av ett dylikt fall.

Jämväl yrkesinspektörerna i fjärde distriktet C. Häger och i åttonde distriktet R. Schenon anse, att underrättelse om inträffat olycksfall snarast möjligt bör lämnas yrkesinspektionen.

Yrkesinspektören i femte distriktet D. Kempe erinrar, att yrkesinspektören för sitt inspektionsarbete haft synnerligen stor nytta av att i god tid få del av inträffade olycksfall inom distriktet. Enligt yrkesinspektörens erfarenhet vore arbetsgivaren, sedan ett svårare olycksfall inträffat, alltid strax efter att olycksfall inträffat särskilt villig anordna skydd icke blott vid plats där olyckan skett utan även å andra områden. Yrkesinspektören borde även som hittills få påkalla polisundersökning rörande olycksfallsförloppen samt kunna få närvara vid dessa undersökningar, alldenstund för polismyndigheten vissa sakförhållanden mången gång behövde påpekas. Detta särskilt då det avsåges sådan anmälan till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som angäves i 38 § av lag om arbetarskydd. Under yrkesinspektörens tid hade olycksfallen anmälts första tiden efter 14 dagar från det olycksfallet inträffade och sedan efter 4 dagar. Sett från yrkesinspektionsverksamhet vore det första anmälningssättet det ändamålsenligaste, men skulle yrkesinspektören naturligtvis ej därför vilja påyrka en återgång till 14-dagarsanmälningarna. Om enligt yrkesinspektörens förslag en karenstid av 14 dagar infördes, borde dock anmälning om olycksfall avgivas först

efter denna tids utgång. Olycksfallsanmälningar borde lämpligen utskrivas i 2:ne exemplar, av vilka ett passerade eller helst möjligen, som förut, kvarstannade hos yrkesinspektören. Insändande av anmälningar till Kungl. Maj:ts befallningshavande torde sannolikt icke erfordras. Yrkesinspektören veterligt hade ingen Kungl. Maj:ts befallningshavande, med vilken yrkesinspektören haft samarbete, något åtgjort med anledning av insända olycksfallsanmälningar.

Yrkesinspektören i sjunde distriktet R. Wieselgren anser, att i 21 § följande mellan-sats bör inskjutas: »— — — göra skriftlig anmälan, enligt formulär som av Kungl. Maj:t fastställs efter socialstyrelsens och riksförsäkringsanstaltens hörande — —.» Detta för att få ett enda formulär och underlätta utskrivning av duplicatexemplar, vilka ju behövdes, då ju icke kungörelsen av 31 december 1912 angående anmälan om olycksfall i arbete vore föreslagen till ändring.

Yrkesinspektören i nionde distriktet O. Nylén anser att, då det vore av vikt för yrkesinspektören att få del av de inom hans distrikt inträffade olycksfallen, desamma böra delgivas honom. Därjämte borde formuläret för anmälan fastställas av yrkesinspektionens chefsmyndighet i samråd med riksförsäkringsanstalten.

Bergmästaren i västra distriktet Hj. Nordqvist anser, att framdeles som hittills anmälan om inträffat olycksfall bör göras i två exemplar, av vilka det ena, om olycksfallet skett i arbete, som står under tillsyn av bergmästare eller yrkesinspektör, insändes till vederbörande tillsynsorgan i och för kännedom och vidare befordran till socialstyrelsen. Någon svårighet borde detta ej åstadkomma, om hos polismyndigheten förefunnnes förteckning å de arbetsställen, som fölle under lagen om arbetarskydd. Givetvis borde bergmästare och yrkesinspektör äga befogenhet att påkalla polisundersökning, och om dylik undersökning ändock företoges, borde, då fråga vore om olycksfall, som fölle inom bergmästares eller yrkesinspektörs verksamhet, vederbörande tillsynsman därom på förhand underrättas för att sättas i tillfälle att vid förhöret närvara. Avskrift av undersökningsprotokollen borde i nämnda fall insändas till vederbörande befattningshavare inom yrkesinspektionen.

t. f. Bergmästaren i södra distriktet K. Sidenwall finner förslaget leda därtill, att yrkesinspektionens tillsynsorgan i orterna först långt efter olycksfallens inträffande finge kännedom därom. Då detta skulle vara en betydlig försämring för tillsynen enligt arbetarskyddslagen, torde det vara nödvändigt, att anmälningarna gjordes i två exemplar, av vilka det ena, enligt kommitténs förslag, ginge till försäkringsinrättning och det andra till yrkesinspektionens tillsynsorgan, som hittills. Detsamma finge även anses gälla läkarbetyg och eventuella polisförhørsprotokoll, då det ofta icke framginge av anmälningarna, men väl av läkarbetygen, om olycksfallen varit svårartade, vilket vore nödvändigt att veta i och för fullgörandet av det i socialstyrelsens cirkulärskrivelse den 15 september 1913 givna åläggande att verkställa undersökning och avgiva rapport beträffande svårare olycksfall. Värdet av en sådan undersökning förringades, om längre tid förflöte efter själva olycksfallet.

Bergmästaren i mellersta distriktet C. O. Norelius anser det vara en omgång att insända det för riksförsäkringsanstalten avsedda exemplaret av olycksanmälan till länsmannen. Anmälan borde av arbetsgivaren insändas direkt. Länsmannen, som liksom hittills mottoge det andra exemplaret av anmälan för att tillställas vederbörande inspektionsmyndighet, borde åläggas att i händelse polisundersökning verkställts, därom till försäkringsanstalten lämna underrättelse. Likaså anser bergmästaren, att där arbetarne vore försäkrade i särskilt bolag enligt 4 §, arbetsgivaren borde översända ett exemplar till riksförsäkringsanstalten samtidigt med likadan anmälan till försäkringsbolaget. Härigenom komme riksförsäkringsanstalten att redan

från början hava en fullständig kännedom om samtliga olycksfall. En gång varje månad eller oftare, om så påfordrades, borde försäkringsbolag till riksförsäkringsanstalten avgiva berättelse om de åtgärder, som vidtagits sedan näst föregående rapport. I stället för 21 § borde endast en hänvisning lämnas till särskild förordning rörande anmälan om olycksfall. I detta sammanhang omnämnde bergmästaren, att polismyndigheterna — särskilt länsmännen — vore så överhopade med alla anmälningar och övriga tjänstegöromål, att deras granskning av inkomna anmälningar, till följd av bristande tid, bleve mycket hastig och ofullständig.

T. f. bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund uttalar, att om ordalagen i tredje stycket av 21 § skulle innebära, att polisundersökning, där vederbörande polismyndighet ej själv funne sådan nödig, skulle kunna hållas endast på framställning av försäkringsinrättningen eller av försäkringsrådet, detta stadgande syntes olämpligt. Såväl arbetsgivare som arbetare kunde ofta ha intresse av att ett olycksfall, medan det är färskt, bleve föremål för polisundersökning, de förre t. ex. då de hade anledning antaga, att olycksfallet vållats genom vårdslöshet från arbetarnes sida, de senare, då lämpliga skyddsanordningar saknats eller arbetsledningen eljes kunde anses ha i viss mån vållat olyckan. Ett underställande av saken till försäkringsrådet eller försäkringsinrättningen för att få en undersökning till stånd, kunde i många fall tänkas vålla sådan tidsutdräkt, att man ingen nytta hade av undersökningen. Likaså borde väl vederbörande yrkesinspektör eller motsvarande tillsynsorgan hava samma rätt att påkalla undersökning enligt denna lag som enligt lagen om arbetarskydd. Undersökningsprotokoll torde böra insändas jämväl till sådant tillsynsorgan.

Poliskammaren i Malmö har icke något att erinra mot förslaget stadganden om polisundersökning och om vad med polismyndighet skall förstås.

Magistraten i Uppsala erinrar, med instämmande av *Kungl. Maj:ts befallningshaverende i Uppsala län*, att det gives städer, såsom Uppsala, där varken poliskammaren, magistrat eller stadsstyrelse är polismyndighet, utan där polismyndigheten utövas av en polismästare. Vad Uppsala beträffade, vore detta föreskrivet i kungl. brevet den 31 december 1869 och den 9 februari 1872. Då det säkerligen icke ifrågasattes, att dessa föreskrifter skulle upphävas, eller att polismästaren, vad beträffar anmärkningar eller undersökningar om olycksfall, skulle vara satt ur funktion, torde det därför vara lämpligt, att ifrågavarande stadgande avfattades så, att tvekan icke uppstår vid tillämpningen. Anmälningar om olycksfall höra för övrigt till de så gott som dagliga företeelserna i polismästarens expedition, så att det vore icke utan betydelse för fördelningen av göromålen inom magistraten, om polismästaren visade ifrån sig dessa anmälningar till magistraten. Magistraten föreslår följande lydelse: »Polismyndighet, som i denna § avses, är å landet länsmännen, i stad, där poliskammare finnes, poliskammaren, i stad, där polismästare, men icke poliskammare finnes, polismästaren och i övriga städer magistraten eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsen».

Bergmästaren i östra distriktet B. Kjellberg förmenar det vara lämpligare att formuläret, som hittills skett, fastställas av Konungen, ty dels förutsattes ju i lagen att förutom riksförsäkringsanstalten, försäkringsinrättningar finnes, som kunde hava intressen att bevaka i fråga om formuläret, dels torde väl anmälan ej enbart komma att beröra ersättning för olycksfall, utan jämväl inrymma uppgifter om olycksfallens orsaker och vidtagen anordning till dess undvikande för framtiden, vilka uppgifter fölle inom socialstyrelsens verksamhetsområde. Socialstyrelsen borde ej ställas beroende av riksförsäkringsanstalten i förevarande fall.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare önskar, att hänsyn tages därtill, att arbetsgivare, som redan enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1912 — vilken icke vore avsedd att genom förevarande lag upphävas — är pliktig lämna dylik anmälan, icke ytterligare må betungas med skyldighet att avgiva ännu en anmälan av väsentligen samma innehåll.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anser, att de i 21 § omförmälda formulär böra fastställas av försäkringsrådet i stället för av riks försäkringsanstalten.

Förste provinsialläkaren Ch. Lundberg i Jönköpings län ifrågasätter, om icke med hänsyn till den kontroll rörande den skadades vård, som enligt 13 § åligger anstalten, i det läkareintyg, som jämlikt 21 § skall avgivas vid anmälan om olycksfall, även borde lämnas uppgift om de åtgärder, som vidtagits; vilket dock i regel vore onödigt.

Malmö byggmästareförening anser, att då i lagen funnes stadgat, att arbetaren vid olycksfall erhåller fri läkarevård och arbetsgivaren härför betalar avgift, så borde denne vara befriad från att bekosta läkarbetyg. Rätteligen borde arbetaren bekosta läkarbetyget, då detta vore den akt, varmed han hade att styrka sina ersättningsanspråk. Om arbetaren emellertid icke ansåges kunna betungas med denna avgift, borde kostnaden för bevismaterialet bestridas av statsmedel.

Lunds byggmästareförening hemställer, att arbetare skall vara skyldig avlämna läkareintyg för de dagar, för vilka dag ersättning under sjukdomstiden skall utgå.

Uddeholms aktiebolag har ett uttalande i samma syfte.

22 §.

Tekniska föreningen i Västerås anser, att om arbetare träffas av olycksfall i arbete utom landets gränser, bör — då ej utan större kostnader ett av svensk polismyndighet eller av svenskt konsulat uppsatt protokoll kan anskaffas — vara tillräckligt för fullgörande av anmälningsskyldighet, att intyg från legitimerad läkare eller ortsmyndighet på platsen företes.

23 §.

Överståthållareämbetet anför, att då allmänna lagen icke innehåller någon föreskrift om sakkunnigas hörande vid domstol, utan dessa, när förhör med dem påkallas, betraktas såsom vittnen, syntes anledning saknas att i denna lag särskilt nämna de sakkunniga. För övrigt syntes hela stadgandet i denna paragraf obehövt, enär förhör, som här avsåges, torde kunna påkallas med stöd av föreskriften i 17 kapitlet 23 § rättegångsbalken.

24 §.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län anser, att arbetarens försummelse att begagna av arbetsgivaren anskaffad skyddsanordning ävensom arbetarens onykterhet under arbetet böra, då olycka inträffar, medföra, om ock ej total förlust av ersättning, dock någon nedsättning i ersättningens belopp. En sådan försummelse som den ovan omförmälda torde vara rätt vanligt förekommande. Gallerskyddet å kantsågen slås ifrån, glasögon, avsedda till skydd vid stenknackning, komma ej till användning o. s. v.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg finner en föreskrift, som helt eller delvis fränkade den skadade rätt till ersättning i fall av lek, okynne, slagsmål, onykterhet och eventuellt även vid uppenbar överträdelse av skriftligt (t. ex. genom tydliga anslag) meddelat förbud, som effektivt uppehölls — d. v. s. att varje överträdelse av detsamma, som komme till befälets kännedom, ovillkorligen beivrades — med hänsyn till god ordning ävensom till stödjande av arbetarskyddslagens förebyggande syfte hava fog för sig.

Uddeholms aktiebolag anser denna § böra kompletteras med stadganden om huru skall förfaras, där arbetare genom uppenbar uraktlåtenhet att ställa sig givna föreskrifter till efterrättelse själv kunde anses vara skuld till olycksfallet.

Lunds hyggmästareförening finner, att i sistnämnda fall ersättning ej bör utgå.

Svenska arbetsgivareföreningarnas förtroenderåd framhåller, att förslaget i denna § innebär en olikhet mot nu gällande lag. Envar arbetsgivare visste, hur svårt det redan nu vore att få arbetarna att följa de säkerhetsföreskrifter, som vare sig med eller utan yrkesinspektionens medverkan vore givna och kungjorda på arbetsplatserna. Blev det föreslagna stadgandet lag, vore det antagligt, att arbetarnas oakt-samhet ytterligare komme att ökas. Det skäl, som kommittén anfört för förslaget, eller att dylika olycksfalls medtagande under lagen icke komme att nämnvärt öka premierna, vore sannolikt riktigt, ehuru någon statistisk grund för detsamma icke torde finnas, men därmed vore frågan icke avgjord, ty det vore uppenbart, att att det ur allmän synpunkt vore synnerligen beklagligt, om vårdslöshet och oakt-samhet alltmer vunne insteg på arbetsplatserna. Å andra sidan kunde icke förnekas, att det kunde vara hårt för en arbetare att genom tillfällig oförsiktighet gå miste om sin olycksfallsersättning. Rådet ansåge, att man här skulle kunna gå en medel-väg och stadga, att arbetare i dylika fall skulle vara berättigade till en viss reducerad ersättning.

Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anser jämväl, att därest olycks-fall förorsakats av grov vårdslöshet, ersättning visserligen bör utgå men med minskat belopp.

Svenska pappersbruksföreningen anser sig böra yrka på att arbetares underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter i fråga om skydd mot olycksfall, som enligt gällande lag av arbetsgivare vidtagas, skola inverka på bedömandet av ersätt-ningen.

Västernorrlands och Jämtlands län handelskammare föreslår ett tillägg av följande innehåll: »I tvivelaktiga fall, eller då misstänkas kan, att uppsåt ligger till grund för olycksfallet, avgör försäkringsrådet, om ersättning skall utgå.»

Handelskammaren i Karlstad anser sig ej böra definitivt fordra en ändring i kommitténs förslag, att ersättning skall utgå även för skada vållad genom grov vårdslöshet, men vill dock påpeka, att det inte saknas skäl för ett bibehållande av gällande lags restriktion därutinnan. Enligt uppgift från flera arbetsgivare vore det ingalunda ovanligt, att arbetare genom borttagande av lagenlig skyddsanordning, som i någon mån verkat hinderlig för ett forcerat arbete, i syfte att nå en hastigare arbetsför-tjänst, själva vållat olycksfall.

Från flera håll påyrkas emellertid bibehållandet eller skärpning av det nuva-rande stadgandet om förlust av rätt till ersättning vid grov vårdslöshet.

Sålunda finner Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län, att nu gäl-lande bestämmelse, enligt vilken arbetare, som genom grov vårdslöshet själv varit vållande till olycksfallet, är utesluten från rätt till ersättning, bör bibehållas i den

nya lagen och anser det kunna ifrågasättas, om icke berörda stadgande borde utsträckas att även omfatta fall, där arbetaren ådragit sig olycksfallet därigenom, att han med flit åsidosatt arbetsgivarens tydligt lämnade föreskrift till förhindrande av skada i arbetet, eller där arbetaren tagit skada under något brottsligt förfarande gent emot arbetsgivaren såsom sabotage eller dylikt.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län framhåller, i fråga om principen, att rätt till ersättning ej skulle förloras vid grov vårdslöshet, att det icke syntes vara riktigt att betunga arbetsgivaren med den förhöjda kostnaden härför. Det kunde ej heller vara riktigt, att den, som skadades t. ex. genom borttagande av en skyddsanordning och därför ådroge sig bötesstraff enligt 46 § i lagen om arbetarskydd, skulle erhålla skadestånd enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Jämväl *Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kalmar län* anser, att ersättning icke bör utgå för skada, som arbetaren genom grov vårdslöshet själv ådragit sig.

Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare finner sig bestämt böra påyrka bibehållandet av ett stadgande om förlust av ersättning i händelse av grov vårdslöshet såsom ägnat att utgöra ett korrektiv såväl emot oskäligen pålaga för arbetsgivarne som emot arbetarnes eget vårdslösande av liv och lem. I ändamål att likväl för arbetarne något mildra de i enskilda fall måhända för hårt drabbande påföljderna enligt gällande lag av ett genom vårdslöshet framkallat olycksfall, förordar handelskammaren införandet i den nya lagen av ett stadgande i överensstämmelse med vad det vilande danska lagförslaget på hithörande område föreskriver eller att, då den skadade genom grov vårdslöshet, genom åsidosättande av i kraft hållna reglementariska föreskrifter, eller på grund av onykterhet själv vållat olycksfallet, ersättningen må nedsättas eller helt indragas.

Smålands och Blekinge handelskammare förmenar, att nu gällande lag, som stadgar, att arbetsgivare ej är pliktig ersätta skada, ådragen genom grov vårdslöshet, är grundad å gängse rättsåskådning rörande skadeståndsplikt. Det torde icke vara tillrådligt att frångå denna princip. Konsekvenserna låte lätt tänka sig och skulle, att döma av den erfarenhet, som på vissa håll skulle hava vunnits i sjukkaserverksamheten, säkerligen framträda rätt snart, i synnerhet om ersättningsskyldigheten skulle inträda från och med dagen efter olycksfallet. Steget mellan uppsåtligt förorsakande och grov vårdslöshet vore skäligen kort. Underlåtenhet att använda befintlig skyddsanordning å maskin kunde till exempel vara utmärkande för båda sinnesriktningarna. Så länge ersättningsskyldighet skulle åligga arbetsgivaren personligen, torde ingen rättvisa finnas i det föreslagna lagbudet.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare finner borttagandet av den i nu gällande lagstiftning förekommande bestämmelsen, att ersättning för olycksfall i arbete ej skall utgå, om arbetaren genom grov vårdslöshet själv varit vållande till olycksfallet, icke vara av omständigheterna påkallat. Handelskammaren ifrågasätter även, huruvida icke även andra omständigheter än uppsåtligt förorsakande av skadan eller vållande till densamma genom grov vårdslöshet borde utesluta den skadade från rätt till ersättning. Handelskammaren hade i sådant avseende särskilt de fall för ögonen, då arbetaren gjort sig skyldig till visst brottsligt förfarande gent emot arbetsgivaren exempelvis den form av skadegörelse, som vore att hänföra till sabotage.

Dannemora gruvintressenter anse, att bestämmelsen, att ersättning ej utgår för skada, som den skadade genom vårdslöshet själv ådragit sig, fortfarande borde kvarstå i lagen, i betraktande av den svårighet, som städse visar sig att förmå arbetarna att efterleva givna försiktighetsregler, eller ock bestämmas, att endast halv ersättning i sådana fall finge utgå. En orättvisa föreläge givetvis i bestämmelsen, att

arbetsgivaren i fall av vårdslöshet skulle ansvara inför allmän lag, men arbetaren i liknande fall erhålla full ersättning.

Greve H. Wachtmeister, Strömbergs bruk, hemställer, att ersättning ej må utgå, om olycksfallet vållats genom grov vårdslöshet, t. ex. då en arbetare i berusat tillstånd infinner sig på arbetsplatsen och därvid skadar sig. De flesta skyddsanordningar, som arbetsgivaren anbringar för att skydda arbetarne för olycksfall, vilja dessa ej använda sig av, emedan desamma i många fall äro till hinder. Till den arbetare, som ej använder sig av de skyddsanordningar, som av arbetsgivaren anordnats, borde emellertid ersättning ej utgå för olycksfall, som på grund därav inträffat. 24 § borde sålunda erhålla följande lydelse: »Har olycksfallet uppsåtligen förorsakats av den skadade eller till följd av grov vårdslöshet eller genom uraktlåtenhet att använda sig av tillgängliga skyddsanordningar eller på grund av onykterhet, utgår ej ersättning enligt denna lag. Ej heller må, där olycksfall, som medfört den skadades död, uppsåtligen förorsakats av efterlevande, ersättning utgå.»

Järnkontoret, Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Västergötlands och Norra Hallands handelskammare, handels- och industrikammaren för Örebro och Västmanlands län, Östergötlands och Södermanlands industri- och handelskammare, tekniska föreningen i Västerås, Göteborgs textilindustriförening, Sveriges hantverksorganisation, och C. J. Malmros i Kristianstads län anse, att ersättning, liksom enligt gällande lag, ej bör utgå, därest arbetaren själv vållat olycksfallet genom grov vårdslöshet. Där motivering för denna mening anföres, uttalas, att arbetaren genom en sådan bestämmelse skulle manas att iakttaga försiktighet.

Överståthållareämbetet anför i fråga om livräntas utgående även för tid, då livräntetagaren undergår frihetsstraff eller tvångsarbete, att det väl må så vara att, om livräntetagaren har familj att försörja, livräntan eller någon del därav under strafftiden utbetalas till familjen, men att det däremot icke torde överensstämma med svensk rättsuppfattning, att han själv, om han underhålles på statens bekostnad, samtidigt skall kunna draga fördel av den måhända av staten bekostade livräntan. Han skulle därigenom även komma i bättre ställning än den, som åtnjuter statspension. Till stöd för sin ståndpunkt åberopade kommittén såväl uti detta som i ett annat i paragrafen avsett fall, att arbetsgivaren icke genom inskränkning i den skadades understödsrätt skulle erhålla någon lättnad. Samma resonnemang förekomme även anorstädes i betänkandet. Men uppenbart måste dock vara, att om alla dessa förmåner med tvivelaktigt berättigande borttogos, försäkringen i längden skulle ställa sig något billigare.

Tekniska föreningen i Västerås uttalar sig för att livränta ej bör utbetalas till den, som undergår frihetsstraff, så länge straffet varar.

25 §.

Handelskammaren i Gävle anser, att ordet »väsentligen», som icke återfinnes i motsvarande paragraf i den nuvarande lagen, bör utgå. Olycksfallsersättning borde ock kunna skäligen nedsättas eller indragas, om skadan förvärrats därogenom, att den skadade försummat att, trots misstanke om att allvarlig skada förelåg, söka sakkunnig vård eller ock på annat sätt, t. ex. genom oordentligt levnadssätt, vårdslösat skadan.

Göteborgs textilindustriförening hemställer om ett tillägg i 25 §, åsyftande ändring i den nu lagstadgade ersättningen, därest skadan förvärras genom sådana orsaker som t. ex. dryckenskap, osedlighet eller vårdslöshet.

Förste provinsialläkaren Ch. Lundberg i Jönköpings län ifrågasätter, om ej stadgad ersättning må nedsättas eller indragas även för det fall, att den skadade genom att icke ställa sig till efterrättelse anordning eller föreskrift om sjukhus- eller läkarevård *fördröjer* sitt tillfrisknande (t. ex. genom att ej inställa sig å föreskriven tid för förbandsväxling, för borttagande av gipsbandage e. d.).

26 §.

Svenska maskinbefälsförbundet förmenar, att förslaget saknar fullt tydliga bestämmelser om från vilken tid livränta skall utgå vid dödsfall, då fartyg går under med man och allt.

Järnkontoret finner bestämmelsen, att anhörig till en person, som under resa eller eljest »blivit borta», äger uppbära livränta, om skäligen kan antagas, att den försvunne omkommit till följd av olycksfall i arbetet, svårigen kunna förenas med gällande rättsuppfattning. Bestämmelsen torde böra i viss mån skärpas. I vissa fall, särskilt beträffande sjöman, torde visserligen undersökning vid domstol vara obehöfelig, men i andra fall däremot väl motiverad. En sådan undersökning borde därför icke vara utesluten. Likaså syntes med fog böra stipuleras straffpåföljd, med eventuell återbetalningsskyldighet, för avsiktligt vilseledande uppgifter.

31 §.

Yrkesinspektören i sjätte distriktet G. Forsberg anför, att, enligt uppgift, motsvarande föreskrift i gällande lag icke säkert skyddade ersättningstagarne mot att ersättning toges till gäldande av utbekommet fattigunderstöd.

32 §.

Smålands och Blekinge handelskammare, svenska pappersbruksföreningen och Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anse, att det bör tillkomma försäkringsrådet och icke anstalten att meddela de i denna paragraf omförmälda närmare föreskrifter.

33 §.

Det synes *överståthållareämbetet* som om enligt förslaget riks-försäkringsanstaltens eller försäkringsbolags beslut väl skulle kunna överklagas, om de på något sätt gått den avgiftspliktige eller de ersättningssökande emot, men däremot ej i motsatt fall. I motiven talades visserligen om besvär i ersättningsfråga av någon försäkringsinrättning, men det kunde ej vara meningen, att den beslutande skulle kunna överklaga sitt eget beslut. Det torde emellertid finnas anledning möjliggöra, att även frågan om höjning av försäkringsavgift eller sänkning av ersättningsbelopp skulle kunna dragas under högre instans, ett uppdrag, som i så fall torde böra överlämnas åt lämplig funktionär.

Enligt andra stycket skulle försäkringsrådet vara oförhindrat att upptaga för sent inkomna besvär till prövning, »därest rådet finner omständigheterna därtill för-

anleda». Motiven angåve, att därvid skulle tagas i betraktande allenast de omständigheter, som föranlett dröjsmålet, och således ej klagomålets större eller mindre befogethet. Denna mening torde även i lagtexten böra komma till uttryck. Stadgandet att den, som önskar ändring i formulär eller annan av riks försäkringsanstalten meddelad föreskrift, därom äger göra framställning hos försäkringsrådet, innebure, att varje sådan framställning formligen skall prövas av rådet. Att detta, om medgivandet i större omfattning begagnas av de intresserade, kunde bliva rätt betungande för rådet, syntes uppenbart. Det förefölle även överflödigt, då det ju alltid stode rådet fritt att vid de framställningar, som göras, fästa det avseende, varav de ansåges förtjänta.

T. f. bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund förmodar, att bestämmelserna i 4 § om rätt för arbetsgivare att bilda ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag komma att i stor utsträckning tagas i bruk, och torde det därför bliva nödvändigt att bereda olycksfallsskadade arbetare hjälp att hävda sin rätt vid bestämmande av ersättning antingen genom kostnadsfri rättshjälp eller genom vissa lokala tillsynsorgan. Arbetsgivaren hade nämligen i sådana fall direkt ekonomiskt intresse gemensamt med försäkringsbolaget och motsatt arbetaren, som ofta i fall av endast delvis invaliditet kunde vara helt och hållet beroende av arbetsgivaren för erhållande av lämpligt arbete.

Direktionen för sjömanshuset i Malmö anser, att bestämmelserna i 33 § icke äro så tydliga, att det klart framgår, huruvida den, som är missnöjd över försäkringsanstaltens bestämmande av försäkringsavgiftens storlek, skall däröver anföra besvär inom den i paragrafens 1 mom. föreskrivna tid, eller huruvida han kan — oberoende av viss klagotid — söka ändring i avgiften i den ordning paragrafens 3 mom. bestämmer.

34 §.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare anser det rättvist, att, om någon i uppgift, som enligt lagen skall avgivas, lämnar vederligt oriktiga meddelanden, må han icke blott ådömas straff enligt § 34 utan även dömas att till försäkringsbolaget återbära för högt utbetald ersättning. Beträffande böter, som enligt förslaget skulle helt tillfalla en fond, förvaltd enligt grunder, som bestämmas av Konung och riksdag, borde hälften tillfalla angivaren och hälften fonden. Ty det vore av största vikt, att brott mot lagen bleve vederbörligen beivrade. Därför borde också angivaren hava utsikt att erhålla belöning. I många fall torde kanske fruktan för repressalier hindra angivelsen, varför denna fruktan borde kunna uppvägas av utsikterna att erhålla belöning.

36 §.

Enskilda järnvägars försäkringsanstalt mot olycksfall påpekar, att befattningshavare i järnvägs tjänst, vilka hava en årsinkomst över 1,800 kronor men ej 5,000 kronor, enligt förslaget skulle bliva avsevärt sämre ställda än för närvarande, då ersättning utgår enligt 1886 års lag.

37 §.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län anser det synnerligen önskvärt, om det kunde medgivas företag, som vederbörligen styrkte sin ekonomiskt svaga ställning, att efter framställning hos Kungl. Maj:t under någon kortare tid, förslagsvis ett år från lagens ikraftträdande, få uppskov med dess tillämplighet i avseende å sig.

Tekniska föreningen i Västerås förmenar, att en lag av denna genomgripande betydelse ej borde träda i kraft under pågående kalenderår utan först från och med 1 januari 1918, därest densamma vid 1916 års riksdag bleve antagen.

Jämväl Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare, Svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd samt Sveriges allmänna handelsförenings förvaltningsutskott anse, att lagens ikraftträdande bör förläggas till början av ett kalenderår. Skånes handels-, industri- och sjöfartskammare fäster i detta sammanhang uppmärksamheten på att arbetsavtal och kollektiva försäkringsavtal i allmänhet gälla till utgången av ett kalenderår.

Malmö byggmästarförening anser, att lagen ej borde träda i kraft förr än två år efter det den antagits.

Sveriges industriförbund vill, under hänvisning till nu rådande förhållanden, förorda, att med lagens antagande måtte anstå till dess lugnare förhållanden inträtt och de framtida konjunkturerna lättare kunde överblickas.